

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE
INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE ZA DELO

POROČILO O DELU ZA LETO 2008

KAZALO

1. PRISTOJNOSTI, ORGANIZIRANOST IN DEJAVNOST INŠPEKTORATA ZA DELO	13
1.1. Pristojnosti in zakonodaja	13
1.2. Zaposleni	15
1.3. Notranja organizacija	15
1.4. Pogoji za delo in učinkovitost nadzora	18
1.5. Obseg dela in ukrepi inšpektorjev, upravni in drugi postopki	23
1.6. Informatika in statistika	25
1.7. Strokovno usposabljanje, dodatno izpopolnjevanje in izobraževanje uslužbencev Inšpektorata RS za delo	25
1.8. Mednarodno sodelovanje Inšpektorata RS za delo	27
2. INŠPEKTORAT RS ZA DELO KOT PREKRŠKOVNI ORGAN	32
2.1. Postopek o prekršku	32
2.2. Statistični podatki o opravljenem delu	33
3. INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU	34
3.1. Uvod	34
3.2. Inšpekcijski nadzor	37
3.3. Nezgode pri delu, poklicne bolezni in nevarni pojavi	43
3.4. Izvajanje nekaterih temeljnih obveznosti delodajalcev	51
3.5. Posebno izpostavljene dejavnosti	59
3.6. Posebno izpostavljene nevarnosti	62
3.7. Varovane kategorije delavcev	74
3.8. Aktivnosti v zvezi z Evropsko unijo	78
3.9. Izvajanje določil druge zakonodaje v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu	79
3.10. VI. Konferenca Inšpektorata RS za delo – trpinčenje in nadlegovanje na delovnem mestu	82
3.11. Druge aktivnosti inšpektorjev na področju varnosti in zdravja pri delu	82
3.12. Zaključek	84
4. INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ	87
4.1. Splošno	87
4.2. Pogodba o zaposlitvi	90
4.3. Delo na domu	99
4.4. Prenehanje pogodbe o zaposlitvi	99
4.5. Plačilo za delo	103
4.6. Delovni čas	106
4.7. Odmori in počitki	110
4.8. Letni dopust	111
4.9. Disciplinska odgovornost	113
4.10. Varstvo nekaterih kategorij delavcev	113
4.11. Delo otrok, mlajših od 15 let, vajencev, dijakov in študentov	115
4.12. Delovna knjižica	116
4.13. Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih	117
4.14. Zaposlovanje in delo tujcev	118
4.15. Sodelovanje delavcev pri upravljanju	121
4.16. Stavke	121
4.17. Prijava delavcev v socialna zavarovanja, prijava sprememb med zavarovanjem in odjava delavcev iz zavarovanj	122
4.18. Evidence na področju dela	123
4.19. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja	125
4.20. Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah	125
4.21. Kolektivne pogodbe in splošni akti	126
4.22. Javna raba slovenščine	126
4.23. Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja	126

4.24. Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti	127
4.25. Zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja	129
4.26. Zakon o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter zapisovalni opremi v cestnih prevozi	129
4.27. Sprememba delodajalca	130
4.28. Strokovna pomoč	130
4.29. Zaključek	131
5. USMERJENE AKCIJE V LETU 2008	133
5.1. Splošno	133
5.2. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu in delovnopravne zakonodaje na začasnih in premičnih gradbiščih	134
5.3. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih, ki zaposlujejo tujce oziroma omogočajo njihovo delo	138
5.4. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z dejavnostjo proizvodnje kovin in kovinskih izdelkov	142
5.5. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v zvezi z zadovoljstvom delavcev pri delu	147
5.6. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v veterinarski dejavnosti	149
5.7. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v vzgojno-izobraževalnem procesu (osnovne ter srednje šole)	151
5.8. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri organizacijah s pridobljenim dovoljenjem za delo	153
5.9. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu delavcev, izpostavljenih stirenu	154
5.10. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu v zvezi z izpolnjevanjem ergonomskih zahtev ročnega premeščanja in prenašanja bremen v gradbeništvu in trgovini (MHL)	158
6. AKTIVNOSTI NA PODROČJU ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V LETU 2008	161
7. PREDLOGI V SKLADU S 5. ČLENOM ZAKONA O INŠPEKCIJI DELA	165
7.1. Predlogi na področju delovnih razmerij	165
7.2. Predlogi na področju varnosti in zdravja pri delu	168
8. INŠPEKCIJSKO NADZORSTVO NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA	170
8.1. Predpisi, ki urejajo inšpekcijski nadzor na področju socialnega varstva	170
8.2. Splošni podatki o delovanju Socialne inšpekcije v letu 2008	171
8.3. Podatki o delovanju Socialne inšpekcije v letu 2008 po posameznih skupinah izvajalcev	175
8.4. Prekrškovni postopki	190
9. PROGRAMSKE USMERITVE INŠPEKTORATA RS ZA DELO ZA LETO 2009	191
9.1. Splošno	191
9.2. Poročilo o delu Inšpektorata RS za delo za leto 2008	192
9.3. Usmerjene akcije nadzora s področja delovnih razmerij in s področja varnosti in zdravja pri delu	192
9.4. Usmeritve za delo inšpektorjev za socialne zadeve	195
9.5. Informatika	198
9.6. Izobraževanje, strokovno izpopolnjevanje in dodatno usposabljanje uslužbencev Inšpektorata RS za delo	199
9.7. Cilji in priporočila za nadaljnje delo	199

KAZALO SLIK

Slika 1: Organizacijska shema Inšpektorata RS za delo	17
Slika2: Udeleženci 54. SLIC sestanka, Brdo pri Kranju	29
Slika 3: Značilen primer improvizacije na področju zaštite pred padcem z višine. Žal so bili izpolnjeni vsi pogoji z nastanek nezgode. Posledica – smrt zaradi padca z višine 30 m.	47
Slika 4: Nezaščiteni prenosi	61
Slika 5: Odstranjeno končno stikalo in polomljena zaščita proti povratnemu udarcu	61
Slika 6: Zaščita krožne žage je še vedno sama sebi namen	61
Slika 7: Raztrgana zaščitna mreža	61
Slika 8: Roki za registracijo	65
Slika 9: Prikaz ocene kemijske varnosti snovi in kriteriji, kdaj je potrebno izdelati oceno izpostavljenosti s scenarijem izpostavljenosti in opredelitvijo tveganja	68
Slika 10: Snovi, pri katerih je potrebno upoštevati priložo XIII Uredbe REACH	69
Sliki 11: Delavca pri svojem delu dobesedno »izzivata« usodo	71
Slika 12: Delavca pri svojem delu dobesedno »izzivata« usodo	71
Slika 13: Fin lesni prah - vprašljivo čiščenje v področju eksplozijskih con	73
Slika 14: Posledice eksplozije. Značilen primer slabo organiziranega dela. Z ene strani so delavci opravljali čiščenje z razredčilom, z druge strani pa so varilci opravljali svoje delo. Drugi za druge pa sploh niso vedeli.	74
Slika15: Tehnološki prostor, ki ni urejen po svoji namembnosti	157

KAZALO TABEL

Tabela 1: Povprečno število zaposlenih v obdobju 1994/1995 (za obdobje 1996 - 2001 ne navajamo podatkov, ker ni bilo bistvenih odstopanj) in po obdobju 2002 - 2008 s prikazom povprečnega števila zaposlenih, preglednih mest in inšpektorjev	19
Tabela 2: Pregledi in ukrepi inšpektorjev 2007/2008 (upoštevano število vseh inšpektorjev)	20
Tabela 3: Veljavni proračun in realizacija proračuna 2008	21
Tabela 4: Število inšpekcijskih pregledov: redni, izredni, kontrolni ter skupno število, Slovenija, 2000–2008	38
Tabela 5: Število in vrsta ukrepov inšpektorjev na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000–2008	39
Tabela 6: Število vseh pregledov s področja varnosti in zdravja pri delu po najpogostejše nadzorovanih ter izpostavljenih dejavnostih in ukrepi, Slovenija, 2008	41
Tabela 7: Odstotek najpogostejše ugotovljenih nepravilnosti v primerjavi z vsemi ostalimi ugotovljenimi nepravilnostmi, Slovenija, 2005, 2006, 2007 in 2008	42
Tabela 8: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, glede na velikost podjetja, Slovenija, 2008	45
Tabela 9: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, glede na dejavnost, Slovenija, 2008	47
Tabela 10: Pregled števila zaposlenih in nevarnosti pri delu na področju rudarstva v letu 2008 v primerjavi z letom 2007	49
Tabela 11: Ocena za posamezne parametre, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo, Slovenija, 2004–2008	51
Tabela 12: Ocene za najpogostejše pregledane dejavnosti, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo, Slovenija, 2008	53
Tabela 13: Število nevarnosti pri delu, povezanih z električnim tokom v dejavnosti prenosa in distribucije električne energije 2005–2008	62
Tabela 14: Število vseh prijavljenih nevarnosti pri delu v dejavnosti prenosa in distribucije električne energije 2004–2008	62
Tabela 15 : Zahtevane ekotoksikološke in toksikološke informacije glede na količino snovi	66
Tabela 16: Število ugotovljenih kršitev v zvezi z varstvom nekaterih kategorij delavcev v letih 2006, 2007 in 2008	114
Tabela 17: Usmerjene akcije Inšpektorata RS za delo v letu 2008	134
Tabela 18: Redni inšpekcijski nadzori	172
Tabela 19: Število obravnavanih pobud za izredne inšpekcijske nadzore	173
Tabela 20: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih ni bil odrejen inšpekcijski nadzor	174
Tabela 21: Število izvajalcev, ki so jim bila izrečena naročila oziroma ukrepi (v posamezni zadevi je možno izreči tako naročila kot ukrepe)	175
Tabela 22: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti po posameznih področjih dela	176
Tabela 23: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti ter nepravilnosti	177
Tabela 24: Vsebina očitkov iz pobud za izredni inšpekcijski nadzor	178
Tabela 25: Delovna področja, na katera so se nanašali očitki iz pobud za izredni inšpekcijski nadzor	178
Tabela 26: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor na predlog ni bil izveden	179
Tabela 27: Ugotovljene pomanjkljivosti ter nepravilnosti	180
Tabela 28: Izrečena naročila in ukrepi	180
Tabela 29: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter nepravilnosti	181

Tabela 30: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti in nepravilnosti	182
Tabela 31: Vsebina očitkov iz pobud za izredni inšpekcijski nadzor	182
Tabela 32: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor ni bil izveden	183
Tabela 33: Ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti	183
Tabela 34: Izrečena naročila in ukrepi	183
Tabela 35: Ugotovljene pomanjkljivosti	184
Tabela 36: Izrečena naročila in ukrepi za odpravo pomanjkljivosti	184
Tabela 37: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti	186
Tabela 38: Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti	186
Tabela 39: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter nepravilnosti	187
Tabela 40: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti	187
Tabela 41: Ugotovljene pomanjkljivosti	189
Tabela 42: Izrečena naročila	189

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Zaposleni za nedoločen čas (109) po stopnji izobrazbe (V do VIII)	15
Graf 2: Ukrepi Inšpektorata RS za delo v letu 2008	23
Graf 3: Število opravljenih pregledov in ukrepov inšpektorjev v obdobju 2004-2008	24
Graf 4: Skupno število zadev na prvi stopnji na podlagi Zakona o splošnem upravnem postopku in druge zadeve izven omenjenega zakona (primerjava v letih 2004 - 2008)	24
Graf 5: Prekrškovni ukrepi v razmerju do ostalih ukrepov Inšpektorata RS za delo, v letu 2008	33
Graf 6: Gibanje števila inšpekcijskih pregledov na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000-2008	39
Graf 7: Gibanje števila ukrepov inšpektorjev na področju varnosti in zdravja pri delu glede na vrsto, Slovenija, 2000-2008	40
Graf 8: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, Slovenija, 1998-2008	45
Graf 9: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, glede na čas nastanka nezgode, Slovenija, 2004-2008	46
Graf 10: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, glede na zaposlitveni status, Slovenija, 2004-2008	46
Graf 11: Pregled števila smrtnih nezgod pri delu v rudarstvu za obdobje 1995 -2008	50
Graf 12: Ocena za posamezne parametre, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo, Slovenija, 2004-2008	51
Graf 13: Čas od zadnjega inšpekcijskega nadzora pri naključno izbranih subjektih, Slovenija 2007-2008	52
Graf 14: Povprečna ocena glede na število zaposlenih, Slovenija, 2008	52
Graf 15: Ocene za najpogostejše pregledane dejavnosti po posameznih parametrih, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo, Slovenija, 2008	53
Graf 16: Skupna ocena glede na čas od zadnjega nadzora, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo, Slovenija, 2008	54
Graf 17: Povprečno število zaposlenih v subjektu glede na čas od zadnjega nadzora, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo, Slovenija, 2008	54
Graf 18: Najpogostejše ugotovljene kršitve s področja nadzora delovnih razmerij v letu 2008	90
Graf 19: Ugotovljene kršitve instituta pogodbe o zaposlitvi v letu 2008	91
Graf 20: Število ugotovljenih kršitev v zvezi s pogodbo o zaposlitvi v letih 2005 - 2008	92
Graf 21: Ugotovljene kršitve v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi v letu 2008	100
Graf 22: Ugotovljene kršitve v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi v letih 2005 - 2008	101
Graf 23: Ugotovljene kršitve v zvezi z odmori in počitki v letih 2005 - 2008	110
Graf 24: Primerjava ugotovljenih kršitev v zvezi s prijavo delavcev v socialna zavarovanja v letih 2005 - 2008	123
Graf 25: Ugotovljene kršitve v zvezi z evidencami na področju dela v letih 2004 - 2008	125

UPORABLJENI PRAVNI VIRI

- Zakon o inšpekciji dela (Uradni list RS, št. 38/94, 32/97 in 36/2000)
- Zakon o inšpekcijskem nadzoru (Uradni list RS, št. 43/2007 – uradno prečiščeno besedilo).
- Zakon o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 24/2006 – uradno prečiščeno besedilo št. 2, 105/2006, 126/2007 in 65/2008)
- Zakon o prekrških (Uradni list RS, št. 3/2007 - uradno prečiščeno besedilo št. 4 in 17/2008 (popr. 21/2008))
- Zakon o varnosti in zdravju pri delu (Uradni list RS, št. 56/99 in 64/2001)
- Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 42/2002, 79/2006, 46/2007 – odločba US, 103/2007 in 45/2008)
- Zakon o splošni varnosti proizvodov (Uradni list RS, št. 101/2003)
- Zakon o tehničnih zahtevah za proizvode in o ugotavljanju skladnosti (Uradni list RS, št. 99/2004 – uradno prečiščeno besedilo)

- Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 42/2006, 60/2006, 10/2008 in 68/2008)
- Zakon o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov (Uradni list RS, št. 93/2007 – uradno prečiščeno besedilo št. 3)
- Zakon o omejevanju porabe alkohola (Uradni list RS, št. 15/2003)
- Zakon o kolektivnih pogodbah (Uradni list RS, št. 43/2006)
- Zakon o državni upravi (Uradni list RS, št. 113/2005 – uradno prečiščeno besedilo št. 4 in 126/2007)
- Zakon o javnih uslužbencih (Uradni list RS, št. 63/2007 – uradno prečiščeno besedilo št. 3, 65/2008 in 69/2008)
- Zakon o zaposlovanju in delu tujcev (Uradni list RS, št. 76/2007 – uradno prečiščeno besedilo št. 2)
- Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (Uradni list RS, št. 12/2007 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 110/2006 – uradno prečiščeno besedilo št. 2, 114/2006 in 10/2008)
- Zakon o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004 – 2005 (Uradni list RS, št. 70/2004)
- Zakon o evidencah na področju dela in socialne varnosti (Uradni list RS, št. 40/2006)
- Zakon o stavki (Uradni list SFRJ, št. 23/1991 in Uradni list RS, št. 13/1993 in 66/1993)
- Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju (Uradni list RS, št. 42/2007 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o evropskih svetih delavcev (Uradni list RS, št. 59/2002 in 103/2007)
- Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske delniške družbe (Uradni list RS, št. 28/2006)
- Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske zadruga (Uradni list RS, št. 79/2006)
- Zakon o določitvi minimalne plače (Uradni list RS, št. 114/2006, 36/2008)
- Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Uradni list RS, št. 107/2006 – uradno prečiščeno besedilo, 114/2006 in 59/2007)
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 109/2006 - uradno prečiščeno besedilo št. 4, 112/2006 – odločba US, 114/2006 in 10/2008)
- Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 55/2008 (popr. 66/2008))
- Zakon o trgovini (Uradni list RS, št. 24/2008)
- Zakon o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Uradni list RS, št. 81/2000 in 111/2007)
- Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah (Uradni list RS, št. 1/2007 – uradno prečiščeno besedilo št. 2),
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/2007 – uradno prečiščeno besedilo št. 5 in 36/2008)
- Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 79/2006)
- Zakon o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 119/2006 – uradno prečiščeno besedilo št. 3, 59/2007, 15/2008 – odločba US in 64/2008)
- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 72/2006 – uradno prečiščeno besedilo št. 3, 114/2006, 91/2007, 71/2008 in 118/2008)
- Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Uradni list RS, št. 16/2007 – uradno prečiščeno besedilo št. 2)
- Uredba o določitvi kvote za zaposlovanje invalidov (Uradni list RS, št. 111/2005) - ne velja od 1. 5. 2007
- Uredba o določitvi kvote za zaposlovanje invalidov (Uradni list RS, št. 32/2007 in 21/2008)
- Pravilnik o načinu dela Komisije za ugotovitev podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi (Uradni list RS, št. 117/2005)
- Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (Uradni list RS, št. 93/2007 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o javni rabi slovenščine (Uradni list RS, št. 86/2004)
- Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 77/2007 – uradno prečiščeno besedilo in 56/2008)
- Zakon o prevozu v cestnem prometu (Uradni list RS, št. 131/2006 (popr. 5/2007))
- Zakon o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnih prevozi (Uradni list RS, št. 64/2007 – uradno prečiščeno besedilo št. 2)
- Zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja (Uradni list RS, št. 43/2006)
- Zakon o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 73/2007 – uradno prečiščeno besedilo št. 3, 45/2008 in 121/2008)
- Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/2007 – uradno prečiščeno besedilo št. 2, 23/2007, 41/2007 in 122/2007 – odločba US)
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/2004 – uradno prečiščeno besedilo, 101/2007 – odločba US in 122/2007 – odločba US)
- Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (Uradni list RS, št. 110/2002, 11/2003, 3/2004, 142/2004, 7/2006, 56/2006 – odločba US in 114/2006)
- Zakon o rudarstvu (Uradni list RS, št. 98/2004 – uradno prečiščeno besedilo in 68/2008)
- Obrtni zakon (Uradni list RS, št. 40/2004 – uradno prečiščeno besedilo, 117/2006 in 102/2007)
- Zakon o prevozu nevarnega blaga (Uradni list RS, 33/2006 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o kemikalijah (Uradni list RS, 110/2003 – uradno prečiščeno besedilo, 47/2004, 61/2006 in 16/2008)
- Zakon o eksplozivih in pirotehničnih izdelkih (Uradni list RS, št. 35/2008) (nadomešča Pravilnik o strokovni usposobljenosti za delo z eksplozivi)
- Zakon o soodločanju delavcev pri čezmejnih združitvah kapitalskih družb (Ur.l. št. 56/2008)
- Zakon o sodnih taksah (Uradni list RS, št. 37/2008)
- Zakon o Rdečem križu Slovenije (Uradni list RS, št. 7/1993)

- Zakon o duševnem zdravju (Uradni list RS, št. 77/2008) – velja od 12.8.2008, uporablja se od 12.8.2009
- Zakon o kazenskem postopku (Uradni list RS, št.32/2007 - uradno prečiščeno besedilo št.4, 102/2007, 21/2008-odločba US, 23/2008, 65/2008-odločba US, 68/2008 in 89/2008-odločba US)
- Pravilnik o izvajanju inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva (Uradni list RS, št. 74/2004)
- Pravilnik o metodologiji za oblikovanje cen socialnovarstvenih storitev (Uradni list RS, št. 87/2006, 127/2006 in 87/2007)
- Uredba o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialnovarstvenih storitev (Uradni list RS, št. 110/2004, 124/2004 in 114/2006)
- Uredba (ES) št. 1907/2006 Evropskega parlamenta in Sveta o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (REACH)
- Pravilnik o varovanju zdravja pri delu nosečih delavk, delavk, ki so pred kratkim rodile in doječih delavk (Uradni list RS, št. 82/2003)
- Pravilnik o varovanju zdravja pri delu otrok, mladostnikov in mladih oseb (Uradni list RS, št. 82/2003)
- Pravilnik o izdaji dovoljenj za delo otrok, mlajših od 15 let (Uradni list RS, št. 60/2004)
- Pravilnik o delovni knjižici (Uradni list RS, št. 28/1990, 32/1991-I, 47/1992, 14/95 (popr. 35/1995), 57/1998 in 42/2002)
- Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje (Uradni list RS, št. 139/2006)
- Pravilnik o postopku prijave in odjave dela tujcev (Uradni list RS, št. 37/2006 in 37/2008) – ne velja od 16. 4. 2008
- Pravilnik o delovnih dovoljenjih, prijavi in odjavi dela ter nadzoru nad zaposlovanjem in delom (Uradni list RS, št. 37/2008)
- Pravilnik o vrstah, postopkih in načinih vodenja evidenc tujcev, ki se zaposlijo in delajo na ozemlju RS (Uradni list RS, št. 68/2003) – ne velja od 23.8.2008
- Navodilo za obdelavo in posredovanje podatkov o tujcih, ki se zaposlijo in delajo na ozemlju Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 83/2008)
- Pravilnik o vsebini in načinu vodenja evidenc državljanov držav članic Evropske unije, z njimi izenačenih državljanov in njihovih družinskih članov o zaposlitvah, opravljanju dela na podlagi pogodb civilnega prava in o napoteni delavcih, ki v Republiki Sloveniji izvajajo storitve (Uradni list RS, št. 45/2004) – ne velja od 16. 4. 2008
- Pravilnik o načinu in postopku preverjanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij (Uradni list RS, št. 13/2001, 97/2003, 108/2004, 117/2005 in 57/2007)
- Pravilnik o delih, ki se štejejo za osebno dopolnilno delo, ter o postopku priglavitve teh del (Uradni list RS, št. 30/2002)
- Navodilo o opravljanju kratkotrajnega dela (Uradni list RS, št. 54/2007) – ne velja od 27.9.2008
- Navodilo za opravljanje kratkotrajnega dela (Uradni list RS, št. 91/2008)
- Pravilnik o obliki in vsebini vpisnikov in pomožnih knjig pri prekrškovnih organih (Uradni list RS, 127/2006 in 115/2008)
- Pravilnik o postopkih za izvrševanje proračuna (Uradni list RS, št. 13/2006)
- Uredba o upravnem poslovanju (Uradni list RS, št. 106/2005, 30/2006, 86/2006, 32/2007, 63/2007, 115/2007 in 31/2008)
- Pravilnik o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja (Uradni list RS, št. 30/2000)
- Pravilnik o preiskavah delovnega okolja, pregledih in preizkusih sredstev za delo (Uradni list SRS, št. 35/1988),
- Pravilnik o varnosti in zdravju pri uporabi delovne opreme (Uradni list RS, št. 101/2004)
- Pravilnik o osebni varovalni opremi, ki jo delavci uporabljajo pri delu (Uradni list RS, št. 89/1999 in 39/2005)
- Pravilnik o preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev (Uradni list RS, št. 87/2002, 29/2003 in 124/2006)
- Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih (Uradni list RS, št. 89/1999 in 39/2005)
- Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih (Uradni list RS, št. 83/2005)
- Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti hrupu pri delu (Uradni list RS, št. 17/2006 (popr. 18/2006))
- Pravilnik o zagotavljanju varnosti in zdravja pri ročnem premeščanju bremen (Uradni list RS, št. 73/2005)
- Pravilnik o varnosti in zdravju pri delu s slikovnim zaslonom (Uradni list RS, št. 30/2000 in 73/2005)
- Pravilnik o usposabljanju in preverjanju znanja delavcev, ki ravnaajo z nevarnimi kemikalijami (Uradni list RS, št. 22/2001) – ne velja od 1. 3. 2008
- Pravilnik o varstvu pri delu pred nevarnostjo električnega toka (Uradni list RS, št. 29/1992)
- Pravilnik o osebni varovalni opremi (Uradni list RS, št. 29/2005 in 23/2006)
- Pravilnik o varnosti strojev (Uradni list RS, št. 25/2006 in 75/2008)
- Pravilnik o splošnih ukrepih in normativih za varstvo pri delu z dvigali (Uradni list SFRJ, št. 30/1969)
- Pravilnik o varnosti dvigal (Uradni list RS, št. 97/2003 in 83/2007) - ne velja od 29. 9. 2007, uporablja se še do 29. 12. 2009
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah odredbe o tehničnih zahtevah za naprave, ki se uporabljajo v potencialno eksplozivnih atmosferah (Uradni list RS, št. 91/2002)
- Odredba o enostavnih tlačnih posodah (Uradni list RS, št. 11/2002 in 138/2006)
- Pravilnik o tlačni opremi (Uradni list RS, št. 15/2002, 47/2002, 54/2002, 114/2003 in 138/2006)
- Pravilnik o pregledovanju in preskušanju opreme pod tlakom (Uradni list RS, št. 45/2004 in 92/2008)
- Pravilnik o pogojih in postopku za pridobitev dovoljenja za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu (Uradni list RS, št. 42/2003)
- Pravilnik o varstvu pri delu v grafični industriji (Uradni list RS, št. 7/1992)
- Pravilnik varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu (Uradni list RS, št. 93/2005)
- Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti rakotvornim ali mutagenim snovem (Uradni list RS, št. 101/2005)

- Pravilnik o varnostnih znakih (Uradni list RS, št. 89/99 in 39/2005)
- Pravilnik o seznamu poklicnih bolezni (Uradni list RS, št. 85/2003)
- Uredba o elektromagnetnem sevanju v naravnem in življenjskem okolju (Uradni list RS, št. 70/1996 in 41/2004)
- Praktične smernice za delo z nevarnimi kemičnimi snovmi (Uradni list RS, št. 50/2003)
- Uredba o določitvi obrtnih dejavnosti in mojstrskih nazivov ter obrti podobnih dejavnosti (Uradni list RS, št. 117/2004 in 102/2007)
- Uredba o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije dejavnosti (Uradni list RS, št. 2/2002) - ne velja od 15. 8. 2007
- Uredba o standardni klasifikaciji dejavnosti (Uradni list RS, št. 69/2007, 17/2008 in 16/2008)
- Uredba o načinu mednarodne izmenjave informacij o ukrepih in dejanjih, ki omejujejo trgovanje s proizvodi (Uradni list RS, št. 119/2003)
- Pravilnik o protieksplzijski zaščiti (Uradni list RS, št. 102/2000, 91/2002 in 16/2008)
- Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu (Uradni list RS, št. 126/2003)
- Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti vibracijam pri delu (Uradni list RS št. 94/2005)
- Pravilnik o opravljanju strokovnega izpita iz varnosti in zdravja pri delu (Uradni list RS, št. 35/2004)
- Pravilnik o programu in načinu usposabljanja koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih (Uradni list RS, št. 31/2008)
- Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti kemičnim snovem pri delu (Uradni list RS, št. 100/2001, 39/2005 in 53/2007)
- Pravilnik o strokovni usposobljenosti za delo z eksplozivi (Uradni list RS, št. 82/2003, 95/2004 in 83/2007) – ne velja od 24. 10. 2008
- Pravilnik o organizaciji, materialu in opremi za prvo pomoč na delovnem mestu (Uradni list RS, št. 136/2006)
- Pravilnik o stalnem strokovnem usposabljanju in izpopolnjevanju strokovnih delavcev, ki opravljajo naloge varnosti pri delu (Uradni list RS, št. 112/2006)
- Pravilnik o varstvu pri delu v gozdarstvu (Uradni list SRS, št. 15/1979)
- Pravilnik o pogojih, ki jih mora izpolnjevati kadilnica (Uradni list RS, št. 80/2007)
- Pravilnik o izvajanju ognjemetov (Uradni list RS, št. 104/2008)
- Pravilnik o tehničnih in varnostnih zahtevah, obrazcih za eksplozive in pirotehnične izdelke (Uradni list RS, št. 105/2008)
- Pravilnik o strokovni usposobljenosti za delo z eksplozivi in pirotehničnimi izdelki (Uradni list RS, št. 110/2008)
- Resolucija o nacionalnem programu kemijske varnosti v obdobju 2006 - 2010 (Uradni list RS, št. 166/2006)

V letnem poročilu uporabljeni izrazi delavec, delodajalec in inšpektor, zapisani v moški spolni slovnični obliki, so uporabljeni za ženske in za moške.

Izdal: Inšpektorat Republike Slovenije za delo

Založil: Inšpektorat Republike Slovenije za delo

Za izdajatelja: mag. Borut Brezovar

Uredila: Jasmina Rakita

Lektoriranje: ODIN d.o.o., Stegne 21, Ljubljana

Tisk: ISKRA INVEST d.d., Stegne 25, Ljubljana

Naklada: 50 izvodov

Poročilo so pripravili: mag. Borut Brezovar, Jana Uran, mag. Boris Ružič, Peter Stefanoski, mag. Sonja Konestabo, Jelka Žvegelj - Vulič, Jasmina Rakita, Slavko Krištofelc, Lidija Korat, mag. Mladen Markota, Marjan Rosa, mag. Marjan Oven, mag. Albin Novšak, Rok Pihler in Maja Svetličič.

ISSN 1854-1356

UVOD

Nadzor nad izvajanjem predpisov o delu ter tistih s področja socialnega varstva je temeljna naloga Inšpektorata RS za delo. Ta naloga je bila zato v ospredju tudi v letu 2008. Pretežna ocena inšpektorjev za delo v vseh treh inšpekcijah, ki delujejo v okviru Inšpektorata za delo RS, torej Inšpekcije nadzora delovnih razmerij, nadalje Inšpekcije nadzora varnosti in zdravja pri delu ter končno tudi Socialne inšpekcije je, da so se razmere na vseh treh nadziranih področjih v letu 2008 poslabšale oziroma zaostrole.

Na področju delovnih razmerij je bilo v letu 2008 ugotovljenih več kršitev predpisov, in to v vseh dejavnostih tako na področju gospodarstva kakor tudi v javnem sektorju in celo pri državnih organih. Razlogi za to pretežno ležijo v gospodarstvu, predvsem v iskanju vse večjih dobičkov, v negospodarstvu in državnih organih pa v kršitve silijo razmere, ki so pogojene s pomanjkanjem kadrov, vse večjimi nalogami in z omejitvami finančnih virov.

Najpogostejše ugotovljene kršitve so povezane z napakami v zvezi s pogodbo o zaposlitvi, plačami ter delovnim časom, sledijo pa ilegalne zaposlitve, pogosto tudi v povezavi s kršenjem predpisov o zaposlovanju in delu tujcev. Redkeje, a vendarle več kot v preteklih letih, so inšpektorji za delo obravnavali v letu 2008 tudi primerov domnevnih kršitev predpisov o prepovedi diskriminacije, spolnega nasilja in trpinčenja na delovnem mestu, in to tudi v javnem sektorju (dejavnost izobraževanja) in državni upravi.

Na področju nadzora predpisov o varnosti in zdravju pri delu je bilo leto 2008 podobno predhodnim letom, ko smo ugotavljali, da področje ni kritično, ko ocenjujemo delo večjih delodajalcev, da pa je popolnoma drugače, ko ocenjujemo manjša podjetja, ki pa so številčnejša in je njihov nadzor zato še bolj težaven. Pri teh še vedno ugotavljamo, da nalogo, ki jim jo zakonodaja nalaga, da svojim zaposlenim zagotovijo varnost in zdravje pri delu, razumejo kot zbiranje predpisanih papirjev in potrdil. Pri tem ugotavljamo, da dokumentacija prepogosto z resničnim razmerami nima nobene zveze. Takšnih delodajalcev obstoječi sistem zavarovanja za poškodbe pri delu in poklicne bolezni ne kaznuje in ne vzpodbuja k drugačnemu ravnanju in zato ne deluje preventivno, kar bi morala biti ena izmed njegovih glavnih nalog.

V povezavi z omenjenim zavarovanjem je tudi statistični podatek o številu sporočenih primerov poklicnih bolezni na delu oziroma sumov nanje s strani delodajalcev v letu 2008, kar je njihova zakonska obveza. V tem letu sta bila Inšpektoratu RS za delo sporočena dva primera.

Na drugi strani pa je statistika področja varnosti in zdravja pri delu za leto 2008 ugodnejša kot tista leto poprej. Ustalilo oziroma celo nekoliko znižalo se je število poškodb pri delu, zaradi katerih je bil delavec v bolniški več kot tri dni, in so bile sporočene Inšpektoratu RS za delo, poleg tega pa je v letu 2008 na delu zaradi poškodbe umrlo manj ljudi kot v letu 2007.

Socialna inšpekcija se je v letu 2008 soočala z izjemno velikim obsegom novih primerov ob hkratnem povečevanju njihove strokovne zahtevnosti, kar se ob nespremenjeni kadrovski zasedenosti (trije inšpektorji), v statistiki kaže kot manjši obseg opravljenega dela.

Vsi inšpektorji Inšpektorata za delo so v letu 2008 opravili 17.223 inšpekcijskih pregledov, kar je nekoliko manj kot v letu 2007, ter izrekli 8.906 različnih ukrepov zoper kršitelje, kar je tudi nekaj manj kot leto prej. Bistveno pa se je povečal obseg različnih svetovanj, strokovnih pomoči in zahtev po pravnih mnenjih ter sodelovanja s številnimi mediji, za kar v inšpektoratu nimamo posebnega kadra.

Zaradi novih pristojnosti pri inšpekcijskih nadzorih smo ugotavljali več kršitev in izrekli tudi nove odločitve v prekrškovnih postopkih, kar je nedvomno podaljšalo postopke. Opozoriti pa je potrebno tudi na spremembe Zakona o prekrških, zaradi katerih so prekrškovnim organom, ki odločajo v hitrem postopku o prekršku, dodane nove naloge, hitri postopek o prekršku pa postaja vse bolj zahteven in zapleten.

Seveda je leto 2008 posebej obeležilo tudi predsedovanje Republike Slovenije Svetu EU, v kar je bil pomembno vključen tudi Inšpektorat RS za delo, saj smo v marcu organizirali in izvedli srečanje Odbora glavnih inšpektorjev za delo, z udeležbo predstavnikov vseh držav EU, predstavnikov Evropske komisije, Mednarodne organizacije dela, ter Agencije za varnost in zdravje pri delu. Osrednja obravnavana tema srečanja je bila posvečena staranju delovne sile v EU v povezavi z varnostjo in zdravjem pri delu. Organizacija in izvedba tega srečanja nam je pomenila pomembno priložnost in čast ter dragoceno izkušnjo, hkrati pa nas je tudi zelo zaposlila in obremenila.

Leto 2008 je Inšpektorat RS za delo zaznamovalo tudi s tem, da smo v tem letu celili rane kadrovske vrzeli preteklih let, ki so nastale z odhodi izkušenih kolegov, ki jih dolgo nismo mogli nadomestiti z novimi kadri. Nekaj inšpektorjev nam je lani uspelo zaposliti, vsi pa so bili na tem področju dela praktično začetniki, s katerimi se je bilo treba veliko ukvarjati v smislu mentorstva, njihov prispevek k statističnemu rezultatu opravljenega dela pa je bil seveda skromen.

Ker že vrsto let neuspešno opozarjam na potrebo po okrepitvi inšpekcije dela v Republiki Sloveniji, ocenjujem, da je morda potrebno prisluhniti vsaj pobudam, ki jih za izboljšanje stanja na področju našega nadzora v državi navajamo v poročilu.

mag. Borut Brezovar
Glavni inšpektor RS za delo

1. PRISTOJNOSTI, ORGANIZIRANOST IN DEJAVNOST INŠPEKTORATA ZA DELO

1.1. PRISTOJNOSTI IN ZAKONODAJA

Inšpektorat Republike Slovenije za delo je organ v sestavi Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Področje dela inšpektorata je določeno s 1. členom Zakona o inšpekciji dela, Zakonom o inšpekcijskem nadzoru in Zakonom o socialnem varstvu.

Poročilo Inšpektorata Republike Slovenije za delo (v nadaljevanju: Inšpektorat RS za delo) za leto 2008 je pripravljeno na podlagi 5. člena Zakona o inšpekciji dela, ki določa vsebino poročanja in nadaljnji potek obravnave poročila. V skladu s 1. točko prvega odstavka 5. člena Zakona o inšpekciji dela v nadaljevanju navajamo najpomembnejše predpise, ki urejajo inšpekcijsko nadzorstvo Inšpektorata RS za delo. Med mednarodnimi dokumenti je treba omeniti predvsem konvencije Mednarodne organizacije dela:

- Konvencijo št. 81 o inšpekciji dela v industriji in trgovini,
- Konvencijo št. 129 o inšpekciji dela v kmetijstvu,
- Konvencijo št. 155 o varstvu pri delu, zdravstvenem varstvu in delovnem okolju,
- Konvencijo št. 161 o službah medicine dela.

Izmed mnogih pravnih virov, ki določajo Inšpektoratu RS za delo neposredni nadzor, naštevamo samo najpomembnejše:

- Zakon o inšpekciji dela,
- Zakon o inšpekcijskem nadzoru,
- Zakon o socialnem varstvu,
- Zakon o varnosti in zdravju pri delu,
- Zakon o delovnih razmerjih,
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih,
- Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti,
- Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja,
- Zakon o javni rabi slovenščine,
- Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah,
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju,
- Zakon o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja,
- Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti,
- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih,
- Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov,
- Zakon o evidencah na področju dela in socialne varnosti,
- Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno,
- Zakon o zaposlovanju in delu tujcev,
- Zakon o stavki,
- Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju,

- Zakon o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov,
- Zakon o omejevanju porabe alkohola,
- Zakon o tehničnih zahtevah za proizvode in o ugotavljanju skladnosti,
- Zakon o kolektivnih pogodbah,
- Zakon o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnih prevozi in
- Zakon o duševnem zdravju.

Inšpekcijski nadzor nad omenjeno zakonodajo in drugih izvršilnih predpisov, opravljajo pooblašteni javni uslužbenci – inšpektorji v okviru pristojnosti specializiranih inšpekcij, ki delujejo na področju nadzora nad izvajanjem:

- zakonov, drugih predpisov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov, ki urejajo delovna razmerja, plače in druge prejemke iz delovnega razmerja, zaposlovanje delavcev, sodelovanje delavcev pri upravljanju in stavke, kot tudi posebnega nadzora nad zakonitostjo postopkov ugotavljanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij;
- predpisov o varnosti in zdravju pri delu oziroma pregledov v zvezi z izpolnjevanjem obveznosti delodajalcev iz naslova varnega in zdravega dela ter spoštovanja določb predpisov o varnosti in zdravju pri delu ter opravljanja raziskav smrtnih in težjih nezgod pri delu (stalna 24-urna pripravljenost inšpektorjev);
- zakonodaje, ki ureja socialno varstvo, zakonsko zvezo, družinska razmerja, izvajanje rejniške dejavnosti, nadaljnje se opravlja kontrola izvajalcev javnih pooblastil in pooblastil za izvajanje nalog, ki jih opravljajo posamezni izvajalci socialno varstvenih in podobnih dejavnosti.

Inšpektorat je izvajal tudi posamezne naloge, kot jih določata Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu in Resolucija o nacionalnem programu kemijske varnosti v obdobju 2006 - 2010.

Na podlagi določb Zakona o prekrških so inšpektorji v letu 2008 na prvi stopnji opravljali prekrškovne naloge, ki so zahtevale dodatno znanje in strokovnost inšpektorjev.

V skladu s 4. členom Zakona o inšpekciji dela je Inšpektorat RS za delo nudil delodajalcem in delavcem ter drugim vlagateljem strokovno pomoč v zvezi z uresničevanjem zakonov, predpisov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov iz svoje pristojnosti.

Skladno s Pravilnikom o postopkih za izvrševanje proračuna Republike Slovenije je Inšpektorat RS za delo kot lastno dejavnost opravljal preizkuse znanja za koordinatore gradbišč, kot to določa Pravilnik o programu in načinu usposabljanja koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih.

Inšpektorat RS za delo je pri svojem delu sodeloval z drugimi inšpektorati in zavodi, pristojnimi za zaposlovanje, za zdravstveno zavarovanje ter za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, kot tudi s sindikalnimi oziroma strokovnimi združenji delodajalcev ter drugimi strokovnjaki s področja dela inšpektorata doma in v tujini.

Javni uslužbenci Inšpektorata RS za delo so sodelovali z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve in drugimi resorji pri pripravi podzakonskih predpisov. Imenovani so bili v delovne skupine s področja dela inšpekcijskega organa ter v posamezna delovna telesa Evropske komisije (npr. Senior Labour Inspectors Committee – SLIC, Scientific Committee for Occupational Exposure Limits – SCOEL itd.), Mednarodne organizacije dela (ILO – International Labour Organisation) ter v druge mednarodne institucije.

Predsedovanje Republike Slovenije Evropski uniji (v nadaljevanju: EU) je zaznamovalo vrsto dejavnosti in dodatnih nalog Inšpektorata RS za delo v prvem trimesečju lanskega leta. V mesecu marcu je bil uspešno organiziran in izveden sestanek Odbora glavnih inšpektorjev za delo držav članic EU (SLIC).

1.2. ZAPOSLENI

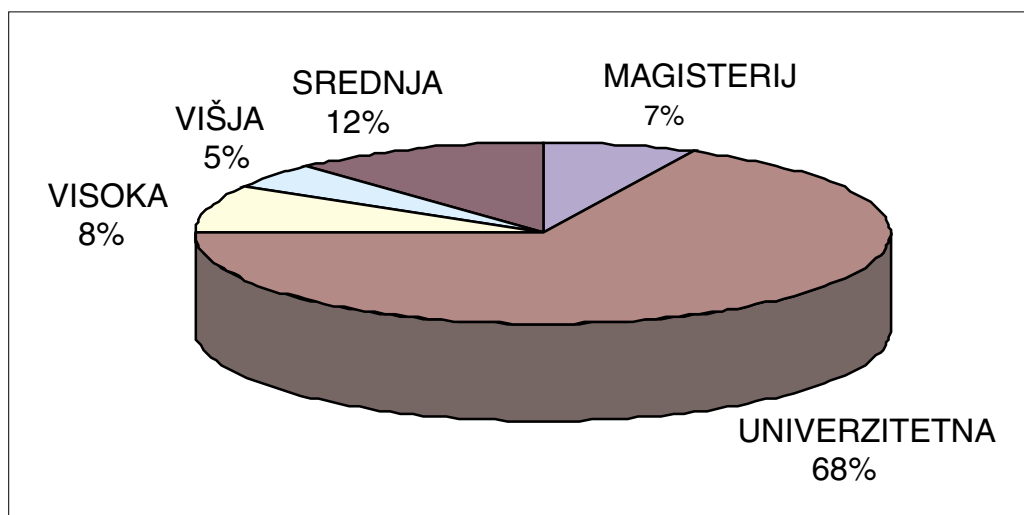
V poročevalskem obdobju je bilo v Inšpektoratu RS za delo zaposlenih 87 inšpektorjev (40 inšpektorice in 47 inšpektorjev), od tega je bilo 5 invalidov (4 so opravljali delo s krajšim delovnim časom od polnega).

Meseca decembra 2008 je bilo v inšpektoratu zaposlenih 115 javnih uslužbencev za določen in nedoločen čas, od tega 108 uslužbencev za nedoločen čas. Če primerjamo obvezno število delovnih ur v letu 2008 ter prisotnost zaposlenih, ugotovimo, da je bilo povprečno med letom na delu 106 uslužbencev.

Od navedenega števila vseh zaposlenih je bilo 87 inšpektorjev. Povprečna starost inšpektorjev je bila 47 let (od tega je bilo 11 inšpektorjev starejših od 55 let in 10 inšpektorjev starejših od 60 let).

Od skupnega števila zaposlenih za nedoločen čas je bilo 78 % inšpektorjev in le 22 % zaposlenih je opravljalo razne strokovne, pravne, kadrovske in druge spremljajoče dejavnosti za organ. Od tega je bilo samo 6 uradniških delovnih mest, 16 pa je bilo strokovno tehničnih delovnih mest (od tega 11 na nivoju območnih enot).

Graf 1: Zaposleni za nedoločen čas (108) po stopnji izobrazbe (V do VIII)

1.3 NOTRANJA ORGANIZACIJA

V skladu z Aktom o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v Inšpektoratu Republike Slovenije za delo so uslužbenci opravljali delo na nivoju raznih notranjih organizacijskih enot.

V skladu z Aktom o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v Inšpektoratu Republike Slovenije za delo so uslužbenci opravljali delo v naslednjih notranjih organizacijskih enotah:

I. INŠPEKCIJI NADZORA DELOVNIH RAZMERIJ

- s Službo nadzora javnega sektorja

II. INŠPEKCIJI NADZORA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

- s Službo nadzora zdravja pri delu,
- s Službo nadzora varnosti na stalnih delovnih mestih in
- s Službo nadzora varnosti na začasnih in premičnih delovnih mestih

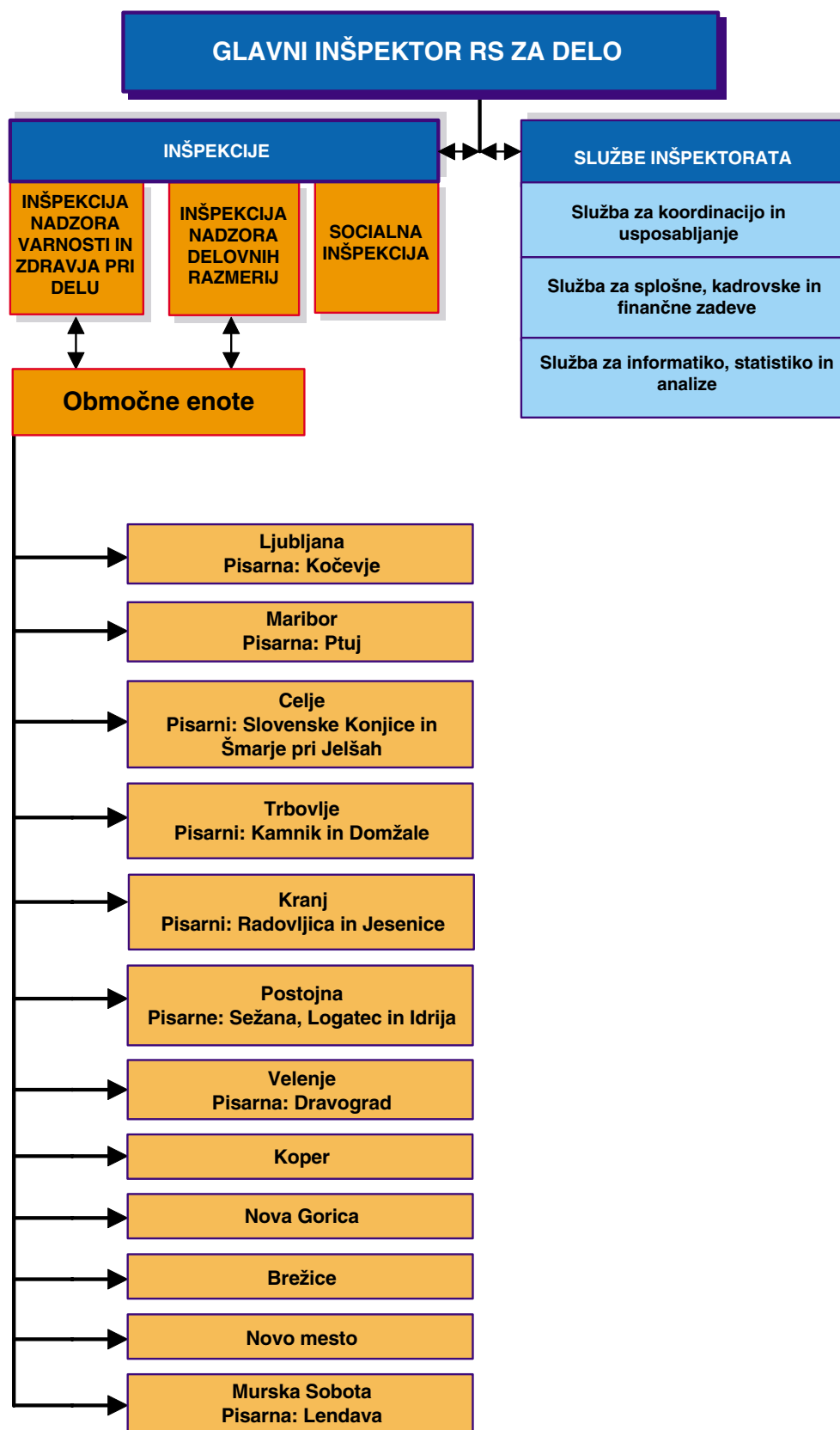
V sestavi obeh navedenih inšpekcij je še 12 območnih enot s 13 inšpekcijskimi pisarnami (podrobnosti so razvidne iz organizacijske sheme Inšpektorata RS za delo).

III. SOCIALNI INŠPEKCIJI

V Inšpektoratu RS za delo so organizirane službe inšpektorata, ki opravljajo za glavnega inšpektorja RS za delo in vse notranje organizacijske enote skupne naloge, ki so pomembne za delo celotnega organa (npr. upravne in druge visoko strokovne naloge, izobraževalne in podobne naloge, naloge proračunskega načrtovanja, poslovanja in javnega naročanja, naloge na področju izvajanja plač in kadrovskih zadev, naloge na področju informatike in statistike in druge strokovne naloge ter računovodske, administrativne, tehnične in druge naloge), in delujejo kot:

- **SLUŽBA ZA KOORDINACIJO IN USPOSABLJANJE**
- **SLUŽBA ZA SPLOŠNE, KADROVSKE IN FINANČNE ZADEVE**
- **SLUŽBA ZA INFORMATIKO, ANALIZE IN STATISTIKO**

Slika 1: Organizacijska shema Inšpektorata RS za delo

1.4. POGOJI ZA DELO IN UČINKOVITOST NADZORA

Inšpektorat RS za delo bi bil lahko pri opravljanju nalog iz svoje pristojnosti učinkovitejši ob večjem številu zaposlenih ter izboljšanju pogojev materialnega in drugega poslovanja.

V Inšpektoratu RS za delo je vseh zadnjih 15 let od veljavnosti Zakona o inšpekciji dela prisotna problematika neustreznega števila zaposlenih, višine dodeljenih proračunskih sredstev in neustreznosti prostorskih pogojev za delo zaposlenih. Omenjeno nedvomno vpliva na učinkovitost in delo inšpektorjev.

1.4.1. Zaposlovanje v obdobju 15 let

S Strategijo nadaljnjega razvoja Inšpektorata RS za delo iz leta 1993 (ko so bili prevzeti občinski inšpektorji je Inšpektorat RS za delo postal enoten državni organ) je bilo predvideno, da naj bi bilo v **letu 1994 v inšpektoratu zaposlenih 120 uslužbencev, od tega 90 inšpektorjev za delo**. Strategija je kot ocena učinkovitejšega ukrepanja inšpektorata temeljila na številu delodajalcev, inšpektorjev in zakonodaje, ki naj bi jo nadziral inšpektorat v letu, ko je pričel veljati Zakon o inšpekciji dela. V letu 1994 je bilo nato zaposlenih 64 inšpektorjev, ki so opravljali nadzor nad 147.000 delodajalci, postopki so se vodili samo v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku in inšpekcijski nadzor se je v 80 % opravljal samo na področju varnosti pri delu.

Meseca decembra 2008 je bilo v inšpektoratu zaposlenih 108 uslužbencev za nedoločen čas, od tega le 87 inšpektorjev, ki so opravljali nadzor nad 171.126 delodajalci. V 15 letih se je skoraj v celoti spremenila zakonodaja, ki jo nadzira Inšpektorat RS za delo, zlasti še po vstopu naše države v EU.

Inšpekcija s področja varnosti pri delu opravlja dodaten nadzor še na področju zdravja pri delu. Največje spremembe zaradi obsega dela in vsebinsko ter strokovno visoke zahtevnosti je bilo deležno delovno področje Inšpekcije nadzora delovnih razmerij (npr. z dodatnimi pristojnostmi na področju preprečevanja črnega zaposlovanja, dela tujcev, nacionalnih poklicnih kvalifikacij itd.). Od leta 2004 dalje v okviru Inšpektorata RS za delo deluje tudi Socialna inšpekcija, ki opravlja nadzor socialne in druge zakonodaje na svojem področju. Ne glede na vse navedeno je potrebno še izrecno poudariti, da so januarja 2005 inšpektorji za delo postali še prekrškovni organi na I. stopnji, poleg vseh drugih pristojnosti, ki se še opravljajo v Inšpektoratu RS za delo.

Inšpektorat RS za delo v 15 letih od uveljavitve Zakona o inšpekciji dela torej še vedno nima 90 inšpektorjev oziroma 120 zaposlenih za opravljanje dodatnih nalog inšpekcijskega nadzora, upravnih, strokovnih in drugih nalog ter ne glede na vse druge dodatne naloge, ki so bile prevzete po vstopu naše države v EU, novih nalog v zvezi z uslužbensko zakonodajo, finančnim poslovanjem, javnim naročanjem, informatiko, izobraževanjem, delom z mediji ipd. Takšnega restriktivnega zaposlovanja v 15 letih ni bilo v drugih inšpekcijskih organih, kjer so po letu 1995 zaposlili veliko več inšpektorjev in drugih uslužbencev za opravljanje spremljajočih dejavnosti organov.

Oktobra 2007 je Vlada RS sprejela Skupni kadrovski načrt organov uprave. Resorno ministrstvo je Inšpektoratu RS za delo za leto 2008 odobrilo 108 zaposlenih za nedoločen čas (op. tri zaposlene manj kot v letu 2006 glede na zahtevo po vsakoletnem odstotnem zmanjševanju zaposlenih v organih uprave). Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je v letu 2008 Ministrstvu za javno upravo oziroma Vladi RS predlagalo povečanje števila zaposlenih v inšpektoratu, vendar predlog ni bil uspešen.

Potrebno je posebej poudariti, da letno poročilo inšpektorata za delo, poleg omenjenega ministrstva obravnavajo še pristojni odbori Vlade RS in Državnega zbora RS ter drugi organi, ki ob obravnavi poročila ponavadi priporočijo, da naj se zaposli nove inšpektorje. Tudi zadnji poročili Računskega sodišča RS (vir: Revizijsko poročilo o uspešnosti Inšpektorata RS za delo za leto 2007 pod št. 1214-5/2007-20) in Varuhinje človekovih pravic RS (vir: Poročilo o delu Varuha človekovih pravic za leto 2007), opozarjata na neugodno kadrovsko stanje v inšpektoratu in obenem obe poročili priporočata nove

zaposlitve (takšno priporočilo je podal tudi Državni zbor RS ob obravnavi poročila varuhinje za leto 2007). Kljub vsem priporočilom v zadnjih letih nismo pridobili dodatne kvote za zaposlitev uslužbencev in še naprej samo nadomeščamo fluktuacijo zaposlenih (upokojitve in odhodi zaposlenih iz drugih vzrokov).

Tabela 1: Povprečno število zaposlenih v obdobju 1994/1995 (za obdobje 1996 - 2001 ne navajamo podatkov, ker ni bilo bistvenih odstopanj) in po obdobju 2002 - 2008 s prikazom povprečnega števila zaposlenih, preglednih mest in inšpektorjev

LETO	ŠTEVILO VSEH ZAPOSLENIH (povprečni letni nivo)	ŠT. PREGLEDNIH MEST – VSEH DELODAJALCEV	ŠTEVILO INŠPEKTORJEV
1994	69	140.000	64
1995	78	147.000	68
2002	106	167.276	5
2003	108 *	170.997	76
2004	105 **	176.335	83
2005	108 ***	182.475	83
2006	107	155.043 ****	83
2007	105	160.700	82
2008	106	171.126 *****	87

* 2003 leta - sprememba glede štetja zaposlenih v kadrovskih načrtih (4 invalidi s krajšim delovnim časom se upoštevajo kot 4 zaposleni s polnim delovnim časom)

** ustanovi se Socialna inšpekcija, uslužbenec Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, imenovan za inšpektorja

*** prevzem dveh uslužbenk Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, imenovani za inšpektorici Socialne inšpekcije

****sprememba zajemanja statističnih podatkov (od 1994 do 2005 so se v pregledna mesta prištevala vsa delovišča, gradbišča in podružnice, od 2005 dalje se ti podatki v število preglednih mest ne prištevajo).

***** vir podatkov: AJPES, stanje 31.12. 2008

1.4.2. Opravljeno delo inšpektorjev

Omenjena tri področja inšpekcijskega nadzora bi v letu 2008 zaradi sprememb predpisov, dodatnih prekrškovnih in upravnih nalog nujno potrebovala nove specializirane strokovnjake raznih strok (gradbene, strojne, elektro in druge inženirje tehničnih strok ter univ. dipl. pravnike).

Inšpekcija nadzora varnosti in zdravja pri delu že nekaj let, zaradi upokojitev in drugih odhodov zaposlenih, nujno potrebuje strokovnjake tehničnih strok, ki jih tudi na trgu delovne sile ni oziroma se zaradi prenizkih plač niso odločali za delo inšpektorjev (kljub spremembi plačne zakonodaje v javni upravi). Od drugega polletja 2008 dalje so bile realizirane nadomestne zaposlitve 4 inšpektorjev tehničnih strok (od tega sta dva inšpektorja nadomestila odhode inšpektorjev iz obdobja januar 2006/december 2007, dva pa sta nadomestila inšpektorja, ki jima je delovno razmerje prenehalo v letu 2008). V Inšpekciji nadzora delovnih razmerij so leta 2008 nadomestno zaposlili tri inšpektorje pravne stroke (namesto inšpektorjev, ki jim je delovno razmerje prenehalo v letu 2007). V Socialni inšpekciji v letu 2008 ni bilo novih ali nadomestnih zaposlitev in inšpekcijski nadzor opravljajo še vedno samo 3 inšpektorji.

Tabela 2: Pregledi in ukrepi inšpektorjev 2007/2008 (upoštevano število vseh inšpektorjev)

PREGLEDI IN UKREPI VSEH TREH INŠPEKCIJ	Leto 2007 na 160.700 preglednih mest	Opravljenost delo na inšpektorja v letu 2007	Leto 2008 na 171.126 preglednih mest	Opravljenost delo na inšpektorja v letu 2008	INDEKS (2008:2007)
	2	3	4	5	6=5:3
Inšpekcijski pregledi *	18.511	225,74	17.466	200,75	89,0
Izrečeni ukrepi**	9.369	114,25	8.886	102,13	89,4
Skupaj ***	27.880	339,99	26.352	302,89	89,1

* vsi inšpekcijski pregledi: redni, izredni, kontrolni, raziskave nezgod itd.

** izrečeni ukrepi: odločbe (ureditvene po Zakonu o splošnem upravnem postopku, prekrškovne po Zakonu o prekrških), plačilni nalogi, obdolžilni predlogi, predlogi za uvedbo kazenske ovadbe ipd.)

*** brez podatkov o opravljeni strokovni pomoči inšpektorjev in drugem delu

Iz tabele je razvidno, da je bilo v letu 2008 na enega inšpektorja opravljenih 200,75 inšpekcijskih pregledov in izrečeni 102,13 ukrepi na posameznega inšpektorja. V kolikor analiziramo vzroke zmanjšane obsega na obeh področjih inšpekcijskega dela lahko ugotovimo, da so inšpektorji v letu 2008 opravili celo več dela kot v letu 2007 glede na število inšpektorjev ter njihovo prisotnost na delu.

Upoštevati je treba, da je bilo v letu 2008 za 10.426 več preglednih mest (delodajalcev) kot v letu 2007, kot tudi dejstvo, da je bilo 5 inšpektorjev odsotnih z dela več kot 6 mesecev (dvema inšpektorjema je prenehalo delovno razmerje, tri inšpektorice so bile odsotne zaradi materinstva). Vseh 7 nadomestnih inšpektorjev je delovno razmerje sklenilo v drugem polletju 2008 in do opravljenega izpita za inšpektorja niso smeli samostojno opravljati inšpekcijskega nadzora. Določeno število inšpektorjev je bilo v obdobju januar - marec aktivno vključenih v priprave na sestanek Odbora glavnih inšpektorjev za delo držav članic EU (SLIC) zato ni bilo možno opraviti pričakovanega števila inšpekcijskega nadzora. Prav tako 4 inšpektorji – invalidi niso smeli opravljati terenskega dela, dela v nočnem ali manj ugodnem delovnem času, oziroma so delali krajši delovni čas (20 ur tedensko).

Poseben problem od 2005 leta dalje predstavlja nespremenjeno število inšpektorjev Socialne inšpekcije. Zaradi staranja prebivalstva, zagotavljanja pravic in pomoči socialno ogroženim ter posebnim kategorijam prebivalstva, imajo inšpektorji Socialne inšpekcije preveliko število subjektov nadzora oz. preglednih mest, obenem pa se vsako leto še povečuje število subjektov nadzora oz. preglednih mest, kot so javni, socialni in varstveni zavodi, koncesionarji, kot tudi pravne in fizične osebe, ki izvajajo socialno varstvene storitve na podlagi dovoljenj za delo ali izvajajo dopolnilne in druge programe na področju socialnega varstva ter varstva otrok in družine. Samo trije inšpektorji strokovno zahtevnega nadzora, ki terja posebna znanja, ne morejo opravljati v pričakovanem obsegu, kar se že odraža iz podatkov o opravljenem delu v poročevalskem obdobju.

Ocenjujemo, da bi v naslednjem letu potrebovali vsaj 7 novih zaposlitev za nedoločen čas oziroma bi se morala inšpektoratu odobriti kvota vsaj 116 javnih uslužbencev.

1.4.3. Proračun Inšpektorata RS za delo in investicijska poraba

Proračun Inšpektorata RS za delo je bil v letu 2008 porabljen v višini 4.246.226 evrov za namene postavk, kot so razvidne iz tabele št. 4. Sredstva niso zadoščala za zamenjavo izrabljenih službenih avtomobilov in najnujnejše opreme (pohištvo), za posodobitev informacijske ter programske opreme za delo na skupno 26 lokacijah, kjer je imel v letu 2008 v uporabi pisarniške prostore Inšpektorat RS za delo.

Tabela 3: Veljavni proračun in realizacija proračuna 2008

Postavka	Proračunska postavka	Proračun 2007 - realizacija (v EUR)	Proračun 2008 – rebalans (v EUR)	Proračun 2008 – veljavni (v EUR)	Proračun 2008 – realizacija (v EUR)	Odstotek porabe
A	B	1	2	3	4	5=4 :2
5987	Plače	3.366.655	3.605.356	3.647.617	3.623.777	99,4
4528	Materialni stroški	519.569	530.000	530.000	481.855	90,9
7888	Varstvena oprema in varstvo pri delu	22.233	28.000	28.000	11.626	41,5
7889	Izobraževanje	19.307	23.360	32.360	28.327	87,5
7682	Sodelovanje pri NPK	---	28.500	8.000	----	0,0
7890	Investicije in investicijsko vzdrževanje	83.698	90.000	101.500	100.641	99,2
105	Lastna dejavnost - Preizkusi koordinatorjev za VZPD	1.261	7.511	11.571	9.698	83,8
	Skupaj proračunska sredstva	4.012.723	4.305.006	4.348.409	4.246.226	97,7

Podatki kažejo na gospodarno porabo proračunskih sredstev. Med vzroki, da sredstva niso bila porabljena 100 odstotno je bilo tudi manjše število zaposlenih med letom, odsotnosti in nadomeščanja uslužbencev, ki niso opravljali inšpekcijskega nadzora, kar je posledično vplivalo na druge proračunske postavke.

Ne glede na navedeno pa postavka 7890 Investicije in investicijsko vzdrževanje ni ustrezala za nakup novih službenih vozil, računalniške in druge podobne opreme, kot tudi za druge investicije organa na nivoju enot (npr. za zamenjavo pisarniške opreme v območnih enotah Maribor, Ljubljana, Celje, Nova Gorica in na sedežu Inšpektorata RS za delo).

• Službena vozila

Inšpekcijsko delo se opravlja na terenu, nad delodajalci v poslovnih prostorih, deloviščih, gradbiščih, kmetijah in podobno. Inšpektorji morajo biti dosegljivi v primerih težjih, kolektivnih ali smrtnih nezgod pri delu, eksplozij, nevarnih pojavov ali v drugih izrednih primerih. Inšpektorji za varnost in zdravje pri delu so v stalni 24 – urni pripravljenosti in morajo v primerih težjih ali smrtnih nezgod takoj opraviti ogled.

Za opravljanje rednega inšpekcijskega nadzora kakor tudi za dosegljivosti ob izrednih dogodkih, inšpektorat potrebuje službena vozila. Do julija 2008 je imel inšpektorat skupaj 43 službenih vozil (3 nova vozila so bila nabavljena v letu 2008), od avgusta dalje pa je bilo postopno odjavljenih iz prometa 5 službenih vozil tako, da je bilo konec leta v uporabi še 38 službenih vozil.

Menimo, da 38 službenih vozil ne zadošča za učinkovito delo inšpektorjev, saj so vozila razporejena kar na 26 lokacijah inšpektorata. V naslednjem letu bomo iz prometa odjavili 5 vozil (letniki 1995 – 1998) zaradi iztrošenosti, kar pomeni še dodatno zmanjšanje službenih vozil na skupno 33. Z razpoložljivimi proračunskimi sredstvi na postavki investicij letno ne moremo nadomestiti več kot tri vozila. Inšpektorat bi v bodoče potreboval vsaj 10 novih vozil (poleg zamenjave starejših vozil).

• Informacijsko-komunikacijska oprema

Informacijski sistem Inšpektorata RS za delo je obsežen in strokovno zahteven zaradi

zbiranja ter obdelave večjih količin podatkov. Zakonodaja EU in predpisi zahtevajo vedno nove evidence, statistično obdelavo podatkov in nove metode dela. Za nakup licenc, redno zamenjavo strojne opreme, za nove programske zahteve ter aplikacije, ki jih je potrebno prilagajati spremembam zakonodaje, je bilo v letu 2008 namenjenih več kot 60 % proračunskih sredstev iz postavke investicij.

Potrebna bi bila hitrejša posodobitev programske in strojne opreme zaradi spremenjenih podatkov iz nadzorstev inšpektorjev ter zahtev po vključitvi v skupne projekte organov. Večjo mobilnost in obseg dela inšpektorjev bi lahko dosegli z uporabo prenosnih kompletov računalnikov in tiskalnikov, ki bi jih inšpektorji lahko uporabljali neposredno na terenu. Inšpektor bi lahko svoje ugotovitve vpisal v že pripravljene predloge dokumentov, na voljo bi imel vso zakonodajo, ki jo potrebuje pri svojem delu, subjektu nadzora (delodajalca) pa bi po pregledu lahko takoj izročil zapisnik ali drug dokument, ki bi ga izpolnil po inšpekcijskem ogledu. Podatki iz prenosnega računalnika inšpektorja bi se lahko prenesli v aplikacijo zbiranja in obdelave podatkov preko mobilnih ali drugih povezav.

Inšpektorji bi morali za učinkovitejši nadzor imeti tudi neposreden dostop do podatkov iz evidenc nekaterih državnih organov (npr. Davčne uprave RS, Zavoda RS za zaposlovanje ipd.). Na tak način bi se vzpostavile hitrejša povezave podatkov med nadzornimi in drugimi organi ter dodatno povečala učinkovitost dela.

• **Prostorska problematika**

Na podlagi najemnih pogodb uporabljajo uslužbenci inšpektorata pisarniške prostore na 26 lokacijah v državi. V letu 2008 Ministrstvo za javno upravo ni uredilo nadomestnih prostorov za območne enote v Novi Gorici, Celju, Murski Soboti in v Ljubljani. Na omenjenih lokacijah ni dovolj prostorov in ni ustreznega varovanja zgradb. V 90 odstotkih na ravni enot niso zagotovljeni predpisani prostori za urejanje arhivov, kot to določajo predpisi o poslovanju z arhivskim gradivom.

Za uporabo najetih prostorov inšpektorat plačuje stroške obratovanja (npr. stroške elektrike in vode, ogrevanja, komunalnih storitev, čiščenja prostorov, varnostne službe, zavarovalnine, stroške parkirišč in garaž za službena vozila ipd.). Stroški so vsako leto višji in predstavljajo na leto do 46 % porabe proračunskih sredstev iz postavke Materialni stroški.

Ministrstvo za javno upravo bi moralo nujno pristopiti k ureditvi nadomestnih prostorov za omenjene lokacije, saj so pogoji za delo in sprejem prijaviteljev (strank) neustrezni. Poseben problem bo v naslednjem letu predstavljal strošek opremljenosti pisarniških prostorov, ki so bili po letu 1994 najeti skupaj z obstoječo pisarniško opremo. Opreme lokalne skupnosti, ki so najemodajalci ne menjajo, stroški nove opreme pa bremenijo uporabnike. Ministrstvo za javno upravo bi moralo pristopiti tudi k urejanju nadomestnih poslovnih prostorov Inšpektorata RS za delo (upravne zgradbe na sedežu inšpektorata za delo).

• **Ogrožanje in varnost inšpektorjev**

Zaradi pristojnosti in nalog nadzora, kot ga določajo posamezni predpisi, opravljajo inšpektorji nadzor tudi izven rednega delovnega časa (v nočnem času, ob nedeljah, praznikih). Vprašanje zagotavljanja varnosti inšpektorjev je aktualno od leta 1994 dalje, vendar uslužbencem inšpektorat sam ne more zagotoviti ustrezne varnosti pri njihovem delu. Zato akcije nadzora, ki se opravljajo izven delovnega časa ali ponoči inšpektorji opravljajo predvsem s sodelovanjem Policije. Varovanje in morebitni ukrepi za pomoč ob ogrožanju uslužbencev inšpektorata bi morali biti urejeni za vse uslužbence, ki opravljajo podobna dela (inšpektorje, policiste ipd.).

Zaradi nezadovoljstva kršiteljev ob sankcioniranju kršitev (predvsem z globami) je večja ogroženost inšpektorjev in drugih uslužbencev, ki delajo v inšpektoratih. V območnih enotah in pisarnah je inšpektorat le uporabnik prostorov, najemnik pa Ministrstvo za javno upravo. Zato se uslužbencem lani ni moglo zagotoviti ustreznega varovanja

prostorov ali preprečiti vstopa v zgradbo nasilnim osebam, ker zgradbe niso bile tehnično ali fizično varovane.

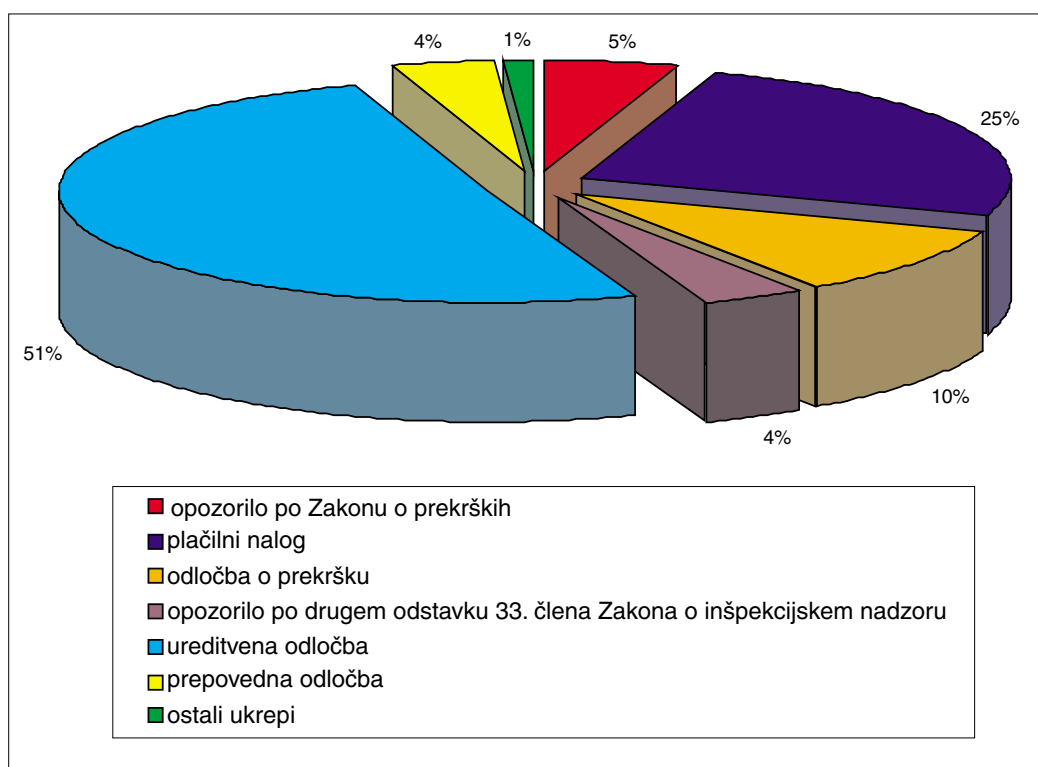
Menimo, da bi moralo Ministrstvo za javno upravo že ob podpisu najemnih pogodb vprašanje varovanja prostorov predhodno urediti v najemni pogodbi. Dogovoriti bi se morali o konkretnih ukrepih za varovanje zgradb na lokalni ravni, kjer uporabljajo prostore poleg organov uprave še drugi uporabniki.

1.5. OBSEG DELA IN UKREPI INŠPEKTORJEV, UPRAVNI IN DRUGI POSTOPKI

Inšpektorat RS za delo je v letu 2008 deloval kot prekrškovni in upravni organ na prvi stopnji. V skladu z Zakonom o prekrških so inšpektorji ukrepali v 2.558 primerih ter iz naslova pobranih glob in povprečnin ustvarili za 1.213.703,84 evrov nedavčnih prihodkov (v letu 2007 za 1.270.354,83 evrov).

Na podlagi izvajanja Zakona o prekrških so inšpektorji na prvi stopnji ukrepali v skladu z omenjenim zakonom izdali 992 odločb o prekršku ter 2.491 plačilnih nalogov. Iz naslova izrečenih glob in povprečnin so inšpektorji ustvarili za 1.213.703,84 evrov nedavčnih prihodkov.

Graf 2: Ukrepi inšpektorata RS za delo v letu 2008

V skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku je bilo vodenih **23.635 upravnih zadev**, izven upravnega postopka pa **6.763 zadev**.

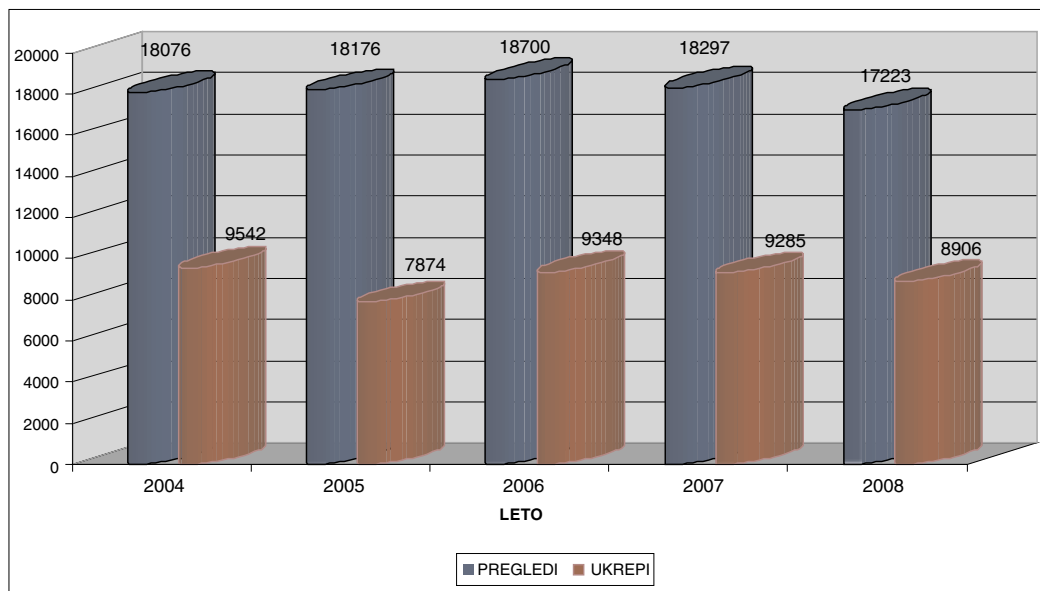
V okviru statistično-analitskega in drugega dela je bilo pregledanih in analitično obravnavanih **17.048 prijav nezgod pri delu**.

Na področju nadzora delovnih razmerij je bilo opravljenih **9.355 inšpekcijskih pregledov**, na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu **7.736 pregledov**, inšpektorji Socialne inšpekcije pa so opravili **132 inšpekcijskih pregledov**. Raziskanih je bilo **238 nezgod pri delu** in **6 nevarnih pojavov**. Skupno je bilo izrečenih **8.906 inšpekcijskih ukrepov** (odločb, odločb o prekršku, plačilnih nalogov, ovadb, obdolžilnih predlogov).

Omeniti je treba, da se postopki pregledov inšpektorjev Socialne inšpekcije razlikujejo od inšpekcijskih postopkov drugih dveh inšpekcij. Delo Socialne inšpekcije poteka po posebej predpisanih metodah zaradi specifičnosti nadzora zakonodaje s področja socialnega varstva.

Leta 2008 je bilo v naši državi **171.126 delodajalcev** ali subjektov nadzora.

Graf 3: Število opravljenih pregledov in ukrepov inšpektorjev v obdobju 2004-2008

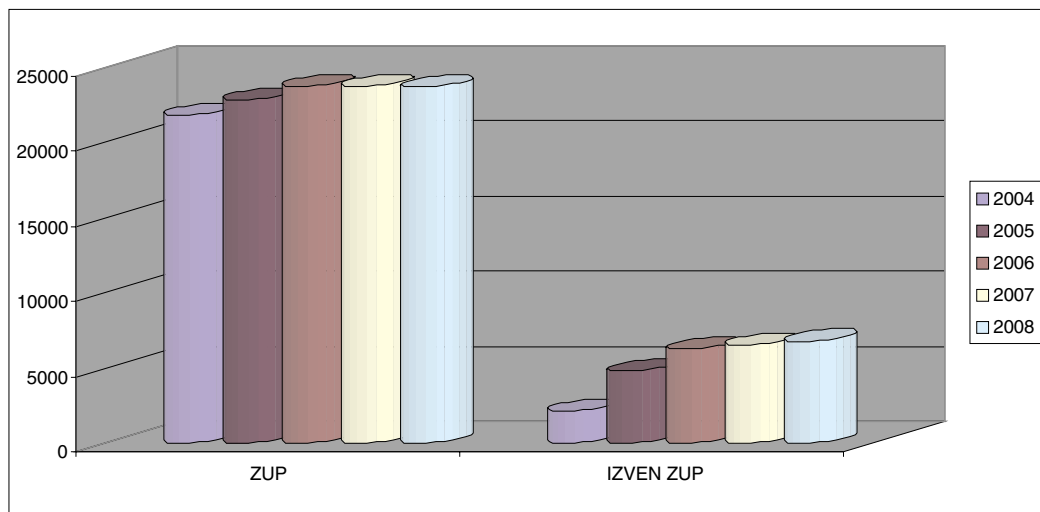

V skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku je bilo na prvi stopnji v letu 2008 vodenih **23. 635 upravnih zadev**, rešenih je bilo **13.664 zadev**, nerešenih je ostalo **9.971 zadev**.

Izven upravnega postopka je bilo obravnavanih **6.763 zadev**. Med temi podatki je zajeta tudi strokovna pomoč inšpektorata v smislu 4. člena Zakona o inšpekciji dela, druge skupne zadeve s področja poslovanja inšpektorata ter zadeve v skladu z Zakonom o prekrških.

V skladu z zahtevo 27. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu je bilo zbranih in v računalniški aplikaciji obdelanih preko **17.000 prijav o nezgodah pri delu**, ki so terjale odsotnost delavcev z dela, daljšo od treh zaporednih delovnih dni.

Graf 4: Skupno število zadev na prvi stopnji na podlagi Zakona o splošnem upravnem postopku in druge zadeve izven omenjenega zakona (primerjava v letih 2004 - 2008)

1.6. INFORMATIKA IN STATISTIKA

Na področju informatike in statistike so bile v letu 2008 na Inšpektoratu RS za delo v ospredju tri naloge, in sicer vodenje in posodobitev aplikacije za elektronsko vodene vpisnike prekrškovnih organov, ki je dostopna pooblaščenim uslužbencem inšpektorata, vpisovanje prijav oziroma evidenc o nezgodah pri delu, ki so terjale več kot tri dni odsotnosti z dela, ter vpisovanje v aplikacijo za vodenje prijav gradbišč in delovišč v celotni državi na podlagi Zakona o varnosti in zdravju pri delu in podzakonskih predpisov.

Statistično je bilo obdelanih v letu 2008 preko **28.000 zapisnikov in različnih ukrepov**, ki so jih inšpektorji izdali v okviru inšpekcijskega nadzora. V informacijski sistem Inšpektorata RS za delo oziroma aplikaciji »delovna razmerja« ter »varnost in zdravje pri delu« je bilo vnesenih več kot **21.500 kršitev**, ki so jih inšpektorji ugotovili pri svojem nadzoru. Izdelanih je bilo tudi več kot **350 najrazličnejših statističnih poročil** za potrebe Inšpektorata RS za delo oziroma za obveščanje medijev, sindikatov ter drugih, ki so zaprosili inšpektorat za najrazličnejše podatke.

Vedno večja kompleksnost informacijske tehnologije in dosegljivost velike količine raznih podatkov zahteva stalno spremljanje razvoja na tem področju in dodatno izobraževanje zaposlenih.

1.7. STROKOVNO USPOSABLJANJE, DODATNO IZPOPOLNJEVANJE IN IZOBRAŽEVANJE USLUŽBENCEV INŠPEKTORATA RS ZA DELO

Temeljni cilj usposabljanja in izpopolnjevanja je razširiti in izboljšati sposobnosti uslužbencev, da lahko optimalno prispevajo k doseganju ciljev Inšpektorata RS za delo in s tem povečajo učinkovitost njegovega delovanja.

Za uslužbence inšpektorata so bile organizirane različne oblike usposabljanj in izpopolnjevanj, predvsem na tistih področjih, ki prinašajo novosti na področju opravljanja inšpekcijskega nadzorstva. Poglobljali smo obstoječa znanja in jih dopolnjevali z novimi spoznanji stroke.

Konvencija MOD št. 81 o inšpekciji dela v industriji in trgovini, Zakon o inšpekciji dela in Zakon o inšpekcijskem nadzoru inšpektorju nalagajo usposabljanje in izpopolnjevanje za **opravljanje njegovih nalog**. Učinkovit sistem usposabljanja in izobraževanja je pomemben instrument za izboljšanje upravnega dela in za povečanje pripravljenosti uprave in javnih uslužbencev na uvajanje sprememb, ki vodijo k večji kakovosti in prilagodljivosti. Zato so bila za uslužbence Inšpektorata RS za delo organizirana izpopolnjevanja oziroma usposabljanja predvsem na tistih področjih inšpekcijskega nadzora, ki so v poročevalskem obdobju doživela največ sprememb. Usposabljanja so se izvajala vse leto; moderatorji so bili uslužbenci inšpektorata. Tudi v letu 2008 so bili okviru razpoložljivih možnosti posamezni uslužbenci inšpektorata deležni še posameznih usposabljanj v smeri poglobljanja že obstoječih znanj in njihovega dopolnjevanja z novimi spoznanji stroke.

V letu 2008 sta bila za pooblašcene in druge strokovne uslužbence Inšpektorata RS za delo organizirana **dva dvodnevna posveta oziroma usposabljanji**, in sicer na Rogli in v Simonovem zalivu. Usposabljanji sta bili namenjeni izmenjavi dosedanjih izkušenj in novostim na področjih nadzora.

Inšpektorji Inšpektorata RS za delo so se s področja delovnih razmerij seznanili z aktualnimi spremembami in novostmi na področju dela. V vsebino so bile zajete aktualne novosti v zvezi z Zakonom o zdravniški službi, Zakonom o zaposlovanju in delu tujcev, sodnimi taksami v hitrem postopku o prekršku, spremembami Kazenskega zakonika, Zakonom o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju, Kolektivno pogodbo za obrt in podjetništvo ter področjem mobbinga.

Podrobno so se seznanili tudi z delovnopravno ureditvijo in opravljanjem inšpekcijskega nadzora v zvezi z delom mobilnih delavcev. Na področju prekrškov smo obravnavali ugotavljanje dejstev v hitrem postopku in v postopku z zahtevo za sodno varstvo. Na posvetu je bila podana tudi sinteza upravnih odločb II. stopnje, ki je namenjena predvsem seznanitvi inšpektorjev s stališči Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, ki so razvidna iz odločitev, ki jih je le-to izoblikovalo kot drugostopni organ v pritožbah na odločitve inšpektorjev v upravnem postopku.

Na **področju varnosti in zdravja pri delu** so se vsebine usposabljanj nanašale na obravnavo nezgod pri delu v sodelovanju s Policijo in podajanje ovadb na državno tožilstvo in vloga inšpektorjev pri tem. Na obeh usposabljanjih so bile predstavljene aktivnosti Inšpektorata RS za delo na področju programa, ki je namenjen zmanjševanju nezgod pri delu. Obravnavane so bile Uredba REACH in uredba o izvajanju Uredbe REACH ter pristojnosti, ki jih imajo v zvezi s tem inšpektorji. Pozornost je bila namenjena tudi izvajanju inšpekcijskega nadzora subjektov z dovoljenji za delo. V teme usposabljanj je bila vključena tudi protieksplzijska zaščita, varnost in CE znak, izvajanje nadzora s področja varnosti in zdravja pri delu za samozaposlene in manjše delodajalce, prevoz oseb z dvigalnimi napravami. Seznanili smo se tudi z novostmi na tržišču glede zaščitne obutve. Predstavljena je bila tudi nova celostna podoba organov državne uprave. Inšpektorji so se seznanili z rezultati izvedene akcije nadzora gradbišč, evropske kampanje »Ročno dvigovanje bremen«.

Na **področju socialnega varstva** so bile vsebine namenjene **agresivnosti in asertivnosti na delovnem mestu**.

Usposabljanje na Rogli je drugi dan potekalo **v obliki delavnic**, udeleženci so bili razporejeni v delovne skupine. Vsaki skupini je bil dodeljen v reševanje primer s področja izvajanja inšpekcijskega nadzora, katerega so na podlagi svojih izkušenj prediskutirali, uskladili mnenja, ovrednotili različne rešitve ter na koncu zavzeli skupno stališče, ki so ga v plenarnem delu predstavili vsem ostalim udeležencem.

- Posebej je bila pripravljena **delavnica za vse pooblaščené uslužbence organa, ki delajo na področju varnosti in zdravja pri delu**, in sicer je bila namenjena seznanitvi z evropsko kampanjo »Ročno dvigovanje bremen«. Inšpektorji so se usposobili za izvajanje usmerjene akcije.
- V letu 2008 smo za pooblaščené in strokovne uslužbence izvedli tudi **usposabljanje s področja požarne varnosti**.
- Ministrstvo za delo je organiziralo mednarodno konferenco »Uspešni delajo varno in zdravo« in v okviru kampanje »Naredite si breme lažje« organiziralo tudi praktičen prikaz ravnanja z nepokretnimi bolniki ob upoštevanju pravilnega ročnega premeščanja bremen v sodelovanju s Srednjo zdravstveno šolo Celje. S svojimi predstavniki smo se udeležili obeh srečanj.
- Posamezni uslužbenci Inšpektorata RS za delo so se udeležili usposabljanj z različnih strokovnih področij pri **zunanjih izvajalcih** (notranji nadzor javnih financ in upravljanje s tveganji ter sistem notranjih kontrol v organih javne uprave, posredovanje podatkov na obrazcih M-4, obračun plač v javnem sektorju, izobraževalni tečaj Lotus Notes in aplikacija SPIS, delovni čas, stečajni postopek s poudarkom na osebnem stečaju ter meritve hrupa in vibracij v delovnem okolju).
- S posameznimi predstavniki smo se tudi v letu 2008 udeležili Dnevov slovenskih pravnikov, Dnevov delovnega prava in socialne varnosti, Dnevov prekrškovnega prava in konference Globalna varnost. S svojimi predstavniki smo bili prisotni tudi na posvetu za strokovne delavce in pooblaščené zdravnike »Zdravo delovno okolje« in posvetu »Osnova za boljše delo koordinatorjev«, ki ga je v letu 2008 organizirala Zbornica varnosti in zdravja pri delu. Udeležili smo se tudi posveta »Varstvo pri delu, varstvo pred požari in medicina dela« ter strokovne delavnice »Meritve hrupa in vibracij v delovnem okolju in uporaba rezultatov«, ki ga je pripravila Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo, Oddelek za tehniško varnost. Zveza društev varnostnih inženirjev Slovenije je v letu 2008 organizirala mednarodni strokovni simpozij, v sklopu katerega so bile podeljene tudi nagrade in priznanja fundacije Avgusta Kuharja za to leto.

- Šest uslužbencev je opravilo strokovno usposabljanje za vodenje in odločanje v prekrškovnem postopku, v nadaljevanju pa so trije tudi uspešno opravili preizkus strokovne usposobljenosti. Dva uslužbenca sta bila udeležena na pripravah za strokovni izpit iz upravnega postopka ter v nadaljevanju opravila strokovni izpit iz splošnega upravnega postopka. Prav tako sta dva uslužbenca opravila strokovni izpit za inšpektorja.
- Dne 16. 4. 2008 smo na Inšpektoratu RS za delo organizirali šesto **konferenco Inšpektorata RS za delo**, ki je bila posvečena nadlegovanju in trpinčenju na delovnem mestu. Vsebina je bila obravnavana tako z vidika delovnopravne zakonodaje kot tudi v smislu zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu, socialnega pogleda na problematiko nadlegovanja in trpinčenja na delovnem mestu in zdravstvenega aspekta. Svoj pogled na to problematiko je podala tudi varuhinja človekovih pravic.
- Obravnavana so bila tudi druga stališča s področja dela, pomembna za enotno izvajanje politike nadzora organa.
- Delovali so kolegiji na nivojih posameznih organizacijskih enot in drugi ožji delovni sestanki.
- Skupaj z Upravno akademijo smo izvedli tudi usposabljanje uslužbencev na področju **angleškega jezika**, predvsem v luči potreb za predsedovanje.
- Zaradi omejenih virov in njihove racionalne uporabe so se javni uslužbenci inšpektorata v poročevalskem obdobju usposabljali in izpopolnjevali tudi preko manj formalnih oblik usposabljanja in izpopolnjevanja, kot so npr. sistematično spremljanje in svetovanje, konzultacije, mentorstvo, navodila, samoizobraževanje preko študijske literature in z uporabo različnih informacijskih baz.
- V letu 2008 **ni bilo sklenjenih novih pogodb o izobraževanju za pridobitev izobrazbe in za podiplomski študij.**

1.8. MEDNARODNO SODELOVANJE INŠPEKTORATA RS ZA DELO

Inšpektorat RS za delo je vključen predvsem v različne delovne skupine Odbora glavnih inšpektorjev za delo pri Evropski komisiji (SLIC). Mednarodno sodelovanje inšpektorata je povezano tudi z obveznostmi Republike Slovenije in se nanaša na zagotavljanje podatkov in poročanje, ki kot obveznosti izhajata iz različnih konvencij in direktiv s področja varnosti in zdravja pri delu ter delovnih razmerij. Posamezni predstavniki inšpektorata so se udeležili različnih srečanj oziroma sestankov delovnih skupin, ki jih v nadaljevanju na kratko predstavljamo. V času slovenskega predsedovanja smo organizirali sestanek Odbora glavnih inšpektorjev za delo.

Inšpektorat RS za delo je vključen v Odbor glavnih inšpektorjev za delo pri Evropski komisiji (SLIC – *Senior Labour Inspectors Committee*). Sodelujemo pa tudi z Mednarodno organizacijo dela (ILO – *International Labour Organization*) ter Mednarodno organizacijo inšpektorjev dela (IALI- *International Association of Labour Inspectors*). Naše aktivnosti so povezane tudi z obveznostmi Republike Slovenije pri izvrševanju sprejetih mednarodnih obveznosti, ki izhajajo iz Konvencije MOD št. 81 o inšpekciji dela v industriji in trgovini, iz Revidirane Evropske socialne listine ter vrste direktiv s področja varnosti in zdravja pri delu in delovnih razmerij, sprejetih v okviru EU. Predvsem se to nanaša na zagotavljanje podatkov in poročanje v zvezi s temi dokumenti.

V letu 2008 smo pripravili naslednja poročila oziroma odgovorili na vprašalnike:

1. *National Annual Report of the Labour Inspectorate 2007*
2. *Questionnaire concerning occupational safety and health inspections via handheld computer*
3. *Questionnaire concerning examples of partnership working with the labour inspectorate*

4. *European Campaign 2007 "Lighten the Load" Questionnaire*
5. *Questionnaire on labour inspectorates' strategic planning on OHS*
6. *Questionnaire on the regulatory practise in the area of heavy lifting (manual handling) in Slovenia*
7. *Question The CIRCA knowledge Sharing Site for the Exchange of experiences and solution of specific inspection problems*
8. *Questionnaire on risk assessment*
9. *Questionnaire for MACHEX*

Inšpektorat RS za delo se je s svojimi predstavniki udeležil naslednjih srečanj oziroma delovnih sestankov:

– V času predsedovanja Republike Slovenije Svetu EU v prvem polletju leta 2008 je Inšpektorat RS za delo organiziral **54. sestanek Odbora glavnih inšpektorjev za delo. Plenarno zasedanje je potekalo od 10. do 11. 3. 2008 v Kongresnem centru Brdo pod naslovom »Risk Assessment and Ageing of Working Population«.** Tematski dan sestanka je bil torej posvečen **staranju delovne populacije**. Staranje prebivalstva je proces, s katerim se soočajo vse evropske države in tudi Slovenija pri tem ni izjema. V izrazitejši obliki se je pojavilo v dvajsetem stoletju. Prebivalstvo Slovenije se po svojih demografskih značilnostih ne razlikuje od prebivalcev drugih razvitih držav EU, pri tem pa je zaskrbljujoč izrazit trend zmanjševanja rodnosti, ki bo vodil do še bolj intenzivnega procesa staranja prebivalstva. V obdobju od 1997 do 2006 se je število delavcev v EU v starostni skupini od 55 do 64 let povečalo za 16 % medtem, ko se je v enakem obdobju število delavcev v starostni skupini od 15 do 24 let povečalo le za 2 %. Bistvena razlika v demografski strukturi zaposlenih med Slovenijo in EU je ta, da v Sloveniji delavci v starostni strukturi od 15 do 24 let predstavljajo 6,1 % vse delovne sile, v EU pa 11 %. Dodatna pozornost je bila na sestanku namenjena oceni tveganja oz. načinu, kako naj leta opredeljuje staranje delovne populacije. Ocena tveganja je pomemben dokument, v katerem delodajalec opredeli tveganja na delovnem mestu, natančno opredeli ukrepe pa tudi roke za odpravo tveganj. Raziskava Inšpektorata Republike Slovenije za delo, ki je bila predstavljena na sestanku, je pokazala, da velika večina slovenskih delodajalcev že čuti problematiko staranja. V ta namen je bila narejena analiza med vsemi inšpektorati držav članic EU, podobno pa tudi po reprezentativnem vzorcu v RS, ki je zajel 120 delodajalcev oziroma okoli 30.000 delavcev. Rezultati analize so dostopni na spletni strani <http://www.id.gov.si>. Spodbudno je, da je večina delodajalcev izrazila mnenje, da so na tem področju potrebne tudi spremembe kulturnih navad vseh zaposlenih. Svoje izkušnje na tem področju so prikazali strokovnjaki iz Slovenije ter nekaterih drugih držav članic EU – Avstrije, Finske in Nemčije. Predstavljena so bila stališča Evropske agencije za varnost in zdravje iz Bilbaa in Dublinske fundacije. Ocenjujemo, da bo obravnava te problematike prispevala, da bodo delodajalci na prostoru EU na enoten način pristopili k zagotavljanju večje varnosti in zdravja pri delu starejše delovne sile.

Pred samim srečanjem so potekali različni pripravljalni sestanki tako v Ljubljani kot tudi v Luksemburgu. V nadaljevanju je inšpektorat izdal tudi posebno publikacijo z vsemi prispevki.

Slika2: Udeleženci 54. SLIC sestanka, Brdo pri Kranju

– **Sestanek delovne skupine »SLIC- WG Enforcement«**, ki pripravlja predvsem predloge, teme in izhodišča v zvezi z uveljavljanjem EU zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu Odboru, si izmenjuje informacije in obravnava problematiko, ki se pojavlja pri inšpekcijskih nadzorih, **je potekal v Luksemburgu 6. 2. 2008**. Predstavljen je bil vprašalnik, ki je bil pripravljen z namenom ugotoviti, kakšno je stanje na področju izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja v državah EU. Nadaljnje aktivnosti v EU bodo potekale v obliki informativne kampanje in v obliki konkretnih nadzorov delodajalcev glede ocenjevanja tveganj. Za inšpektorje za delo bo potrebno pripraviti tudi usposabljanja glede prepoznavanja nevarnosti in tveganj ter prepoznavanja določenih nevarnosti. Predlagano je bilo, da se akcija izvede na področju kemijske varnosti, in sicer pri manjših in srednjih delodajalcih. Sprejeta so bila posamezna stališča v zvezi s preoblikovanjem spletne strani in imenovanjem koordinatorjev ter namestnikov za to področje. Dogovorjeno je bilo tudi njihovo usposabljanje. Poročilo o delu so podali predstavniki Nizozemske (glede prezračevanja kontejnerjev za prevoz plinov po morju), Danske (glede njihovega statističnega zajemanja delovnih nezgod tujih delavcev v njihovi državi) in Cipra (glede pomoči pri uvajanju varnosti in zdravja pri delu na področju gradbeništva, površinske eksploatacije in del v pristaniščih).

– **Sestanek delovne skupina »SLIC WG European Campaign on Manual Handling of Loads 2007«** je potekal **3. 4. 2008 v Luksemburgu**. Najprej je bil udeležencem podan osnutek poročila o akciji, izvedeni v letu 2007 v sektorju transporta in nege. V nadaljevanju pa je predstavnik inšpektorata Poljske, ki je koordinator akcije v letu 2008, predstavil aktivnosti v zvezi s pripravami na kampanjo v letu 2008, in sicer za panogi gradbeništva ter trgovino. Pripravljeni so bili obrazci za preglede gradbišč, 2 publikaciji in plakata pa sta bila v času srečanja v zaključni fazi priprav. Dogovorjeno je bilo, da se usposabljanje inšpektorjev na nivoju EU ne ponovi, inšpekcije pa naj usposabljanje izvedejo na nacionalnem nivoju.

– Na povabilo črnogorskega resornega ministrstva smo se udeležili tudi **posveta »Zaščita na radu 2008«**, ki je potekal **od 8. do 9. 5. 2008 v Cetinju**. Na posvetu so bila posebej predstavljena dosedanja spoznanja in izkušnje na tem področju, načini za obravnavo (ocenjevanje in presojanje) tveganja, pravice in obveznosti delavcev in delodajalcev ter različni novi dosežki in pristopi za zagotovitev čim boljših delovnih pogojev. Poseben poudarek je bil dan izdelavi internega akta o varnosti in zdravju pri delu (Izjava o varnosti) ter izvajanju procesa ocenjevanja tveganj v zvezi z delom. S tem v zvezi so bila predstavljena tudi stališča in izkušnje naše države, ki so bile pridobljene v skoraj desetletnem obdobju veljavnosti Zakona o varnosti in zdravju pri delu.

– S svojim predstavnikom smo bili prisotni tudi v **Ženevi, kjer je od 9. do 11. 6. 2008 potekal 12. kongres IALI**. Na združenju so bili obravnavani problemi migracij, delo in zaposlovanje na črno, kodeks prakse inšpekcijskih služb, delo otrok, problemi globalizacije in položaj različnih inšpektoratov za delo. V zvezi z akcijskim planom do leta 2011 so bili predlagani poudarki v zvezi z zagotavljanjem učinkovitosti inšpekcijskih služb, sodelovanjem inšpektoratov z različnimi partnerji, vlogo inšpekcijskih služb v regionalnem razvoju, zagotavljanjem tehničnih resursov inšpekcijskim službam in zagotavljanjem zanesljivih podatkov. Udeležili smo se tudi volilne skupščine, na kateri smo izbrali novo vodstvo.

– **6. in 7. 10. 2008 smo se s svojim predstavnikom udeležili treninga nacionalnih koordinatorjev v Luksemburgu** v zvezi s predstavitvijo delovanja spletne strani za medsebojno izmenjavo informacij Odbora glavnih inšpektorjev za delo (SLIC Knowledge Sharing Site – Labour Inspectors Network and Exchange System) in pravili uporabe te strani. Spletna stran je postavljena v okolje CIRCA. Aktivni dostop imata v vsaki državi koordinator in njegov namestnik. Vsaka država je kreirala tudi poseben e-mail naslov, na katerega lahko ostali koordinatorji kontaktirajo nacionalnega koordinatorja.

Stran ima naslednjo strukturo: informacije (splošne informacije, opozorila) in vprašanja (obvezna, neobvezna). Za vse komunikacije in postavitev gradiv na spletno stran skrbijo nacionalni koordinatorji.

– V času francoskega predsedovanja smo se na povabilo organizatorja, resornega francoskega ministrstva, v dneh od **13. do 14. 10. 2008 v Marseillu udeležili tudi konference »Fight against illegal employment practices«**, ki je bila namenjena izmenjavi informacij in dobre prakse med državami članicami na tem področju. Velik poudarek je bil dan vzpostavitvi sistemov izmenjave informacij, ki lahko predstavlja zelo učinkovito sredstvo za odpravo mnogih ovir na področju izvajanja nadzora.

– Kot del francoskega predsedovanja Svetu EU je **3. in 4. 11. 2008 v Parizu potekal mednarodni forum varnosti in zdravja pri delu »International Work & Health Forum«**. Na forumu so se obravnavale ključne teme varnosti in zdravja pri delu, kot npr. ocenjevanje tveganja v malih in srednjih podjetjih, vloga strokovnih delavcev, psihosocialna tveganja pri delu ter upravljanje s tveganji na področju nanotehnologij.

– V Rigi je v organizaciji IALI-ja, Evropske Komisije in latvijskega inšpektorata od **20. do 21. 11. 2008 potekala Konferenca na temo »Quality of Work – Quality of Life«**. Na konferenci so bile prikazane različne strategije izvajanja inšpekcijskega nadzora na področju varnosti in zdravja pri delu.

Na splošno strategije novih držav članic EU zaenkrat bolj poudarjajo represivno vlogo inšpektoratov, za razliko od starih članic, kjer je bolj poudarjena njihova svetovalna funkcija.

Obravnavane so bile tudi teme: problematika začasnega dela, delo in zaposlovanje na črno, problematika zagotavljanja kakovostnih podatkov, na osnovi katerih, bi lahko inšpektorji za delo izvajali inšpekcijski nadzor. Predavatelj iz Francije je zbudil veliko pozornost s predavanjem na temo nasilja nad inšpektorji, v katerem je prikazal nekatere tragične konkretne dogodke in načine, kako so pristopali k reševanju te problematike. Konference se je aktivno udeležil tudi predstavnik našega inšpektorata, ki je sodeloval s prispevkom na temo ocene tveganja in staranje delovne populacije ter predstavil slovenske izkušnje na tem področju.

Drugo srečanje članov Odbora glavnih inšpektorjev za delo v letu 2008 je potekalo od 1. do 2. 12. 2008 v Lyonu pod okriljem francoskega predsedovanja. Vodilna tema konference je bila: **»Inšpektorat za delo in njegovi partnerji«**.

Izpostavljena je bila pomembnost sodelovanja inšpektoratov za delo z različnimi partnerji, kot so npr. socialni partnerji (sindikati, zbornice, združenja, država, itd.), javni sektor (izobraževalni organi na vseh nivojih izobraževanja, sredstva javnega obveščanja, zavarovalnice itd.), zasebni sektor (subjekti z dovoljenjem za delo na področju varnosti in zdravja pri delu, strokovni delavci, koordinatorji itd.) in drugi državni organi (policija,

sodišča, tožilstva, druge inšpekcije itd.). Poudarjena je bila pomembnost dialoga s socialnimi partnerji, kar je predvideno že v Direktivi 98/391/EEC in kjer so podani tudi temelji za tak dialog. V zvezi s tem je bila predstavljena tudi posebna evropska raziskava ter podane ugotovitve in zaključki. Inšpektorat za delo lahko pripomore k dvigu ozaveščenosti vseh akterjev na tem področju. Delo je potekalo v delovnih skupinah.

Pri pregledu rednega dela SLIC je bil podan povzetek zadnje SLIC konference v Ljubljani, sledila so poročila o delu delovnih skupin. Podano je bilo poročilo o (pre)oblikovanju in razvoju SLIC-ove spletne strani za izmenjavo znanja, s tem v zvezi so bili predstavljeni vzorci dokumentov in sam postopek. V nadaljevanju so bili predstavljeni še splošni in posebni preventivni ukrepi (prioritete) za zagotavljanje varnosti glede obravnave nevarnih pojavov, obravnave nezgod pri delu in dostopa do statističnih podatkov o teh primerih.

Sledila je še predstavitev konferenc, ki bosta v maju 2009 v Pragi na Češkem in v novembru 2009 na Švedskem. V Pragi bo vodila tema »Zmanjševanje števila nezgod in poklicnih bolezni v zvezi z delom«, na Švedskem pa »Ocena tveganj glede socialnih vplivov«.

2. INŠPEKTORAT RS ZA DELO KOT PREKRŠKOVNI ORGAN

Inšpektorat RS za delo pri izvajanju svoje osnovne naloge, to je izvajanje inšpekcijskega nadzora, na svojem delovnem področju poleg te vloge opravlja tudi vlogo prekrškovnega organa, kar pomeni, da inšpektorji prekrške odkrivajo in o njih tudi odločajo.

Kot prekrškovni organ smo v letu 2008 izrekli 992 odločb o prekršku in izdali 2.491 plačilnih nalogov, v zvezi s čimer je bilo vloženih 320 zahtev za sodno varstvo, od tega 205 zoper izdane plačilne naloge in 115 zoper izdane odločbe o prekršku.

2.1. POSTOPEK O PREKRŠKU

Zakon o prekrških določa splošne pogoje za predpisovanje prekrškov in sankcij zanje, splošne pogoje za odgovornost za prekrške, za izrekanje in za izvršitev sankcij za prekrške, postopek za prekrške ter organe in sodišča za odločanje o prekrških. Prekrškovni organi so v skladu z Zakonom o prekrških upravni in drugi državni organi in nosilci javnih pooblastil, ki izvajajo nadzorstvo nad izvrševanjem zakonov in uredb, s katerimi so določeni prekrški, in organi samoupravnih lokalnih skupnosti, ki so s posebnimi predpisi pooblaščen za odločanje o prekrških. Predpisi, s katerimi se v Republiki Sloveniji določajo prekrški, se lahko uporabljajo le v skladu z Zakonom o prekrških. Postopek pred prekrškovnim organom glede na navedeno vodi in v njem odloča z zakonom ali podzakonskim aktom pooblaščen uradna oseba tega organa, torej inšpektor.

Inšpektorat RS za delo v skladu z navedenim, poleg svoje osnovne naloge, to je izvajanje inšpekcijskega nadzora na svojem delovnem področju, opravlja tudi vlogo prekrškovnega organa, kar pomeni, da inšpektorji prekrške odkrivajo in o njih odločajo. V skladu z Zakonom o prekrških inšpektorji za delo kot pooblaščen uradne osebe prekrškovnega organa v primeru ugotovljenega prekrška zoper kršitelja ukrepajo z odločbo, s katero se lahko izreče globo ali opomin, plačilnim nalogom ter pod zakonsko določenimi pogoji tudi z opozorilom.

V času svoje veljavnosti je bil Zakon o prekrških, ki se je pričel uporabljati s 1. 1. 2005, deležen precejšnjih sprememb, zadnja sprememba z novelo ZP-1E (Uradni list RS, št. 17/2008), zato morajo inšpektorji na prekrškovnem področju ves čas dopolnjevati svoje znanje.

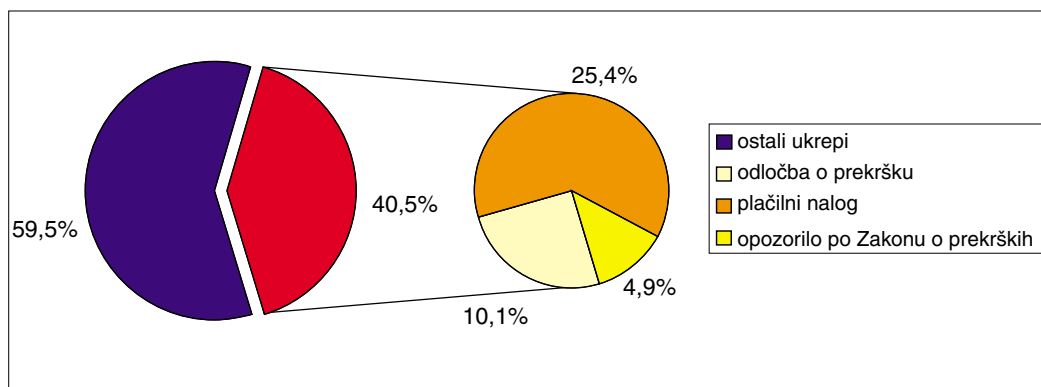
V letu 2008 je bil sprejet tudi nov Zakon o sodnih taksah, ki je stopil v veljavo s 1. 10. 2008. Zakon določa, da se takse plačujejo tudi v postopku o prekrških, kjer se glede na prejšnjo ureditev namesto povprečnin sedaj uvajajo takse. V teh postopkih se takse na vseh stopnjah odmerjajo glede na pravnomočno izrečeno sankcijo za prekršek, plačati pa jih mora storilec prekrška po pravnomočnosti odločbe. Namen teh taks je zagotovitev enotnega določanja te vrste stroškov postopka za vse storilce prekrškov ter posledično zagotovitev enotne sodne prakse na omenjenem področju.

V novem zakonu tudi ni več sistema točk, temveč so vse takse določene v evrih. Takse se plačajo od vrednosti zahtevka oziroma predmeta, če je ta ocenljiv, oziroma od vrednosti, določene po zakonu.

2.2. STATISTIČNI PODATKI O OPRAVLJENEM DELU

Pri izvajanju nalog prekrškovnega organa je v letu 2008 Inšpektorat RS za delo v hitrem postopku o prekršku, v katerem odločajo prekrškovni organi na prvi stopnji, izdal **992 odločb o prekršku in 2.491 plačilnih nalogov**.

Graf 5: Prekrškovni ukrepi v razmerju do ostalih ukrepov IRSD v letu 2008

Na izdane odločbe o prekršku in plačilne naloge je bilo vloženih skupno **320 zahtev za sodno varstvo**, od tega **205** zoper izdane plačilne naloge in **115** zoper izdane odločbe o prekršku, pri čemer smo s strani Inšpektorata RS za delo na sodišče odstopili skupno **187 zahtev za sodno varstvo**, od tega **90 zahtev za sodno varstvo zoper odločbo** in **97 zahtev za sodno varstvo zoper plačilni nalog**.

Na podlagi **187 posredovanih zahtev za sodno varstvo** smo od sodišča prejeli sodbe v skupno le **19 primerih**, pri čemer se je **1** nanašala na odločanje o vloženih zahtevah za sodno varstvo zoper plačilni nalog, **18** pa na vlozene zahteve za sodno varstvo zoper odločbe. Glede na leto 2007, ko smo sodbe prejeli v skupno **80 primerih**, gre za občutno zmanjšanje pravnomočno rešenih zahtev za sodno varstvo.

Na podlagi podatkov Uprave Republike Slovenije za javne prihodke je bilo v obdobju od 1. 1. 2008 do 31. 12. 2008 vseh plačanih terjatev iz naslova prekrškov za **1.213.703,84** evra. Pristojnemu davčnemu organu smo v izterjavo odstopili skupno **621** zadev, od tega **355** iz naslova izdanih plačilnih nalogov in **266** iz naslova odločb o prekršku.

Izvršitev izdanih ukrepov v hitrem postopku o prekršku po pristojnem davčnem organu je bila dosežena v skupno **60** primerih, od tega izvršitev **32** odločb ter **28** plačilnih nalogov.

3. INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

3.1. UVOD

Podobno kot v preteklem koledarskem letu uvodne strani poglavja o varnosti in zdravju pri delu namenjamo politiki izvajanja inšpekcijskega nadzora, ki je zelo pomembna z vidika učinkovitosti Inšpektorata RS za delo pri izvajanju njegove temeljne funkcije. S politiko nadzora je mišljeno npr. naslednje:

- na katera področja (po dejavnostih, po nevarnostih oz. škodljivostih, po teritoriju, po velikosti delodajalca ...) bo nadzor v večji meri usmerjen,*
- katere institute bomo nadzirali s posebnim poudarkom (npr. katere od temeljnih obveznosti delodajalca),*
- v kolikšni meri bo nadzor usmerjen v redni inšpekcijski nadzor (tak nadzor je obsežnejši, ker vključuje preverjanje vseh predpisanih obveznosti) in v kolikšni meri bo nadzor usmerjen v izredni inšpekcijski nadzor (tak nadzor je manj obsežen in zajema samo določen vidik glede zagotavljanja varnosti in zdravja v zvezi z delom, npr. določeno nevarnost oz. škodljivost, določeno temeljno obveznost delodajalca, izvajanje določenih posebnih zahtev ...),*
- kakšen bo odnos do svetovalne funkcije inšpektorjev in nudenja strokovne pomoči zainteresiranim subjektom,*
- kakšen bo odnos do kaznovalne funkcije inšpektorjev,*
- v kolikšni meri se bo izvajalo strokovno izobraževanje in usposabljanje inšpektorjev.*

Kakšne bodo odločitve in usmeritve v zvezi z navedenim je odvisno od več dejavnikov, npr. od gibanja števila nezgod pri delu in poklicnih bolezni, od vzrokov za nastale nezgode pri delu in poklicne bolezni, od politike nadzora in ugotovitev inšpektorjev za delo v preteklih letih, od obveznosti do Evropske unije, od novosprejetih predpisov idr.

Dejstvo, ki ga že vsa leta od spremembe družbeno-političnega sistema opazujemo, je v tem, da mnogi delodajalci (pomembne so glede tega izključno glavne odgovorne osebe, to so predvsem direktorji) za področje varnosti in zdravja pri delu ne kažejo ustreznega interesa. Najpomembnejše so jim samo kratkoročne koristi in čim večji dobiček v čim krajšem času, k čemur pa zagotavljanje varnosti in zdravja v zvezi z delom navidezno ne prispeva, saj to v začetku predstavlja predvsem stroške. Sam inšpekcijski nadzor sicer pomeni določeno stopnjo »prisile«, vendar pa glede na majhno število inšpektorjev (delodajalec, predvsem mali in delno tudi srednji, lahko teoretično računa, da bo prišel na vrsto za redni inšpekcijski nadzor na vsakih približno 20 do 25 let) in nizke kazni, to za delodajalce ne predstavlja posebno velikega tveganja. Nekoliko več težav sicer nastopi, ko pride do nezgode pri delu. V takih primerih je problematika dvotirna, in sicer prvič kazenska in drugič odškodninska. Vendar pa tudi ti primeri za delodajalce očitno niso dovolj velika vzpodbuda, da bi temu področju namenili večjo pozornost. Vsekakor pa je potrebno poudariti, da navedeno ne velja vsesplošno, saj je mnogo tudi delodajalcev, ki področju varnosti in zdravja posvečajo veliko pozornosti in imajo zahteve in obveznosti s tega področja ustrezno urejene. Pomembno je tudi, da je takih delodajalcev vedno več in da so to predvsem tisti, ki ne iščejo samo kratkotrajnih učinkov in koristi, ampak želijo voditi svojo dejavnost varno, stabilno in dolgoročno. Kaže pa pozitivne učinke politika

zdravstvenih zavarovalnic v zadnjih letih, v skladu s katero zavarovalnice v primerih, ko so razlog za nezgodo pri delu pomanjkljivosti in nepravilnosti s področja varnosti in zdravja pri delu, od delodajalca terjajo povrnitev stroškov zdravljenja poškodovanega. Ker ti stroški pogosto niso ravno nizki, so se že mnogi delodajalci nad tem globoko zamislili. Previdnejši že prej, drugi pa takrat, ko jim je bil izstavljen račun. Še dodatna vzpodbuda za delodajalce, da bi problematiki varnosti in zdravja pri delu posvetili več pozornosti, bi lahko bil sistem različnih prispevnih stopenj za zdravstveno ter invalidsko in pokojninsko zavarovanje glede na določene kriterije, ki predstavljajo sliko urejenosti področja varnosti in zdravja pri delu pri določenem delodajalcu oz. določeni panogi. Obravnavana tema je predmet debat na najrazličnejših sestankih, posvetih in konferencah sicer že več let, vendar ideja še ni realizirana.

Na inšpektoratu se še vedno soočamo z dejstvom, da delodajalci Izjavo o varnosti z oceno tveganja sicer imajo, vendar pa je ta dokument vsebinsko in kvaliteto pogosto pomanjkljiv ali celo povsem neustrezen. To predvsem zato, ker posebno mali in srednji delodajalci v veliki meri še vedno ne vedo, kaj mora ta dokumentacija natančno vsebovati ter kako naj jo uporabijo, da bo dosežen namen predpisa. Navedeno kaže na dejstvo, da je poznavanje namena in ciljev Zakona o varnosti in zdravju pri delu ter tega internega akta pri delodajalcih dokaj slabo. Neko posebno izobraževanje in usposabljanje delodajalcev glede varnosti in zdravja pri delu v zakonu ni predpisano, ker je zakonodajalec najbrž menil, da morata biti varnost in zdravje v zvezi z delom njihov vitalni interes in da bo to zadostna vzpodbuda, da se s to tematiko ustrezno seznani. Vendar pa, kot kaže, ni tako. Še vedno je problematičen tudi pojem »ocena tveganja« (ki je v Zakonu o varnosti in zdravju pri delu vezan na »Izjavo o varnosti«) ter s tem v zvezi proces »ocenjevanja tveganj«, ker je to za marsikoga, tudi za kar nekaj tistih, ki sta jim varnost in zdravje poklicna dejavnost, še vedno velika neznanka. V posledici se potem izvajalci tega procesa izgublajo v nekih zapletenih in nesmiselnih procedurah, ki ne prinesejo nikakršnih uporabnih zaključkov. Ob tem pa »pozabijo« na izvajanje temeljnih zahtev in obveznosti delodajalcev, za katere ni potrebnega prav nobenega ocenjevanja tveganj, ker so do potankosti **predpisane**. Ves postopek »ocenjevanja tveganj« se namreč v veliki večini primerov skrči na opredelitev nevarnosti in škodljivosti ter na ustrezno opredelitev vseh **predpisanih zahtev in ukrepov**, ki se na te nevarnosti in škodljivosti nanašajo. Če pa se nekdo že odloči za izvajanje pravega procesa »ocenjevanja tveganj«, mora natančno vedeti, kaj hoče s tem doseči, in v ta namen jasno **določiti cilj** ocenjevanja, izbrati **ustrezno** metodo, **ustrezna** orodja, zbrati **ustrezne** podatke, določiti **ustrezne** izvajalce in druge sodelujoče ter morda še kaj drugega. Ocenjevati tveganja »kar tako« po nekih kvazimetodologijah in samo zato, ker je to predpisano, pri tem pa ne natančno vedeti, kaj ocenjevanje tveganj sploh je in čemu je namenjeno, dejansko nima prav nobenega smisla in predstavlja samo izgubo časa in denarja.

Na podlagi že v lanskem letu zastavljenega cilja glede zmanjšanja nezgod pri delu in tudi glede na dejstvo, da se je v obdobju od leta 2003 do leta 2007 število smrtnih nezgod pri delu stalno povečevalo, smo na Inšpektoratu RS za delo pričeli z aktivnostmi, ki naj bi v prihodnjem nekajletnem obdobju privedle do zmanjšanja vseh, še posebno pa smrtnih in težjih nezgod pri delu. Program aktivnosti bo tekel do leta 2012, nakar bomo analizirali rezultate in ugotovili uspešnost oz. neuspešnost realizacije zastavljenih ciljev. K sodelovanju smo pritegnili tudi Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve ter še druge institucije in posameznike. Več o teh aktivnostih ter namenih in ciljih je navedeno v nadaljevanju pod točko 3.11.1.

Tudi v letu 2008 smo izvajali inšpekcijski nadzor na naključno izbranem vzorcu okoli 1000 delodajalcev. Rezultati tega nadzora so pokazali nekaj zanimivih informacij tako glede zagotavljanja osnovnih zahtev in ukrepov s področja varnosti in zdravja pri delu s strani delodajalcev kot tudi glede izvajanja inšpekcijskega nadzora. Splošna ugotovitev pa je, da se stanje v povprečju izboljšuje, da pa je bilo subjektov, ki jim je to bil prvi inšpekcijski nadzor s strani Inšpektorata RS za delo, kar 69,0 %, kar je več ko v letu 2007, ko je bilo takih primerov 64%. Tovrstni nadzori se bodo nadaljevali tudi v letu 2009. Več o tem je navedeno v nadaljevanju.

Vedno znova se odpira vprašanje »samozaposlenih« in nejasnosti glede načinov in postopkov zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri njih. S stališča Inšpektorata RS za delo so »samozaposlene« tiste fizične osebe, ki imajo legalen status za opravljanje dejavnosti po določenih Zakona o delovnih razmerjih in ne zaposlujejo drugih oseb oz. drugim osebam ne dajejo dela na kakršnikoli drugi pravni podlagi. Predvsem ni jasno, v kolikšni meri tudi zanje velja Zakon o varnosti in zdravju pri delu ter na kakšen način, če sploh, naj izvajajo določila glede »Izjave o varnosti z oceno tveganja«, »strokovnega delavca« in »pooblaščenega zdravnika«. Za razjasnitev navedene problematike bomo na inšpektoratu čim prej pripravili mnenje in ga objavili na naših spletnih straneh.

Dovoljenje za delo na področju varnosti pri delu je imelo ob koncu leta **353 subjektov**. Ker smo dobili v preteklih letih kar nekaj pritožb na delo teh subjektov in ker smo ob inšpekcijskih nadzorih tudi sami ugotavljali določene pomanjkljivosti in nepravilnosti v zvezi z delom teh subjektov, smo v obravnavanem obdobju pripravili in izvedli poseben nadzor nad njihovim delom. Ugotovitve tega nadzora in zaključki so natančneje prikazani v nadaljevanju pod točko »5. Usmerjene akcije v letu 2008«.

Za letošnje leto načrtovana aktivnost glede zagotovitve čim boljše uveljavitve varnostnega načrta, ki izhaja iz Uredbe o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih, se je sicer izvajala, in to tako preko inšpekcijskega nadzora kot tudi preko različnih seminarjev in posvetov, vendar niti z izvajanjem te obveznosti niti z izvajanjem drugih obveznosti po tej uredbi še vedno nismo zadovoljni. Kljub temu, da je bila uredba v tem času že enkrat spremenjena oz. dopolnjena, je še vedno pomanjkljiva in nedorečena ter v določenem smislu nejasna. Natančneje bo ta problematika obravnavana v nadaljevanju, že v uvodu pa lahko izpostavimo pomemben problem, ki je v tem, da se obveznost po izdelavi varnostnega načrta že v fazi priprave projekta izvaja zelo pomanjkljivo ali pa se sploh ne izvaja. Dejansko bi moral varnostni načrt nastajati že v fazi priprave projekta oz. projektiranja, vendar pa se to praviloma ne dogaja, pač pa se investitorji in izvajalci »spomnijo« na varnostni načrt šele tik preden gradnja steče. Zato se potem varnostni načrti za fazo gradnje izdelajo zadnji hip, pogosto samo nekaj dni pred pričetkom gradnje ali pa šele potem, ko se je gradnja že pričela. V posledici so potem varnostni načrti pogosto pomanjkljivi in neustrezni predvsem v tem smislu, da potrebnih zahtev in ukrepov za varno delo ne določajo natančno in konkretno, ampak samo splošno in nedoločno. Težava, ki se nanaša na inšpekcijski nadzor v dejavnosti gradbeništva oz. na gradbiščih, pa je v tem, da imamo za vso državo samo enega inšpektorja gradbene stroke.

V letu 2008 so bile usposobljene prve ekipe za izvajanje del pod električno napetostjo. Usposabljanje je bilo organizirano in izvedeno v okviru konzorcija za usposabljanje za delo pod napetostjo, v katerem je bilo ob koncu tega leta **30 partnerjev**. Usposabljanje je bilo izvedeno v sodelovanju s HEP (HRVATSKA ELEKTROPRIVREDA - ZAGREB) - NOC (NASTAVNO OBRAZOVNI CENTAR - VELIKA), ki v sodelovanju s EDF SERECT iz Francije v svojem učnem centru v Veliki pri Požegi usposablja hrvaške delavce za delo pod napetostjo že več let in ima na tem področju ustrezne izkušnje. Prav tako razpolagajo z ustreznimi nastanitvenimi kapacitetami, opremo in ustreznimi orodji. Pravni podlagi za delo pod električno napetostjo v RS sta Pravilnik o varstvu pri delu pred nevarnostjo električnega toka in standard EN 50110-1 »OPERATION ON ELECTRICAL INSTALLATIONS«, CENELEC, november 2004. Za sedaj je predvideno samo usposabljanje za delo na nizki napetosti, v bodoče pa verjetno tudi na srednji.

V mesecu marcu 2008 je Inšpektorat RS za delo v času predsedovanja Republike Slovenije Svetu EU organiziral in izvedel 54. konferenco SLIC (Senior Labour Inspectors Committee). Konferenca je bila na Brdu pri Kranju in so se je udeležili predstavniki MDDSZ, predstavniki vseh držav EU, predstavniki ILO (International Labour Organization), predstavniki IALI (International Association of Labour Inspectorates) in še nekateri drugi. Vodilna tema konference je bila »Staranje delovne sile«, saj je to problematika, ki je zelo zanimiva za vse evropske države.

Tudi v letu 2008 smo organizirali že tradicionalno 6. konferenco Inšpektorata RS za delo. Vodilna tematika tokratne konference je bila trpinčenje in nadlegovanje na delovnem mestu. Na konferenci je bilo predstavljenih 7 referatov, prisotnih pa je bilo 123

udeležencev iz različnih organizacij, podjetij, društev idr. Udeležencev bi bilo še precej več, če bi razpoložljiva dvorana to omogočala. V letu 2009 bomo organizirali že 7. konferenco, ki bo posvečena problematiki socialnega varstva delavcev.

V preteklem letu 2007 smo za prihodnje obdobje načrtovali tudi uskladitev stališč glede obravnave nezgod pri delu ter še posebej glede opredelitve odgovornosti za njihov nastanek med Policijo, Državnim tožilstvom RS in Inšpektoratom RS za delo. V ta namen smo imeli nekaj sestankov s tožilci, na Policijski upravi Maribor pa je bilo organizirano in izvedeno strokovno izobraževanje policistov, ki se v okviru svojih delovnih obveznosti ukvarjajo s temi nezgodami. Na tem posvetu so aktivno sodelovali tudi predstavniki Okrožnega državnega tožilstva iz Maribora in tudi predstavniki našega inšpektorata. Poudarek na posvetu je bil med drugim dan tudi različnim stališčem glede opredelitve odgovornosti za kazniva dejanja, ki so storjena v zvezi s temi dogodki. Pri tem je zelo pomembna vloga delodajalca, ki je po Zakonu o varnosti in zdravju pri delu odgovoren za zagotovitev varnosti in zdravja v zvezi z delom svojih delavcev. Pristopili pa smo tudi k internemu usklajevanju pristopa do izpolnjevanja obveznosti, ki jo imajo državni organi in tudi inšpektorji za delo, da morajo na pristojno državno tožilstvo naznaniti kazniva dejanja, za katera se storilec preganja po uradni dolžnosti, če so o njih obveščeni ali kako drugače izvedo zanje (146. člen Zakona o kazenskem postopku in 22. člen Zakona o inšpekciji dela).

Prav tako smo si v preteklem letu zadali tudi obveznost, da bomo zagotovili ustrežnejši način obravnave nezgod pri delu. Kako je to organizirano sedaj in v bodoče, je razvidno v nadaljevanju poročila pod točko 3.3.1.4.

3.2. INŠPEKCIJSKI NADZOR

Glede na v uvodu navedeno politiko inšpekcijskega nadzora na področju varnosti in zdravja pri delu je bil v letu 2008 dan poudarek nadzoru dejavnosti gradbeništva in s tem v zvezi gradbiščem, predvsem malim in srednjim delodajalcem, nevarnim kemičnim snovem (azbest, stiren), prijavljanju nezgod pri delu in izvajanju desetih temeljnih obveznosti delodajalcev (naključni vzorec). Po obsegu nadzora pa je bilo v tem letu nekoliko več rednih, t.j. obsežnejših in poglobljenih inšpekcijskih nadzorov in manj krajših in ciljanih.

3.2.1. Redni, izredni in kontrolni pregledi ter izrečeni ukrepi

S področja varnosti in zdravja pri delu Inšpektorat RS za delo izvaja preko pristojnih inšpektorjev pri delodajalcih inšpekcijske nadzore v obliki rednih, izrednih in kontrolnih pregledov. Pri izvajanju rednega inšpekcijskega pregleda se pri delodajalcu nadzira spoštovanje večine določb zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu. Takšen inšpekcijski pregled terja kar nekaj časa, zlasti v primerjavi z izrednim inšpekcijskim pregledom. Pri izrednem inšpekcijskem pregledu tako inšpektor nadzira izvajanje le posameznih ukrepov, s katerimi delodajalec v svoji družbi zagotavlja delavcem varno in zdravo delo. Tako se pri izrednem inšpekcijskem pregledu nadzirajo predvsem ukrepi v zvezi z nevarnostmi, za katere ocenjujemo, da pomenijo večjo stopnjo tveganja za poškodbe in okvare zdravja pri izvajanju delovnega procesa, v določenih primerih pa tudi izvajanje posameznih ostalih ukrepov, katerih naj delodajalec ne bi izvajal oziroma je takšno izvajanje pomanjkljivo. Izredni pregledi se lahko izvajajo na podlagi sprejetih programskih usmeritev Inšpektorata RS za delo za tekoče leto v obliki načrtovanih usmerjenih akcij, poleg tega pa se lahko inšpektorji za takšno obliko pregleda odločijo samostojno. V primeru kontrolnega pregleda že samo ime pove, da gre za pregled, pri katerem inšpektor preverja, ali je delodajalec izpolnil zahteve, ki so mu bile z upravno odločbo odredene pri predhodnem inšpekcijskem pregledu.

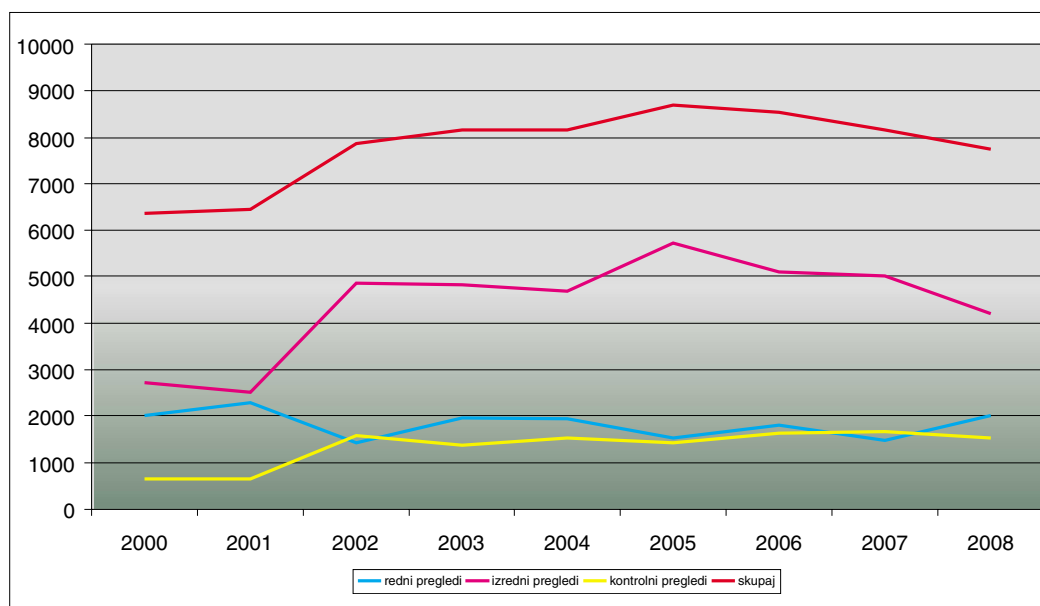
V letu 2008 je bilo skupaj opravljenih **7.736 inšpekcijskih pregledov**, od katerih je bilo največ izrednih pregledov, in sicer **4.209**, rednih pregledov je bilo **2.014**, kontrolnih pa

1.513. Tako lahko iz priložene tabele o številu inšpekcijskih pregledov ugotovimo, da že od leta 2002 število opravljenih izrednih pregledov presega polovico vseh pregledov in to velja tudi za leto 2008. Od leta 2002 pa do leta 2008 dosega število izrednih pregledov po posameznih letih vrednost od 54 % do 66 % glede na vse preglede skupaj. Vrednost 54 % je dosežena ravno v letu 2008, kar pomeni najnižji delež izrednih pregledov v obravnavanem obdobju, se je pa zato v letu 2008 povečalo število rednih inšpekcijskih pregledov in teh je bilo v letu 2008 tudi največ od leta 2002 naprej. Tako je bilo v letu 2008 opravljenih za dobrih 35 % več rednih pregledov kot v letu 2007, število opravljenih izrednih pregledov v letu 2008 se je zmanjšalo za 16 % glede na predhodno leto. Tudi število kontrolnih pregledov je bilo v letu 2008 manjše glede na leto 2007 za skoraj 10 %. Pri podrobnejši analizi števila izrednih pregledov lahko ugotovimo, da je bilo v letu 2008 opravljenih **2.064 pregledov** v okviru načrtovanih usmerjenih akcij, v letu 2007 pa je bilo takšnih pregledov 2.888. Inšpektorji so v letu 2008 opravili še **1.979 izrednih pregledov**, za katere so se odločili samostojno glede na pomembnost stanja varnosti in zdravja pri delu pri posameznem delodajalcu. V letu 2007 je bilo takšnih pregledov 2.119. Manjše število opravljenih izrednih pregledov v letu 2008 v zvezi z usmerjenimi akcijami je razumljivo, saj so inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu sodelovali pri izvajanju 11 akcij v letu 2007, v letu 2008 pa je bilo takšnih **akcij 7**.

Tabela 4: Število inšpekcijskih pregledov: redni, izredni, kontrolni ter skupno število, Slovenija, 2000–2008

Leto	Redni pregledi	Izredni pregledi	Kontrolni pregledi	Skupaj
2000	2.007	2.718	648	6.373
2001	2.276	2.520	651	6.447
2002	1.408	4.869	1.593	7.870
2003	1.968	4.819	1.371	8.160
2004	1.952	4.685	1.525	8.162
2005	1.521	5.733	1.425	8.679
2006	1.799	5.101	1.633	8.533
2007	1.486	5.007	1.676	8.169
2008	2.014	4.209	1.513	7.736

Če primerjamo število vseh opravljenih pregledov v letu 2007 in 2008, vidimo, da je bilo število teh pregledov v letu 2008 manjše za manj kot 6 %. Eden od vzrokov za to je vsekakor večje število opravljenih rednih inšpekcijskih nadzorov, ki torej v primerjavi z drugimi vrstami nadzora zahtevajo več časa, vendar pa pomenijo tudi večji obseg in večjo učinkovitost nadzora. Drugi razlog pa je tudi v tem, da je v letu 2008 iz inšpektorata odšlo kar nekaj izkušenih inšpektorjev, ki so jih sicer nadomestili novi inšpektorji, vendar so ti prišli šele nekaj mesecev po njihovem odhodu, ravno tako pa ti tudi ne morejo takoj pričeti z nadzori v enakem obsegu in enaki kakovosti kot tisti, ki so odšli. Tako vseeno ugotavljamo, da je skupno število vseh opravljenih pregledov na posameznega inšpektorja v letu 2008, seveda z upoštevanjem kadrovske spremembe in časa, ki ga novi inšpektorji potrebujejo za samostojen pričetek izvajanja inšpekcijskih pregledov, ostalo praktično na enakem nivoju kot v predhodnem letu. Prav tako lahko ugotavljamo, da inšpekcijski nadzori vsekakor postajajo vedno zahtevnejši in zahtevajo tudi ustrezno predhodno pripravo ter tudi natančnejši pregled dokumentacije, ki se zahteva v zvezi z zagotavljanjem varnega in zdravega dela. Tudi inšpektorjem s področja varnosti in zdravja pri delu se vsako leto povečuje obseg ostalih opravil, ki se ne odražajo v številu opravljenih nadzorov. Zato ocenjujemo, da je opravljeno število inšpekcijskih pregledov v letu 2008 tolikšno, da še zagotavlja ustrezno strokovnost opravljenega dela. Če se število nadzorov poveča preko neke ustreznice mere, to pomeni, da se kvaliteta takih pregledov niža. Zato je potrebno vedno skrbeti, da je obseg opravljenih inšpekcijskih nadzorov tolikšen, da ta nadzor istočasno zagotavlja tudi ustrezno strokovnost oz. kvaliteto.

Graf 6: Gibanje števila inšpekcijskih pregledov na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000-2008

Med vsemi ukrepi, ki jih inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu izrekajo delodajalcem, v veliki meri prevladujejo odločbe, izdane po 15., 16. in 17. členu Zakona o inšpekciji dela. Gre za ureditvene odločbe in odločbe o prepovedi opravljanja delovnega procesa oziroma uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti. Inšpektorji so tako v letu 2008 izdali skupaj **3.246 odločb** skladno z Zakonom o inšpekciji dela, med katerimi pa je bilo največ odločb po 15. členu omenjenega zakona in sicer **3.075**, odločb o prepovedi opravljanja delovnega procesa oziroma uporabe sredstev za delo pa je bilo izdanih **171**, od tega **32** zaradi ugotovljene neposredne nevarnosti za življenje ali zdravje delavcev.

Tabela 5: Število in vrsta ukrepov inšpektorjev na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000–2008

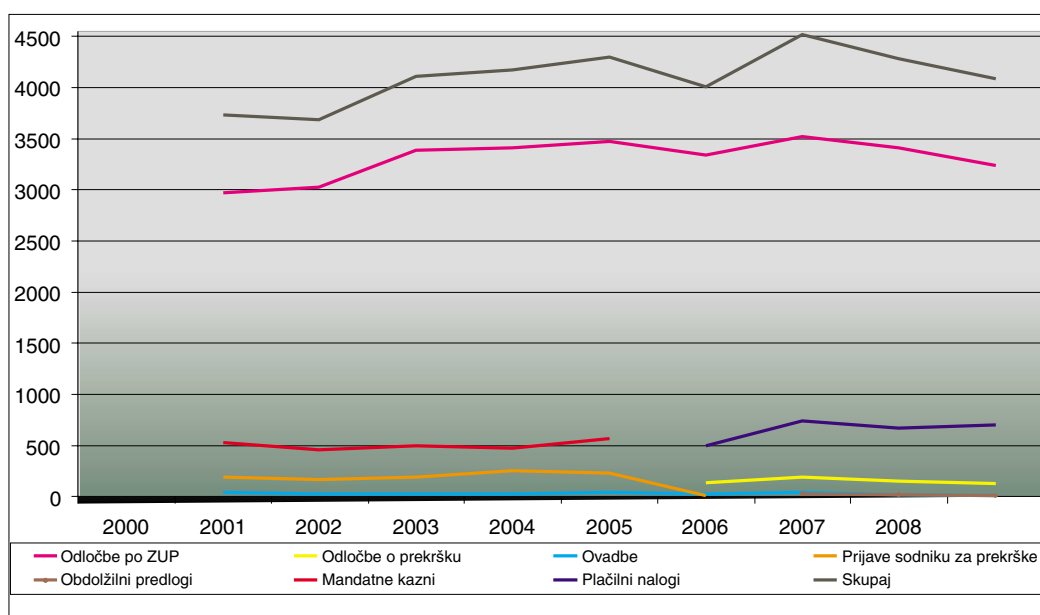
Leto	Odločbe po ZUP	Odločbe o prekršku	Ovadb	Prijave sodniku za prekrške	Obdolžilni predlogi	Mandatne kazni	Plačilni nalogi
2000	2.973	/	4	193	/	528	/
2001	3.028	/	29	161	/	465	/
2002	3.386	/	26	197	/	503	/
2003	3.411	/	33	254	/	475	/
2004	3.473	/	37	229	/	565	/
2005	3.341	132	25	7	/	/	505
2006	3517	194	40	/	33	/	739
2007	3413	153	19	/	18	/	678
2008	3246	123	13	/	7	/	699

V primerjavi z letom 2007 se je število izdanih ureditvenih odločb po 15. členu v letu 2008 zmanjšalo za nekaj manj kot 5 %. Prav tako se je v letu 2008 zmanjšalo skupno število prepovednih odločb za 7 %, medtem ko se je število izdanih prepovednih odločb zaradi ugotovljene neposredne nevarnosti za življenje in zdravje delavcev povečalo za dobrih 6 %. Zmanjšanje skupnega števila izdanih ureditvenih odločb nekako sledi zmanjšanju števila opravljenih inšpekcijskih pregledov. Največ izdanih prepovednih odločb zaradi ugotovljenih nevarnosti za življenje ali zdravje delavcev je bilo izdanih v dejavnosti gradnje stavb ter specializiranih gradbenih del, in to več kot polovica, točneje skoraj 65 %.

Število izdanih plačilnih nalogov se je v letu 2008 glede na predhodno leto povečalo za skoraj 3 % in to praktično pomeni, da jih je bilo na vsakih 100 inšpekcijskih pregledov izdanih 9. V letu 2007 je bilo na vsakih 100 pregledov izdanih 8,3 plačilnega naloga. Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu so izdali tudi **216 opozoril** skladno z Zakonom o inšpekcijskem nadzoru in **181 opozoril** skladno z Zakonom o prekrških.

Potrebno je tudi pojasniti, da je sprememba 52. člena Zakona o prekrških omogočila, da prekrškovni organ lahko sam odloča po hitrem postopku tudi v primeru, ko je z dejanjem nastala telesna poškodba drugi osebi. To pred spremembo zakona ni bilo možno in je moral prekrškovni organ v takšnih primerih pri pristojnem sodišču vložiti obdolžilni predlog. Ker inšpektorji za delo raziskujejo tudi nezgode pri delu in pri tem ugotavljajo vzroke za nastanke nezgod, bodo sedaj lahko sami izpeljali prekrškovne postopke tudi v zvezi z nezgodami pri delu in se obdolžilni predlogi ne bodo več vlagali na sodišča.

Graf 7: Gibanje števila ukrepov inšpektorjev na področju varnosti in zdravja pri delu glede na vrsto, Slovenija, 2000–2008

3.2.2. Analiza ugotovitev inšpekcijskega nadzora

V letu 2008 je bilo v vseh dejavnostih opravljenih skupaj **7.736 inšpekcijskih pregledov** s področja varnosti in zdravja pri delu. Kakor v letu 2007 jih je bilo tudi v letu 2008 največ opravljenih v dejavnosti gradbeništva, saj se je skoraj vsak tretji inšpekcijski pregled izvajal pri delodajalcih, ki so se ukvarjali z gradbeništvom. Število opravljenih pregledov v gradbeništvu se je v letu 2008 glede na predhodno povečalo za 13,3 %. Prav tako je bilo delodajalcem, ki opravljajo dejavnost gradbeništva, izdanih tudi največ ureditvenih odločb, največ prekrškovnih odločb, največ plačilnih nalogov ter tudi podanih največ kazenskih ovadb. Tako se je število izdanih ureditvenih odločb v primerjavi z letom 2007 v dejavnosti gradbeništva povečalo za 14 %, število izdanih prekrškovnih odločb za 20 % in število izdanih plačilnih nalogov za dobrih 7 %. Število podanih ovadb pa je ostalo praktično na enakem nivoju. Skupno število inšpekcijskih ukrepov v dejavnosti gradbeništva se je v letu 2008 tako povečalo za dobrih 12 %, kar pomeni, da je bil posamezen ukrep izdan pogosteje kot na vsakem drugem gradbišču (indeks 1,7).

Tabela 6: Število vseh pregledov s področja varnosti in zdravja pri delu po najpogostejše nadzorovanih ter izpostavljenih dejavnostih in ukrepov, Slovenija, 2008

Šifra	Dejavnost	Število pregledov	Število ureditvenih odločb	Število odločb o prekršku	Število ovadb	Število plačilnih nalogov
F/41-43	Gradbeništvo	2.300	902	52	8	391
I/55-56	Gostinstvo	579	263	7	0	16
C/25	Proizvodnja kovinskih izdelkov	537	219	9	1	49
G/47	Trgovina na drobno na debelo	446	171	2	0	13
G/46	Posredništvo in trg.	424	195	5	0	21
H/49	Kopenski promet	259	106	7	0	21
C/16	Obdelava in predelava lesa	222	94	2	0	6
G/45	Trgovina z motornimi vozili in popravila	174	85	2	0	6
A/01	Kmetijstvo	174	123	1	1	12
D/35	Oskrba z el. energijo, plinom in paro	141	64	1	1	2
C/10-11	Proizvodnja živil in pijač	130	61	6	0	10
C/28	Proizvodnja drugih strojev in naprav	132	51	1	0	13
S/96	Druge storitvene dejavnosti	122	79	0	0	2
C/22	Izd. iz gume in plast. mas	119	60	3	0	8
C/31	Proizvodnja pohištva	110	52	4	1	10
C/26-27	Proizvodnja električne opreme	106	45	2	0	9
C/13-14	Proizvodnja tekstilij in oblačil	100	54	1	0	6
P/85	Izobraževanje	81	36	2	0	6
O/84	Javna uprava, obramba	67	11	2	0	0
Q/86	Zdravstvo	43	20	1	0	0
C/24	Proizvodnja kovin	37	15	0	0	2
A/02	Gozdarstvo	34	16	0	0	0
C/17	Proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja	26	16	0	0	7
C20	Proizvodnja kemikalij, kem. izdelkov	24	18	2	0	0

Iz analize števila pregledov po ostalih dejavnostih je razvidno, da so bili v letu 2008 poleg dejavnosti gradbeništva najpogostejše nadzorovani delodajalci, ki opravljajo dejavnost gostinstva, proizvodnje kovinskih izdelkov, trgovine na drobno, posredništva in trgovine na debelo, kopenskega prometa, obdelave in predelave lesa ter kmetijstva. Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu so pri delodajalcih v omenjenih dejavnostih tudi v preteklih letih opravili večje število inšpekcijskih pregledov v primerjavi z ostalimi dejavnostmi, kar vsekakor izhaja iz dejstva, da gre za dejavnosti, v katerih je registriranih veliko število delodajalcev, ki tudi zaposlujejo večje število delavcev in kjer se običajno tudi pojavljajo večje nevarnosti za poškodbe in okvare zdravja.

Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu so pri svojih nadzorih v letu 2008 ugotovili **15.899 kršitev**. Največ nepravilnosti je bilo ugotovljenih v zvezi z zagotavljanjem zdravstvenega varstva delavcev, in sicer glede zagotavljanja preventivnih zdravstvenih pregledov. Inšpektorji so v zvezi s tem ugotovili, da več kot 8 % nadzorovanih delodajalcev vseh svojih delavcev ni v določenih periodičnih rokih napotilo na preventivne zdravstveni pregled. Omenjena kršitev je bila največkrat ugotovljena že v letu 2007, vendar pa se je število tovrstnih kršitev v letu 2008 vseeno zmanjšalo za 3 %. Največ kršitev glede neizvajanja zdravstvenih pregledov je bilo ugotovljenih v dejavnosti gradbeništva z več kot 23 % deležem, temu sledi gostinska dejavnost s skoraj 12 % deležem ter v dejavnosti proizvodnje kovinskih izdelkov z več kot 7 % deležem.

Po številu ugotovljenih kršitev sledijo kršitve v zvezi z usposabljanjem delavcev za varno delo. V skoraj 8 % primerov delodajalci ne zagotavljajo ustreznega teoretičnega in praktičnega usposabljanja svojih delavcev za varno delo. Zanimiva je ugotovitev, da se največ kršitev pojavlja ravno tako v tistih dejavnostih, kjer smo največ kršitev zabeležili tudi glede zdravstvenih pregledov. V dejavnosti gradbeništva je bilo tako ugotovljenih več kot 21 % vseh kršitev v zvezi z usposabljanjem za varno delo, v dejavnosti gostinstva 10 % in v dejavnosti proizvodnje kovinskih izdelkov dobrih 7 %.

Tabela 7: Odstotek najpogostejše ugotovljenih nepravilnosti v primerjavi z vsemi ostalimi ugotovljenimi nepravilnostmi, Slovenija, 2005, 2006, 2007 in 2008

	Ugotovljene nepravilnosti	2008	2007	2006	2005
1.	Izvajanje preventivnih zdravstvenih pregledov	8,1%	11,2%	8,1%	4,7%
2.	Usposabljanje delavcev za varno delo	7,9%	7,4%	7,0%	6,9%
3.	Pregledi in preizkusi delovne opreme (roki, ustreznost)	5,4%	6,8%	5,3%	5,9%
4.	Pregledi in meritve električnih in strelovodnih inštalacij	4,5%	7,1%	4,2%	4,9%
5.	Vsebina Izjave o varnosti z oceno tveganja	4,3%	5,2%	3,9%	5,2%
6.	Obveščanje delavcev o varnem delu	4,1%	3,8%	3,2%	2,8%
7.	Izvajanje preiskav škodljivosti delovnega okolja (toplotne razmere)	3,4%	4,7%	3,5%	4,3%
8.	Vodenje evidenc o usposabljanju za varno delo	2,9%	3,0%	3,5%	3,0%
9.	Vodenje evidenc o preiskavah škodljivosti delovnega okolja	2,9%	2,5%	2,7%	2,5%
10.	Vodenje evidenc o pregledih in preizkusih delovne opreme	2,8%	3,3%	3,6%	3,2%
	Uporaba in zagotavljanje uporabe osebne varovalne opreme	2,3%	2,7%	2,9%	2,5%
	Postopek ocenjevanja tveganj	1,7%	7,2%	7,2%	5,8%
	Obveščanje o poškodbah pri delu	0,4%	2,7%	3,3%	2,9%

Vzpodbudna je ugotovitev, da nekatere zahteve v zvezi z zagotavljanjem varnega dela niso več tako pogosto kršene, kot se je to dogajalo v preteklih letih. To velja predvsem za ustreznost izvajanja postopkov ocenjevanja tveganj, kjer je število kršitev padlo z dobrih 7 % v letu 2007 na slaba 2 %. Tudi število neustreznosti glede vsebine Izjave o varnosti z oceno tveganja se je zmanjšalo z dobrih 5 % na 4,3 %.

Tako se je tudi število kršitev v zvezi z obveščanjem Inšpektorata RS za delo o nezgodah pri delu, kar še v preteklem letu ni pomenilo zanemarljive kršitve, v letu 2008 pomembno zmanjšalo in se v zvezi s tem ugotavlja le 0,4 % delež glede na vse ugotovljene kršitve. V preteklem letu je bilo takšnih kršitev 2,7 %.

3.3. NEZGODE PRI DELU, POKLICNE BOLEZNI IN NEVARNI POJAVI

Število nezgod pri delu, ki so se končale s smrtjo delavcev, je bilo v obravnavanem letu 26, število smrtnih primerov pa 27. Od teh sta se dva primera zgodila v tujini, in sicer en primer v prometu (šofer tovornjaka v Ukrajini) in en primer neposredno pri delu (montaža klimatske naprave v proizvodni dvorani VW v Indiji). Primerov neposredno na delu v RS je bilo 25, kar je nekoliko manj kot leta 2007, ko je bilo takih primerov 29. Število obravnavanih težjih primerov nezgod pri delu je 212, kar je nekoliko več kot v preteklem letu. Število na Inšpektorat RS za delo prijavljenih nezgod pri delu je v tem letu 17.048, medtem ko jih je bilo v letu 2007 17.086.

3.3.1. Nezgode pri delu v Republiki Sloveniji v letu 2008

Obveznost delodajalca v zvezi s prijavljanjem nezgod pri delu Inšpektoratu RS za delo je bila tudi v tem letu ena od poudarjenih aktivnosti inšpekcijskega nadzora. Število **prijavljenih nezgod pri delu** se je ustalilo in jih je bilo v obravnavanem obdobju 17.048. Ocenjujemo, da tudi to še ni prava številka oz. da jih še vedno nekaj tisoč ni ustrezno prijavljenih. Zato bomo tudi v prihodnjih letih s to vrsto poostrenega nadzora nadaljevali in kršitelje tudi ustrezno kaznovali. V zvezi z ugotavljanjem tovrstnih kršitev se soočamo s težavami pri ugotavljanju teh kršitev. Nepravilnosti namreč največkrat (predvsem za takšne primere, ki so s strani delodajalca opredeljeni kot lažji) ugotovimo šele takrat, ko nas o določenem primeru obvesti Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, kar pa je pogosto šele nekaj let po dogodku, ko zadeve s prekrškovnega vidika v mnogih primerih že zastarajo.

3.3.1.1. Uvod

V Sloveniji veliko število nezgod pri delu še vedno predstavlja najpomembnejši problem varnosti in zdravja pri delu. Lahko rečemo, da predstavljajo tudi velik javnozdravstveni problem, ki pa je obvladljiv. To so dokazale nekatere skandinavske države, ki so s kakovostno promocijo varnosti in zdravja na delovnem mestu uspele znižati število vseh nezgod pri delu, posebej pa tistih, ki so imele za posledico težjo oz. smrtno poškodbo. V državah članicah EU, pa tudi v Sloveniji, je gradbeništvo (v nekaterih državah EU pa ribištvo) tista dejavnost, kjer se zgodi največ nezgod pri delu. Hitro, nezanesljivo in površno delo je tudi v letu 2008 bistveno prispevalo k nastanku teh nezgod. V skladu s 27. členom Zakona o varnosti in zdravju pri delu je bilo v letu 2008 na Inšpektorat RS za delo prijavljenih 17.048 **nezgod pri delu**, v katerih se je poškodovalo 3-krat več delavcev kakor delavk. Spodbudno je, da v letu 2008 med nezgodami, ki so imele za posledico smrtno poškodbo, ni bilo delavca v najmlajši starostni skupini od 15 do 19 let.

3.3.1.2. Metodologija in zakonske podlage

V predstavljeni analizi so uporabljeni podatki, ki nastajajo na osnovi rutinske statistike Inšpektorata Republike Slovenije za delo, ki prikazuje podatke v skladu z ESAW (European Statistics Accidents at Work) metodologijo EUROSTAT, kar pomeni, da bodo v nadaljevanju prikazane nezgode, ki so nastale neposredno pri delu in zaradi katerih so bili delavci odsotni z dela več kot tri koledarske dni. Zakonska podlaga za pridobivanje podatkov je podana v 27. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu, na osnovi katere mora delodajalec prijaviti na Inšpektorat RS za delo vsako smrtno nezgodo, vsako nezgodo pri delu, ki ima za posledico več kot tri dni odsotnosti delavca z dela, vsako kolektivno nezgodo pri delu (poškodovanih več delavcev ne glede na število dni odsotnosti z dela) in vsak nevaren pojav (to je dogodek, ob katerem je ali bi lahko nastala premoženjska škoda večje vrednosti, je ali bi lahko bilo ogroženo zdravje in življenje delavca oziroma bi lahko prišlo do poškodbe delavca, zaradi katere bi bil delavec nezmožen za delo). Obveznost prijavljanja nezgod pri delu na Inšpektorat RS za delo se sicer nanaša na vse nezgode, tudi tiste na poti na in z dela, vendar se po metodologiji ESAW te nezgode ne obravnavajo. Pripominjamo, da se ta metodologija občasno tudi dopolnjuje in spreminja in zato lahko pride tekom let ob primerjavah podatkov do manjših nenatančnosti oz. odstopanj od dejanskega stanja.

3.3.1.3. Prijavljanje poškodb pri delu, kolektivnih nezgod, nevarnih pojavov in poklicnih bolezni

Zaradi zagotavljanja pomoči delodajalcem glede prijavljanja poškodb pri delu ter tudi zato, da so na inšpektorat enotno posredovani vsi relevantni podatki, je na spletni strani Inšpektorata Republike Slovenije za delo (<http://www.id.gov.si>) dostopen obrazec za prijavo nezgode pri delu z vsemi ustreznimi aktivnimi šifranti. Ugotavljamo, da se v prvih štirih dneh od nastanka nezgode prijavi skoraj 64 % vseh nezgod, kar menimo, da je povsem zadovoljivo. V prvih desetih dneh po nezgodnem dogodku pa je s strani delodajalcev prijavljenih 92 % vseh nezgod pri delu. Uresničevanju zakonskega določila o prijavljanju nezgod pri delu inšpektorat namenja veliko pozornosti, saj pridobljene informacije o nezgodah pri delu pomenijo pomemben vir, na osnovi katerega Inšpektorat RS za delo vrednoti in planira svoje aktivnosti.

3.3.1.4. Postopek obravnavanja nezgod pri delu

Glede na obveznost delodajalcev, da morajo v skladu s 27. členom Zakona o varnosti in zdravju pri delu prijaviti nezgode pri delu, se je izkazalo za potrebno, da se ta obveznost ustrezno uredi tudi s strani Inšpektorata RS za delo. Če Inšpektorat RS za delo v skladu z navedeno pravno podlago dobiva določene podatke oz. informacije, je pomembno, da se ti podatki tudi ustrezno obravnavajo. Da pa bi bila ta obravnava ustrezno dorečena in jasna, je bilo s tem v zvezi izdelano posebno navodilo. Namen tega navodila torej je, da se natančno opredeli postopek glede obravnave poškodb oz. nezgod pri delu na inšpektoratu za delo v celoti. Obravnavano je tako postopanje inšpektorjev kot tudi postopanje drugih delavcev Inšpektorata RS za delo tako sedežu inšpektorata kot tudi na njegovih območnih enotah, ki so vključeni v obravnavo poškodb oz. nezgod pri delu. To navodilo je sestavljeno iz naslednjih posameznih navodil in obrazcev:

1. Navodilo glede ravnanja območnih enot Inšpektorata RS za delo in sedeža inšpektorata takrat, ko se na kakršenkoli način izve za nezgodo pri delu. Namen navodil je zagotoviti, da bodo vse te nezgode ustrezno evidentirane in vnesene v računalniško bazo podatkov o nezgodah pri delu, da bodo ustrezno raziskane ter tudi sicer ustrezno obravnavane.
2. Navodila, ki se nanašajo na sam postopek raziskave, na namene in cilje raziskave, na obliko in vsebino pisnega izdelka o raziskavi ter na ukrepanje v primeru ugotovljenih kršitev določenih predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu.
3. Navodila, ki bodo omogočila, da se za vse raziskane težje in smrtne nezgode pri delu na enoten in urejen način pridobi ustrezne podatke, ki jih na Inšpektoratu RS za delo potrebujemo za pripravo letnega poročila o delu Inšpektorata RS za delo, za pripravo poročil ter posredovanje podatkov zainteresiranim subjektom (Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, sredstvom javnega obveščanja, sindikatom, Evropski uniji ...), za pripravo določenih statističnih in drugih podatkov idr.
4. Navodila glede postopanja inšpektorjev v primerih, ko različni subjekti (sodišča, tožilstva, policija, drugi inšpekcijski organi, različne zavarovalnice, odvetniki, poškodovanci, sorodniki poškodovancev oz. ponesrečenih, novinarji ...) zahtevajo oz. prosijo za podatke v zvezi z nezgodami pri delu oz. najpogosteje kar za uradna poročila o raziskavah teh nezgod.

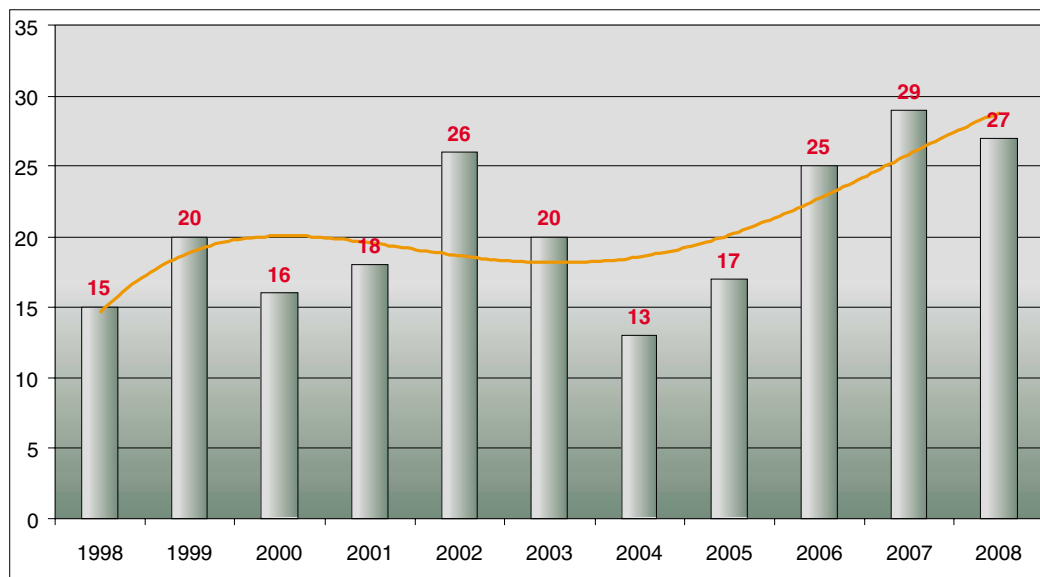
V zvezi s predhodno navedenim je bilo izdelanih 11 posebnih dokumentov v obliki postopkov, navodil, smernic in obrazcev.

3.3.1.5. Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca

V letu 2008 se je nadaljeval trend visokega števila smrtnih nezgod, vendar ne v takšnem obsegu kot leta 2007, ko je bilo takih primerov 29. V letu 2008 je bilo na Inšpektorat RS za delo prijavljenih **27 delovnih nezgod** s smrtno poškodbo delavca neposredno pri opravljanju dela. Med umrlimi v letu 2008 je podobno kot vsa prejšnja leta največ kvalificiranih delavcev, sledijo polkvalificirani delavci, delavci s srednješolsko izobrazbo in nekvalificirani delavci. Na inšpektorat je bilo prijavljenih tudi **6 nezgod**, pri katerih so

se smrtno poškodovale osebe na poti na delo ali z dela, potem **2 primera**, ko sta delavca umrla zaradi nenadne zdravstvene motnje med delom, vendar brez povezave z obremenitvijo med izvajanjem delovnega procesa ter **1 primer** smrti delavca kot nepoklicnega voznika vozila na službeni poti v tujini.

Graf 8: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, Slovenija, 1998-2008

Glede na zaposlitveni status je imelo največ delavcev, ki so se smrtno poškodovali neposredno pri delu, sklenjene pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas (74 %). Analiza smrtnih nezgod v daljšem časovnem obdobju je pokazala, da glede na velikost podjetja Slovenija nekoliko odstopa od povprečja drugih držav članic – nezgode se dogajajo pretežno med delodajalci, ki zaposlujejo več kot 10 delavcev, in to v skoraj 82 % primerov. (tabela 8). Glede na spol smrtno poškodovanih predstavlja leto 2008 izjemo v primerjavi z vsemi prejšnjimi leti, saj se je smrtno poškodovala tudi ena delavka, kar se v predhodnih letih ni dogajalo.

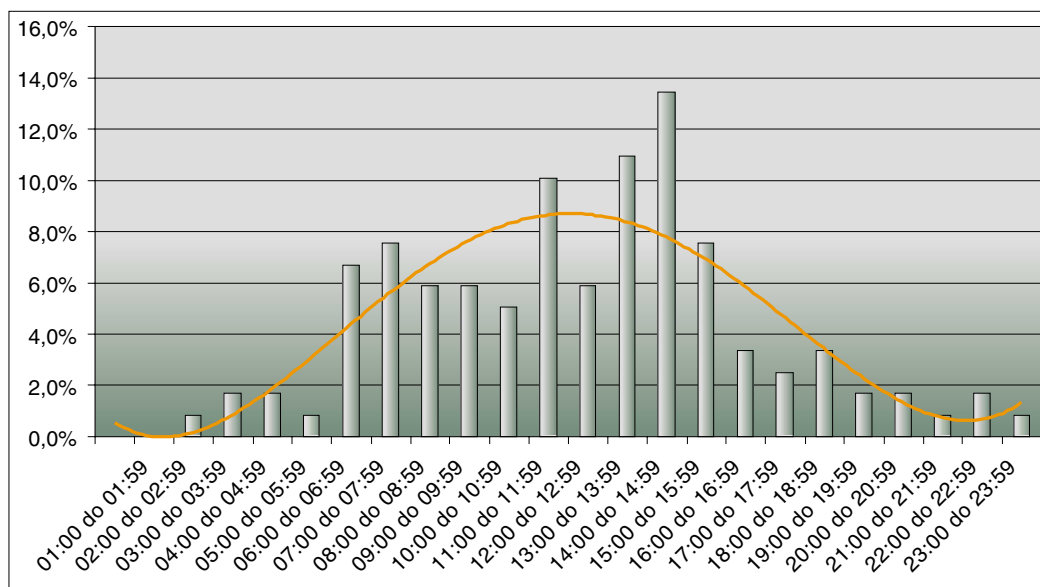
Tabela 8: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, glede na velikost podjetja, Slovenija, 2008

Število zaposlenih	Število nezgod
s.p. brez zaposlenih	1
do 4 zaposlene	1
od 5 do 9 zaposlenih	3
od 10 do 19 zaposlenih	4
od 20 do 49 zaposlenih	4
od 50 do 99 zaposlenih	4
od 100 do 249 zaposlenih	1
od 250 do 499 zaposlenih	3
500 in več zaposlenih	6

V dnevni distribuciji smrtnih nezgod je zanimiv predvsem ponovni in dokaj pogost pojav smrtnih nezgod pri delu ob sobotah in nedeljah. Iz statističnih podatkov je tudi razvidno, da pride do večine smrtnih nezgod v dopoldanskem času med 11. in 15. uro (graf 9).

Vodilni vzrok za smrt je tudi v letu 2008 padec z višine. Sledijo padec oz. prevrnitev bremena na delavca, udar električnega toka, stisnitev med mehanskimi deli, povozitev z delovnimi stroji, porušitev izkopa ter prometna nezgoda upravljavca prevoznega sredstva.

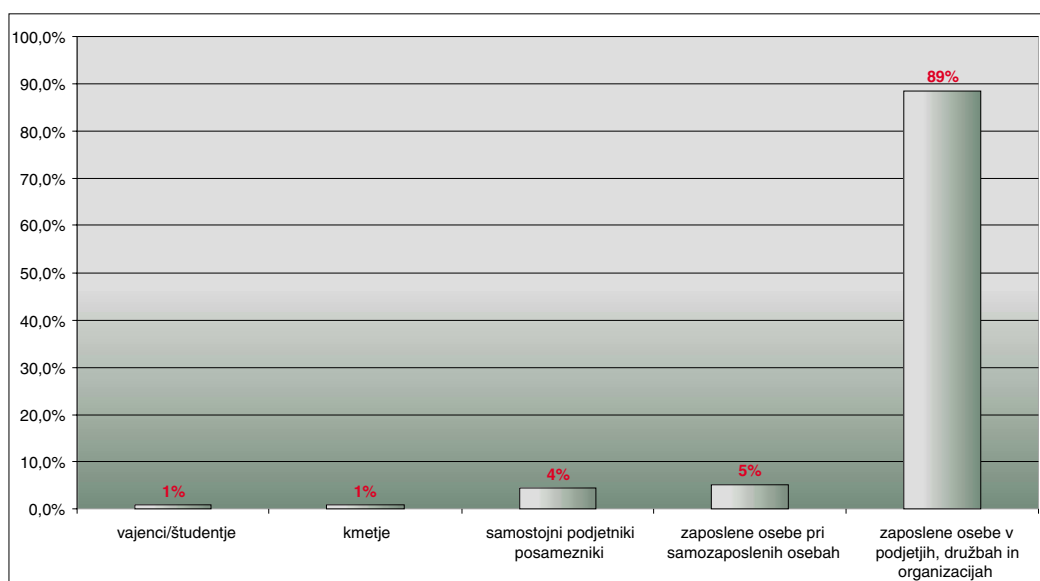
Graf 9: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, glede na čas nastanka nezgode, Slovenija, 2004–2008

Na področju nezgod pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, se je tveganje za nastanek poškodbe v letu 2008 »premaknilo« v višje starostne skupine delavcev. Največ teh nezgod se je zgodilo v starostni skupini 50 let in več, skoraj 34 %, v starostni skupini 20 do 30 let 22 %, v starostni skupini 30 do 40 let 26 % in v starostni skupini 40 do 50 let skoraj 19 %. Glede na državljanstvo smrtno ponesrečenih delavcev jih je največ, skoraj 67 %, imelo državljanstvo RS.

Glede na zaposlitveni status je bilo v časovnem obdobju 2004–2008 največ delavcev, ki so se smrtno poškodovali, zaposlenih v podjetjih. Sledijo zaposleni pri samostojnih podjetnikih, vajenci, študentje itd. (graf 10.).

Graf 10: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, glede na zaposlitveni status, Slovenija, 2004-2008

Že vrsto let se smrtne poškodbe najbolj pogosto dogajajo v dejavnosti gradbeništva. Tudi v letu 2008 se je v tej dejavnosti zgodilo največ nezgod pri delu, pri katerih so se delavci smrtno ponesrečili. Gradbeništvo sledijo dejavnosti proizvodnja kovinskih izdelkov, kopenski promet, proizvodnja kovin itd. (tabela 9).

Tabela 9: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, glede na dejavnost, Slovenija, 2008

Dejavnost	Število nezgod
Gradbeništvo	10
Proizvodnja kovinskih izdelkov	3
Kopenski promet	3
Proizvodnja kovin	3
Preskrba z električno energijo	2
Proizvodnja strojev in naprav	1
Oskrba stavb in okolice	1
Zbiranje odpadkov	1
Posredništvo	1
Proizvodnja furnirja in plošč	1
Cestni tovorni promet	1

Padec z višine kot vodilni vzrok smrti

V distribuciji frekvence vzrokov za nastanek smrtne poškodbe je padec z višine daleč na prvem mestu. Zato bo v nadaljevanju nekoliko podrobneje in večplastno pojasnjen ta vzrok. Raziskave nezgode, ki so imele za posledico smrt delavca zaradi padca z višine, v večini primerov nakazujejo, da delodajalci ne spoštujejo določene paradigme glede preprečevanja nastanka nezgod pri delu, predvsem pa:

1. Delodajalci ne izvajajo kakovostno in vsebinsko ustrezne promocije varnosti in zdravja na delovnem mestu. V dvostranskem odnosu delodajalec-delavec je delodajalec tisti, ki mora delavcu preprečiti nezanesljivo, hitro in površno delo. Dejstvo je, da tako delodajalci kot tudi delavci pogosto tvegane načina dela ne prepoznajo kot takega in zato tudi ustrezni ukrepi za varno delo izostanejo.

Slika 3: Značilen primer improvizacije na področju zaštite pred padcem z višine. Žal so bili izpolnjeni vsi pogoji z nastanek nezgode. Posledica – smrt zaradi padca z višine 30 m.

2. Delodajalci ne analizirajo oziroma ne ovrednotijo vsake nezgode pri delu in na osnovi teh analiz ne opredelijo nevarnosti in pomanjkljivosti v delovnem procesu. Analiza v tem kontekstu med drugim pomeni tudi analizo vedenja delavcev, oziroma analizo vzrokov, zaradi katerih delavci vztrajajo pri nevarnem načinu dela. Zelo redko delodajalci tudi pripravijo konkretne ukrepe, s katerimi bi preprečevali nastanek enakih ali podobnih nezgod pri delu.

3. Delodajalci ne izvajajo stalnega nadzora nad izvedbo že opredeljenih varnostnih ukrepov. Inšpektorat RS za delo ugotavlja, da prav faza vzdrževanja predpisanih zahtev – ukrepov predstavlja šibko točko preventive, to je, da delodajalec ne vztraja na konstantni skrbi za vrednotenje in izvedbo varnostnih ukrepov na področju varnosti in zdravja.

V letu 2008 je Inšpektorat RS za delo raziskal 10 nezgod pri delu, pri katerih so se delavci smrtno ponesrečili zaradi padca z višine, in sicer:

- 8 primerov na gradbiščih (padci z višine med 6 m in 50 m),
- 1 primer zaradi neustreznega dostopa do delovnega mesta (z višine 3 m) in
- 1 primer pri vzdrževalnih delih s pomočjo mostnega dvigala (z višine 8 m).

Padci z višine so se najbolj pogosto dogajali pri delodajalcih, ki so zaposlovali več kot 20 delavcev in to v 70 % vseh primerov. Večina delavcev (80 %), ki so se smrtno poškodovali zaradi padca z višine, je imela pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas.

3.3.1.6. Nezgode pri delu, ki so imele za posledico težjo poškodbo delavca

V letu 2008 je bilo na Inšpektorat RS za delo **prijavljenih 443 težjih nezgod pri delu**, od katerih so jih pristojni inšpektorji **raziskali 212**. Število raziskanih težjih delovnih nezgod v letu 2008 je skoraj popolnoma enako kot v letu 2007. V letu 2008 je bilo tako raziskanih skoraj 48 % vseh prijavljenih težjih nezgod pri delu. Pristojni inšpektorji raziščejo tiste težje delovne nezgode, za katere ob prijavi ugotovijo, da je dejansko prišlo do hujše poškodbe, kot to opredeljuje Navodilo o načinu prijave in raziskave, ali če ocenijo, da bi bilo raziskavo smiselno opraviti iz kakršnegakoli drugega razloga. Inšpektorji za delo iz prijav nezgod pri delu tudi ugotavljajo, da se delodajalci v določenem številu prijav ne znajo odločiti, ali gre v resnici za težjo ali lažjo nezgodo pri delu in velikokrat nezgodo prijavijo tudi kot težjo, čeprav je glede na predhodno omenjeno navodilo ne moremo uvrstiti med težje. Ravno tako pa večkrat pri izpolnjevanju prijavnega obrazca ne razpolagajo z informacijami s strani zdravniških služb o teži poškodbe. Vse predhodno navedene ugotovitve pojasnjujejo zakaj je število obravnavanih nezgod pri delu toliko manjše kot je prijavljenih. Najpogostejše težje poškodbe so zlomi kosti, stisnine, opekline in površinske poškodbe. Raziskanih je bilo tudi določeno število težjih nezgod, ki so glede na posledice posebej izstopale – več amputacij prstov roke, zlom hrbtenice s trajnimi posledicami, več zmečkanin in odtrganin ter zlomov kosti. Vodilni vzroki za nastanek hujše poškodbe so padci z višine, stisnjenja in udarci predmeta. Dnevna porazdelitev težjih nezgod je dokaj enakomerno porazdeljena med delovnim tednom, se pa tudi na tem področju sobota in nedelja pojavljata kot dneva, ki ju v prejšnjih letih v dnevni distribuciji težjih nezgod v tolikšni meri nismo opažali. Glede na dejavnost je bilo v letu 2008 največ prijavljenih težjih nezgod pri delu na področju gradbeništva. Hitro, nezanesljivo in površno delo je tudi na področju težjih poškodb pomembno prispevalo k njihovem nastanku.

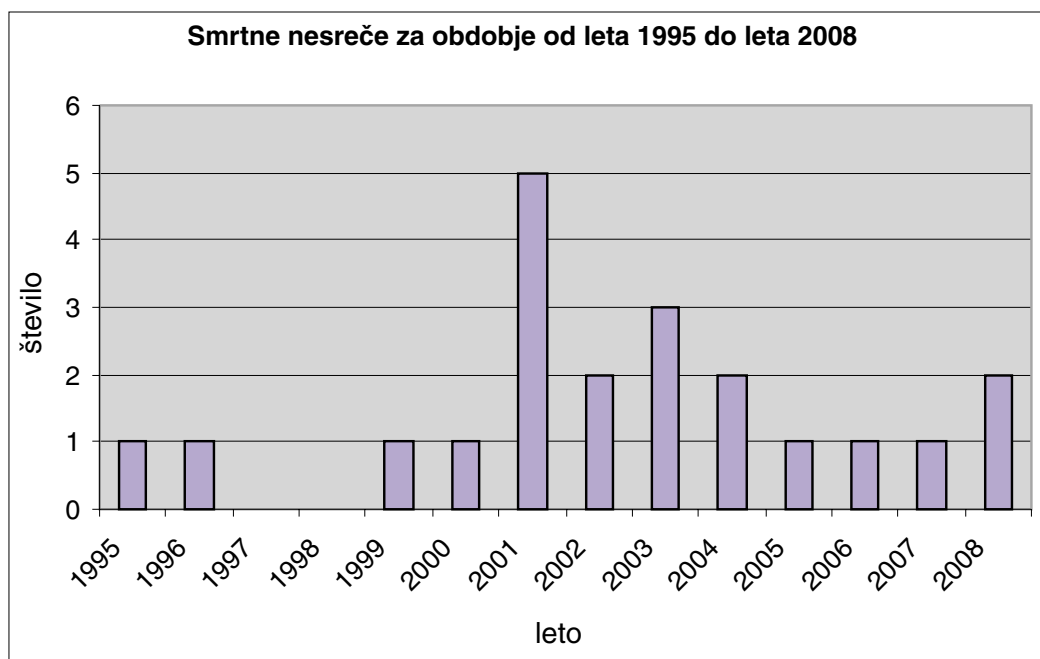
3.3.1.7. Nezgode pri delu v rudarstvu

Nezgode pri delu v dejavnostih raziskovanja in izkoriščanja mineralnih surovin ter izvajanja drugih rudarskih del, obravnava Inšpekcija za rudarstvo. V nadaljevanju so prikazani nekateri podatki o nezgodah pri delu v navedenih dejavnostih, ki izhajajo iz letnega poročila Inšpekcije za rudarstvo za leto 2008. Inšpekcija za rudarstvo je organ v sestavi Inšpektorata Republike Slovenije za energetiko in rudarstvo pri Ministrstvu za gospodarstvo.

Tabela 10: Pregled števila zaposlenih in nezgod pri delu na področju rudarstva v letu 2008 v primerjavi z letom 2007

Izvajalec oz. področje izvajanja rudarskih del	index - leto	povprečno število zaposlenih	skupno število poškodovanih delavcev	št. delavcev z lažjimi poškodbami	št. delavcev s hujšimi poškodbami	število umrlih delavcev	število nesreč na 1000 zaposlenih	število izgubljenih dnin od nesreč	št. izgubljenih dnin na enega poškodovanca	Proizvodnja v t (premog) ali v m ³ (kamen, glina, mivka)
Lignit-Premogovnik	2008	1.504	98	94	4	0	63,15	2.844	34,26	4.008.442 t
Velenje	2007	1.658	87	82	5	0	52	2.494	28,7	4.037.766 t
Index	08/07	91	113	115	80	-	121	114	119	99
Rjavi premog -	2008	689	43	42	1	0	62	2.485	58	488.828 t
RTH –Trbovlje	2007	767	54	51	2	1	70	2.800	52	483.912 t
Index	08/07	90	80	82	50	0	89	89	111	101
Ostali	2008	32	1	1	0	0	31,25	15	15	
Premogovniki (zapir.)	2007	41	2	2	0	0	48,8	56	28	
Index	08/07	78	50	50	0	0	64	27	54	
Premogovniki	2008	2.225	142	137	5	0	63,82	5.344	37,64	4.497.270 t
Skupaj	2007	2.466	143	135	7	1	58	5.350	37,41	4.521.678 t
Index	08/07	90	99	101	71	0	110	99	101	99
Rudniki kovin	2008	41	0	0	0	0	0	0	0	
v zapiranju	2007	68	0	0	0	0	0	0	0	
Index	08/07	60	0	0	0	0	0	0	0	
Pridobivanje nafte	2008	71	4	4	0	0	56,33	109	27,25	159 t nafte
in plina	2007	65	1	1	0	0	15,3	52	52	2.609.542m ³ plin
Index	08/07	109	400	400	0	0	368	210	52	
Površinsko	2008	1.454	45	44	1	0	30,95	788	17,51	
pridob. Rudnin	2007	1.606	53	50	3	0	33	1032	19,47	
Index	08/07	90	85	88	33	0	94	76	90	
Druga rudarska	2008	1.177	21	18	1	2	17,84	551	26,24	
Dela	2007	243	18	17	1	0	74	363	20,2	
Index	08/07	484	117	106	0	-	24	152	130	
SKUPAJ	2008	4.968	212	203	7	2	42,67	6792	31,6	
	2007	4.448	215	203	11	1	48,3	6797	31,6	
Index	08/07	112	99	100	64	200	88	99,9	100	

Graf 11: Pregled števila smrtnih nezgod pri delu v rudarstvu za obdobje 1995 -2008

3.3.1.8. Zaključek

Posledice nezgod pri delu so pogosto začasna in celo trajna sprememba zmožnosti za delo z vsemi stranskimi implikacijami. Podobno kot v večini držav EU se tudi v Sloveniji najbolj pogosto dogajajo nezgode neposredno pri delu pretežno med moško delovno populacijo. Opozoriti je potrebno na vse bolj izražen problem »premika« oz. pojav smrtnih in težjih nezgod pri delu v soboto in nedeljo, česar prej na Inšpektoratu RS za delo nismo zasledili, in na dejstvo, da se je tveganje za nastanek težjih in smrtnih poškodb v letu 2007 in 2008 »premaknilo« v višje starostne skupine delavcev.

Glede inšpekcijskega nadzora se bo Inšpektorat Republike Slovenije za delo tudi v prihodnosti dodatno posvečal tistim gospodarskim dejavnostim, ki bodo z »negativnimi« kazalniki najbolj odstopale od slovenskega povprečja.

3.3.2. Poklicne bolezni

Inšpektorat RS za delo je v svojih letnih poročilih večkrat opozarjal in ponovno opozarja na neustrezno sistemsko rešitev področja poklicnih bolezni. V letu 2008 sta bili prijavljeni na Inšpektorat RS za delo samo **2 poklicni bolezni**. To pomeni, da Inšpektorat RS za delo že vrsto let ni obveščen o tveganjih in nepravilnostih, ki prispevajo k nastanku poklicnih bolezni.

3.3.3. Nevarni pojavi in kolektivne nezgode pri delu

Nevarni pojavi in kolektivne nezgode pri delu so ravno tako dogodki, ki jih mora delodajalec prijaviti na Inšpektorat RS za delo. Kakor v preteklih letih tudi za leto 2008 lahko ugotavljamo, da delodajalci dokaj poredko prijavljajo nevarne pojave. Tako je bilo v letu 2008 s strani inšpektorjev obravnavanih **6 nevarnih pojavov**. Delodajalci so prijavili tudi **8 kolektivnih nezgod pri delu**, v katerih je bilo poškodovanih 20 slovenskih delavcev in 8 delavcev z državljanstvom držav izven EU. Največ prijavljenih kolektivnih nezgod se je zgodilo na javnih cestnih površinah (**7 primerov**), ko je šlo za prometne nezgode in v proizvodnih prostorih (**6 primerov**).

3.4. IZVAJANJE NEKATERIH TEMELJNIH OBVEZNOSTI DELODAJALCEV

V letu 2008 je inšpektorat že petič izvajal nadzor in spremljal stanje na področju varnosti in zdravja pri delu na osnovi reprezentativnega vzorca vseh pravnih subjektov v Republiki Sloveniji. Vzorec je bil izbran po metodologiji naključnih števil iz registra, ki je razviden iz evidence Agencije RS za javnopravne evidence in storitve na dan 31. 12. 2007.

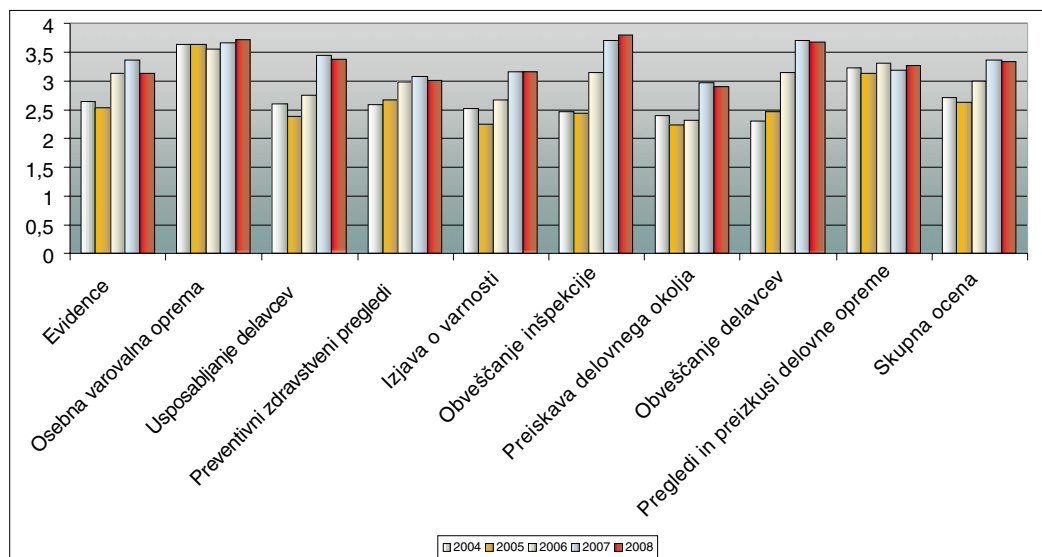
3.4.1. Splošno

Glavno orodje za izvajanje raziskave je bil vprašalnik, v katerem je bila za vsak parameter formirana Lickartova skala z ocenami od 1 do 4. Prejeli smo 805 izpolnjenih vprašalnikov od 1000 izbranih pravnih subjektov in ravno toliko načrtovanih nadzorov, kar pomeni, da je odziv 80,5 %. Tako visok odstotek nam dovoljuje, da smo na osnovi vzorca ponovno izdelali sliko oz. oceno, kako delodajalci izpolnjujejo svoje temeljne obveznosti glede določil Zakona o varnosti in zdravju pri delu. Ocenjevali smo deset parametrov (tabela 11 in graf 12). Zaradi poenotenja ocenjevanja smo uporabili enak vprašalnik kot leta 2007, ki je imel za vsako oceno določeno natančno definicijo za vse nadzorovane parametre.

Tabela 11: Ocena za posamezne parametre, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo, Slovenija, 2004–2008

Parameter	Leto				
	2004	2005	2006	2007	2008
Evidence	2,65	2,54	3,13	3,36	3,14
Osebnna varovalna oprema	3,63	3,64	3,55	3,66	3,71
Usposabljanje delavcev	2,6	2,39	2,75	3,45	3,38
Preventivni zdravstveni pregledi	2,59	2,67	2,98	3,09	3,02
Izjava o varnosti	2,52	2,25	2,67	3,16	3,16
Obveščanje inšpekcije	2,47	2,43	3,15	3,71	3,80
Preiskave delovnega okolja	2,4	2,23	2,32	2,97	2,90
Obveščanje delavcev	2,3	2,46	3,15	3,71	3,68
Pregledi in preizkusi delovne opreme	3,24	3,14	3,32	3,18	3,27
Skupna ocena	2,71	2,64	3,00	3,37	3,34

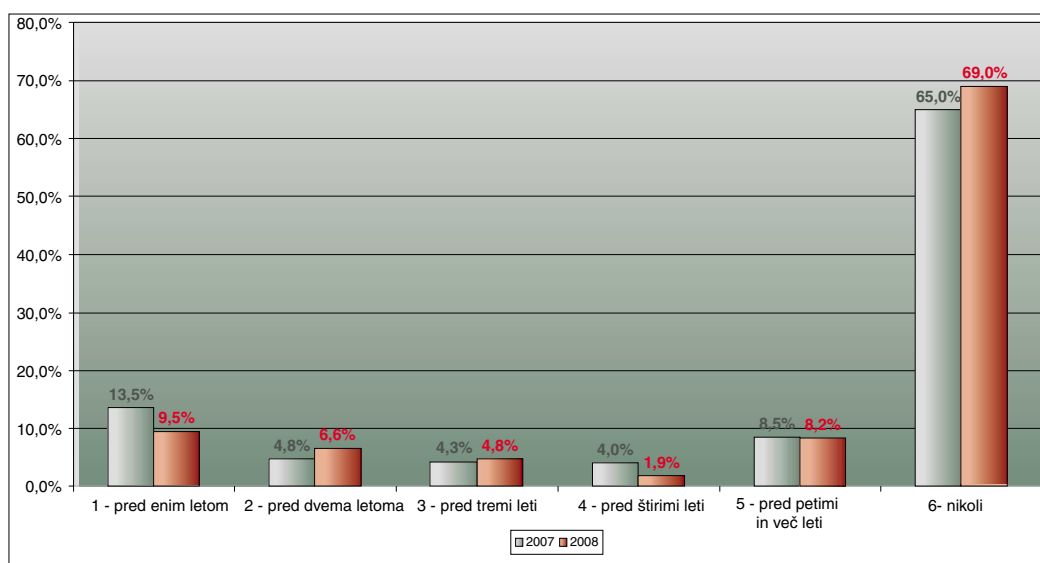
Graf 12: Ocena za posamezne parametre, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo Slovenija, 2004–2008

V letu 2008 so vse ocene zelo podobne ocenam iz leta 2007, prav tako je bil v zadnjih dveh letih uporabljen popolnoma enak pristop k ocenjevanju, zato lahko zaključimo, da opaznih sprememb v teh dveh letih na nadzorovanih področjih ni bilo. Eden od razlogov za nižje ocene v preteklih letih je tudi v tem, da je z uvedbo natančnejših definicij za vsako oceno prišlo do rahle spremembe pri pristopu k ocenjevanju.

Po nekajletnem rahlem upadanju deleža subjektov, pri katerih je bil to prvi inšpekcijski nadzor nasploh (v letu 2006 je bilo takšnih 70 %, v letu 2007 pa 64 %), je bil delež takih subjektov v letošnjem letu spet višji, in sicer 69 %. Ta podatek nakazuje, da delež podjetij, pri katerih še ni bilo inšpekcijskega nadzora, ob stagnaciji števila pregledanih subjektov v prihodnje verjetno ne bo več upadal, čeprav je ta še vedno zelo visok (graf 13). Temu pa vsekakor pripomore tudi registracija določenega števila novih, predvsem manjših delodajalcev.

Graf 13: Čas od zadnjega inšpekcijskega nadzora pri naključno izbranih subjektih, Slovenija 2007–2008

Skupna povprečna ocena je močno odvisna od števila zaposlenih v pregledanem subjektu in raste skupaj s številom zaposlenih (graf 14). To si lahko razlagamo s tem, da je v večjih družbah prisotnega tudi več znanja s področja varnosti in zdravja pri delu in so zato tudi razmere na tem področju bolj urejene.

Graf 14: Povprečna ocena glede na število zaposlenih, Slovenija, 2008

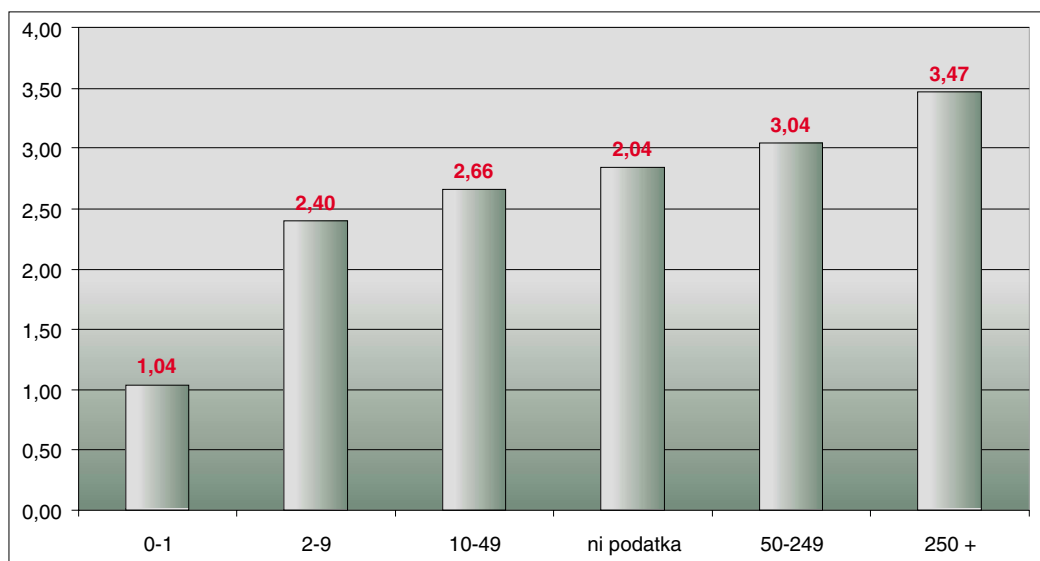
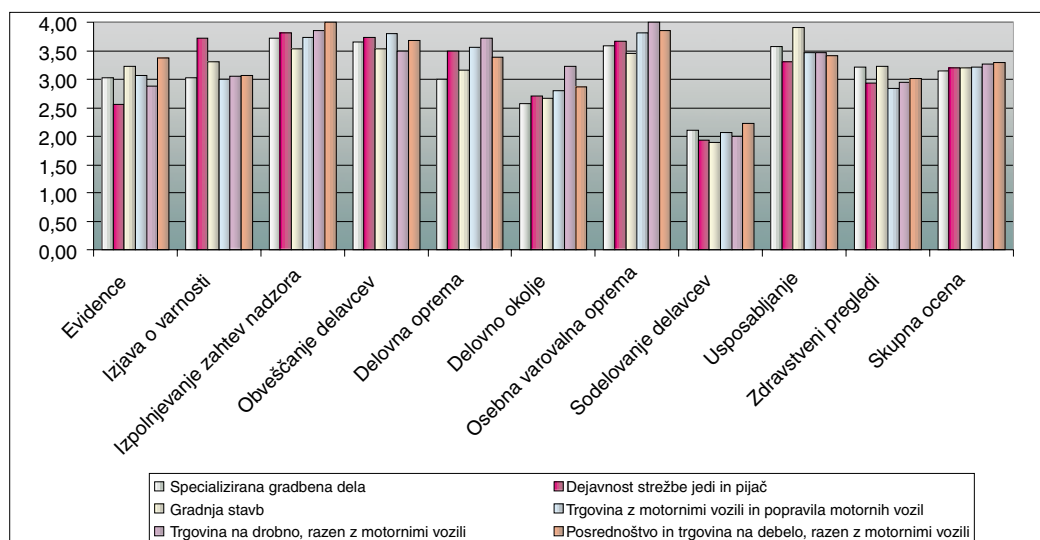

Tabela 12: Ocene za najpogostejše pregledane dejavnosti, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo Slovenija, 2008

Dejavnost	Evidence	Izjava o varnosti	Izpolnjevanje zahtev nadzora	Obveščanje delavcev	Delovna oprema	Delovno okolje	Osebnna varovalna oprema	Sodelovanje delavcev	Usposabljanje	Zdravstveni pregledi	Skupna ocena
Posredništvo in trgovina na debelo, razen z motornimi vozili	3,37	3,06	4,00	3,69	3,40	2,86	3,86	2,23	3,42	3,02	3,29
Specializirana gradbena dela	3,03	3,03	3,73	3,65	3,00	2,57	3,59	2,09	3,58	3,22	3,15
Trgovina na drobno, razen z motornimi vozili	2,88	3,05	3,85	3,50	3,71	3,24	4,00	2,00	3,47	2,95	3,27
Dejavnost strežbe jedi in pijač	2,56	3,72	3,82	3,73	3,50	2,71	3,67	1,93	3,32	2,94	3,19
Trgovina z motornimi vozili in popravila motornih vozil	3,06	3,00	3,73	3,80	3,56	2,80	3,81	2,07	3,47	2,84	3,21
Gradnja stavb	3,23	3,31	3,55	3,54	3,17	2,67	3,46	1,89	3,92	3,23	3,20

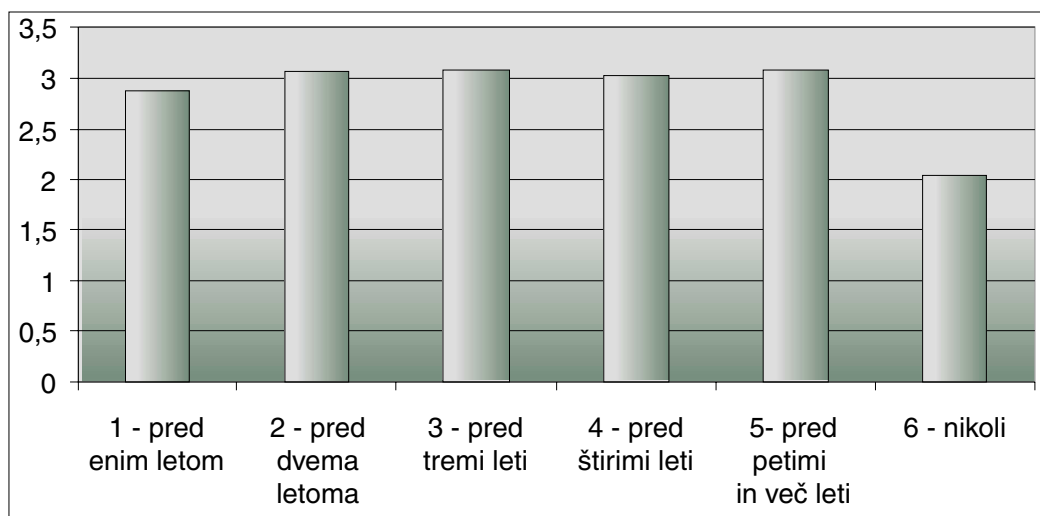
Posebej smo analizirali tiste dejavnosti, v katerih je bilo opravljenih več kot 20 pregledov (tabela 12 in graf 15). Najslabše skupne ocene so bile podane v dejavnosti gradbeništva in gostinstva. Najslabše ocenjeno področje pa je sodelovanje delavcev na področju varnosti in zdravja pri delu.

Graf 15: Ocene za najpogostejše pregledane dejavnosti po posameznih parametrih, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo, Slovenija, 2008

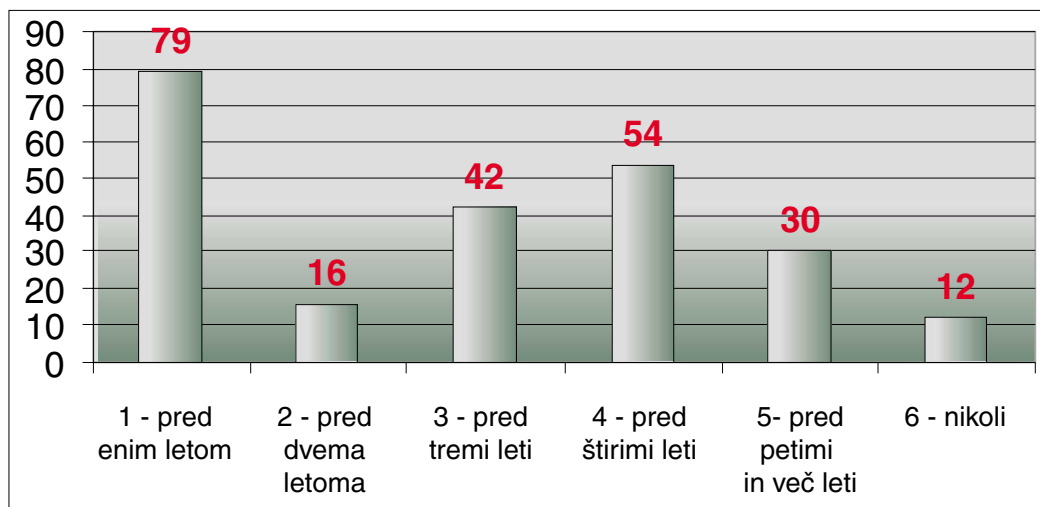
Pri odvisnosti skupne ocene subjekta od časa, pred katerim je bil pri njem opravljen zadnji inšpekcijski nadzor, ugotavljamo, da se ocena že po prvem inšpekcijskem nadzoru dvigne za 25 odstotkov, kasnejši pogostejši obiski inšpektorjev pa bistveno ne vplivajo več na izboljšanje skupne ocene. Subjekti, ki niso bili še nikoli nadzirani, imajo izrazito slabše ocene predvsem na področju pregledov delovne opreme, preiskav škodljivosti delovnega okolja ter zagotavljanja in uporabe osebne varovalne opreme.

Graf 16: Skupna ocena glede na čas od zadnjega nadzora, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo Slovenija, 2008

Potrдила se je domneva, da so vsakoletnega nadzora deležne predvsem družbe z večjim številom zaposlenih in da so najredkeje nadzirani subjekti z majhnim številom delavcev. Med tistimi družbami, ki so nadzirane vsakih nekaj let, pa odvisnost pogostosti nadzora od števila zaposlenih ni posebej izražena.

Graf 17: Povprečno število zaposlenih v subjektu glede na čas od zadnjega nadzora, reprezentativni vzorec Inšpektorata RS za delo, Slovenija, 2008

Zaključek

Iz zbranih podatkov lahko zaključimo, da se razmere na področju varnosti in zdravja pri delu v zadnjem letu niso bistveno spremenile. Delodajalci imajo še vedno največ težav z zahtevami, kjer je potrebna stalna ali občasna dejavnost, kajti večina delodajalcev žal še vedno razume skrb za varnost in zdravje delavcev zgolj kot enkratno formalno izpolnitev zakonskih zahtev s pridobitvijo zahtevanih dokumentov. Stanje pa se občutno izboljša že po prvem inšpekcijskem nadzoru pri posameznem delodajalcu.

3.4.2. Izjava o varnosti z oceno tveganja ter njeno dopolnjevanje in obnavljanje

Glede obveznosti izdelave in sprejema Izjave o varnosti z oceno tveganja, kot najpomembnejšega internega akta delodajalca na področju varnosti in zdravja pri delu, se je tudi v obravnavanem obdobju ugotavljalo, da je problematika še vedno enaka kot v preteklih letih. To pomeni, da delodajalci ta dokument oz. sklop dokumentacije, ki ga

predstavlja, v večini primerov imajo, vendar pa nekatere pomembne pomanjkljivosti še vedno obstajajo. To velja predvsem za male in tudi srednje delodajalce, posebno pa še za tiste, ki so delodajalci šele kratek čas. Pomembnejše pomanjkljivosti so predvsem te, da delodajalci še vedno ne poznajo v zadostni meri namenov in ciljev tega dokumenta, da ne sodelujejo pri njegovem nastajanju, da zaradi tega ne vsebuje vseh potrebnih zahtev in ukrepov, da ga v zadostni meri tudi ne poznajo delavci, predvsem pa, da v tem dokumentu niso ustrezno opredeljene obveznosti, ki jih mora delodajalec izvajati, ne da bi bilo v ta namen potrebno kakršnokoli ocenjevanje tveganj. To preprosto zato, ker so te obveznosti ter tudi postopki za njihovo realizacijo predpisani. Predvsem je pomembno, da delodajalec oz. njegova strokovna oseba ustrezno opredeli vse nevarnosti in škodljivosti, ki lahko ogrožajo zdravje in/ali življenje, zatem pa ustrezno opredeli vse potrebne in v večini primerov tudi že predpisane zahteve in ukrepe. To je v najenostavnejši obliki dejansko že tudi »ocena tveganja«, četudi neki poseben proces v smislu opredeljevanja »verjetnosti« in »resnosti« ni bil izveden. Kar pa je tudi zelo pomembno, je to, da se v zvezi z izvajanjem del zagotovijo ustrezen nadzor ter ustrezna red in disciplina.

Neki »vsesplošno uporabni« in bolj ali manj zapleteni postopki za ocenjevanje tveganj so zato v večini primerov nesmiselni in odvečni, še posebno, če je končni rezultat oz. ukrep nekaj, kar je tako že vnaprej predpisano ali »da se mora pri delu upoštevati vse predpisane ukrepe ...« ali kaj podobnega. Če pa se določen proces ocenjevanja tveganja izvede, se mora natančno vedeti, kaj se ocenjuje ter kaj sta namen in cilj tega procesa. Na podlagi tega se potem opredeli oz. določi metodologijo, izvajalce, potrebne informacije in podatke, potrebna orodja in opremo ter po potrebi še tudi kaj drugega. Prekomerno zapletanje razmer ima še za posledico, da delodajalci in tudi delavci vsega skupaj ne razumejo oz. se sploh ne potrudijo, da bi to razumeli, ker v vsem tem ne vidijo pravega smisla. V posledici pa se potem pojavljajo mnenja in trditve, da je Izjava o varnosti z oceno tveganja odvečna obremenitev in samo strošek za delodajalce.

Pomemben problem v zvezi z navedenim je tudi ta, da mnogi delodajalci, še posebno tisti, ki izvajajo dela na zunanjih deloviščih oz. gradbiščih, ne opravijo ocenjevanja tveganj glede tistih nevarnosti in škodljivosti, ki bi lahko bile prisotne na konkretnem oz. konkretnih delovnih mestih na teh zunanjih deloviščih in ki so v določeni meri vedno drugačne oz. različne. Taki delodajalci morajo zato za vsako tako delovišče izdelati posebno dokumentacijo (npr. elaborat), v katerem so natančno opredeljeni delovni oz. tehnološki postopki, delovna oprema, osebna varovalna oprema in drugi varnostni ukrepi ter morda še kaj drugega. Če gre za skupno delovišče s še drugimi izvajalci del, je ta dokumentacija lahko podlaga tudi za izdelavo ali dopolnitev varnostnega načrta ali sklenitev pisnega dogovora po 25. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu. Ker pa v mnogih primerih taka dokumentacija ni izdelana, se dela izvajajo neorganizirano in improvizirano ter zato pogosto neustrezno in nevarno. Navedena zahteva izhaja iz določbe v 14. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu, iz katere izhaja, da se mora Izjava o varnosti dopolnjevati ob vsaki novi nevarnosti in spremembi ravni tveganja. Vsako zunanje delovišče pa je zagotovo različno v tolikšni meri, da ga je potrebno posebej obravnavati.

3.4.3. Usposabljanje za varno in zdravo delo

Izvajanje usposabljanja delavcev za varno in zdravo delo je zakonska obveza delodajalcev. Delodajalec ne sme razporediti delavca na delo, preden ta ni usposobljen za varen način izvajanje dela na delovnem mestu, torej ga mora usposobiti za delo ob sklenitvi delovnega razmerja. Namen usposabljanja delavcev je usposobiti delavce za delo na takšen način, da le-ti obvladujejo nevarnosti, ki se pojavljajo v delovnem procesu in se pri tem izognejo poškodbam in zdravstvenim okvaram.

Delodajalec mora delavca usposobiti za delo tudi ob razporeditvi na drugo delo, ob uvedbi nove delovne opreme, uvajanju novih delovnih postopkov ali vsaki drugi spremembi v delovnem procesu, ki lahko povzroči nevarnost ali spremembo stopnje tveganja.

Osnova usposabljanja je ustrezen program usposabljanja, katerega podlaga je izdelana ocena tveganja za konkretno delovno mesto. Program je potrebno tudi spreminjati in dopolnjevati v skladu s spremenjenimi pogoji dela.

V primerih, ko delavci opravljajo delo na delovnih mestih, kjer iz ocene tveganja izhaja večja nevarnost za poškodbe in zdravstvene okvare, in na delovnih mestih, kjer so poškodbe in zdravstvene okvare pogostejše, mora delodajalec občasno preizkušati delavčevo teoretično in praktično usposobljenost. Zakon delodajalcu prepušča oceno, kako pogosto naj organizira preizkus usposobljenosti na teh delovnih mestih, vendar periodični roki ne smejo biti daljši od dveh let.

Usposabljanje se mora smiselno izvesti tudi za vse vodilne in vodstvene delavce. Odvisno od funkcije, ki jo posameznik opravlja, je to usposabljanje lahko izvedeno na enak način, kot je to predhodno navedeno, ali pa se to lahko doseže tudi z udeležbo na ustreznih strokovnih seminarjih, ki jih za vodilne in vodstvene delavce organizirajo subjekti z dovoljenjem za delo ali tudi sami delodajalci, kar se najpogosteje izvaja predvsem pri večjih delodajalcih.

Udeležba na teh seminarjih mora biti ustrezno dokumentirana (predvsem mora biti iz dokumentacije razviden izvajalec seminarja, vsebina, datum in trajanje). Usposabljanje za te kategorije delavcev je predvsem teoretično, glede preizkusa njihovega znanja pa je odločitev prepuščena delodajalcu. Pogostost oz. periodika usposabljanja za to kategorijo delavcev ni predpisana, je pa pri tem potrebno imeti v vidu dejstvo, da mora predvsem ta kategorija delavcev zelo dobro poznati vse nove usmeritve in cilje varnosti in zdravja pri delu tako na nivoju države kot sedaj tudi na nivoju EU, vse novosti na ustreznih tehničnih in tehnoloških področjih, vse novosti in spremembe v lastnih delovnih procesih ipd. Vsekakor pa mora biti ta vrsta usposabljanja vitalni interes vsakega delodajalca.

Delodajalec lahko usposabljanje svojih delavcev izvede tudi sam, če izpolnjene določene zahteve za izvajanje strokovnih nalog s področja varnosti in zdravja pri delu in ki so predpisane v 18., 19. in 48. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu ter v Pravilniku o pogojih za pridobitev dovoljenja za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu. Za ta namen so pomembne predvsem naslednje zahteve:

- da zaposluje osebo ali osebe, ki izpolnjujejo predpisane zahteve za strokovnega delavca,
- da izpolnjuje zahteve, ki so v predhodno omenjenem pravilniku predpisane za tiste subjekte, ki želijo pridobiti dovoljenje za delo na področju varnosti in zdravja pri delu, ki ga izdaja Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, vendar mu dovoljenja ni potrebno pridobiti,
- da ima v pisni obliki izdelano ustrezno metodologijo ter postopke, programe in učno snov, ki so potrebni za ustrezno izvedbo usposabljanj in preizkusa usposobljenosti ter
- da ima na razpolago ustrezne prostore, učne pripomočke, literaturo, obrazce, testno gradivo idr.

Če delodajalec ne izpolnjuje prej navedenih pogojev, ali če se tako odloči zaradi drugih razlogov, mora zagotoviti izpolnitev predpisane obveznosti preko zunanega subjekta, ki ima od Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve za posamezne strokovne naloge, za katere je to potrebno, pridobljeno ustrezno dovoljenje za delo. Ta zunanji subjekt mora v sodelovanju z delodajalcem izdelati ustrezen program usposabljanja, zagotoviti ustrezne pogoje za izvedbo usposabljanja (prostor, učne pripomočke, literaturo, obrazce ...) ter zagotoviti ustrezne strokovne osebe, ki bodo usposabljanje izvedle.

Ob inšpekcijskih pregledih inšpektorji posebno pozornost posvečajo temu, ali delodajalci zagotavljajo usposabljanje za varno delo v vseh predpisanih primerih, še posebno pa vprašanju, ali je vsebina programa in učna snov prilagojena posebnostim delovnih mest.

Na podlagi ugotovitev inšpektorjev v zvezi z usposabljanjem delavcev lahko ugotovimo največ kršitev glede samega zagotavljanja usposabljanja zaposlenih, v primerih izvedenih usposabljanj pa se pomanjkljivosti pogosto nanašajo na izvajanje praktičnega

usposabljanja in preizkusa usposobljenosti na delovnem mestu. Veliko število delodajalcev tudi prekoračuje periodične roke preizkusa teoretične in praktične usposobljenosti, ki so si jih v internih aktih sami opredelili, ob usposabljanju pa se posveča preveč pozornosti splošnim zahtevam varnosti in zdravja pri delu, premalo pa konkretnemu usposabljanju v zvezi z ugotovljenimi nevarnostmi na konkretnem delovnem mestu. To zlasti ugotavljamo pri tistih delodajalcih, ki naloge varnosti pri delu prepuščajo zunanjim strokovnim organizacijam. Delodajalec bi moral organizirati praktično usposabljanje na tak način, da bi moral delavec na kraju samem pokazati, kako npr. pravilno dviga breme, kako streže stroju, kako pretaka kemikalijo in podobno.

V letu 2008 so inšpektorji med drugim ugotavljali nepravilnosti tudi glede usposabljanja delavcev v posebnih primerih, zlasti viličaristov, žerjavistov, šoferjev in podobnih specifičnih poklicev. Evidence o tem se vodijo dokaj tekoče, vendar so pomanjkljive, saj v večini primerov ne vsebujejo vseh potrebnih podatkov, ki so sestavni del dokumentacije o usposabljanju ter preizkusu usposobljenosti.

V letu 2008 je bilo na področju usposabljanja delavcev za varno delo ugotovljenih skupaj **1.355 kršitev**, in sicer največ glede zagotavljanja teoretičnega usposabljanja (skoraj 60 %) ter glede zagotavljanja praktičnega usposabljanja (skoraj 30 %), kar je dobre 3 % več kot v letu 2007.

3.4.4. Preiskave škodljivosti delovnega okolja

Delovno okolje predstavlja dejavnik, katerega urejenost in ustreznost ima močan vpliv na varnost in zdravje delavcev, ki v tem okolju opravljajo svoje delo. Škodljivosti, ki izhajajo iz delovnega okolja, pa mora delodajalec identificirati, ovrednotiti ter v primerih, ko izmerjene in ovrednotene vrednosti prekoračujejo dovoljene mejne vrednosti, uvesti tudi ustrezne ukrepe. Tako med škodljivosti delovnega okolja uvrščamo nevarne kemične snovi, aerosole, toplotne in svetlobne razmere, relativno vlažnost, gibanje zraka (prepih), škodljiv hrup, razna sevanja, vibracije, biološke dejavnike itd.

Delodajalci bi morali v oceni tveganja identificirati vse škodljive dejavnike v delovnem okolju, vendar velikokrat ni tako. Toplotne in svetlobne razmere, hrup ter deloma nevarne kemične snovi so tisti dejavniki, ki jih obravnava skoraj vsak delodajalec, z ostalimi škodljivostmi, zlasti s sevanji in vibracijami, pa se delodajalci le izjemoma ukvarjajo bolj poglobljeno in strokovno.

Prav tako imajo delodajalci v svojih internih aktih dokaj poredko opredeljena delovna mesta, kjer je potrebno izvajati periodične preiskave fizikalnih, kemičnih in bioloških škodljivosti, kakor je to določeno v Pravilniku o načinu izdelave Izjave o varnosti z oceno tveganja.

Toplotne razmere

Toplotne razmere so v oceni tveganja pri delodajalcih običajno ustrezno obravnavane. V letu 2008 je bilo pri vseh delodajalcih ugotovljenih le **5 kršitev** v zvezi s tem, popolnoma drugačna slika pa je pri izvajanju preiskav. Delodajalci so kar v **551 primerih** prekoračili rok za ponovno periodično izvedbo preiskave toplotnih razmer na delovnih mestih ali pa teh preiskav še nikoli niso naredili. Čeprav je bilo ugotovljenih veliko kršitev predpisanega triletnega periodičnega roka za izvedbo preiskav, pa je bilo ob pregledu le v **15 primerih** ugotovljeno neustrezno dejansko stanje.

Pri nekaterih delodajalcih pa se občasno pojavljajo težave zaradi pomanjkanja sredstev in posledično zmanjševanje ogrevanja. Tudi skladišča, ki so običajno velika in slabo zaprta, so v zimskem obdobju pogosto prehladna. Občasnim previsokim poletnim temperaturam pa delodajalci ne posvečajo posebne pozornosti, tako da v zadnjih nekaj letih v poletnem času na Inšpektorat RS za delo prispe kar nekaj prijav v zvezi s tem. Prav tako delodajalci običajno v času povečanih zunanjih temperatur ne sprejemajo nobenih dodatnih ukrepov, saj takšne temperature običajno kar hitro minejo, vseeno pa je vedno več tistih delodajalcev, ki problem povišanih zunanjih temperatur rešujejo s klimatizacijo prostorov. V nekaterih delovnih okoljih so inšpektorji zasledili tudi premočno gibanje zraka.

Nevarne in škodljive snovi

V preteklem letu je bilo ugotovljenih le **8 nepravilnosti** pri opredeljevanju nevarnih snovi v oceni tveganja in kar **146 primerov pomanjkljive dokumentacije** za te snovi. Tudi ugotovljenih nepravilnosti glede izvajanja preiskav v opredeljenih časovnih rokih je bilo le **19**, samo v **7 primerih** je bilo ob inšpekcijskem nadzoru ugotovljeno neustrezno dejansko stanje.

Zaradi odstranjevanja starih azbestnih kritin so delavci večkrat izpostavljeni škodljivosti azbestnih vlaken. Na žalost se te nevarnosti delavci in delodajalci premalo zavedajo in ne izvajajo potrebnih ukrepov v zvezi s tem.

Pri površinskih zaščitah in uporabi poliestrskih smol prihaja do izločanja nevarnih snovi. V večjih družbah se take težave običajno rešujejo z ustreznim prezračevanjem in uporabo osebne varovalne opreme. Slabše stanje pa je v manjših družbah, saj ukrepi v zvezi s tem niso vnaprej načrtovani, tako da se tudi ne izvajajo, če vseeno pride do posamičnih ukrepov, pa so ti običajno neustrezni. Problematika nevarnih kemičnih snovi je v nadaljevanju še natančneje obravnavana.

Veliko nevarnost za zdravje delavcev pa predstavlja tudi lesni prah. Predvsem v manjših obratih je odsesavanje slabo. V nekaterih primerih se odsesani onesnaženi zrak preko slabih filtrov vrača nazaj v prostor. Precej lesnoobdelovalnih strojev pa odsesavanja sploh nima. Veliko je tudi obratov, kjer odsesavanje onesnaženega zraka deluje, dovoda svežega ogretega zraka pa ni. So pa primeri, ko je klimatska naprava ustrezna, a ni strokovno vzdrževana.

Hrup na delovnem mestu

Škodljiv hrup na delovnih mestih predstavlja zelo pogosto ugotovljeno obremenitev delavcev. Delno bi se škodljivi vplivi lahko zmanjšali z uvedbo nove tehnologije in z izolacijo izvorov hrupa proti okolici, vendar oba ukrepa zahtevata velika vlaganja in strokovni pristop. Delodajalci se zato še vedno raje odločajo za uporabo osebne varovalne opreme.

Področje hrupa je v Izjavi o varnosti z oceno tveganja dobro urejeno, saj v vsem letu ni bilo ugotovljene niti ene nepravilnosti. Bilo pa je zaradi prekoračenih rokov izvedbe meritev hrupa ugotovljenih **49 nepravilnosti**. Dejansko stanje ob pregledu v družbah je večinoma ustrezno, saj je bilo ugotovljenih le **6 kršitev**.

Izpostavljenost vibracijam

Te izpostavljenosti so v internih aktih delodajalcev razmeroma redko obravnavane, razen v primerih, ko je nedvoumno jasno, da jih ni mogoče spregledati. Običajno je to pri gozdarskih delih, obdelavi lesa in grobem brušenju v livarnah. Kršitve v letu 2008 so bile redke. Inšpektorji so ugotovili le **4 kršitve** glede izvajanja preiskav in **1 kršitev** glede izvajanje ukrepov za ureditev stanja.

Izpostavljenost različnim sevanjem

Področje škodljivosti sevanj, zlasti neioniziranih, je strokovno še vedno razmeroma slabo opredeljeno. S sevanji se verjetno srečujemo vsak dan in na vsakem koraku, ravno tako tudi na delovnih mestih, vendar je bilo v letu 2008 ugotovljeno le **1 neustrezno stanje**, in to v dejavnosti proizvodnje pohištva.

Svetlobne razmere

Zadostno osvetljenost delovnih mest delodajalci večinoma zagotavljajo. V Izjavi o varnosti so bile ugotovljene le **4 nepravilnosti**, dejansko stanje pa ni bilo ustrezno v 20 primerih. Tudi na tem področju je največ ugotovljenih kršitev v zvezi s prekoračitvijo rokov za izvajanje periodičnih meritev. Takšnih **nepravilnosti** je bilo v letu 2008 ugotovljenih kar **256**.

Biološki dejavniki

Z biološkimi nevarnostmi se srečujemo bolj poredko. V letu 2008 je bila ugotovljena le 1 **kršitev** zaradi opredeljenosti v Izjavi o varnosti, in to v specialni gradbeni dejavnosti.

3.5. POSEBNO IZPOSTAVLJENE DEJAVNOSTI

Med posebno izpostavljene dejavnosti štejemo tiste, v katerih je ali nadpovprečno število nevarnih dogodkov, npr. nezgod pri delu, ali so v njih prisotne posebne nevarnosti in/ali škodljivosti. V tokratnem poročilu so posebej obravnavane dejavnosti gradbeništvo, pridelava in predelava lesa ter prenos in distribucija električne energije.

3.5.1. Gradbeništvo

V letu 2008 se je največ nezgod pri delu zgodilo ravno na gradbiščih, kar pomeni, da se trend iz prejšnjih let nadaljuje. To velja tudi za nezgode, ki imajo za posledico smrt in hujše poškodbe. Po večletnem naraščanju števila nezgod na gradbiščih s smrtnim izidom je bilo v letu 2008 opaziti rahel pozitivni preobrat, saj je bilo takšnih **nezgod 12**, v letu 2007 pa 16, vendar s tem nikakor ne moremo biti zadovoljni. V prihodnjem letu bomo ponovno izvajali poostren in usmerjen nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu na gradbiščih in drugih začasnih deloviščih, predvsem z namenom vzpodbuditi delodajalce, da bi namenili več pozornosti izvajanju in nadzoru nad izvajanjem preventivnih varnostnih ukrepov, s čimer bi se zmanjšalo število nezgod pri delu, zlasti težjih in smrtnih. Takšen poostren nadzor bomo izvedli v običajni obliki dveh daljših akcij (pomlad, jesen), v usklajenih dnevniških nadzorstvih, ki bodo potekali vsak mesec ter ponavljajočih se nadzorih na gradbiščih, kjer so bile ugotovljene večje nepravilnosti. Ker so bili padci z višine ali v globino v letu 2008 vzrok za kar 50 % nezgod s smrtnim izidom na gradbiščih, bo pri nadzoru poseben poudarek namenjen preverjanju zagotavljanja predvidenih zahtev in ukrepov glede varovanja pred padci z višine ali v globino. Preverjali bomo izdelavo varnostnih načrtov v fazi projektiranja, delo varnostnih koordinatorjev v fazi izvajanja del, uporabo kolektivnih varnostnih ukrepov, uporabo osebne varovalne opreme ter zagotavljanje drugih osnovnih predpisanih zahtev s področja varnosti in zdravja pri delu. Hkrati z nadzorom zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu bomo preverjali tudi ustreznost zaposlitve delavcev na gradbiščih.

Tudi v letu 2008, kot skoraj vsa leta doslej, je največ delavcev umrlo zaradi padcev z nezavarovanega delovnega mesta na višini. Kar **6 delavcev** je izgubilo življenje zaradi poškodb ob padcu od 6 do 30 metrov, **1** je zasulo v izkopu, **1** je povozil delovni stroj, **2** sta umrla ob padcu dvizne košare, v kateri sta se nahajala v času nezgode, **1** je ubil električni tok in na **1** je padlo breme. Poleg nezgod s smrtnim izidom se je v gradbeništvu zgodilo tudi **78 težjih nezgod**, kar je več kot lansko leto, ko jih je bilo 62.

Po podatkih Urada RS za makroekonomske analize in razvoj (UMAR) se je vrednost opravljenih del v gradbeništvu v Sloveniji v letu 2008 ponovno okrepila in je bila približno 16 % višja kot leto prej. Gradbeništvo tudi v letu 2008 ostaja najhitreje rastoča dejavnost, ki je v tem obdobju zaposlovala več kot 89.000 delavcev. V skladu z zahtevami Uredbe o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih so naročniki Inšpektoratu RS za delo v letu 2008 prijavili začetek gradenj na **1.713** (podatki do septembra 2008) gradbiščih. Ker se investicijska aktivnost v gradbeništvu zaradi zaostrovanja posojilnih pogojev vse od septembra 2008 zmanjšuje, je v letu 2009 pričakovati umirjanje gradbenih aktivnosti. UMAR napoveduje v letu 2009 5,5 % padec dodane vrednosti v gradbeništvu, medtem ko je bila v letu 2008 zabeležena 15,5 % rast.

Tako pregledi gradbišč kakor tudi raziskave nezgod nam še vedno dajejo slabo sliko stanja varnosti delavcev na gradbiščih. Čeprav vse več delodajalcev že plačuje stroške, nastale v zvezi z zdravljenjem njihovih delavcev zaradi poškodb na delu in plačujejo globe, ki jih izrečejo inšpektorji ob ugotovljenih prekrških, ni videti izboljšanja. Bolje in

varneje imajo v glavnem urejena gradbišča samo večji delodajalci in tisti mali delodajalci, ki so bili že obravnavani v sodnih postopkih zaradi težjih in smrtnih nezdod. Najvišja globa za prekrške v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu je 1.251,88 evra za pravno osebo, kar je za gradbena podjetja, ki večinoma operirajo z »milijoni evrov«, nedopustno nizko. Veliko ceneje je namreč tvegati obisk in sankcijo inšpektorja kot poskrbeti za varnost na gradbišču, ki zaradi stroškov zniža dobiček, vzame pa tudi dragocen čas. Verjetnost, da jih inšpektor ujame pri prekršku, pa je vsak dan manjša, saj je število gradbišč vse večje, inšpektorjev za delo pa nič več. Zato bi bilo potrebno za izboljšanje stanja na gradbiščih nujno bistveno povečati globe za prekrške na nivo višine glob, kot so v sosednji Italiji, Avstriji ali Nemčiji, ter povečati število inšpektorjev, ki bodo nadzorovali to področje dela. Zoper večkratne kršitelje bo Inšpektorat RS za delo, zaradi neučinkovitih kaznovalnih predpisov, uporabil 21. člen Zakona o inšpekciji dela, po katerem bomo delodajalcem v določenih primerih z odločbo prepovedali opravljanje dejavnosti in podali predlog za začetek postopka za prenehanje dejavnosti, likvidacijo ali stečaj.

Koordinatorji za varnost in zdravje pri delu, ki jih je v naš pravni red uvedla Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih, preverjajo varno izvajanje del na gradbiščih in delodajalce opozarjajo na izvedbo potrebnih varnostnih ukrepov. V letu 2008 je inšpektorat v sodelovanju z Zbornico varnosti in zdravja pri delu organiziral dva posveta (skupaj od leta 2003 do 2008 že 9), na katerih so bili koordinatorji seznanjeni z novostmi v zakonodaji kakor tudi s praktičnimi rešitvami pri uresničevanju predpisov na gradbiščih. Posvetov se je udeležilo med 135 in 165 od **skupaj 356** koordinatorjev, kar pomeni, da 50 % koordinatorjev ne čuti potrebe po usposabljanju, spremljanju novosti ter sprejemanju dobre prakse, čeprav so si gradbišča med seboj zelo različna, gradbene tehnologije in oprema pa vsak dan bolj pestre in zahtevne.

3.5.2. Obdelava in predelava lesa

V lesnopredelovalni industriji je izpostavljenost konkurenci zelo močna. Dejavnost je še vedno v težavah, saj novih investicij v novogradnje in posodobitve ni zaznati. Opazno pa se je v zadnjem obdobju povečalo število manjših podjetij in samostojnih podjetnikov, ki se ukvarjajo z obdelavo in predelavo lesa, posledično pa se problematika varnosti in zdravja pri delu porazdeli na večje število subjektov. Novonastali podjetniki vlagajo v stroje, ki so slabše kvalitete, včasih pa dvomljivega izvora in dvomljivih samostojnih predelav. Klasične težje poškodbe na krožnih žagah v tem trenutku upadajo, pojavljajo pa se nove nevarnosti in poškodbe pri vzdrževanju in nastavljanju strojev ter posluževanju lesnopredelovalnih strojev in kompleksnih linij, ki jih običajno poslužuje v zelo kratkem času priučena delovna sila.

Analiza nezdod pri delu v lesno predelovalni industriji (C/16 in C/31), ki zajema obdelavo in predelavo lesa ter proizvodnjo pohištva, kaže sledeče razmere:

Od **763 nezdod pri delu** se jih je kar **622** zgodilo v okviru proizvodnje oz. znotraj objektov, kjer se odvija proizvodnja, in sicer:

- **189 nezdod pri delu** se je dogodilo pri upravljanju, posluževanju ali čiščenju strojev,
- **107 nezdod** pri prenašanju, dvigovanju bremen,
- **103 nezdode** pri delu pa so nastale v zvezi z uporabo ročnega orodja,
- **233 vseh ostalih nezdod** pri delu.

V lesnopredelovalni industriji še vedno izstopajo **poškodbe okončin** (roke, noge), skupaj jih je bilo v letu 2008 **491**. Če razčlenimo te poškodbe, je delež **poškodb na rokah 415**, od tega **325 poškodb prstov**, ter na **nogah 76 poškodb**.

Površinskih poškodb (stisnenje, poškodba nohta, manjše ureznine, odrgnine...) je bilo **316**, **odprtih ran** (vrezi, izguba dela prsta, izguba nohta...) je bilo **163**, ter raznih **zlomov kosti 34**.

Velik delež poškodb predstavlja urez z rezilom, kar posledično pomeni slabo zaščito na strojih, slabo praktično usposabljanje delavcev, kršenje osnovnih pravil varnega dela, kot tudi podcenjevanje nevarnosti na lesnopredelovalnih strojih. Od skupnega števila poškodovanih je bilo **66 poškodb delavcev**, ki so bili zaposleni za določen čas, ter **41 samostojnih podjetnikov**.

Pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z obdelavo in predelavo lesa ter proizvodnjo pohištva, je bilo v letu 2008 opravljenih **120 rednih inšpekcijskih pregledov**, **80 kontrolnih pregledov** in **132 izrednih pregledov** ter **raziskanih 19 nezgod pri delu**. Izdanih je bilo **140 ureditvenih odločb** po 15. členu Zakona o inšpekciji dela, **5 odločb** po 16. členu istega zakona ter **1 odločba** po 17. členu tega zakona. Podana je bila tudi **1 kazenska ovadba** ter izdanih **16 plačilnih nalogov**.

Največ nepravilnosti v okviru inšpekcijskih pregledov je bilo ugotovljenih v zvezi z delovno opremo, in sicer glede izvajanja pregledov in preizkusov (57), v zvezi z izvajanjem preventivnih zdravstvenih pregledov (53), v zvezi z dopolnitvijo Izjave o varnosti z oceno tveganja (37) ter v zvezi s pregledi in meritvami električnih instalacij (36).

Zaradi zastarelosti, nepravilnega načrtovanja ali samoizvedb instalacij brez izračunov se pojavljajo tudi problemi v zvezi s protiekspluzijsko zaščito v prašnih prostorih, v silosih, pri odpraševalnih napravah, pri transportnih sistemih žagovine itd. Stanje na omenjenem področju je pogojeno predvsem s finančnim stanjem nadzorovanega subjekta oz. s kadrom, s katerim se razpolaga.

Slika 4: Nezaščiteni prenosi

Slika 5: Odstranjeno končno stikalo in polomljena zaščita proti povratnemu udarcu

Slika 6: Zaščita krožne žage je še vedno sama sebi namen

Slika 7: Raztrgana zaščitna mreža

3.5.3. Prenos in distribucija električne energije

Pri delodajalcih, ki se ukvarjajo s prenosom in distribucijo električne energije, smo v letu 2008 zabeležili kar **2 smrtni nezgodi**, **1 težjo nezgodo** in **5 lažjih nezgod**, ki so bile povezane z neposrednim dotikom delov, ki so bili pod napetostjo. V primerjavi s prejšnjimi tremi leti, ko tovrstnih smrtnih nezgod ni bilo, temveč je bilo le manjše število lažjih in težjih nezgod, povezanih z neposrednim dotikom električne napetosti (tabela 13),

predstavlja to izrazito poslabšanje stanja glede varovanja pred nevarnostjo električnega toka v obravnavani dejavnosti.

Tabela 13: Število nezgod pri delu, povezanih z električnim tokom v dejavnosti prenosa in distribucije električne energije 2005–2008

leto				
vrsta poškodbe	2005	2006	2007	2008
lažja	2	3	3	5
težja	1	0	2	1
smrtna	0	0	0	2

Število vseh prijavljenih nezgod v dejavnosti prenosa in distribucije električne energije se v letu 2008 v primerjavi s prejšnjimi leti ni povečalo (tabela 14). Med lažjimi in težjimi poškodbami prevladujejo poškodbe zaradi vzpenjanja, zdrsov in stika z ostrimi predmeti ter udarci predmetov, kar je zaradi pogostega dela na višini in uporabe ročnega orodja pričakovano.

Tabela 14: Število vseh prijavljenih nezgod pri delu v dejavnosti prenosa in distribucije električne energije 2004–2008

leto					
vrsta poškodbe	2004	2005	2006	2007	2008
lažja	116	160	144	150	128
težja	8	7	11	6	5
smrtna	1	0	0	0	2

Skupne značilnosti obeh nezgod, ki sta imeli za posledico smrt delavca, in nezgode, pri kateri je delavec utrpel težje poškodbe, so naslednje:

- do nezgode je prišlo pri neposrednem dotiku roke na del distribucijskega omrežja, ki je bilo pod visoko napetostjo,
- delavci so bili ustrezno usposobljeni, zdravstvenih omejitev niso imeli in so imeli večletne izkušnje pri podobnih delih,
- delavci so nameravali izvajati dela, ki se praviloma izvajajo v breznapetostnem stanju,
- pred pričetkom dela ni bilo izvedenih vseh pet varnostnih pravil za delo v breznapetostnem stanju,
- nihče od njih ni pred približevanjem delom pod napetostjo preverjal prisotnosti napetosti z ustreznim indikatorjem.

Iz navedenega lahko zaključimo, da se pri delu na elektroenergetskih postrojih pogosto ne upoštevajo dosledno vse določbe Pravilnika o varstvu pri delu pred nevarnostjo električnega toka. Pri rutiniranih delih se opušča posamezne varnostne ukrepe predvsem zaradi prihranka časa pri izvedbi določenega dela. V večini primerov tako opuščanje sicer nima posledic, ko vse poteka tako, kot je bilo predvideno. Ko pa pride do določenega odstopanja razmer od običajnih, ima tako ravnanje usodne posledice. Delodajalci sicer izvajajo usposabljanje in preverjanje znanja delavcev za varno delo ter zagotavljajo potrebno opremo, slabši pa je nadzor, ki bi ga morali zagotoviti, da bi se dela izvajala v skladu s predpisi.

3.6. POSEBNO IZPOSTAVLJENE NEVARNOSTI

V zvezi z delom v različnih dejavnostih se pojavljajo najrazličnejše nevarnosti, ki lahko ogrozijo življenje in zdravje delavcev. V obravnavanem obdobju je bil dan poseben poudarek kemijski varnosti oz. nevarnostim, ki jih za zdravje delavcev predstavljajo nevarne kemijske snovi. Novost, ki je glede tega prisotna

na območju EU, je Uredba REACH, ki se nanaša na predregistracijo, registracijo, evalvacijo, avtorizacijo in omejevanje kemikalij. Ta tematika je zato v poročilu obširneje predstavljena. Poleg tega pa sta posebej izpostavljeni še nevarnost, ki jo predstavljajo padci z višine oz. v globino, ter nevarnost zaradi eksplozij.

3.6.1. Nevarne kemične snovi – REACH

1. junija 2007 je začela veljati Uredba (ES) št. 1907/2006 Evropskega parlamenta in Sveta o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (REACH), ki je bila sprejeta 18. decembra 2006, kar je zelo pomembno za vse delodajalce, ki imajo na delovnih mestih nevarne kemične snovi.

V navedeni **Uredbi REACH** je zahtevano, da države članice EU določijo kazenske določbe, ki se uporabljajo za kršitve določb Uredbe REACH in sprejmejo vse potrebne ukrepe za njihovo izvajanje. Predvidene kazni morajo biti učinkovite, sorazmerne in odvračilne. Na tej podlagi je Republika Slovenija sprejela Uredbo o izvajanju Uredbe (ES) o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (REACH), ki je bila objavljena dne 7. 3. 2008 v Uradnem listu RS št. 23/08 in se je začela uporabljati 1. 6. 2008, razen 17. točke 9. člena, ki se začne uporabljati 1. 6. 2009.

3.6.1.1. Povzetek

Uredba (ES) št. 1907/2006 Evropskega parlamenta in Sveta o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (REACH) (v nadaljevanju besedila **Uredba REACH**), ki je začela veljati **1. 6. 2007** je nova zakonodaja EU o kemikalijah in njihovi varni uporabi. Obravnava registracijo, evalvacijo (oceno), avtorizacijo (odobritev) in omejevanje kemikalij.

Cilj Uredbe REACH je zapolniti vrzeli glede tveganosti uporabe kemikalij, saj je Evropska komisija v Beli knjigi o prihodnji politiki s področja kemikalij zapisala, da za več kot 99 % kemikalij, ki so na trgu, ni nobenih poglobljenih ocen tveganja za zdravje ljudi in okolja. Gre za skupaj 100.000 kemikalij, katerih večina se je začela uporabljati pred letom 1981 (obstoječe snovi), ko področje kemikalij še ni bilo ustrezno regulirano, medtem ko morajo snovi, ki so na trgu od leta 1981 (nove snovi), in se proizvajajo v količini večji od 10 kg na leto, zadostiti vrsti testov povezanih s tveganjem za zdravje in za okolje. Takih snovi je le 3.700. Zato se bodo z Uredbo REACH odpravile tudi te nepravilnosti.

Namen Uredbe REACH je prenesti dokazno breme na proizvajalce, ki bodo morali dokazati, da so kemikalije varne za uporabo, in navsezadnje tudi omogočiti ustrezen nadzor, ki bo nedvoumno enostavnejši in s tem učinkovitejši, saj Uredba REACH nadomešča približno 40 zakonodajnih aktov.

Nenazadnje pa se bodo z Uredbo REACH prepovedale tudi nekatere najbolj nevarne snovi, kar za delodajalce pomeni, da bodo morali na delovnih mestih uvesti nove kemikalije, ki so manj nevarne.

Nedvoumno je, da je Uredba REACH slovenskim delodajalcem prinesla veliko obveznosti predvsem tistim, ki se ukvarjajo s proizvodnjo in uvozom kemikalij, kot tudi vsem tistim, ki morajo Uredbo REACH kljub določenim težavam implementirati v svojo delovno okolje. Ne glede na to pa je pomembno upoštevati, da bo Uredba REACH prinesla boljše poznavanje lastnosti nevarnih snovi in s tem, ob upoštevanju varnostnih ukrepov, na delovna mesta varnejše delovne razmere in s tem manjše tveganje za zdravstvene okvare delavcev.

3.6.1.2. Uvod

REACH je nova zakonodaja EU o kemikalijah in njihovi varni uporabi. Njen namen je med drugim tudi zapolniti vrzeli glede poznavanja tveganj pri uporabi kemikalij, zato bo uveljavitev te uredbe nedvoumno pomagala pri ocenjevanju tveganj na delovnih mestih. Zakonodaja obravnava registracijo, evalvacijo, avtorizacijo in omejevanje kemikalij (**Registration, Evaluation, Authorization and Restriction of Chemicals**). REACH

nadomešča kar 40 zakonodajnih aktov EU v zvezi s kemikalijami ter dopolnjuje drugo okoljsko in varnostno zakonodajo, vendar ne bo nadomestila zakonodaje za posamezne sektorje (npr. za kozmetične izdelke ali detergente). Obravnavajo se vse kemikalije ali proizvodi, vendar veljajo pri nekaterih delih zakonodaje obsežne izjeme, na primer kemikalije v hrani in zdravilih urejajo drugi zakoni EU. V nadaljevanju so prikazana področja, kjer se Uredba REACH ne uporablja:

Uredba REACH se ne uporablja za :

- radioaktivne snovi,
- snovi kot take, ki so v pripravku ali izdelku in so pod carinskim nadzorom,
- pri neizoliranih intermediatih,
- pri prevozu nevarni snovi in nevarnih snovi v nevarnih pripravkih.

Uredba REACH definira tudi snovi, ki jih ni potrebno registrirati.

Snovi, ki jih ni potrebno registrirati :

- snovi, ki se uporabljajo v medicinskih produktih za humano in veterinarsko uporabo,
- snovi, ki se uporabljajo v hrani ali krmi,
- snovi, ki so vključene v prilogi IV in V Uredbe REACH (apnenec, voda, dušik, grafit, laneno olje, vitamin A, celulozna pulpa...),
- snovi, ki so bile že registrirane,
- na mestu izolirani intermediati ali transportirani izolirani intermediati,
- polimeri.

3.6.1.3. Temeljni pojmi

Določbe Uredbe REACH veljajo za kemijske snovi in to samostojne ali kot sestavine pripravkov oziroma izdelkov. Uredba naj bi poleg varovanja zdravja in okolja zagotovila tudi prost pretok snovi znotraj Evropske unije.

V nadaljevanju so obrazloženi nekateri pomembni pojmi, ki jih obravnava Uredba REACH, in sicer »registracija, evalvacija, avtorizacija in omejevanje kemikalij«.

Registracija

Če posamezni delodajalec **letno proizvede ali uvozi 1 tono ali več katerekoli kemijske snovi**, je moral snov, ki je v postopnem uvajanju, predhodno registrirati pri Evropski agenciji za kemikalije (ECHA) med **1. junijem in 1. decembrom 2008**. Prav tako je bilo potrebno v navedenem časovnem obdobju predhodno registrirati vse izdelke, ki vsebujejo snov(i), ki naj bi se sprostila(e) v količini 1 tone ali več na leto na proizvajalca ali uvoznika.

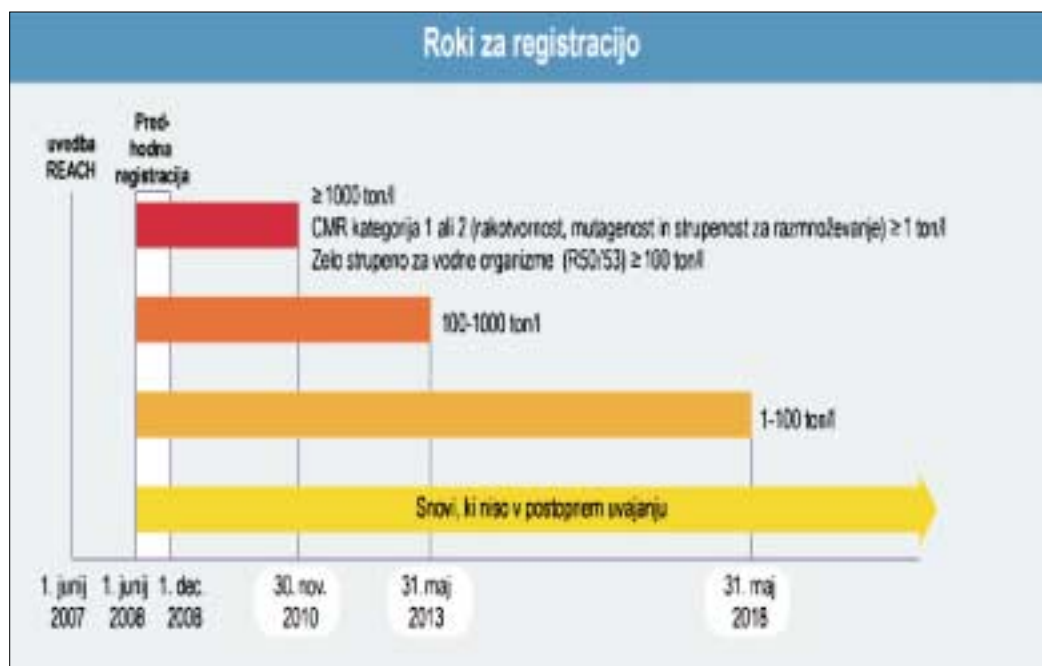
Snovi, ki so v **postopnem uvajanju**, so snovi, ki zadostijo sledečim kriterijem:

- snovi, ki so na evropskem seznamu obstoječih kemičnih snovi, ki so na trgu (EINECS),
- snovi, ki so bile proizvedene v EU, vendar niso bile dane na trg po 1. 6. 1992,
- snovi, ki se uvrščajo med "nič več polimeri".

Nespoštovanje tega roka pomeni, da delodajalec ali uvoznik s proizvodanjem ali uvažanjem snovi ne more nadaljevati, dokler ne predloži popolne registracijske dokumentacije. Za predhodno registracijo snovi so morali delodajalci ali uvozniki posredovati identifikacijo snovi (številko EINECS, številko CAS in imena snovi), predvideni rok za registracijo in količinski razpon za registracijo, imena in kontaktne osebe ali zastopnika tretje osebe, ki bo kontaktna točka za izmenjavo podatkov. Prehodno registracijo je bilo mogoče vložiti tudi preko portala REACH-IT (<http://echa.europa.eu/reachit>).

Če pa so delodajalci snov predhodno registrirali, so upravičeni do razporejenih rokov za registracijo, odvisno od snovi in količine (2010, 2013 ali 2018), kar je prikazano na sliki 8.

Slika 8 : Roki za registracijo

Ocenjuje se, da bo potrebno **registrirati** okoli **30.000 snovi**, in sicer :

- 1–10 ton 20.000 snovi
- 10–100 ton 5.000 snovi
- 100–1000 ton 2.500 snovi
- več kot 1000 ton 2.500 snovi

Za snovi, ki **niso v postopnem uvajanju**, je potrebno agenciji pred registracijo predložiti celotno registracijsko dokumentacijo in pred proizvodnjo ali uvozom pridobiti registracijsko odločbo.

Če delodajalci uporabljajo kemikalije, morajo kot »**nadaljnji uporabnik**« izvajati varnostne ukrepe, ki jim jih bo njihov dobavitelj posredoval preko varnostnega lista, ali pa bo moral sam delodajalec izvesti oceno kemijske varnosti.

Cilj registracije je naložiti odgovornost delodajalcem glede tveganja snovi pri uporabi, uvozu in plasiranju te snovi na tržišče. Zato je potrebno pridobiti in zbrati podatke o snovi, uporabiti pridobljene podatke za oceno tveganja, razviti in priporočiti ustrezne ukrepe ter zbrati in dokumentirati register snovi.

Vse predhodno registrirane snovi bodo objavljene na spletni strani **AGENCIJE** do 1. 1. 2009. Podjetja lahko ustanovijo forum za izmenjavo informacij o snoveh (SEIF) potem, ko so se sporazumela, da so predhodno registrirala isto snov. Da se nebi izvajale nepotrebne preiskave snovi, podjetja, ki so soudeleženci istega foruma, souporabljajo in ocenjujejo podatke ter pripravljajo skupne dele vloge za registracijo (več na spletni strani <http://echa.europa.eu/reachit>).

V tabeli 15 so prikazane zahtevane ekotoksikološke in toksikološke informacije glede na količino snovi, ki jo je pri registraciji potrebno podati.

Tabela 15 : Zahtevane ekotoksikološke in toksikološke informacije glede na količino snovi

Količina snovi	Zdravje	Okolje
1-10 t	• draženje kože in oči (in vitro) • preobčutljivost v stiku s kožo • mutagenost (in vitro) • akutna strupenost (pri zaužitju)	• akutna vodna strupenost – daphnia • akutna vodna strupenost – alge • razkroj
10-100t	• draženje oči (in vivo) • nadaljnja mutagenost (in vitro) • subakutna strupenost (28 dni) • strupenost za razmnoževanje	• akutna vodna strupenost – ribe • razkroj • monitoring adsorpcije/desorpcije
100-1000 t	• test nadaljnje mutagenosti • subkronična strupenost (90 dni) • test nadaljnje strupenosti za razmnoževanje	• test dolgodobne strupenosti pri daphniah in ribah • nadaljnji razkroj in usoda ter obnašanje v okolju • kratkotrajen učinek na kopenske organizme
>1000 t	• test nadaljnje mutagenosti • rakotvornosti • kronične strupenosti • test nadaljnje strupenosti za razmnoževanje	• razkroj • obstanek in obnašanje v okolju • dolgodobni učinek na kopenske organizme

Evalvacija (vrednotenje)

Pristojni organi iz držav članic bodo lahko preverjali skladnosti dokumentov o registraciji in zaprosili tudi za dodatne informacije v primerih, ko bo obstajal sum tveganja za zdravje ljudi ali okolje. S pomočjo takega vrednotenja bodo pristojni lahko ukrepali v okviru postopkov omejevanja uporabe ali izdajanja dovoljenj za posamezne snovi.

Avtorizacija (odobritev)

Omejitve pri trženju in uporabi kemikalij bodo ostale veljavne in se bodo prenesle v zakonodajo REACH. Zakonodaja REACH uvaja tudi nov postopek avtorizacije. Vendar se ta uporablja samo za najnevarnejše snovi, tako imenovane »**snovi, ki povzročajo veliko zaskrbljenost**«. Te snovi so: rakotvorne snovi iz skupine 1 in 2; mutagene snovi iz skupine 1 in 2; snovi, strupene za razmnoževanje iz skupine 1 in 2; obstojne, strupene in se lahko kopičijo v organizmih, zelo obstojne in se lahko zelo kopičijo v organizmih in snovi, ki so po svojih lastnostih endokrilni motilci. Uporaba teh kemikalij bo morala biti posebej odobrena za vsako snov posebej.

Proizvajalec ali uvoznik bo pri **snoveh, ki povzročajo veliko zaskrbljenost** moral dokazati, da so tveganja, povezana z uporabo posamezne kemikalije, pod „ustreznim nadzorom“.

Če prosilec ne bo mogel zagotoviti „ustrezne varnosti“, bo snov avtorizirana le v primeru, če bodo socio-ekonomske koristi večje od tveganj, ki jih ta snov predstavlja za zdravje in za okolje, in jih hkrati ne bo mogoče zamenjati z bolj varno alternativo. Ocenjuje se, da bo dovoljenja moralo pridobiti okoli **1.500 snovi**.

Omejevanje kemikalij

Izkušnje iz preteklosti so pokazale, da je bil sistem prepovedi najbolj nevarnih snovi neučinkovit, kljub temu, da so se v preteklosti pri najbolj nevarnih snoveh države članice lahko dogovorile o omejevanju uporabe in trženja le-teh, vendar je bilo od leta 1976, ko je bil uveden ta sistem, prepovedanih le nekaj deset snovi (tako je znana prepoved uporabe in trženja azbesta, PCB-jev, ftalatov v igračah, svinca in drugih težkih kovin v elektronskih napravah...). Zato ima Uredba REACH navedene v prilogi XVII snovi, ki so ali čiste snovi

ali so v pripravi ali izdelku in se smejo proizvajati, dajati v promet ali uporabljati samo ob upoštevanju predpisanih omejitev. Države članice lahko do 1. 6. 2013 ohranijo obstoječe in strožje omejitve, vendar samo pod pogojem, da so bile te omejitve priglašene v skladu s Pogodbo. Komisija bo do 1. 6. 2009 izdelala in objavila popis teh omejitev.

3.6.1.4. Uredba o izvajanju Uredbe REACH

Kot je bilo že predhodno omenjeno, je konec leta 2006 Evropska unija sprejela **Uredbo REACH**, ki zahteva neposredno uporabo. V navedeni **Uredbi REACH** je zahtevano, da države članice EU določijo kazenske določbe, ki se uporabljajo za kršitve določb Uredbe REACH, in sprejmejo vse potrebne ukrepe za njihovo izvajanje. Predvidene kazni morajo biti učinkovite, sorazmerne in odvračilne. Na tej podlagi je Republika Slovenija sprejela Uredbo o izvajanju Uredbe (ES) o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (REACH), ki je bila objavljena dne 7. 3. 2008 v Uradnem listu RS in se je začela uporabljati 1. 6. 2008, razen 17. točke 9. člena, ki se začne uporabljati 1. 6. 2009 (ta točka določa: proizvodnjo, dajanje v promet ali uporabo snovi kot take ali v pripravi ali izdelku, za katero vsebuje priloga XVII Uredbe REACH omejitve v nasprotju s pogoji iz omejitev).

Pristojni organ za izvajanje Uredbe REACH in Uredbe o izvajanju Uredbe REACH je Urad Republike Slovenije za kemikalije, ki opravlja v zvezi z uredbo sledeče naloge :

- izvaja pomoč uporabnikom,
- sodeluje z Evropsko agencijo za kemikalije,
- izvaja evalvacijo snovi,
- pripravi dokumentacijo v skladu s Prilogo XV Uredbe REACH za sprožitev postopka za določitev omejitev,
- sodeluje v strokovnih odborih Evropske agencije za kemikalije.

Inšpekcijski nadzor nad izvajanjem Uredbe REACH in Uredba o izvajanju Uredbe REACH opravljajo glede na pristojnosti:

- inšpektorji pristojni za kemikalije,
- zdravstveni inšpektorji,
- inšpektorji za delo.

Inšpektorat RS za delo izvaja nadzor nad naslednjim:

1. Nadzor nad dostopom do informacij iz varnostnih listov o snoveh ali pripravkih, ki jih uporabljajo ali so jim izpostavljeni med svojim delom (32. člen Uredbe 1907/2006/ES), ki jih morajo zagotoviti delodajalci svojim delavcem in njihovim predstavnikom.
2. Nadzor nad dostopom do informacij, ki jih morajo zagotoviti delodajalci svojim delavcem in njihovim predstavnikom za snovi kot take ali v pripravkih, za katere se ne zahteva varnostnega lista, ki jih uporabljajo ali so jim izpostavljeni med svojim delom (31. člen Uredbe 1907/2006/ES).
3. Nadzor pri nadaljnjemu uporabniku, **ki mora določiti in uporabljati** ali kjer je primerno, priporočiti primerne ukrepe za ustrezen nadzor tveganj, ugotovljenih v dostavljenem(-ih) varnostnem(-ih) listu(-ih) ali v njegovi oceni kemijske varnosti ali v vseh informacijah o ukrepih za obvladovanje tveganja, ki so mu bile dostavljene v skladu z 32. členom Uredbe 1907/2006/ES.

Če niso izpolnjene predhodno navedene določbe iz Uredbe o izvajanju uredbe REACH, Inšpektorat RS za delo ukrepa s sankcijami, kjer so globe zagrožene v višini od **2.000 do 60.000 eurov** za pravno osebo, od **800 do 32.000 eurov** za samostojnega podjetnika posameznika in od **400 do 2.000 eurov** za odgovorno osebo pravne osebe.

Prav tako so v Uredbi o izvajanju uredbe REACH določene tudi druge kršitve, za katere so predpisane globe v višini od **1.000 do 20.000 eurov** za pravno osebo, od **500 do 10.000 eurov** za samostojnega podjetnika posameznika in od **200 do 1.000 eurov** za odgovorno osebo pravne osebe.

V nadaljevanju so nekatere točke, kjer Inšpektorat RS za delo izvaja nadzor, podrobneje obrazložene.

Ad 1.)

Uredba REACH ohranja sistem obveščanja in pretok informacij, potrebnih za varno uporabo snovi v vseh smereh in med vsemi subjekti znotraj distribucijske verige. Uredba REACH je prinesla določne novosti in dopolnitve, ki jih je potrebno vključiti v varnostne liste.

Te spremembe in dopolnitve so naslednje:

1. K varnostnemu listu se doda priloga »Poročilo o kemijski varnosti«.

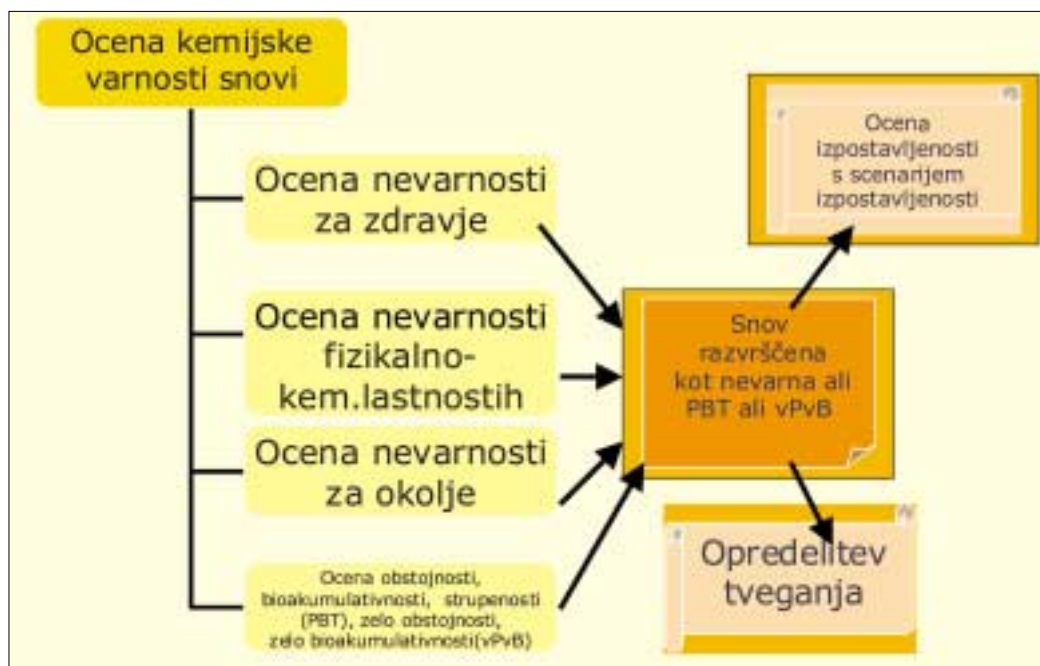
Uredba REACH med drugim določa, da je v primerih snovi, ki jih je potrebno registrirati in je proizvodnja ali uvoz v količini več kot 10 t/leto na registracijskega zavezanca, potrebno izdelati »Poročilo o kemijski varnosti«, ki mora med drugim vsebovati tudi »oceno kemijske varnosti snovi«. Ta ocena vsebuje oceno nevarnosti za zdravje, oceno nevarnosti glede fizikalno kemijskih lastnostih, oceno nevarnosti za okolje in oceno snovi glede obstojnosti, bioakumulativnosti, strupenosti, zelo obstojnosti in zelo bioakumulativnosti.

Če je bilo pri oceni kemijske varnosti snovi ugotovljeno, da je snov razvrščena kot nevarna, obstojna, bioakumulativna, strupena, zelo obstojna in zelo bioakumulativna, se mora izdelati tudi ocena izpostavljenosti s scenarijem izpostavljenosti in opredelitev tveganja.

Poročilo o kemijski varnosti z ali brez ocene izpostavljenosti s scenarijem izpostavljenosti in opredelitvijo tveganja je priloga k varnostnemu listu.

Zaradi lažjega razumevanja prej navedenega je na spodnji sliki prikazan shematski prikaz ocene kemijske varnosti snovi in kriteriji, kdaj je potrebno izdelati oceno izpostavljenosti s scenarijem izpostavljenosti in opredelitvijo tveganja.

Slika 9: Prikaz ocene kemijske varnosti snovi in kriteriji, kdaj je potrebno izdelati oceno izpostavljenosti s scenarijem izpostavljenosti in opredelitvijo tveganja

2. Upoštevati se mora kriterije za identifikacijo snovi skladno s Prilogo XIII Uredbe REACH

Pri identifikaciji snovi, ali je snov obstojna, bioakumulativna (snov se kopiči v organizmu), strupena, zelo obstojna in zelo bioakumulativna je potrebno upoštevati kriterije, ki so navedeni v Prilogi XIII Uredbe REACH.

Slika 10: Snovi, pri katerih je potrebno upoštevati Prilogo XIII Uredbe REACH

3. Opredeli se mora snovi, ki so na kandidatni listi za potencialno avtorizacijo

Delodajalci morajo opredeliti snovi, ki so na listi za potencialno odobritev.

4. Zamenjati se mora poglavja

V varnostnem listu sta zamenjani poglavji 2 in 3. Sedaj poglavje 2 obravnava Ugotovitve o nevarnih lastnostih in poglavje 3 obravnava Sestavo/informacije o sestavinah.

5. Druge spremembe in dopolnitve

V varnostnih listih je potrebno navesti naslov elektronske pošte pristojne osebe delodajalca, čas dosegljivosti pristojne osebe delodajalca z navedbo telefonske številke, številko registracije itd.

6. Obveznost nadaljnjih uporabnikov

Obveznost nadaljnjih uporabnikov, ki uporabljajo nevarne kemične snovi, katerih njihova uporaba ni navedena v varnostnem listu, je, da mora sam delodajalec izdelati oceno kemijske varnosti in scenarij izpostavljenosti.

Ad. 2.)

Uredba REACH predvideva, da varnostni listi niso potrebni, če so nevarne snovi ali pripravki, ki so v ponudbi ali prodaji za javnost, opremljeni z zadostnimi informacijami, ki uporabnikom omogočajo sprejetje vseh potrebnih ukrepov glede varovanja zdravja ljudi, varnosti in okolja, razen **če jih ne zahteva nadaljnji uporabnik ali distributer.**

Treba je biti pazljiv pri določbi 7. člena Uredbe o izvajanju Uredbe REACH, ki določa, da mora biti varnostni list v slovenskem jeziku, vendar dopušča, da je varnostni list izjemoma lahko le v tujem jeziku, in sicer za poklicno ali laboratorijsko dejavnost v količinah, ki so manjše od 10 kilogramov na prejemnika na leto, pod pogojem, da je ta jezik prejemniku razumljiv in da prejemnik soglaša s takim varnostnim listom. Dopuščanje, da varnostni list ni v slovenskem jeziku, povečuje tveganje zaradi morebitnega nepoznavanja jezika, ki lahko nastopi ob morebitni poškodbi, saj lahko pride do neustreznega nujenja prve pomoči, hkrati pa v praksi velikokrat prihaja do situacije, ko več delavcev rokuje s enako nevarno snovjo in se postavlja vprašanje, ali tudi ti delavci v celoti razumejo varnostni list. Prav tako pa Zakon o varnosti in zdravju pri delu daje obveznost delodajalcu, da evidence iz varnosti in zdravja pri delu dostavi svetu delavcev, med te evidence pa sodijo tudi evidence za nevarne snovi, katerih sestavni del so varnostni listi. Tudi pri članih svetov delavcev lahko nastopijo težave glede uporabe jezika.

Ad 3.)

Uredba REACH prinaša določene dopolnitve, zapolnjuje določene vrzeli (enotni varnostni listi za enake nevarne snovi, poznavanje lastnosti nevarnih snovi glede vpliva na človeka, okolje...) vendar se ne sme pozabiti na že postavljene varnostne zahteve iz varnostnih listov in Izjav o varnosti z ocenami tveganja, ki se v praksi nemalokrat zanemarjajo. Zato je potrebno še bolj dosledno upoštevati predvidene in predpisane varnostne ukrepe in na delovnih mestih zagotoviti nadzor upoštevanja le-teh, saj bo le tako delo s nevarnimi snovmi varno in ne bo ogrožalo zdravja delavcev, njihovega počutja in seveda pri nekaterih nevarnih snoveh ne bo ogrožalo tudi zdravja njihovih potomcev.

Vsak posamezni delavec se mora zavedati odgovornosti zaradi svojega ravnanja, ki ga zaradi svoje malomarnosti lahko povzroči zaradi neupoštevanja varnostnih ukrepov. Nemalo je primerov, ko zaradi neuporabe predpisane osebne varovalne opreme za zaščito dihal pride do zastrupitve enega ali celo več delavcev. Zaradi neustrezne uporabe ali neuporabe osebne varovalne opreme za zaščito telesa pogosto pride do opeklin. Kršitve, ki se običajno ugotavljajo pri manjših delodajalcih, ki rokujejo z lahko hlapnimi snovmi, se nanašajo na delovni proces, kjer obstaja potencialna nevarnost eksplozije, vendar se delovni proces odvija v prostoru, kjer ni zagotovljenega niti prostorskega prezračevanja, kaj šele lokalnega. Delodajalci se premalo zavedajo tveganja pri delu z nevarnimi snovmi, saj pogosto izvedejo samo meritve koncentracij škodljivih snovi in v primeru prekoračenih mejnih vrednosti ne izvedejo ustreznih ukrepov za znižanje koncentracij škodljivih snovi na delovnih mestih, četudi je pogosto vzrok prekoračenih mejnih vrednosti samo neustrezno čiščenje prezračevalnih sistemov. Naslednji vzrok, da so na delovnih mestih presežene mejne vrednosti, je v tem, da predvsem manjši delodajalci ne predvidijo ustreznih prezračevanj, saj računajo na minimalne emisije pri minimalni proizvodnji, ko pa se jim sčasoma poveča proizvodnja, ne razmišljajo, da bi tudi prezračevalni sistem moral slediti trendu naraščanja proizvodnje. Prav tako se ob nadzorih ugotavlja, da predvsem manjši delodajalci ne upoštevajo prednosti izvedbe splošnih ukrepov pred individualnimi, saj v veliko primerih zaradi nepoznavanja stoke in stremljenju po čim večjemu dobičku ne razmišljajo o spremembi tehnologije, ki bi prispevala k bolj varnim delovnim razmeram. Delodajalci pogosto zaradi »lažje« notranje organizacije dopuščajo, da so v delovnem procesu izpostavljeni nevarnim snovem, tudi povišanim mejnim vrednostim, delavci, ki niso neposredno povezani z delovnim mestom, kjer se rokuje z nevarno snovjo.

3.6.1.5. Zaključek

Nesporno je, da bo potrebno vložiti kar nekaj truda, da bomo vsi, ki delamo na področju varnosti in zdravja pri delu, dovolj spoznali določbe Uredbe REACH, predvsem glede novih zahtev in pojmov. Tako bomo s pridobljenim znanjem in z utemeljitvami ozaveščali delodajalce glede pomembnosti zahtevanih ukrepov iz Uredbe REACH.

Ocene kemijske varnosti snovi z oceno izpostavljenosti ter opredelitvijo tveganja, kar prinaša Uredba REACH, bodo nedvomno pomagale pri izdelavi ustrežnejših ocen tveganj na področju varnosti in zdravja pri delu.

Delavce je potrebno ozavestiti, da s tem, ko ne upoštevajo varnostnih ukrepov, ne ogrožajo samo sebe, temveč tudi druge. S tem pa povzročajo finančne stroške, ki nastanejo zaradi poškodb, obolenj in možnosti poklicne bolezni. Zato morajo delodajalci predvideti določene ukrepe za zmanjšanje možnosti kršitev varnostnih ukrepov in za kršitelje predvideti ustrezne sankcije. S tem v zvezi tudi Uredba REACH prinaša določene sankcije za kršitelje, ki ne upoštevajo varnostnih ukrepov.

Ne glede na predhodno pa je potrebno delodajalce ozavestiti, da ustrezna uporaba nevarnih snovi zagotavlja zdravje in dobro počutje njihovih delavcev na delovnih mestih.

S sprejetjem **Uredbe REACH** je prišlo do podvajanj ali kolizije nekaterih zahtev v obstoječem pravnem redu Republike Slovenije, zato je bil spremenjen Zakon o kemikalijah. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kemikalijah, ki se je začel uporabljati 1. 6. 2008, med drugim določa pristojnosti tudi Inšpektoratu RS za delo. V tem

zakonu je med drugim določeno, da inšpekcijski nadzor nad izvajanjem določb Zakona o kemikalijah, ki se nanašajo na varnost in zdravje pri delu, opravljajo tudi inšpektorji, pristojni za varnost in zdravje pri delu v skladu s predpisi, ki urejajo varnost in zdravje pri delu.

3.6.2. Padci z višine

Izvajanje različnih del na višini vsekakor predstavlja opravila z večjo nevarnostjo za nastanek poškodb delavcev. Takemu delu se v praksi nikakor ni mogoče izogniti, delodajalec pa mora v ta namen določiti in izvajati ustrezne varnostne ukrepe in pri tem upoštevati temeljna načela varnosti in zdravja pri delu. Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasni in premični gradbiščih v svoji vsebini zelo konkretno opredeljuje, kdaj in v katerih primerih je potrebno izvajati ukrepe varovanja delavcev pred padci z višine, prav tako pa določa tudi oblike varovanja. Posledice neizvajanja ukrepov pa se kažejo v številu nezgod pri delu, ki jih delodajalci prijavljajo na Inšpektorat RS za delo, in takšne nezgode pri delu se zelo pogosto končajo s smrtjo ali pa hujšo poškodbo delavca, ki pade z višine. Ko iščemo vzroke za padce z višine, bi jih lahko najprej iskali v neustreznem usposabljanju za varno delo, v neustreznih preventivnih zdravstvenih pregledih, tako predhodnih kot obdobjnih, v neizdajanju navodil za varno delo, v neprepoznavanju oz. nezavedanju nevarnosti ter v neizvajanju osebnega varovanja delavcev pred padcem z višine.

Sliki 11 in 12: Delavca pri svojem delu dobesedno »izzivata« usodo

V letu 2008 je bilo na Inšpektorat RS za delo od vseh prijavljenih nezgod dobre 3 % takšnih, ki so imele za vzrok padec z višine. Od teh nezgod je bilo 90 % takšnih, ki so nastale zaradi lažje telesne poškodbe, 8 % s hujšo telesno poškodbo, ostale pa so imele za posledico smrt delavca. Če primerjamo število nezgod pri delu zaradi padca z višine, pri katerih je zaradi srečnih okoliščin prišlo le do lažjih telesnih poškodb, ugotovimo, da število teh poškodb ne predstavlja izstopajočega deleža v primerjavi z ostalimi vzroki za nastanek lažjih telesnih poškodb. Ko pa obravnavamo število težjih poškodb, se padec z višine kot vzrok pojavlja že na drugem mestu s 7,5 %, pri smrtnih poškodbah pa je padec z višine najpogostejši vzrok za smrt delavca, saj je takšnih kar 37 %. Najpogostejše se padci z višine zgodijo na gradbiščih, kjer je delež smrtnih nezgod zaradi padca z višine kar 67 %.

Padci z višine se pri delu na gradbiščih v tako velikem obsegu dogajajo v prvi vrsti zaradi neizvajanja kolektivnih varnostnih ukrepov in v nadaljnji fazi tudi zaradi neuporabe osebne varovalne opreme, ki bi varovala delavce pred padcem z višine. Ti ukrepi so znani vsem, vendar pa se v praksi pogosto ne izvajajo, kljub temu, da so tudi zelo podrobno opredeljeni v zakonodaji. Inšpektorji pri svojih nadzorih in pri raziskavi nezgod pri delu ugotavljajo, da so kolektivni varnostni ukrepi za varovanje pred padcem z višine redko konkretno predvideni. V vsem nam dobro znanem »varnostnem načrtu« se zahteva

konkretna opredelitev potrebnih ukrepov za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev. To praktično pomeni, da mora biti v varnostnem načrtu identificirana nevarnost padca z višine (seveda kjer je ta nevarnost tudi dejansko prisotna), istočasno pa morajo biti navedeni konkretni načini varovanja pred padci za posamezno fazo del. V praksi to zelo redko zasledimo, so pa ukrepi napisani splošno kar v obliki prepisa posameznih členov uredbe. Ker tako konkretni kolektivni ukrepi niso opredeljeni, se vsi udeleženci dela na gradbišču zanašajo na uporabo osebne varovalne opreme, ki pa v večini primerov ostane kar v prevoznih sredstvih ali skladiščih, tudi iz preprostega razloga, ker se v ta namen ne načrtujejo oz. ni na razpolago trdnih sidrišč. Ker pa so tudi roki za dokončanje del kar se da kratki, je zelo težko pričakovati, da bi se za varovanje pred padci z višine dosledneje izvajali kolektivni varnostni ukrepi, še zlasti, če ti niso bili v primerni obliki opredeljeni v fazi priprave projekta.

3.6.3. Eksplozije

V letu 2008 je prišlo v slovenskem prostoru do večjih sprememb tudi na področju standardizacije v zvezi s protiekspluzijsko zaščito. Tako je izšel v Uradnem listu RS, št. 119/2008, "Seznam standardov, katerih uporaba ustvarja domnevo o skladnosti proizvodov, ki se uporabljajo v domnevno eksplozivnih atmosferah, s Pravilnikom o protiekspluzijski zaščiti" in v katerem so dodani tudi standardi, ki se nanašajo na varnost vozil za talni transport, na osnovne pojme in metodologijo za rudarstvo, na varnost strojev, na premazne naprave ter na posamezne novosti glede bencinskih črpalk. Prav tako se je uveljavil standard v vezi z neelektrično Ex-opremo. Med to opremo spada vsa neelektrična oprema, ki lahko med rednim delovanjem zaradi kateregakoli vzroka povzroči vžig eksplozivne atmosfere, oz. vsa oprema, ki ima lastni potencialni vir vžiga. Standard opredeljuje tudi skupine neelektrične opreme (npr. vsi premikajoči se deli, ležaji, prenosniki moči, zavore, vzmeti). Ravno v zvezi s tem se ugotavlja nezavedanje delodajalcev za možnost nastanka eksplozije.

Dodani so bili standardi za ugotavljanje največjega tlaka eksplozije, tako za pline kot prašne oblake prahu ter za ugotavljanje njihovih značilnosti. Dodali so se tudi standardi za sisteme dušenja eksplozij, njihove opreme, sisteme za odvajanje in razbremenitev eksplozij.

Razvoj zakonodaje na tem področju se počasi oblikuje tako, da v prihodnosti ne bo več prihajalo do različnih rešitev zaradi posameznih standardov in pa posameznih oznak standardov. Zaradi prevzemanja harmoniziranih standardov v evropskem prostoru se je oznaka IEC zamenjala z EN in seveda posledično v slovenskem prostoru dodala še oznaka SIST.

Z določenimi problemi se delodajalci v praksi srečajo pri opremi, ki je »starejša« in sedaj zanjo veljalo nova določila zakonodaje. V praksi je takšne opreme zelo veliko, njena zamenjava ali nadomestilo pa bi za delodajalce pomenila precejšnje stroške, zato je potrebno dobro pretehtati, kakšna odločitev je najboljša oz. najprimernejša. Odločitev pa je seveda odvisna tudi od same opreme ter od ugotovitve, v kateri varnostni coni je vgrajena in ali se jo uporablja.

Problematično je pridobiti tudi celotno tehnično dokumentacijo, ki je pogoj za nadaljnje postopke in pridobivanje posameznih certifikatov, ki so predpisani z zakonodajo. Poudariti je potrebno, da so aktivnosti na starejši opremi smiselne le, če je le-ta primerno vzdrževana, pričakovana življenjska doba pa še dovolj dolga, da se investicija v pridobivanje dokumentacije ustrezno obrestuje.

Opažamo, da se mnogi delodajalci še vedno ne zavedajo, kaj sploh je elaborat eksplozijske ogroženosti, kaj jim bo prinesel, ne znajo prilagoditi organizacije dela in se zanašajo samo na kombinacijo tehničnih ukrepov. Za zagotovitev celovite varnosti zaposlenih, je potrebno upoštevati obe vrsti ukrepov, to je organizacijske in tehnične. Če smo v preteklih letih posvečali večjo pozornost pridobivanju certifikatov pri vnetljivih tekočinah in plinu, bomo v prihodnje namenili večjo pozornost prahu in možnosti nastanka prašnih eksplozij. Pri inšpekcijskih pregledih v zvezi s pridobivanjem posamezne dokumentacije ugotavljamo, da so zahteve za pridobivanje posameznih certifikatov o skladnosti za

delodajalce hud zalogaj in dolgotrajen postopek. Večina delodajalcev si želi podaljšati rok za ureditev odločbe ali pa na različne načine zaobiti zahteve inšpektorjev.

Pri inšpekcijskih pregledih v letu 2008 so bile glede zahtev, opredeljenih v Pravilniku o protieksplzijski zaščiti, ugotovljene nepravilnosti v zvezi z Elaboratom eksplozijske ogroženosti (**31 ugotovljenih kršitev**), glede neustrezno vgrajene opreme (**2 kršitvi**), glede prijavljanja pojava eksplozije (**1 kršitev**), glede neustreznega usposabljanja (**1 kršitev**) ter glede neustreznega ugotovljenega dejanskega stanja v času pregleda v smislu spoštovanja bistvenih varnostnih zahtev (**3 kršitve**).

Kot ugotavljamo že nekaj let zaporedoma, delodajalci še vedno rajši počakajo na morebitni ukrep inšpektorja za odpravo pomanjkljivosti, npr. na izdano zahtevo za izdelavo elaborata protieksplzijske zaščite, kot pa da bi se lotili zagotavljanja protieksplzijske varnosti samostojno brez izrečenih ukrepov s strani pristojnih inšpektorjev. Ravno tako delodajalci težko ugotavljajo razliko med požarom in izključno eksplozijo in v večini primerov na Inšpektorat RS za delo rajši prijavijo za nevaren pojav kar požar, ki se v večini primerov razvije po nastanku same eksplozije.

Na energetskih postrojenjih je bila v letu 2008 zabeležena tudi plinska eksplozija predelane kotlovske naprave za pripravo tople vode, pri kateri je bil en delavec poškodovan, ter eksplozija in požar na postrojenju za izdelavo kurilnih peletk.

Slika 13: Fin lesni prah - vprašljivo čiščenje v področju eksplozijskih con

Slika 14: Posledice eksplozije. Značilen primer slabo organiziranega dela. Z ene strani so delavci opravljali čiščenje z razredčilom, z druge strani pa so varilci opravljali svoje delo. Drugi za druge pa sploh niso vedeli.

3.7. VAROVANE KATEGORIJE DELAVCEV

Tudi v tem poročilu so predstavljene ugotovitve inšpekcijskega nadzora v zvezi z varovanjem posebej občutljivih kategorij delavcev. Te kategorije so razvidne iz Zakona o delovnih razmerjih in se nanašajo na mlade delavce, starejše delavce, ženske v posebnih razmerah in delavce invalide. Posebno obravnavo pa zahteva tudi delo otrok, mlajših od 15 let.

3.7.1. Mladi delavci

Kategorija mladih delavcev, katerim je potrebno pri izvajanju delovnega procesa posvetiti posebno pozornost, je zelo širok pojem, ki vključuje:

- delavce med 15. in 24. letom starosti, ki so zaposleni po pogodbi o zaposlitvi,
- otroke, mlajše od 15 let, pri snemanju filmov in pri izvajanju umetnostnih in scenskih del v kulturi, oglaševanju, ter v umetniški in športni dejavnosti,
- delavce, starejše od 13 let, ki opravljajo lažja dela v času šolskih počitnic,
- vajence, dijake in študente, ki opravljajo delo v okviru praktičnega usposabljanja,
- dijake in študente, ki opravljajo občasna in začasna dela.

Inšpektorji Inšpektorata RS za delo so tudi v letu 2008 v okviru inšpekcijskih pregledov opazili pri vpogledu v Izjavo o varnosti z oceno tveganja, da večina delodajalcev za delovna mesta, kjer se vključujejo tudi mladi delavci, nima opredeljenih specifičnih tveganj za nastanek poškodb pri delu in zdravstvenih obolenj mladih delavcev. Specifična tveganja mladih delavcev so posledica slabega poznavanja varnostnih ukrepov in zdravstvenih dejavnikov, neizkušenosti mladih delavcev ter neustreznega usposabljanja in izvajanja nadzora.

Mladih delavcev, ki so sklenili delovno razmerje pred 18. letom starosti, je po opažanju inšpektorjev zelo malo. Velik pa je delež dijakov in študentov, zaposlenih preko študentskih servisov. Pri poklicih, kjer delavcev z ustrezno izobrazbo primanjkuje, je v praksi še vedno mogoče zaslediti učne pogodbe z vajenci ter opravljanje del le-teh.

Kršitve delodajalcev v povezavi z delovnimi opravili mladih delavcev so bile ugotovljene predvsem v dejavnosti gostinstva pri opravljanju nočnega dela mladih delavcev in v dejavnosti gradbeništva, kjer delodajalci mlade delavce razporejajo tudi na delo na višini. V letu 2008 smo zabeležili pri razporeditvi študenta na delo na višini tudi delovno nezgodo, v kateri je bil študent težje poškodovan. Do nezgode je prišlo, ker delodajalec ni zagotovil niti kolektivnega niti individualnega varnostnega ukrepa varovanja pred padcem z višine. V letu 2008 smo obravnavali tudi smrtni primer mladega delavca, starega komaj 22 let.

V zvezi s problematiko opravljanja proizvodnega dela (oz. proizvodne prakse) v šolskih učnih delavnicah in laboratorijih ter tudi pri delodajalcih v sklopu učnega procesa je Inšpektorat RS za delo na svojih spletnih straneh objavil obširno stališče glede proizvodnega dela študentov in dijakov, navajamo pa samo izsek celotnega stališča: »Opravljanje proizvodnega dela v šolskih učnih delavnicah in laboratorijih ter tudi pri delodajalcih, ki ga opravljajo osebe na podlagi učne pogodbe ali pogodbe (med šolo in delodajalcem) o opravljanju proizvodne prakse z namenom izvajanja učnega procesa (v poklicnih, srednjih, višjih in visokih šolah), ne šteje za zaposlovanje v smislu Zakona o varnosti in zdravju pri delu in tudi ne v smislu Zakona o delovnih razmerjih. Vendar pa mora biti v teh pogodbah ustrezno urejeno tudi zagotavljanje varnosti in zdravja pri tem delu oz. učnem procesu. Varnost in zdravje pri delu se mora v tem smislu še dodatno zagotavljati s posebnimi ukrepi predvsem glede strokovnega vodenja in strokovnega nadzora med temi aktivnostmi. To se v takih primerih zagotavlja s posebej usposobljenimi mentorji, ki neprestano oz. stalno vodijo in nadzirajo dela, ki jih te osebe opravljajo v učnem proizvodnem procesu. Glede zdravstvene sposobnosti v primeru opravljanja proizvodne prakse v sklopu učnega procesa smo mnenja, da zadostuje opravljen zdravniški pregled v smislu sposobnosti za opravljanje poklica, za katerega se ta oseba usposablja in tudi zdravstveni pregled, ki ga te osebe opravijo v okviru njihovega preventivnega zdravstvenega varstva. Dodatni specialistični zdravniški pregledi pri specialistih medicine dela ob prej navedenih dejstvih za te osebe niso potrebni.«

3.7.2. Starejši delavci

Inšpektorji za delo so tudi v letu 2008 pri inšpekcijskih pregledih ugotovili, da število starejših delavcev v družbah narašča. Predvsem v večjih družbah novega zaposlovanja ni, saj delodajalci z uvedbo novih tehnologij dosežejo boljšo učinkovitost izdelave proizvoda ob manjšem številu delavcev. V primeru, ko delodajalci uvajajo nove tehnologije, se le-ti pritožujejo, da je proces pridobivanja novih znanj ob uvedbi novih tehnologij težji in dolgotrajnejši pri starejših delavcih.

3.7.3. Nočno delo žensk

Nočno delo žensk v industriji in gradbeništvu obravnavamo kot posebno obliko dela, pri kateri morajo biti delavkam zagotovljene posebne ugodnosti in varstveni ukrepi, ki so urejeni z Zakonom o delovnih razmerjih, Zakonom o varnosti in zdravju pri delu in posameznimi kolektivnimi pogodbami glede na dejavnost.

Za opredelitev položaja delavca, ki opravlja delo v nočnem času, ločujemo med dvema pojmom, in sicer »nočno delo« in »nočni delavec«. Nočno delo je delo, ki se opravlja v določenem času med 23. uro in 6. uro naslednjega dne, oz. izmena, ki traja nepretrgano 8 ur v času med 22. uro in 7. uro naslednjega dne; nočni delavec pa je delavec, ki v tem času opravi vsaj tri ure svojega dnevnega delovnega časa oziroma delavec, ki dela ponoči vsaj tretjino polnega letnega delovnega časa.

Nočno delo žensk v industriji in gradbeništvu je dovoljeno v omejenem obsegu, in sicer lahko delodajalec v nočnem času zaposluje delavke, če pridobi soglasje ministra pristojnega za delo.

Soglasje za nočno delo je možno pridobiti na tri načine:

1. V posameznih dejavnostih ali poklicu se izda soglasje za nočno delo žensk na podlagi sporazuma reprezentativnega sindikata in združenja delodajalcev.
2. Delodajalcem, ki niso vključeni v soglasje iz prejšnje točke, se izda soglasje za nočno delo žensk na podlagi sporazuma med sindikati pri delodajalcih ter delodajalci na podlagi posvetovanja med delodajalci ter združenjem delodajalcev in reprezentativnim sindikatom v dejavnosti.
3. Delodajalcem, ki niso vključeni v soglasje iz prejšnjih dveh točk, se izda soglasje za nočno delo žensk, pod pogojem, da je zahtevano mnenje sindikatov pri delodajalcu, reprezentativnega sindikata dejavnosti in združenja delodajalcev.

Inšpektorat RS za delo izvaja načrtovane letne nadzore le pri delodajalcih, ki pridobijo soglasje po 3. točki in v zvezi s tem vodi tudi ustrezno evidenco o izvršenih nadzorih, izvedenih ukrepih in izdanih mnenj o opravičenosti do takega načina dela. Potek postopka je naslednji:

Delodajalec poda vlogo na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve v skladu s 3. točko 2. odstavka 153. člena Zakona o delovnih razmerjih za odobritev nočnega dela žensk, v kateri izkaže potrebo po boljši izkoriščenosti delovnih sredstev, širjenju zaposlitvene možnosti ter podobnih ekonomskih in socialnih razlogov. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve izda soglasje za izvajanje nočnega dela v koledarskem letu po predhodno opravljenem nadzoru inšpektorja za delo in posredovanem obvestilu, da delodajalec izpolnjuje pogoje za takšno obliko dela.

Na podlagi posredovanih vlog za izvajanje nočnega dela žensk s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve po 3. točki 153. člena Zakona o delovnih razmerjih je bilo v letu 2008 s strani delovnih inšpektorjev opravljenih **166 pregledov** in izdanih pozitivnih mnenj za **9.319 delavk**, ki so predvidene za delo v nočnem delovnem času. Inšpektorji so pri teh nadzorih ugotovili **113 kršitev** in v zvezi s tem izdali tudi **47 ureditvenih odločb**. Dvema delodajalcema je bila zaradi neizpolnjevanja predpisanih pogojev izdana odločba o prekršku in nista pridobila soglasja za izvajanje nočnega dela žensk.

Za delodajalce, ki so pridobili dovoljenje po 1. in 2. točki drugega odstavka 153. člena Zakona o delovnih razmerjih, Inšpektorat RS za delo ni izvajal posebnega izrednega nadzora. Tako je v letu 2008 pridobilo dovoljenje brez predhodnega pregleda po 1. točki drugega odstavka 153. člena navedenega zakona **19 delodajalcev** v živilski industriji ter **29 delodajalcev** v kemični in gumarski industriji, po 2. točki drugega odstavka 153. člena istega zakona pa **4 delodajalci** iz kovinske in **2 delodajalca** iz papirne industrije.

Po zbranih podatkih je v letu 2008 v industriji in v gradbeništvu izvajalo delo v nočnem času z žensko delovno silo **218 delodajalcev**, in sicer:

- po 1. točki **48 delodajalcev**,
- po 2. točki **6 delodajalcev**,
- po 3. točki **164 delodajalcev**.

3.7.4. Delavci s statusom invalida

Delovna invalidnost je v skladu z zakonom delavcu priznana, če se mu zaradi sprememb v zdravstvenem stanju, ki jih ni mogoče odpraviti z zdravljenjem ali ukrepi medicinske rehabilitacije, zmanjša zmožnost za zagotovitev oziroma ohranitev delovnega mesta oz. za poklicno napredovanje. Postopek za oceno delovne invalidnosti sproži osebni zdravnik, delavec sam ali imenovani zdravnik Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije.

Delovni invalidi uživajo posebno varstvo v delovnem procesu, kar jim omogoča delovnoppravna zakonodaja. Delodajalci so dolžni delovne invalide obdržati na delu, tako da:

- delovne invalide razporedijo na drugo ustrezno delo,

- zagotovijo delovnim invalidom delo s skrajšanim delovnim časom,
- zagotovijo delovnim invalidom poklicno rehabilitacijo ter v sodelovanju s strokovnimi institucijami in zavodi najdejo delo, ki ga bodo invalidi opravljali po poklicni rehabilitaciji.

Na Inšpektorat RS za delo se velikokrat obrnejo delovni invalidi, ki so prerazporejeni na druga delovna mesta, katera naj bi bila usklajena z vsebino in priporočili odločbe invalidske komisije. Vendar delovni invalidi pri izvajanju delovnih opravil na novem delovnem mestu največkrat opazijo, da niso psihofizično sposobni za takšno delo. Pri ogledu izvajanja novih delovnih opravil inšpektorji včasih tudi ugotavljajo, da v posameznih primerih delovni invalidi ne znajo pravilno izvajati novih delovnih operacij (nepravilno sklanjanje telesa, nepravilno dvigovanje lažjih bremen, prisilna drža ipd.). V takem primeru inšpektor zahteva, da strokovni delavec varnosti in zdravja pri delu takoj usposobi delovnega invalida za varno opravljanje delovnih opravil. Inšpektor skupaj z delodajalcem in pooblaščenim zdravnikom medicine dela poišče začasno rešitev, hkrati pa delavca napoti, da sam ali preko svojega zdravnika ponovno predlaga invalidski komisiji ponovno ocenitev delovne zmožnosti. Ustrezna razporeditev delavcev invalidov je še posebno problematična pri manjših delodajalcih, kjer je težko oblikovati ustrezno delovno mesto za invalida. Nekateri delodajalci se v primeru posredovanja inšpektorja na predlog delavca glede neustrezne ureditve delovnega mesta poslužujejo tudi možnosti »čakanja« delavca na delo, kar pomeni, da delavec ostane doma in prejema celotno denarno nadomestilo.

3.7.5. Noseče delavke in delavke, ki dojijo

Delovnoppravna zakonodaja in zakonodaja s področja varnosti in zdravja pri delu omogoča nosečim delavkam, delavkam ki so pred kratkim rodile in doječim delavkam posebno varstvo. Navedene kategorije delavk ne smejo opravljati takšnih del, ki bi ogrozila njihovo zdravje ali zdravje otroka.

Problematika izvajanja varnih delovnih opravil nosečnic se v praksi kaže predvsem v prilagoditvi delovnega okolja njihovim delovnim zmožnostim (npr. ergonomija delovnega mesta) ter morda tudi v prevelikih zahtevah delodajalcev (predvsem glede hitrosti opravljenega dela, prenašanja in dvigovanja bremen itd.).

Opažamo, da se prepoved opravljanja določenih del zaradi izpostavljenosti dejavnikom tveganja ali delovnim pogojem, ki bi lahko ogrozilo zdravje nosečnic ali zdravje otroka, rešuje tako, da nosečim delavkam zdravniki odredijo začasno odsotnost z dela zaradi zdravstvenih razlogov. Ta odsotnost pogosto traja vse do nastopa porodniškega dopusta.

3.7.6. Delo otrok, mlajših od 15 let

Za opravljanje dela otrok, mlajših od 15 let, je potrebno pridobiti od Inšpektorata RS za delo ustrezno dovoljenje. Dovoljenja za delo otrok se nanašajo predvsem na sodelovanje pri filmih, radijskih oddajah, pripravi in izvajanju umetniških, scenskih in drugih podobnih del s področja kulture. Vsa ta dela se opravljajo kratkotrajno in občasno glede na zahteve po Pravilniku o varovanju zdravja pri delu otrok, mladostnikov in mladih oseb. V letu 2008 je bilo izdanih **36 odločb o dovoljenju za delo otrok** skladno s Pravilnikom o izdaji dovoljenj za delo otrok, mlajših od 15 let.

Izdanih je bilo tudi **6 sklepov** o zavrženju zahteve za izdajo dovoljenja za delo otrok, in sicer iz razloga, da so bile vloge vložene prepozno.

Problematika glede izvajanja dela otrok, mlajših od 15 let, se kaže zlasti glede števila dejansko opravljenih del otrok, saj inšpektorat za delo ni seznanjena s tem, koliko takih del se v praksi pojavlja, predvsem iz razlogov nevednosti staršev in zakonitih zastopnikov, ki ne zaprosijo za posamezna dovoljenja.

Glede opravljanja fizičnega dela otrok, mlajših od 15 let, posebnega odstopanja in problematike v letu 2008 ni bilo zaznati.

3.8. AKTIVNOSTI V ZVEZI Z EVROPSKO UNIJO

3.8.1. SLIC – Ljubljana

V zvezi z aktivnostmi, ki jih je izvajal Inšpektorat RS za delo v letu 2008, je potrebno predvsem izpostaviti sodelovanje pri organizaciji glavnega dogodka na področju varnosti in zdravja pri delu v času slovenskega predsedovanja EU in njegovo izvedbo na Brdu pri Kranju, to je 54. sestanka SLIC. Več o tem v poglavju o mednarodnem sodelovanju Inšpektorata RS za delo.

3.8.2. »CIRCA« projekt Evropske komisije

Evropska komisija posveča veliko pozornost izmenjavi znanja in izkušenj na področju varnosti in zdravja pri delu med inšpektorati za delo državah članic EU. V ta namen obstaja in uspešno deluje spletna stran Evropske komisije – CIRCA (Communication and Information Resource Centre Administrator), na kateri nacionalni koordinatorji posredujejo in pripravljajo odgovore na zastavljena vprašanja s področja in problematike varnosti in zdravja pri delu. Število zastavljenih vprašanj na spletu je v letu 2008 tako močno naraslo, da se je pokazala potreba po imenovanju dveh nacionalnih koordinatorjev v vsaki državi članici EU. V letu 2008 je Inšpektorat RS za delo v 22 primerih posredoval odgovor na zastavljena vprašanja, sam pa je zastavil 3 vprašanja v zvezi z načinom izvajanja preventivnih zdravstvenih pregledov v drugih državah članicah EU, glede izvajanja biološkega monitoringa ter vprašanje v zvezi s koordinatorji in zagotavljanjem varnosti in zdravja na gradbiščih. Vsi zainteresirani strokovnjaki na področju varnosti in zdravja pri delu lahko svoja utemeljena vprašanja pošljejo nacionalnim koordinatorjem na naslov: irsd@gov.si.

3.8.3. Ročno dviganje in premeščanje bremen (MHL)

Inšpektorat RS za delo je tudi v letu 2008 na različne načine sodeloval v evropski inšpekcijski in komunikacijski kampanji glede ročnega premeščanja bremen, in sicer s komunikacijsko kampanjo na internetu preko svoje spletne strani ter z izvajanjem inšpekcijskih nadzorov s področja varnosti in zdravja pri delu glede ročnega premeščanja bremen. Odločitev o nadaljevanju omenjene kampanje tudi v letu 2008, ki se je dejansko izvajala že v letu 2007, je bila sprejeta zaradi velike pomembnosti problemov, povezanih s skeletno-mišičnimi motnjami in zaradi pozitivnih izkušenj z že izvedeno kampanjo v transportu in zdravstveni negi v letu 2007. Kampanja v letu 2008 s sloganom „Dviguj manj“ je bila usmerjena na sektorja trgovine in gradbeništva. Izbor v kampanjo vključenih sektorjev je temeljil na osnovi pojavljanja ali verjetnosti pojavljanja zdravstvenih problemov, do katerih prihaja zaradi dviganja bremen med delavci v trgovinah in na gradbiščih. Inšpektorat RS za delo je v zvezi s tem izvedel tudi poostren nadzor, ugotovitve pa so predstavljene v poglavju tega poročila, ki obravnava tudi ostale izvedene akcije tako s področja varnosti in zdravja pri delu kakor s področja delovnih razmerij.

3.8.4. Evropski teden varnosti in zdravja pri delu

Evropski teden varnosti in zdravju pri delu je bil v letu 2008 posvečen zdravemu delovnemu okolju s poudarkom na ocenjevanju tveganj. **Ocena tveganja predstavlja temelj evropskega pristopa k varnosti in zdravju pri delu.** Pri ocenjevanju tveganj je potrebno uporabiti celovit pristop, ki upošteva različne korake ocenjevanja, različne potrebe posameznih delodajalcev in spremembe v delovnem okolju. Pomembno je, da pri ocenjevanju tveganj sodelujejo vsi zaposleni. Posvetovanje z njimi in njihova vključitev v proces ocenjevanja tveganj sta ključnega pomena za zagotovitev, da so nevarnosti določene na podlagi poznavanja delovnih razmer in vzorcev škodljivih učinkov na delavce. Primerno oz. ustrezno ocenjevanje tveganj pa vsekakor omogoča zagotavljanje varnejših in bolj zdravih delovnih mest.

Cilj kampanje je bil spodbujati celovit pristop k ocenjevanju tveganj, pozornost pa je bila usmerjena predvsem na delovna mesta in tiste, ki sodelujejo pri izvajanju ukrepov na področju varnosti in zdravja pri delu: delodajalce, sindikate, delavce, strokovne delavce

in strokovne službe na področju varnosti pri delu, zavarovalnice in druge, ki na ravni delovnih mest ponujajo pomoč in informacije. V kampanjo, ki bo potekala tudi v letu 2009, je bil vključen tudi evropski teden varnosti in zdravja pri delu v mesecu oktobru, ko se je izvajalo kar nekaj aktivnosti v obliki strokovnih simpozijev, posvetov, konferenc ipd. Več informacij v zvezi s tem je mogoče najti na spletnem naslovu <http://si.osha.europa.eu/EK2008-2009/>.

3.8.5. Priznanje za dobro prakso na področju varnosti in zdravja pri delu

Uspešne organizacije delajo varno in zdravo in eden od pogojev za to je tudi odgovorno in ozaveščeno vodstvo, ki dobro sodeluje z zaposlenimi. Da bi delodajalcem in delavcem s konkretnimi primeri prikazali koristi upoštevanja dobre prakse na področju varnosti in zdravja pri delu ter jih spodbudili k razmišljanju o uvedbi izboljšav na tem področju, je Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve pričelo leta 2003 podeljevati priznanja za dobro prakso na področju varnosti in zdravja pri delu. Tekmovanja v letu 2008 za priznanje »dobra praksa na področju varnosti in zdravja pri delu« so se udeležile štiri organizacije, ki so predstavile praktične in učinkovite rešitve na področju ocenjevanj tveganj. Komisija za ocenjevanje kandidatov za priznanje »dobra praksa na področju varnosti in zdravja pri delu 2008« je podelila dve enakovredni priznanji organizacijama, ki sta s pomočjo dobrega upravljanja dali izjemen in inovativen prispevek k celostni obravnavi ocene tveganja. Organizaciji, ki sta prejeli priznanje, sta REVOZ d.d., Novo Mesto, za primer dobre prakse »Celostna obravnava ocene tveganja« in TERME RADENCI d.o.o., družba za turizem, za primer dobre prakse »Zdrav, zadovoljen in motiviran sodelavec – najpomembnejša vrednota podjetja«.

3.9. IZVAJANJE DOLOČIL DRUGE ZAKONODAJE V ZVEZI Z VARNOSTJO IN ZDRAVJEM PRI DELU

3.9.1. Kajenje

Inšpektorat RS za delo je pristojen za nadzor nad izvajanjem nekaterih določil Zakona o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov. Inšpektorat je na konsenzualni ravni zagovarjal stališče, da je pravica do zdravega delovnega okolja nad pravico posameznika, da kadi na delovnem mestu oz. v zaprtem delovnem okolju. Pred sprejemanjem ustrezne zakonodaje je bila izpostavljenost pasivnemu kajenju na delovnem mestu najbolj izražena v gostinskih objektih.

S sprejemom spremembe zakonodaje na področju omejevanja kajenja se je Slovenija pridružila nekaterim drugim državam EU, ki so korenito spremenile zakonodajo: Irski, ki je leta 2004 prepovedala kajenje na delovnem mestu, Italiji in Švedski, ki sta to storili leta 2005, in Škotski – 2006. Dikcija novele zakona omogoča učinkovitejši inšpekcijski nadzor. Novela zakona namreč uporablja izraz delovni prostor in prepoveduje kajenje v vseh zaprtih javnih in delovnih prostorih. Delovni prostor po tem zakonu je vsak zaprt prostor, ki je pod nadzorom delodajalca in kjer se zanj opravljajo dela in storitve. Za zaprt javni ali delovni prostor se šteje prostor, ki ima streho in popolnoma zaprto več kot polovico površine pripadajočih sten. Inšpektorat RS za delo ugotavlja, da se je večina delodajalcev odločila, da ne bo namestila t.i. kadilnice. Nekateri delodajalci pa so se odločili za prepoved kajenja tudi na funkcionalnem zemljišču, ki pripada delodajalcu.

V letu 2008 so inšpektorji pri svojih nadzorih ugotovili tudi nekaj kršitev v zvezi z izvajanjem določil Zakona o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov, in sicer so v **9 primerih** ugotovili kršitve zagotavljanja prepovedi kajenja v zaprtih delovnih prostorih. Pri tem bi mogoče izpostavili dejavnost proizvodnje pohištva, kjer sta bili ugotovljeni dve takšni kršitvi, čeprav bi zaradi povečane požarne ogroženosti ravno v tej dejavnosti pričakovali dosledno spoštovanje veljavne zakonodaje. Prav tako je bilo ugotovljenih **19 kršitev** nespoštovanja prepovedi kajenja v zaprtih delovnih prostorih, kjer pa bi lahko izpostavili dejavnost proizvodnje kovin, kjer je bilo ugotovljenih največ teh kršitev.

3.9.2. Alkohol in druge droge na delovnem mestu

Slovenija se po porabi alkohola še vedno uvršča med vodilne države v EU. Zadnji podatki kažejo, da registrirana poraba alkohola znašala 11,7 litra na prebivalca oziroma 13,7 litra na odraslega prebivalca. Tako visoka poraba se odraža v zdravstvenem stanju oseb, ki uživajo alkohol na škodljiv način. In prav glede posledic škodljivega uživanja alkohola Slovenija že vrsto let opozarja nase v smislu ene najvišjih umrljivosti zaradi jetrne alkoholne ciroze. Prevelika poraba alkohola je še vedno pomemben javnozdravstveni problem v Sloveniji. Področje dela je eno od tistih, v katerem škodljiva raba ali celo odvisnost od alkohola lahko povzroči veliko materialno škodo in posledično ogrozi varnost in zdravje delavcev. Z vidika varnosti in obvladovanja tveganj alkohol na delovnem mestu predstavlja prikrito grožnjo oz. pomeni novo »prikrito« tveganje v poslovnem procesu družbe. Nesporno je, da ima delodajalec v primeru suma, da je delavec pod vplivom alkohola, pravico in hkrati tudi dolžnost preverjati alkoholiziranost delavca pri izvrševanju njegovih delovnih obveznosti, saj je splošno znano dejstvo, da alkoholiziranost vpliva na kognitivne sposobnosti človeka. Delavec s tem, ko privoli v alkotest (ugotavljanje prisotnosti alkohola v izdihanem zraku), privoli v smislu 14. točke 6. člena Zakona o varstvu osebnih podatkov tudi v obdelavo njegovih osebnih podatkov. Če delavec alkotest odkloni, pa delodajalcu še vedno ostanejo drugi načini, s katerimi lahko dokazuje, da je bil delavec pod vplivom alkohola, na primer s pričami. Takšno stališče je zavzelo Višje delovno in socialno sodišče v Ljubljani (sodba opr. št. pdp 36/2004). Inšpektorat RS za delo tudi v letu 2008 ugotavlja, da delodajalci praviloma spoštujejo določila 12. člena Zakona o omejevanju porabe alkohola.

Inšpektorat RS za delo je v mesecu decembru 2008 izvajal preventivno akcijo v zvezi z omejevanjem porabe alkohola na delovnem mestu skladno z navodili in usmeritvami Ministrstva za zdravje, ki je omenjeno akcijo tudi pripravilo. Pri delodajalcih, kjer so bili opravljeni inšpekcijski pregledi, so inšpektorji nadzorovali spoštovanje izvajanja tretje alineje 12. člena Zakona o omejevanju porabe alkohola, ki prepoveduje prodajo oz. ponudbo alkoholnih pijač med delovnim časom na delovnem mestu.

Po končani akciji so delovni inšpektorji poročali o ugotovitvah in iz njihovih poročil je izhajalo, da je bilo pri različnih delodajalcih in v različnih dejavnostih opravljenih **113 inšpekcijskih nadzorov**. Največ nadzorov je bilo opravljenih v dejavnosti proizvodnje kovinskih izdelkov brez strojev in naprav, in sicer skoraj 44 % vseh opravljenih nadzorov. Pri nadzoru v tej dejavnosti je bilo izrečen tudi edini ukrep v zvezi z izvedbo akcije, in sicer opozorilo skladno z Zakonom o inšpekcijskem nadzoru.

Omenjene ugotovitve in število izrečenih ukrepov je v okviru pričakovanj, saj Inšpektorat RS za delo zahtevo iz 12. člena Zakona o omejevanju porabe alkohola po prepovedi prodaje oz. ponudbe alkoholnih pijač med delovnim časom na delovnih mestih nadzira skozi vse leto. V letu 2008 je bila poleg kršitve, ugotovljene v decembrski akciji, ugotovljena le še **1 kršitev** s tega področja. Tako tudi ugotavljamo, da se delodajalci trudijo odpraviti prisotnost vinjenih delavcev na delovnih mestih in v ta namen tudi izvajajo konkretne ukrepe (sprejemajo interne akte v zvezi z ugotavljanjem alkoholiziranosti zaposlenih na delovnem mestu), saj je to v njihovem interesu. V posameznih primerih smo skozi vse leto 2008 zasledili, da pa so posamezni delavci vseeno opravljali delo v vinjenem stanju, vendar ti delavci pridejo v takšnem stanju že v službo ali pa pride do uživanja alkohola med terenskim delom, ko delavci niso na lokaciji delodajalca. V takšnih primerih delodajalci izvajajo postopke skladno z delovnopravno zakonodajo ter sprejetimi internimi akti v zvezi s tem. Prav tako v redkih primerih inšpektorji pri svojem nadzoru na delovnih mestih, predvsem na gradbiščih, ugotovijo prisotnost embalaže alkoholnih pijač, skoraj nemogoče pa je dokazati, da gre v teh primerih za kršitev zakonodaje glede prodaje oz. ponudbe alkoholnih pijač med delovnim časom na delovnem mestu.

3.9.3. Prva pomoč na delovnem mestu

Na Inšpektoratu RS za delo še vedno opažamo velik interes delodajalcev po pridobitvi pojasnil nekaterih določb Pravilnika o organizaciji, materialu in opremi za prvo pomoč na

delovnem mestu (Ur.l. RS št. 136/06). V nadaljevanju poudarjamo elemente nadzora, na katere bodo inšpektorji še posebno pozorni pri izvajanju inšpekcijskih pregledov.

- a) Zakon o Rdečem križu Slovenije opredeljuje, da usposabljanje opravljajo samo za to pooblaščen organizacije (v tem primeru je to Rdeči Križ Slovenije), predavajo pa lahko le osebe, ki imajo za to licenco. To pomeni, da novi pravilnik ni podzakonski akt, ki na novo opredeljuje to pravico izključno Rdečem križu.
- b) Omarico za prvo pomoč mora imeti vsak delodajalec (tudi manjše trgovine v nakupovalnih središčih), število omaric pa se določi glede na število zaposlenih. Vsak delodajalec mora na delovnih mestih »z nizko stopnjo tveganja« za nastanek poškodb in zdravstvenih okvar zagotoviti eno omarico za prvo pomoč na 50 zaposlenih delavcev oz. na vsako delovno izmeno. V primeru delovnih mest z večjo stopnjo tveganja pa mora vsak delodajalec zagotoviti eno omarico za prvo pomoč na 20 delavcev oz. na delovno enoto.
- c) Delodajalci imajo lahko še vedno staro omarico prve pomoči, vsebino omarice pa morajo prilagoditi zahtevam novega pravilnika. Delodajalec je dolžan delavce seznaniti z lokacijo in delavcem, ki je usposobljen in zadolžen za izvajanje prve pomoči. Delodajalec mora določiti delavce, ki so usposobljeni za izvajanje prve pomoči.
- d) Delodajalec mora zagotoviti, da je v delovnem procesu v vsaki krajevno ločeni enoti in vsaki delovni izmeni (npr. terensko delo) prisoten vsaj en delavec, ki je usposobljen za izvajanje prve pomoči.
- e) Delodajalec mora pri izvajanju del, pri katerih iz ocene tveganja izhaja večja nevarnost za nastanek nezgod pri delu, zagotoviti, da je v delovnem procesu (npr. terensko delo vzdrževalcev električnega omrežja, gozdni delavci itd.) na vsakih 20 delavcev oziroma na delovno skupino na razpolago vsaj ena omarica za prvo pomoč.

Stališče Inšpektorata RS za delo je, da je zaželeno (kadar iz ocene tveganja izhaja večja nevarnost za nastanek večjega hkratnega števila poškodb) na predlog pooblaščenega zdravnika zagotoviti poleg vsebine omarice za prvo pomoč tudi drug sanitetni material, sredstva in opremo (npr. nosila). Iz opravljenih raziskav posameznih nezgod pri delu na inšpektoratu ugotavljamo, da ravno neustrezna oz. pomanjkljiva samopomoč ter neustrezno nudena prva pomoč sodelavcev povzroča dodatno zdravstveno škodo poškodovancem. Ni odveč pripomniti, da je ravno zaradi neznanja glede samooskrbe preproste rane že prišlo do izkrvavitve in smrti poškodovanca. Poznavanje zgolj osnovnih ukrepov in načinov dajanja prve pomoči bi temu poškodovancu rešilo življenje. Še več pa je pozitivnih primerov, za katere ravno tako lahko trdimo, da pa je ravno ustrezno posredovana prva pomoč s strani sodelavcev ter celo delavcev drugega delodajalca rešila življenje poškodovancu. Tu gre predvsem za postopke oživljanja in zaustavljanja večjih krvavitev. V letu 2008 so inšpektorji za delo v zvezi z organiziranostjo prve pomoči ter sredstev in opreme za zagotavljanje prve pomoči ugotovili skupaj **588 kršitev**, od katerih jih je bilo največ ugotovljenih v dejavnosti gradbeništva (24 % primerov), tej dejavnosti pa sledita dejavnosti gostinstva (skoraj 11 % primerov) in trgovine (skoraj 10 % primerov).

Na usposabljanje za prvo pomoč Inšpektorat RS za delo ne gleda in ne more gledati kot na administrativno oviro, temveč kot na dodano vrednost oz. koristno uporabljene ure in koristno vložena sredstva. Potrebno je poudariti, da statistika nezgod pri delu, kot posebno občutljivo skupino izpostavlja prav male delodajalce, ki žal še vedno ne prepoznavajo »cost-benefit« tega področja. Vsekakor usposabljanje predstavlja strošek, vendar je ob navajanju stroškov usposabljanja potrebno istočasno navesti tudi stroške delodajalca, ki nastajajo zaradi odprav zdravstvenih posledic nezgod pri delu, posebno tistih, pri katerih je prisotna pomanjkljiva samopomoč oz. prva pomoč. Iz opravljenih raziskav posameznih nezgod pri delu na inšpektoratu ugotavljamo, da ravno neustrezna oz. pomanjkljiva samopomoč ter neustrezno nudena prva pomoč sodelavcev povzroča dodatno zdravstveno škodo poškodovancem. Tako težko razumemo pobudo Obrtne zbornice Slovenije, da posamezna določila Pravilnika o prvi pomoči ne bi veljala za pravne subjekte, ki zaposlujejo samo eno osebo. Glede na dejstvo, da Inšpektorat RS

za delo aktivno deluje na področju varnosti in zdravja pri delu in ker dobro pozna razmere in stanje na tem področju, si bomo že vnaprej dovolili podati pripombe, ki jih razumemo kot prispevek h kakovostni razpravi o problematiki usposabljanja za prvo pomoč. To so tudi izhodišča, ki jih mislimo jasno zagovarjati v prihodnjih razpravah na to temo.

3.10. VI. KONFERENCA INŠPEKTORATA RS ZA DELO – TRPINČENJE IN NADLEGOVANJE NA DELOVNEM MESTU

V letu 2008 je Inšpektorat RS za delo organiziral svojo 6. konferenco, in sicer na temo »Trpinčenje in nadlegovanje na delovnem mestu«. Ponovno se je pokazalo, da obstaja zanimanje za te konference in da so obravnavane teme zelo zanimive in aktualne.

Vsi predavatelji na 6. konferenci so bili enotni, da se mobbing doživlja kot: motena komunikacija na delovnem mestu, ki je izrazito obremenjena s konflikti med sodelavci ali med podrejenimi in nadrejenimi, pri tem pa je »napadena« oseba v podrejenem položaju in izpostavljena sistematičnemu in dlje časa trajajočim napadom ene ali več oseb z namenom, da se jo izrine iz delovnega okolja. Mnenje Inšpektorata RS za delo je, da prevladujoča šibka medsebojna komunikacija na relaciji delodajalec–delojemalec lahko predstavlja dobro podlago za razvoj konfliktna situacije, v kateri se bo vsako mnenje dojemalo kot nezaželena kritika, vsaka pripomba ali sugestija pa kot neupravičeno vmešavanje v proces vodenja. Pomembno je, da menedžment prepozna proces nastajanja mobbinga, oz. pogoje, ki pripeljejo do njegovega nastanka, saj mobbing ne povzroča škode zgolj posameznim delavcem temveč predvsem delodajalcu. Šeste konference se je udeležilo 123 udeležencev, strokovna mnenja pa so predstavili strokovnjaki Inšpektorata RS za delo, Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, Kliničnega inštituta za medicino dela, prometa in športa in Zbornice varnosti in zdravja pri delu. Šeste konference inšpektorata se je aktivno udeležila tudi varuhinja človekovih pravic. Naslednja, sedma konferenca inšpektorata bo posvečena problematiki storitev na področju socialnega varstva.

3.11. DRUGE AKTIVNOSTI INŠPEKTORJEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

3.11.1. Aktivnosti Inšpektorata RS za delo na zmanjševanju števila nezgod pri delu

Vsako leto v državah članicah EU zabeležijo okoli 6 milijonov nezgod neposredno pri delu, ki imajo za posledico poškodbo, zaradi katere je delavec odsoten z dela več kot tri dni, smrtno pa se ponesreči približno 6.200 delavcev. Mednarodna organizacija dela (ILO) je standardizirala stroške, namenjene odpravljanju posledic nezgod pri delu. Strokovnjaki ILO so izračunali, da za odpravljanje posledic zaradi nezgod pri delu v povprečju vsaka država nameni 3 % svojega bruto domačega proizvoda. Področje prijavljanja nezgod pri delu na Inšpektorat RS za delo ureja Zakon o varnosti in zdravju pri delu. Navedeni zakon opredeljuje zahteve tudi glede obveznosti delodajalca v zvezi s prijavo nezgode pri delu in v zvezi z vodenjem evidenc. V 27. členu ta zakon nalaga delodajalcem, da morajo inšpektoratu za delo takoj prijaviti vsako smrtno poškodbo oziroma poškodbo, zaradi katere je bil delavec nezmožen za delo najmanj tri zaporedne delovne dni, kolektivno nezgodo in nevarni pojav. Za potrebe projekta se uporabljajo podatki, ki nastajajo na osnovi rutinske statistike Inšpektorata RS za delo. Leto 2007 glede števila smrtnih nezgod ni bistveno odstopalo od dolgoletnega povprečja. Inšpektorat je v tem letu obravnaval in raziskal 29 smrtnih nezgod, do katerih je prišlo neposredno pri delu. Glede na dejavnost je bilo v letu 2007 največ smrtnih in težjih nezgod pri delu na področju gradbeništva.

Hitro, nezanesljivo in površno delo je tudi na področju težjih poškodb pomembno prispevalo k njihovem nastanku. Med umrlimi v letu 2007 je podobno kot vsa prejšnja leta, največ kvalificiranih delavcev, sledijo polkvalificirani delavci, delavci s srednješolsko izobrazbo in nekvalificirani delavci. Glede na spol so bili vsi smrtno poškodovani tudi v letu 2007 delavci moškega spola, 88 % smrtnih nezgod se zgodi v dopoldanskem času, pretežno med malimi delodajalci. Inšpektorat RS za delo ugotavlja, da so še vedno glavni vzroki za nastanek smrtne nezgode slaba organizacija dela, neupoštevanje pravil varnega dela ter hitro in površno opravljanje dela. Glede na starost, prikazano v absolutnih številkah, je najbolj izpostavljena starostna skupina od 50 do 54 let. V letu 2007 je bilo raziskanih 214 nezgod, prijavljenih kot težjih, vendar se je kasneje izkazalo, da nekatere med njimi dejansko niso bile težje. Najpogostejše težje poškodbe so bile zlomi kosti, stisnine, opekline in površinske poškodbe. Vodilni vzroki za nastanek težje poškodbe so bili padci z višine, ročne manipulacije, ki imajo za posledico stisnjenja in udarce predmeta, neustrezen način transporta itd. Dnevna porazdelitev težjih nezgod je bila dokaj enakomerno porazdeljena med delovnim tednom, se pa tudi na tem področju sobota in nedelja pojavljata kot dneva, ki ju prej v dnevni distribuciji težjih nezgod v tolikšni meri nismo opažali.

Zaradi vsega omenjenega se je Inšpektorat RS za delo odločil, da v sodelovanju z Zbornico varnosti in zdravja pri delu prične s projektom „Zmanjševanje števila nezgod pri delu 2008–2012“. V projektu sodelujejo tudi strokovnjaki Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije, Inštituta za gozdarstvo in drugi. Končni cilj projekta pa je prispevati k zmanjševanju števila nezgod pri delu, predvsem pa tistih, ki so imele za posledico smrtno oz. težjo poškodbo delavca. Več o projektu na spletni strani: <http://www.id.gov.si/>.

3.11.2. STROKOVNA POMOČ IN PRIJAVE

Zakon o inšpekciji dela v svojem 4. členu določa, da Inšpektorat RS za delo daje delodajalcem in delavcem strokovno pomoč v zvezi z uresničevanjem zakonov in drugih predpisov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov iz svoje pristojnosti. To določilo zakonodaje inšpektorat upošteva in na njegovi podlagi posreduje strokovno pomoč vsem tistim delodajalcem in delavcem, ki se na inšpektorat obrnejo z določenim vprašanjem. Ugotavljamo, da se na Inšpektorat RS za delo po strokovno pomoč s področja varnosti in zdravja pri delu obrne največ delavcev, veliko manj pa delodajalcev. Največ vlog za strokovno pomoč prispe na inšpektorat po elektronski pošti, precej manj pa po redni pošti ali faksu. Pristojni inšpektor pri pripravi ustreznega odgovora tudi opozori vlagatelja na to, da avtentično razlago posameznih zakonov dejansko daje le Državni zbor RS, neobvezno pa predlagatelj zakonov, in da avtentično razlago podzakonskih aktov daje njihov predlagatelj. S strani delodajalcev, predvsem novoustanovljenih podjetnikov, je največ zahtev po strokovni pomoči podanih glede izvajanja varnosti in zdravja pri delu ter v zvezi s prijavljanjem nezgod pri delu, medtem ko delavci pričakujejo strokovno pomoč z zelo različnih področij varnosti in zdravja pri delu. Tako za leto 2008 lahko ugotavljamo, da delavci postavljajo največ vprašanj s področja zagotavljanja zdravstvenega varstva (preventivni zdravstveni pregledi in izvrševanje odločb invalidske komisije), v zvezi z usposabljanjem delavcev za varno delo, varnim delom na gradbiščih in delom koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu ter v zvezi z ustreznostjo toplotnih razmer, zlasti temperatur v delovnih prostorih, in pravicami, ki jih imajo v zvezi z varnim in zdravim delom. V letu 2008 je bilo tako s področja varnosti in zdravja pri delu pisno posredovanih 95 strokovnih pomoči. V to število pa ni vključena strokovna pomoč, ki so jo pristojni inšpektorji posredovali osebam, ki so klicali po telefonu, oz. pri izvajanju inšpekcijskih pregledov.

Skladno z določili Zakona o inšpekcijskem nadzoru pa mora inšpektor obravnavati tudi vsako prijavo in pritožbo v zadevah iz svoje pristojnosti. Tako je bilo v letu 2008 na Inšpektoratu RS za delo evidentiranih **61 prijav** s področja varnosti in zdravja pri delu, katere so pristojni inšpektorji tudi obravnavali. Največ prijav je bilo posredovanih v zvezi s kajenjem v zaprtih prostorih ter v zvezi z urejenostjo delovnega okolja in toplotnimi razmerami na delovnih mestih.

3.11.3. Druge aktivnosti inšpektorjev na področju varnosti in zdravja pri delu

Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu so poleg temeljnih nalog, ki izhajajo iz Zakona o inšpekciji dela in po katerem izvajajo nadzor nad izvajanjem zakonov ter drugih predpisov in splošnih aktov glede varnosti delavcev pri delu, v letu 2008 opravljali tudi mnoge druge aktivnosti, in sicer:

- sodelovanje v delovnih skupinah EU,
- sodelovanja na pripravljalnem sestanku za 55. SLIC sestanek v Lyonu,
- sodelovanje v izpitnih komisijah za opravljanje strokovnih nalog iz varnosti pri delu,
- izvajanje preizkusov strokovne usposobljenosti koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih,
- sodelovanje v komisiji za preverjanje strokovne usposobljenosti za delo z eksplozivi in pirotehničnimi izdelki,
- sodelovanje v komisiji za preverjanje izpolnjevanja pogojev pravnih oseb, ki so v postopku za pridobitev dovoljenja za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu,
- sodelovanje v komisiji za podelitev naziva „Dobra praksa na področju varstva pri delu“,
- sodelovanje v delovni skupini na področju osebne varovalne opreme,
- sodelovanje v delovni skupini na področju varnosti strojev,
- sodelovanje v delovni skupini na področju dvigal,
- sodelovanje v delovni skupini za nadzor na področju kemijske varnosti,
- sodelovanje v Odboru za splošno varnost proizvodov,
- sodelovanje v Odboru za delovanje notranjega trga,
- sodelovanje v SIST/TC DPN (delo pod napetostjo),
- sodelovanje pri pripravi publikacij s področja varnosti in zdravja pri delu,
- sodelovanje na raznih konferencah (Globalna varnost, Svetovni dan brez tobaka 2008, Varnost na gradbiščih ...) in delavnicah (Meritve hrupa in vibracij v delovnem okolju) ter srečanji (Združenje invalidov Slovenije),
- sodelovanje pri pripravi Zakona o eksplozivih in pirotehničnih izdelkih,
- sodelovanje pri pripravi Pravilnika o izvajanju ognjemetov,
- sodelovanje pri pripravi Pravilnika o tehničnih in varnostnih zahtevah, obrazcih za eksplozive in pirotehnične izdelke,
- sodelovanje pri pripravi Pravilnika o strokovni usposobljenosti za delo z eksplozivi in pirotehničnimi izdelki,
- sodelovanje pri pripravi strokovnih obrazložitev veljavnega Pravilnika o prvi pomoči.

3.12. ZAKLJUČEK

Kot je bilo omenjeno že v uvodu, je glede uspešnosti in učinkovitosti inšpekcijskega nadzora zelo pomembna politika, ki jo v zvezi s tem nadzorom vodi organ. V primerjavi z letom 2008 se ta politika tudi v letu 2009 ne bo bistveno spremenila. To pomeni, da bo dan večji poudarek pri nadzoru v glavnem istim problematičnim področjem, bo pa dodano še nekaj novih. Ker je glede smrtnih in težjih nezgod zelo izpostavljena panoga gradbeništva, glede lokacije dela pa gradbišča, bo v prihodnjem letu prav gradbeništvo in gradbiščem posvečena še večja pozornost kot doslej. To predvsem v povečanem obsegu poostrenega

nadzora glede izvajanja ukrepov za varovanje pred padcem z višine in uporabe osebne varovalne opreme ter s tem v zvezi preverjanje ustreznosti varnostnega načrta. Predmet poostrenega nadzora bo tudi izvajanje obveznosti naročnika oz. nadzornika projekta. Tak nadzor se bo izvajal predvidoma od meseca aprila do meseca novembra.

Razen navedenega bo poudarek dan tudi še naslednjim področjem, ki so s stališča varnosti in zdravja pri delu prav tako pomembna:

- ozaveščanje delodajalcev in delavcev,
- zmanjševanje števila vseh nezgod pri delu še posebno težkih,
- protieksplzijska zaščita,
- zaščita pred udarom električnega toka,
- kemijska varnost in direktiva oz. Uredba REACH,
- strokovno usposabljanje inšpektorjev,
- ostrejši inšpekcijski nadzor tudi v kazenskem smislu,
- aktivnosti za dosledno prijavljanje nezgod pri delu,
- delo subjektov z dovoljenjem za delo na področju varnosti pri delu.

Vsekakor pričakujemo, da bo v letu 2009 prišlo do revizije Zakona o varnosti in zdravju pri delu, saj je od sprejema tega zakona minilo že skoraj deset let. To pa je obdobje, ko so se razmere spremenile, prišlo je do novih spoznanj in izkušenj ipd. A je tudi zakon v sedANJI vsebini pokazal določene pomanjkljivosti in slabosti, ki jih je nujno potrebno odpraviti. Tudi glede podzakonskih aktov so razmere podobne. Ne glede na njihovo »starost« oz. obdobje veljavnosti ni prav nobenega, ki ne bi bil potreben večjih ali manjših, pogosto zelo nujnih korekcij. Vsako leto v letnih poročilih na to opozarjamo, vendar pa je dejansko narejenega zelo malo.

V tem letu je bila na različnih mestih izpostavljena problematika pomembne neenakosti podatkov, ki jih različne institucije (IVZ - Inštitut za varovanje zdravja, SURS – Statistični urad RS in IRSD – Inšpektorat RS za delo) izkazujejo glede števila nezgod oz. poškodb pri delu. Predvsem podatki SURS zelo izstopajo v tem smislu, da naj bi bilo število teh dogodkov občutno večje (okoli 40.000) kot so številke, ki jih izkazuje IVZ (številka za leto 2008 še ni znana) in IRSD (17.148). Problematika je bila obravnavana tudi na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve in na Svetu za varnost in zdravje pri delu in je bilo ugotovljeno, da do teh razlik prihaja predvsem zaradi različnosti metodologij in pristopov do zbiranja teh podatkov. Glede predstavitve teh podatkov pa je pomanjkljivost v tem, da se pri predstavitvah ne pove dovolj jasno in natančno, za katere podatke gre in na kakšen način in za kateri namen so bili pridobljeni. Predvsem je pomembno, da se ob predstavitvah natančno pove npr. to, ali ti podatki zajemajo samo dogodke, do katerih je prišlo na delovnih mestih, ali pa so zajeti tudi dogodki, do katerih je prišlo na službeni poti (npr. prometne nezgode), na poti na in z dela, ali so zajeti samo zaposleni ali tudi samozaposleni ali tudi kmetje, ki jim opravljanje kmetijske dejavnosti ni osnovna in glavna dejavnost itd. Taka nedoslednost glede teh podatkov ima pogosto za posledico, da se ti podatki zlorabljajo oz. prikazujejo tako, kot je to v interesu nekoga, ki bi s tem rad dosegel neke lastne interese, in zato ne predstavljajo realnih razmer.

V zvezi s tem na inšpektoratu ocenjujemo, da so z vidika varnosti in zdravja pri delu najpomembnejši predvsem tisti podatki, ki so zbrani in predstavljeni na podlagi EVROSTATOVE metodologije ESAW. Ti podatki (ocena IVZ) pa kažejo, da je nezgod pri delu okoli 19.000. Na podlagi te metodologije in obveznosti delodajalcev, da morajo na Inšpektorat RS za delo prijaviti vsako nezgodo pri delu, ki ima za posledico več kot tri dni odsotnosti z dela, zbira in predstavlja podatke o nezgodah pri delu tudi Inšpektorat RS za delo. Vendar je na inšpektorat za delo prijavljenih nezgod, ki ustrezajo kriterijem metodologije ESAW, manj kot 19.000, kar je posledica tega, da se kljub že nekajletnemu prizadevanju inšpektorjev za delo očitno vse nezgode pri delu še vedno ne prijavijo na inšpektorat za delo. Seveda pa so lahko podatki o nezgodah (pogosto se s tem v zvezi

govori o poškodbah) zbrani in predstavljeni tudi na druge načine in za druge namene, vendar pa bi moralo biti oz. mora biti to v vsakem primeru posebej natančno navedeno in poudarjeno, da ne pride do napačnih razumevanj in zavajanj.

ŠIFRA	DEJAVNOST	I. DELO IN UKREPI ORGANOV INŠPEKCIJE DELA										UKREPI					POROČILA, OBVESTILA	
		POSLOVNI SUBJEKTI IN ZAPOSLENI		ŠTEVILU PREGLEDOV			RAZISKAVE NEZGOD					UKREPI					DRŽAVNEMU TOŽILSTVU, POLICIJI IN DRUGIM INŠPEKCIJAM	SVETU DELAVCEV, DEL. ZAUP. IN REP. SINDIKATU
		ŠTEVILU PREGLEDANIH SUBJEKTOV	REDNI PREGLEDI	KONTROLNI PREGLEDI	IZREDNI PREGLEDI	SMRTNE	KOLEKTIVNE	TEŽJE	NEVARNI POJAVI	POKLICNA OBOLENJA	ODLOČBE	OVADBE	ODLOČBE O PREKRŠKU	PLAČILNI NALOGI	OBDOŽILNI PREDLOG	PREPOVED DELA		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
A01	Kmetijska proizvodnja in lov ter z njima povezane storitve	158	92	41	41	0	0	2	0	0	123	1	1	12	0	2	0	1
A02	Gozdarstvo	25	13	6	15	0	0	4	0	0	16	0	0	0	0	0	0	0
A03	Ribištvo in gojenje vodnih organizmov	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
B05	Pridobivanje premoga	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B06	Pridobivanje surove nafte in zemeljskega plina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B07	Pridobivanje rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B08	Pridobivanje rudnin in kamnin	10	3	1	10	0	0	1	0	0	7	0	0	2	1	0	0	0
B09	Storitve za rudarstvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C10	Proizvodnja živil	81	38	32	50	0	0	5	0	0	53	0	6	10	0	1	0	0
C11	Proizvodnja pliač	9	6	0	4	0	0	0	0	0	8	0	0	0	0	0	0	0
C12	Proizvodnja tobачnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C13	Proizvodnja tekstilij	47	14	15	38	0	0	1	0	0	34	0	0	6	0	0	0	9
C14	Proizvodnja oblačil	25	16	6	11	0	0	0	0	0	20	0	1	0	0	0	0	1
C15	Proizvodnja usnja, usnjenih in sorodnih izdelkov	10	2	0	12	0	0	1	0	0	7	0	0	2	0	0	0	1
C16	Obd. in pred. lesa, proiz. izd. iz lesa, plute, slane in protja, razen pohiš.	147	81	52	89	1	0	12	1	0	94	0	2	6	1	4	0	4
C17	Proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja	21	6	3	17	0	0	1	0	0	16	0	0	7	0	0	0	3
C18	Tiskarstvo in razmnoževanje posnetih nosilcev zapisa	53	27	21	20	0	0	1	0	0	26	0	0	0	0	0	0	1
C19	Proizvodnja koksa in naftnih derivatov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C20	Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov	15	3	5	16	0	0	1	1	0	18	0	2	0	0	1	1	0
C21	Proizvodnja farmacevtskih surovin in preparatov	1	0	0	3	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
C22	Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas	90	36	26	57	0	0	3	0	0	60	0	3	8	1	0	1	1
C23	Proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov	46	16	9	36	0	0	3	0	0	27	0	0	5	0	1	0	1
C24	Proizvodnja kovin	24	7	1	29	3	0	4	0	2	15	0	0	2	0	3	1	5
C25	Proizvodnja kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav	363	138	89	310	3	0	18	0	0	219	1	9	49	0	15	0	18
C26	Proizvodnja računalnikov, elektronskih in optičnih izdelkov	18	3	5	21	0	0	1	0	0	10	0	1	3	0	1	0	4
C27	Proizvodnja električnih naprav	48	18	14	45	0	0	0	0	0	35	0	1	6	0	3	0	4
C28	Proizvodnja drugih strojev in naprav	87	31	21	80	1	0	12	0	0	51	0	1	13	0	7	0	14
C29	Proizvodnja motornih vozil, prikolic in polprikolic	29	4	6	31	0	0	2	0	0	16	0	0	4	0	2	1	9
C30	Proizvodnja drugih vozil in plovil	7	1	4	7	0	0	1	0	0	3	0	0	0	0	0	0	1
C31	Proizvodnja pohištva	79	39	28	43	0	0	7	0	0	52	1	4	10	1	4	0	0
C32	Druge raznovrstne predelovalne dejavnosti	34	14	13	17	0	0	1	0	0	22	0	1	3	0	0	0	0
C33	Popravila in montaža strojev in naprav	39	15	10	29	0	0	0	0	0	26	1	1	6	0	1	0	1
D35	Oskrba z električno energijo, plinom in paro	17	2	62	77	2	0	4	0	0	64	1	1	2	0	1	1	0
E36	Zbiranje, prečiščevanje in distribucija vode	10	0	4	14	1	0	1	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0
E37	Ravnanje z odpadki	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E38	Zbir. in odvoz odpad. ter ravnanje z njimi, prid. sekund. surovin	14	7	4	11	0	0	2	0	0	7	0	0	3	0	0	0	0
E39	Saniranje okolja in drugo ravnanje z odpadki	2	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
F41	Građnja stavb	438	102	127	645	4	0	37	2	0	328	1	22	179	1	46	0	0
F42	Građnja inženjerskih objektov	78	19	22	137	0	0	11	2	0	58	0	3	28	0	7	0	1
F43	Specializirana građbena dela	815	279	221	748	5	0	36	0	0	516	7	28	184	1	54	0	2
G45	Trgovina z motornimi vozili in popravila motornih vozil	133	85	47	42	0	0	3	0	0	85	0	2	6	0	0	0	0
G46	Posredništvo in trgovina na debelo, razen z motornimi vozili	305	139	101	184	1	0	6	0	0	195	0	5	21	0	5	0	0
G47	Trgovina na drobno, razen z motornimi vozili	315	141	114	191	0	0	5	0	0	171	0	2	13	0	3	0	0
H49	Kopanski promet, cevovodni transport	189	80	50	129	4	0	5	0	0	106	0	7	21	1	4	0	0

		I. DELO IN UKREPI ORGANOV INŠPEKCIJE DELA																	
ŠIFRA	DEJAVNOST	POSLOVNI SUBJEKTI IN ZAPOSLENI	ŠTEVILO PREGLEDOV			RAZISKAVE NEZGOD						UKREPI					POROČILA, OBVESTILA		
			REDNI PREGLEDI	KONTROLNI PREGLEDI	IZREDNI PREGLEDI	SMRTNE	KOLEKTIVNE	TEŽJE	NEVARNI POJAVI	POKLICNA OBOLENJA	ODLOČBE	OVADBE	ODLOČBE O PREKRŠKU	PLAČILNI NALOGI	OBDOŽILNI PREDLOG	PREPOVED DELA	DRŽAVNEMU TOŽILSTVU, POLICIJI IN DRUGIM INŠPEKCIJAM	SVETU DELAVCEV, DEL. ZAUP. IN REP. SINDIKATU	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
H50	Vodni promet	2	0	2	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
H51	Zračni promet	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
H52	Skladiščenje in spremljajoče prometne dejavnosti	47	8	14	56	0	0	1	0	0	40	0	2	1	0	1	0	2	
H53	Pošta in kurirska dejavnost	3	0	0	5	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	1	
H55	Gostinske nastanitvene dejavnosti	38	11	14	28	0	0	3	0	0	20	0	0	2	0	1	0	0	
H56	Dejavnost střežbe jedi in pijač	375	217	140	169	0	0	1	0	0	243	0	7	14	0	1	0	0	
J58	Založništvo	11	3	2	7	0	0	0	0	0	9	0	0	2	0	0	0	0	
J59	Dejavnosti v zvezi s filmi, video- in zvočnimi zapisi	3	2	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
J60	Radjska in televizijska dejavnost	9	0	5	5	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	
J61	Telekomunikacijske dejavnosti	8	4	1	5	0	0	0	0	0	5	0	1	0	0	0	0	0	
J62	Računal. program., svetovanje in druge s tem povezane dejav.	24	8	3	16	0	0	0	0	0	11	0	0	2	0	0	0	0	
J63	Druge informacijske dejavnosti	7	2	0	5	0	0	2	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	
K64	Dejavn. finančnih stor. razen zavarovaln. in dejav. pokojnin. skladov	18	8	3	10	0	0	0	0	0	11	0	0	0	0	0	0	0	
K65	Dejavn. zavarov., pozavar. in pokojnin. skladov, razen obvl. soc. varn.	2	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	1	2	0	0	0	0	
K66	Pomožne dejavnosti za finančne in zavarovalniške storitve	7	0	1	7	0	0	0	0	0	3	0	0	2	0	0	0	0	
L68	Poslovanje z nepremičninami	63	20	17	49	0	0	1	0	0	28	0	0	6	0	1	0	0	
M69	Pravne in računovodske dejavnosti	32	11	7	21	0	0	0	0	0	20	0	0	3	0	0	0	0	
M70	Dejavnost uprav podjetij, podjetništvo in poslovno svetovanje	66	8	10	73	0	0	2	0	0	22	0	0	7	0	2	0	0	
M71	Arhitekturno in tehnično projektiranje, teh. preizk. in analiziranje	164	34	28	189	0	0	0	0	0	67	0	2	22	0	6	0	0	
M72	Znanstvena raziskovalna in razvojna dejavnost	12	3	1	11	0	0	1	0	0	8	0	0	3	0	1	0	0	
M73	Oglaševanje in raziskovanje trga	17	8	1	12	0	0	0	0	0	5	0	0	2	0	1	0	0	
M74	Druge strokovne in tehnične dejavnosti	11	5	2	14	0	0	0	0	0	7	0	0	0	0	0	0	0	
M75	Veterinarstvo	10	4	0	6	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
M77	Dajanje v najem in zakup	8	5	2	2	0	0	0	0	0	5	0	0	2	0	0	0	0	
N78	Zaposlovalne dejavnosti	25	5	7	30	0	0	2	0	0	8	0	1	0	0	0	0	0	
N79	Dejav. potovalnih agencij, organ. potovanj in s potovanji povez. dejav.	11	4	1	7	0	0	0	0	0	7	0	0	0	0	0	0	0	
N80	Varovanje in poizvedovalne dejavnosti	10	4	3	13	0	0	0	0	0	9	0	0	2	0	0	0	0	
N81	Dejavnost oskrbe stavb in okolice	45	13	17	43	1	0	2	0	0	30	0	1	5	0	5	0	0	
N82	Pisarniške in spremljajoče poslovne storitvene dejavnosti	13	4	5	11	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	1	0	0	
O84	Dejavnost javne uprave in obrambe, dejav. obvezne social. varn.	52	2	2	63	0	0	1	0	0	11	0	2	0	0	1	0	0	
P85	Izobraževanje	65	25	16	40	0	0	2	0	0	36	0	2	6	0	1	0	0	
Q86	Zdravstvo	36	15	9	19	0	0	0	0	0	20	0	1	0	0	0	0	0	
Q87	Socialno varstvo z nastanitvijo	14	0	4	11	0	0	1	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	
Q88	Socialno varstvo brez nastanitve	4	1	3	2	0	0	0	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	
R90	Kulturne in razvedrilne dejavnosti	6	1	1	6	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	
R91	Dejavnost knjižnic, arhivov, muzejev in druge kulturne dejavnosti	8	3	1	4	0	0	0	0	0	4	0	0	1	0	0	0	0	
R92	Prirejanje iger na srečo	5	2	2	4	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
R93	Športne in druge dejavnosti za prosti čas	14	2	3	14	0	0	1	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	
S94	Dejavnost članskih organizacij	13	0	2	12	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	1	0	0	
S95	Popravila računalnikov in izdelkov za široko rabo	11	11	3	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	
S96	Druge storitvene dejavnosti	100	83	18	21	0	0	0	0	0	79	0	0	2	0	1	0	0	
T97	Dejavnost gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
T98	Raznovrstna proizvodnja gospodinjstev za lastno rabo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
U99	Dejavnost eksteritorialnih organizacij in teles	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Skupaj	5155	2014	1513	4209	26	0	212	6	2	3246	13	123	699	7	188	7	84	

		UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V LETU 2008																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
ŠIFRA	DEJAVNOST	OPRAVLJANJE POGOJEV ZA IZPOLNJEVANJE DEJAVNOSTI												INTERNI SPLOŠNI AKTI						ORGANIZIRANOST IZVAJANJA VARNOSTI PRI DELU				ORGANIZIRANOST IZVAJANJA ZDRAVJA PRI DELU				OBVEŠČANJE DELAVCEV O VARNEM DELU TER NOVIH TEHNOLOGIJAH						EVIDENCE												USPOSABLJANJE DELAVCEV ZA VARNO DELO												OSEBNA VAROVALNA OPREMA																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
		11	12	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	41	42	51	52	53	54	55	56	61	62	63	64	65	66	67	68	69	610	71	72	73	74	75	76	77	78	79	81	82	83	84	85	86																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
2	1	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	41	42	51	52	53	54	55	56	61	62	63	64	65	66	67	68	69	610	71	72	73	74	75	76	77	78	79	81	82	83	84	85	86																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																					
A01	Kmetijska proizvodnja in lov ter z njima povezane storitve	0	0	7	7	2	4	1	2	13	1	0	0	1	0	0	1	0	0	2	0	0	0	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	0	27	0	0	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																		
A02	Gozdarstvo	0	0	3	0	0	0	1	0	4	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	2	2	0	1	0	0	0	0	0	1	0	3	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
A03	Ribištvo in golenje vodnih organizmov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
B05	Pridobivanje premoga	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
B06	Pridobivanje surove nafte in zemeljskega plina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
B07	Pridobivanje rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
B08	Pridobivanje rudnin in kamnin	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
B09	Storitve za rudarstvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																														
C10	Proizvodnja živil	0	0	10	5	4	4	5	0	9	3	0	0	3	0	0	4	0	4	1	0	3	12	13	11	12	11	12	10	11	12	10	11	11	0	14	0	0	0	7	0	2	2	1	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
C11	Proizvodnja plašč	0	0	0	1	0	0	0	0	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
C12	Proizvodnja tobakčnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																										
C13	Proizvodnja tekstilij	0	0	4	3	1	1	3	2	6	0	0	0	0	0	0	1	0	4	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	8	2	0	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																								
C14	Proizvodnja oblačil	0	0	1	1	2	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V LETU 2008																																																												
ŠIFRA DEJAVNOSTI	TOPLLOTNE RAZMERE										SVETLOBNE RAZMERE										ZDRAVSTVENI NADZOR										ROČNO PREMEEŠČANJE BREMEN				HRUP NA DELOVNEM MESTU				IZPOSTAVLJENOST DELAVCEV VIBRACIJAM				IZPOSTAVLJENOST DELAVCEV RAZLIČNIM SEVANJEM				DELO S SLIKOVINAMI ZASLONI				DELOVNA MESTA V OBJEKTIH									
	9.1	9.2	9.3	9.4	9.5	10.1	10.2	10.3	10.4	10.5	11.1	11.2	11.3	11.4	11.5	12.1	12.2	12.3	13.1	13.2	13.3	13.4	14.1	14.2	14.3	15.1	16.1	16.2	17.1	17.2	17.3	17.4	17.5	17.6																										
	DEJAVNOST	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99																									
2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
H50 Vodni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
H51 Zračni promet	0	13	0	0	0	0	4	0	0	0	2	1	5	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
H52 Skladiščenje in spremljajoče prometne dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	5	2	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0																									
H53 Poštna in kurirska dejavnost	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
H55 Gostinske nastanitvene dejavnosti	0	3	1	0	0	0	1	0	0	0	1	1	11	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0																									
I56 Dejavnost strežbe jedi in pijač	0	99	5	0	2	1	69	0	2	2	10	47	143	60	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	14																										
J58 Založništvo	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
J59 Dejavnosti v zvezi s filmi, video- in zvočnimi zapisi	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
J60 Radialna in televizijska dejavnost	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
J61 Telekomunikacijske dejavnosti	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
J62 Računal. program., svetovanje in druge s tem povezane dejav.	0	6	0	0	0	0	4	0	0	0	0	3	5	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1																									
J63 Druge informacijske dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
K64 Dejavn. finančnih stor., razen zavarovaln. in dejav. pokojnin. skladov	0	1	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	5	7	0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
K65 Dejavn. zavarov., pozavar. in pokojnin. skladov, razen obh. soc. varn.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
K66 Pomožne dejavnosti za finančne in zavarovalniške storitve	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
L68 Poslovanje z nepremičninami	0	7	0	0	0	0	2	0	0	0	1	6	17	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1																										
M69 Pravne in računovodske dejavnosti	0	9	1	0	0	0	3	0	0	0	2	0	11	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0																									
M70 Dejavnost uprav podjetij, podjetniško in poslovno svetovanje	0	3	1	0	0	0	0	1	0	1	2	0	12	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
M71 Arhitekturno in tehnično projektiranje, teh. preizk. in analiziranje	1	10	0	0	0	0	1	0	0	0	1	3	30	7	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0																									
M72 Znanstvena raziskovalna in razvojna dejavnost	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	3	5	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0																									
M73 Oglaševanje in raziskovanje trga	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	6	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0																									
M74 Druge strokovne in tehnične dejavnosti	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	6	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
M75 Veterinarstvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
N77 Dajanje v najem in zakup	0	2	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1																									
N78 Zaposlovalne dejavnosti	0	2	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	1																									
N79 Delav. potovalnih agencij, organ. potovanj in s potovanji povez. dejav.	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																										
N80 Varovanje in poizvedovalne dejavnosti	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	6	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	1	0																									
N81 Dejavnost oskrbe stavb in okolice	0	4	0	0	0	0	1	0	0	0	2	3	17	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0																									
N82 Pisarniške in spremljajoče poslovne storitvene dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
O84 Dejavnost javne uprave in obramba, dejav. obvezne social. varn.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0																										
P85 Izobraževanje	0	9	0	0	0	0	6	0	0	1	0	5	7	12	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0																									
Q86 Zdravstvo	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	4	12	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
Q87 Socialno varstvo z nastanitvijo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
Q88 Socialno varstvo brez nastanitve	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
R90 Kulturne in razvedrilne dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
R91 Dejavnost knjižnic, arhivov, muzejev in druge kulturne dejavnosti	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0																									
R92 Prirejanje iger na srečo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
R93 Športne in druge dejavnosti za prosti čas	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0																									
S94 Dejavnost članskih organizacij	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									
S95 Popravila računalnikov in izdelkov za široko rabo	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	5	0	0	0	0	0	0	0																																								

		UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V LETU 2008																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
		DELOVNA MESTA NA PROSTEM										GIBANJE IN NOTRANJI TRANSPORT										NEVARNE IN ŠKODLJIVE SNOVI										BIOLOŠKI DEJAVNIKI										ELEKTRIČNI TOK										DELOVNA OPREMA																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																		
		DELOVNA MESTA NA PROSTEM										GIBANJE IN NOTRANJI TRANSPORT										NEVARNE IN ŠKODLJIVE SNOVI										BIOLOŠKI DEJAVNIKI										ELEKTRIČNI TOK										DELOVNA OPREMA																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																		
DEJAVNOST		181	182	183	184	185	186	187	188	189	1810	1811	1812	191	192	193	201	202	203	204	205	206	207	208	209	2010	2011	2012	2013	2014	211	221	222	223	224	225	231	232	233	234	241	242	243	244	245																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																									
1	2	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																									
H50	Vodni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							
H51	Zračni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																			
H52	Skladiščenje in spremljajoče prometne dejavnosti	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	3	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
H53	Poštna in kurirska dejavnost	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
I55	Gostinske nastanitvene dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
I56	Dejavnost strežbe jedi in pijač	0	0	1	2	1	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	44	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	112	0	22	0	1	3	83	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
J58	Založništvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
J59	Dejavnosti v zvezi s filmi, video- in zvočnimi zapisi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
J60	Radjska in televizijska dejavnost	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

ŠIFRA		UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V LETU 2008																																								
		VARNOST STROJEV												PROTEKSPLOZIJSKA ZAŠČITA												DVGALA S KABINO		TLAČNE POSODE		OBVEZNOSTI V ZVEZI S PROSTIM PRETOKOM BLAGA NA EVROPSKEM TRGU												
														SODELOVANJE DELAVCEV PRI ZAGOTAVLJANJU VARNOSTI IN ZDRAVJA										SODELOVANJE S PREDSTAVNIKI DELAVCEV IN SINDIKATI		POSEBNO VARSTVO DELAVCEV		IZPOLNJEVANJE OBVEZNOSTI DO ORGANOV NADZORA		UREJENOST STATUSA DELAVCA		IZVAJANJE DOLOČIL ZAKONA O OMEJEVANJU UPORABE TOBAKA		NADZOR NAD ZAKONOM O OMEJEVANJU PORABE ALKOHOLA		VARSTVO PRED POŽAROM		NADZOR NAD ORGANIZACIJAMI Z DOVOLJENJEM ZA DELO				
1	2	25.1	25.2	25.3	25.4	25.5	25.6	25.7	26.1	26.2	26.3	26.4	26.5	26.6	27.1	27.2	27.3	28.1	28.2	29.1	29.2	30.1	30.2	31.1	31.2	32.1	32.2	33.1	34.1	34.2	35.1	36.1	36.2	37.1	37.2	37.3	37.4	37.5	37.6	38.1	38.2	
A01	Kmetijska proizvodnja in lov ter z njima povezane storitve	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A02	Gozdarstvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
A03	Ribištvo in gojenje vodnih organizmov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
B05	Pridobivanje premoga	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
B06	Pridobivanje surove nafte in zemeljskega plina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
B07	Pridobivanje rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
B08	Pridobivanje rudnin in kamnin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
B09	Storitve za rudarstvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
C10	Proizvodnja živil	0	1	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	
C11	Proizvodnja plač	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
C12	Proizvodnja tobanih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
C13	Proizvodnja tekstilij	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
C14	Proizvodnja oblačil	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
C15	Proizvodnja usnja, usnjenih in sorodnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
C16	Obd. in pred. lesa, proiz. izl. iz lesa, plute, slame in protla. razen pohiš.	0	0	0	0	0	1	0	2	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0
C17	Proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
C18	Tiskarstvo in razmnoževanje posnetih nosilcev zapisa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
C19	Proizvodnja koksia in naftnih derivatov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
C20	Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C21	Proizvodnja farmacevtskih surovin in preparatov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
C22	Proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
C23	Proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
C24	Proizvodnja kovin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
C25	Proizvodnja kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav	0	0	0	0	0	0	2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	2	0	0	0	0	4	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
C26	Proizvodnja računalnikov, elektronskih in optičnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
C27	Proizvodnja električnih naprav	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0									

LEGENDA

1.1.	odločba o izpolnjevanju posebnih pogojev za opravljanje dejavnosti (če so ti predpisani s posebnim zakonom (delo z azbestom...))	8.5.	ustreznost izbire OVO
1.2.	obrotno dovoljenje	8.6.	prilagojenost te opreme uporabniku
2.1.	izjava o varnosti - obvezna vsebina (2. člen Pravilnika)	9.1.	opredeljenost in ocenjevanje toplotnih razmer v Izjavi o varnosti z oceno tveganja (11. člen Pravilnika o načinu izdelave Izjave o varnosti z oceno tveganja)
2.2.	ocena tveganja – ustreznost ocenjevanja (5., 6., 7., 8., 9., in 10. člen Pravilnika)	9.2.	izvajanje preiskav toplotnih razmer v opredeljenih rokih (15. in 62. člen ZVZD)
2.3.	drugi interni akti (metodologije, postopki, elaborati, pravila oz. pravilniki, sistemizacija, pooblastila, ...)	9.3.	ustreznost dokumentiranja izvedenih preiskav (poročilo, zapisnik, ...)
2.4.	izjava o varnosti z oceno tveganja – izdelana in sprejeta (14. člen ZVZD)	9.4.	dejansko stanje ob pregledu (ocena, ...)
2.5.	ocena tveganja – obvezna vsebina (4. člen Pravilnika)	9.5.	ustreznost izvajanja preiskav (meritve, izvajalci, metode, merilni instrumenti, ...)
2.6.	ocena tveganja – ustreznost ukrepov za zmanjšanje tveganja (11. člen Pravilnika)	10.1.	opredeljenost in ocenjevanje svetlobnih razmer v Izjavi o varnosti z oceno tveganja (11. člen Pravilnika o načinu izdelave Izjave o varnosti z oceno tveganja)
2.7.	izjava o varnosti z oceno tveganja – revizija (16. člen Pravilnika)	10.2.	izvajanje preiskav svetlobnih razmer v opredeljenih rokih (15. in 62. člen ZVZD)
3.1.	določitev strokovnega delavca/strokovne službe (18. člen ZVZD)	10.3.	ustreznost izvajanja preiskav (meritve, izvajalci, metode, merilni instrumenti, ...)
3.2.	izpolnjevanje predpisanih zahtev za izvajanje strokovnih nalog (19. člen ZVZD)	10.4.	ustreznost dokumentiranja izvedenih preiskav (poročilo, zapisnik, ...)
3.3.	omogočiti strokovno opravljanje strokovnih nalog - neodvisnost, časovni obseg, dostop do podatkov, izpopolnjevanje znanja... (18. člen ZVZD)	10.5.	dejansko stanje ob pregledu (ocena, ...)
3.4.	določitev zahtev organiziranja izvajanja varnosti pri delu - izobrazba strokovnega delavca, število delovnih enot (18. člen ZVZD)	11.1.	opredeljenost v Izjavi o varnosti z oceno tveganja (11. člen Pravilnika o načinu izdelave Izjave o varnosti z oceno tveganja)
4.1.	zagotovitev izvajanja nalog zdravstvenega varstva (20. člen ZVZD)	11.2.	zagotavljanje pogojev, na osnovi katerih bo naloge zdravstvenega varstva opravljal pooblaščen zdravnik
4.2.	izpolnjevanje predpisanih zahtev za izvajanje nalog zdravstvenega varstva (21. člen ZVZD)	11.3.	specialist medicine dela, prometa in športa (20. člen ZVZD)
5.1.	obveščanje lastnih delavcev (15/4., 23/1. in 23/2. člen ZVZD)	11.4.	izvajanje zdravstvenih pregledov (22. člen ZVZD oz. 10. člen Pravilnika o preventivnih zdravstvenih pregledih)
5.2.	obveščanje delavcev drugega izvajalca (23/4. 24/7. člen ZVZD, Uredba)	11.5.	organiziranost prve pomoči ter sredstva in oprema za zagotavljanje prve pomoči (Pravilnik o organizaciji, materialu in opremi za prvo pomoč na delovnem mestu)
5.3.	opremljenost z varnostnimi znaki ter njihova ustreznost (znaki za prepovedi, opozorilni znaki, znaki za obvezno ravnanje, ... (23/5. člen ZVZD in Pravilnik o varnostnih znakih))	12.1.	vsebinska ustreznost opravljenih zdravstvenih pregledov glede na delovni proces (npr. delo na višini, hrup, ročno premeščanje bremen, psiholog, ...)
5.4.	preprečevanje dostopa na mesta, kjer delavcem preti neposredna in neizogibna nevarnost - navodila, dokumenti, pooblastila, nadzor... (23/4. člen ZVZD)	12.2.	opredeljenost in ocenjevanje problematike v Izjavi o varnosti z oceno tveganja (če je prisotna) - (11. člen Pravilnika o načinu izdelave Izjave o varnosti z oceno tveganja)
5.5.	opremljenost z navodili za varno delo v skladu s posebnimi predpisi (23/5. člen ZVZD)	12.3.	namoščanje s primerno delovno opremo, pripomočki in primernimi mehanskimi pomagali ter zagotavljanje organizacijskih in tehničnih ukrepov na področju ročnega premeščanja bremen (4. člen pravilnika)
5.6.	pisni sporazum (25. člen ZVZD)	13.1.	posvetovanje z delavci in njihovimi predstavniki ter usposabljanje in poučevanje delavcev o problematiki ročnega prenašanja bremen (8. in 9. člen pravilnika)
6.1.	periodične preiskave fizikalnih, kemičnih in bioloških škodljivosti	13.2.	opredeljenost in ocenjevanje problematike v Izjavi o varnosti z oceno tveganja (če je prisotna)
6.2.	periodični preizkusi in pregledi delovne opreme	13.3.	(11. člen Pravilnika o načinu izdelave Izjave o varnosti z oceno tveganja)
6.3.	preizkusi in pregledi sredstev in opreme za osebno varnost pri delu	13.4.	izvajanje preiskav škodljivosti hrupa v opredeljenih rokih (15. in 62. člen ZVZD)
6.4.	usposabljanje za varno delo in preizkusi praktičnega znanja	14.1.	ustreznost izvajanja preiskav (meritve, izvajalci, metode, merilni instrumenti, ...)
6.5.	posebne zdravstvene zahteve iz 16. člena ZVZD	14.2.	dejansko stanje ob pregledu (ocena, meritev inšpektorja, ...)
6.6.	preventivni zdravstveni pregledi delavcev	14.3.	opredeljenost in ocenjevanje problematike v Izjavi o varnosti z oceno tveganja (če je prisotna)
6.7.	poškodbe pri delu, kolektivne nezgode, nevarni pojavi, poklicne bolezni, bolezn v zvezi z delom in njihovih vzrokih	14.4.	(11. člen Pravilnika o načinu izdelave Izjave o varnosti z oceno tveganja)
6.8.	obvestila o pričetku delovnega procesa z večjimi nevarnostmi za poškodbe in zdravstvene okvare	14.5.	zagotavljanje ustreznih organizacijskih in tehničnih ukrepov za ureditev problematike vibracij
6.9.	nevarnih snoveh, ki se uporabljajo (določeno v posebnih predpisih)	15.1.	izvajanje preiskav škodljivosti vibracij v opredeljenih rokih (15. in 62. člen ZVZD)
6.10.	evidenca pregledov, preizkusov in meritev električnih inštalacij (135. člen Pravilnika o varstvu pri delu pred nevarnostjo električnega toka)	16.1.	dejansko stanje ob pregledu (ocena, ...)
7.1.	usposabljanje vodilnega oseba	16.2.	izpolnjevanje zahtev v zvezi z opremo (zaslon, tipkovnica, delovna miza, delovni stol)
7.2.	izvajanje teoretičnega usposabljanja delavcev	17.1.	izpolnjevanje zahtev v zvezi z delovnim okoljem (prostorske zahteve)
7.3.	usposabljanje delavcev v posebnih primerih – predpisano s pravilniki (ročno premeščanje bremen (t.33.3), hrup (t. 34.7), vibracije (t. 35.7), EMS (t.36.7), žerjavisti, vilčaristi, šoferji, kurjaci, kompresoristi, delavci, ki ravnaajo z nevarnimi snovmi, delavci, ki opravljajo dezinfekcijo in deratizacijo, ...)	17.2.	ustreznost objekta (stabilnost in trdnost; tla, stene, stropi, streha, stenska in strešna okna, vrata, električne inštalacije, stopnišča, lestve, nevarne odprtine)
7.4.	usposabljanje predstavnikov delavcev	17.3.	ustreznost delovnih prostorov (površina, višina, volumen, urejenost, opremljenost...)
7.5.	opredeljenost v Izjavi o varnosti (11. člen Pravilnika o načinu izdelave Izjave o varnosti z oceno tveganja)	17.4.	posebni prostori (prostor za počitek, aktivno rekreacijo, odmor, kajenje, za vzdrževanje opreme, za nosečnice in doječe matere, ...)
7.6.	izvajanje praktičnega usposabljanja delavcev	17.5.	sanitarni prostori (garderobe, kopalnice, stranišča, ...)
7.7.	ustreznost izvajanja teoretičnega usposabljanja (izvajalci, preizkus usposobljenosti, izvajanje v delovnem času in brezplačno)	17.6.	ergonomske in druge posebne zahteve
7.8.	ustreznost izvajanja praktičnega usposabljanja (izvajalci, program, preizkus usposobljenosti, izvajanje v delovnem času in brezplačno)	18.1.	načrt reševanja
7.9.	prilagojenost programa usposabljanja posebnostim delovnega mesta	18.2.	stalna delovna mesta na prostem (20. pogl. pravilnika, ...)
8.1.	zagotavljanje OVO	18.3.	začasna delovna mesta na prostem (uredba - gradbišča, začasna in prelična delovišča, ...)
8.2.	zagotavljanje uporabe OVO	18.4.	začasna delovna mesta na prostem - na višini (na strehi, na fasadnem ali nosilnem odru, na različnih konstrukcijah ... - stabilnost, zavarovanje, načrti, pregledi)
8.3.	pregledi in preiskave OVO	18.5.	začasna delovna mesta na prostem - v globini (stabilnost brežin, razpiranje, zavarovanje na zgornjem robu, ...)
8.4.	opredeljenost OVO v internem aktu		

LEGENDA

- 18.6. prijava gradbišča s strani investitorja kadar je potrebna (kopija na gradbišču, ažurirana s podatki o vseh izvajalcih)
- 18.7. varnostni načrt
- 18.8. koordinatorji za varnost in zdravje pri delu (imenovanje, izpolnjevanje pogojev)
- 18.9. upoštevanje temeljnih načel preventive s strani investitorja (sprejete rešitve v projektu objekta in ob terminskem planiranju ter izvajanju - ogrožanje zaradi istovrstnega izvajanja različnih del, ...)
- 18.10. dokumentacija za uporabnika (izdelana, na gradbišču)
- 18.11. izpolnjevanje nalog koordinatorja (opravljanje nalog, vodenje knjige ukrepov za varno delo, usklajevanje del, nadzor ...)
- 18.12. upoštevanje navodil in opozoril koordinatorja za varnost in zdravje pri delu (s strani izvajalcev del)
- 19.1. poti za hojo in transport, izhodi, prehodi, evakuacijske poti, stopnice, tekoče stopnice in proge, (širine, proste višine, nakloni, ravnost tal ...)
- 19.2. nakladalne, odlagalne in skladiščne površine (ravnost tal ...)
- 19.3. spoštovanje predpisanih zahtev in ukrepov (omejitve hitrosti, talne označbe, prepovedi, založenost, ...)
- 20.1. seznanjenost in količina na delovnih mestih
- 20.2. dokumentacija za nevarne snovi (varnostni list, navodila za varno delo,...)
- 20.3. seznanjenost s Praktičnimi smernicami za delo z nevarnimi kemičnimi snovmi
- 20.4. posebne zahteve glede usposobljenosti delavcev (po pravilniku)
- 20.5. pisno obvestilo o pričetku del z azbestom
- 20.6. skladiščenje in količina na delovnih mestih
- 20.7. opredeljenost in ocenjevanje problematike v Izjavi o varnosti z oceno tveganja (če je prisotna) (11. člen Pravilnika o načinu izdelave Izjave o varnosti z oceno tveganja)
- 20.8. ostale ugotovljene kršitve v zvezi s Pravilnikom o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu (Ur.list RS št.33/01)
- 20.9. izvajanje preiskav kemičnih škodljivosti v opredeljenih rokih (15. in 62. člen ZVZD)
- 20.10. ustreznost izvajanja preiskav (meritve, izvajalci, metode, merilni instrumenti,...)
- 20.11. ustreznost dokumentiranja izvedenih preiskav (poročilo, zapisnik, ...)
- 20.12. dejansko stanje ob pregledu (ocena,)
- 20.13. zagotavljanje ustreznih organizacijskih in tehničnih ukrepov za ureditev problematike kemičnih škodljivosti
- 20.14. izvajanje biološkega monitoringa
- 21.1. opredeljenost in ocenjevanje problematike v Izjavi o varnosti z oceno tveganja (če je prisotna) (11. člen Pravilnika o načinu izdelave Izjave o varnosti z oceno tveganja)
- 22.1. pregledi in meritve električnih instalacij (pravilnik, tehnični predpisi in standardi)
- 22.2. pregledi in meritve strelvodnega sistema
- 22.3. ugotovljeno dejansko stanje ob pregledu (vizuelno)
- 22.4. ustreznost organiziranosti in izvajanja del (pravilnik)
- 22.5. opredeljenost v internem aktu
- 23.1. ustreznost dokumentiranja izvedenih preiskav (potrdilo, zapisnik, ...)
- 23.2. izvajanje pregledov in preizkusov v opredeljenih rokih (15. in 62. člen ZVZD)
- 23.3. ugotovljeno dejansko stanje v času pregleda (namesitev, napisi, pogonska energija, krmiljenje, varnostne naprave, varovala, kontrolni instrumenti, signalne naprave, urejenost, opremljenost, ...)
- 23.4. ustreznost izvajanja pregledov in preizkusov (meritve, izvajalci, metode, merilni instrumenti, postopki, ...)
- 24.1. označevanje* OVO ZA VAROVANJE NOG
- 24.2. označevanje* OVO ZA VAROVANJE NA VIŠINI
- 24.3. izjava o skladnosti* OVO ZA VAROVANJE GLAVE
- 24.4. o skladnosti* OVO ZA VAROVANJE ROK
- 24.5. ostala dokumentacija, ki jo hrani dobavitelj (tehnična mapa, poročilo o tiskem preizkusu...) – zahtevana

v primeru npr. nezgode pri delu

- 25.1. ustreznost dokumentiranja izvedenih preiskav (potrdilo, zapisnik, ...)
- 25.2. izvajanje pregledov in preizkusov v opredeljenih rokih (15. in 62. člen ZVZD)
- 25.3. izjava o skladnosti (EC deklaracija)
- 25.4. navodilo za uporabo
- 25.5. ostala dokumentacija (tehnična mapa, poročilo o tiskem preizkusu,...)
- 25.6. ugotovljeno dejansko stanje v času pregleda
- 25.7. ustreznost izvajanja pregledov in preizkusov (meritve, izvajalci, metode, merilni instrumenti, postopki, ...)
- 26.1. opredeljenost v internem aktu (elaborat eksplozijske ogroženosti) in druga dokumentacija (19. člen PPZ)
- 26.2. vgraditev opreme (21. člen PPZ)
- 26.3. vzdrževanje opreme (22. člen PPZ)
- 26.4. usposabljanje (24. člen PPZ – 1.1. priloge št. XIII)
- 26.5. pojav eksplozije – prijava na IRSD (25. člen PPZ)
- 26.6. ugotovljeno dejansko stanje v času pregleda (bistvene varnostne zahteve)
- 27.1. dokumentacija, ki na ustrezen način izkazuje brezhibnost (poročila)
- 27.2. pogodbe za: vzdrževanje, skrbništvo, reševanje
- 27.3. ugotovljeno dejansko stanje v času pregleda
- 28.1. dokumentacija, ki na ustrezen način izkazuje brezhibnost
- 28.2. izvajanje periodičnih pregledov in preizkusov (izvajalci, metodologije, instrumenti, zapisniki, ..., (15/7. člen ZVZD))
- 29.1. izvajanje obveznosti delodajalca (28.in 29. člen ZVZD)
- 29.2. izvajanje obveznosti delavcev (36. in 37. člen ZVZD)
- 30.1. sodelovanje s predstavniki delavcev (delavski zaupnik, svet delavcev, posredovanje dokumentacije (28., 29. in 30. člen ZVZD)
- 30.2. sodelovanje s sindikati (28/3. člen ZVZD)
- 31.1. varstvo žena (materinstvo (delovni čas, dopust, težja, nevarna in zdravju škodljiva dela), nočno delo) (členi 186 do 193 ZDR)
- 31.2. varstvo invalidov in starejših delavcev členi (199 do 203 ZDR)
- 32.1. obveščanje o začetku del in evidenca (26. in 39/8. člen ZVZD)
- 32.2. obveščanje o poškodbah pri delu, kolektivnih nezgodah in poklicnih boleznih ter evidenca (27. in 39/7. člen ZVZD)
- 33.1. pogodba o zaposlitvi (9. do 119. člen ZDR)
- 34.1. zagotavljanje prepovedi kajenja v zaprtih delovnih prostorih, upoštevajoč predpisane izjeme (16. člen ZOUTI)
- 34.2. nespoštovanje prepovedi kajenja v zaprtih delovnih prostorih, upoštevajoč predpisane izjeme (16. člen ZOUTI)
- 35.1. prepoved prodaje oz. ponudbe alkoholnih pijač med delovnim časom na delovnem mestu (tretja alineja 12. člena v povezavi s 15. členom ZOPA)
- 36.1. požarni načrt
- 36.2. gasilna oprema (veljavnost, namesitev, založenost, ...)
- 37.1. pomanjkljivosti pri izvajanju pregledov in preizkusov delovne opreme
- 37.2. pomanjkljivosti pri izvajanju preiskav fizikalnih, kemičnih in bioloških škodljivosti
- 37.3. pomanjkljivosti pri izvajanju usposabljanja za varno delo
- 37.4. neustrezna dokumentacija o opravljenih pregledih in preizkusih delovne opreme
- 37.5. neustrezna dokumentacija o opravljenih preizkusih fizikalnih, kemičnih in bioloških škodljivosti
- 37.6. neustrezna dokumentacija o opravljenih usposabljanjih za varno delo (zapisniki)
- 38.1. vse ostale ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti

4. INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ

4.1. SPLOŠNO

V poročevalskem letu smo pri inšpekcijskih nadzorih še posebno pozornost posvetili izvajanju novele Zakona o delovnih razmerjih in Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, s katerima se je razširila pristojnost Inšpektorata RS za delo ter s tem tudi možnost ukrepanja. V poročevalskem obdobju smo na področju delovnih razmerij opravili 9.355 inšpekcijskih nadzorov. Menimo, da je upad števila nadzorov v primerjavi s preteklim koledarskim letom posledica dodatnih pristojnosti ter v veliki meri nenehnih sprememb Zakona o prekrških, ki prekrškovnim organom, med katere sodi tudi Inšpektorat RS za delo, prinašajo nove naloge, s tem pa hitri postopek o prekršku postaja vse bolj zahteven. Pri opravljanju prvenstvene naloge Inšpektorata RS za delo, to je pri izvajanju inšpekcijskega nadzora, smo v letu 2008 na področju delovnih razmerij ugotovili skupno 5.466 kršitev, največ v zvezi s pogodbo o zaposlitvi (1.369), plačami (843) ter evidencami na področju dela (696). Največ kršitev smo evidentirali v dejavnosti gradbeništva (1.258), gostinstva (806) in trgovine (663), v katerih vsako leto opravimo tudi največje število inšpekcijskih nadzorov. Zaradi ugotovljenih nepravilnosti smo med drugim izdali 1.860 ureditvenih odločb, 205 odločb o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti, 1.792 plačilnih nalogov ter 866 odločb o prekršku.

V letu 2008 smo lahko že pridobili sliko stanja izvajanja novele Zakona o delovnih razmerjih, ki je pričela veljati 28. 11. 2007. Novela omenjenega zakona je zelo pomembna z vidika inšpekcijskega nadzora, saj je razširila pristojnosti Inšpektorata RS za delo in s tem tudi možnost ukrepanja v primeru ugotovljenih kršitev. Ob tem velja izpostaviti, da so z novelo omenjenega zakona na novo opredeljena nekatera ravnanja delodajalcev kot prekrški (kot npr. neizplačilo regresa za letni dopust, neupoštevanje pravic prevzetim delavcem še eno leto po prevzemu itd.), s čimer je razširjena tudi možnost ukrepanja Inšpektorata RS za delo v prekrškovnem postopku. Ravno tako so bili nekateri prekrški dodani tudi z novelo Zakona o zaposlovanju in delu tujcev (ki je stopila v veljavo 3. 12. 2007). V poročevalskem obdobju smo ravno tako poostreno nadzirali izvajanje novele Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, in sicer tako v obliki rednih in izrednih nadzorov kot tudi v obliki usmerjenih in koordiniranih akcij. Glede na navedeno, ob nenehnih spremembah Zakona o prekrških, do katerih je prišlo tudi v poročevalskem obdobju, pa se je obseg dela Inšpektorata RS za delo znatno povečal.

Tako kot v preteklih letih smo si tudi v letu 2008 prizadevali preseči ali pa vsaj doseči enako število inšpekcijskih nadzorov v primerjavi z letom poprej, vendar nam zastavljenega cilja ni povsem uspelo doseči. V poročevalskem obdobju smo na področju delovnih razmerij opravili **9.355 inšpekcijskih nadzorov**. Menimo, da je upad števila nadzorov posledica dejstva, da smo zaradi novih pristojnosti pri inšpekcijskih nadzorih ugotavljali več kršitev in izrekli tudi nove odločitve v prekrškovnih postopkih, kar je nedvomno podaljšalo postopke. Nekoliko manjšemu številu

inšpekcijskih nadzorov pa so po našem mnenju v veliki meri botrovale spremembe Zakona o prekrških, s katerimi so prekrškovnim organom, ki odločajo v hitrem postopku o prekršku, dodane nove naloge, hitri postopek o prekršku pa postaja vse bolj zahteven in zapleten.

Pri odkrivanju in preprečevanju kršitev (največkrat na področju zaposlovanja in dela tujcev) smo pogosto sodelovali tudi z drugimi pristojnimi organi, kot npr. Ministrstvom za notranje zadeve, Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve, Zavodom RS za zaposlovanje, Davčno upravo RS, Tržnim inšpektoratom RS, Policijo itd.

Na Inšpektoratu RS za delo še vedno vztrajamo pri enaki klasifikaciji inšpekcijskih nadzorov, kot to velja za pretekla koledarska leta. Inšpekcijski nadzori so tako potekali v obliki:

- rednih inšpekcijskih nadzorov naključno izbranih subjektov,
- rednih in izrednih nadzorov subjektov, opravljenih na podlagi različnih pobud oz. prijav,
- kontrolnih inšpekcijskih nadzorov, namenjenih preverjanju upoštevanja predhodno izdanih ukrepov Inšpektorata RS za delo, kar je po naši oceni še posebej pomembno za izpolnitev namena nadzora - to je pravilno in dosledno izvajanje predpisov,
- usmerjenih akcij s področja nadzora delovnih razmerij,
- koordiniranih akcij ugotavljanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, ki jih izvajamo skupaj s Tržnim inšpektoratom RS, Davčno upravo RS, Prometnim inšpektoratom RS, Policijo, po potrebi pa tudi z Zdravstvenim inšpektoratom RS in nekaterimi drugimi inšpektorati.

Po številu opravljenih posameznih vrst nadzorov tudi v letu 2008 prednjačijo izredni inšpekcijski nadzori. Gre za nadzore, opravljene v okviru različnih usmerjenih in drugih akcij Inšpektorata RS za delo ter nadzore, ki jih po uradni dolžnosti opravimo v zvezi z različnimi prijavami oz. pobudami. Med pobudniki se pogosto pojavljajo Prometni inšpektorat RS, Policija, sindikati, Inšpektorat RS za šolstvo in šport, Tržni inšpektorat RS, Zavod RS za zaposlovanje, Davčna uprava RS, Varuh človekovih pravic, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za notranje zadeve itd. Večino prijav oz. pobud še vedno prejmemo s strani delavcev ter drugih fizičnih oseb, ki se v ta namen vse pogosteje poslužujejo elektronske pošte, v številnih primerih pa tudi avtomatskega odzivnika, namenjenega prijavi zaposlovanja in dela na črno. Med temi prijavami prejmemo tudi anonimne prijave z nerazumljivo ali nepopolno vsebino, zaradi česar jih ni mogoče obravnavati. Vlagatelj pa zaradi njihove anonimnosti ne moremo pozvati k dopolnitvi prijave.

Tudi v tem poročevalskem obdobju smo pogosto prejeli vloge, ki ne sodijo v pristojnost Inšpektorata RS za delo, zato smo jih skladno s 4. odstavkom 65. člena Zakona o splošnem upravnem postopku odstopili drugim pristojnim organom. Neredko pa smo pri teh delodajalcih opravili tudi inšpekcijski nadzor na področju delovnih razmerij po uradni dolžnosti ter preverili stanje glede izvajanja delovnopravne zakonodaje.

V poročevalskem obdobju smo v skladu s 3. členom Zakona o inšpekciji dela preko pripomb in predlogov sodelovali pri pripravi predpisov oz. sprememb predpisov, in sicer pri pripravi Predloga Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2002/15/ES o urejanju delovnega časa oseb, ki opravljajo spremljevalne dejavnosti v cestnem prometu, Osnutka sporazuma z ZR Nemčijo glede boja proti zaposlovanju in delu na črno, predloga Pravilnika o merilih za delo v izmenah izvršilnih železniških delavcev, Pravilnika o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o obliki in vsebini vpisnikov in pomožnih knjig pri prekrškovnih organih ter Navodil o kratkotrajnem delu.

Vse močnejši je tudi interes delavcev in delodajalcev za pridobitev strokovne pomoči na Inšpektoratu RS za delo, zato smo v letu 2008 še okrepili svojo preventivno vlogo. V

poročevalskem obdobju smo namreč prejeli kar **913 pisnih zaprosil za strokovno pomoč** po pošti oz. elektronski pošti, pri čemer so zaprosila pogosto zelo obširna in zajemajo več vprašanj, ki se neredko nanašajo na različna področja (glej tudi podpoglavje Strokovna pomoč v skladu s 4. členom Zakona o inšpekciji dela). Način nudenja strokovne pomoči je odvisen od tega, kako se vlagatelj obrne na Inšpektorat RS za delo. Poleg pisnih odgovorov vlagateljem zagotavljamo odgovore tudi ustno, ob obisku delavca na inšpektoratu v času uradnih ur in po telefonu.

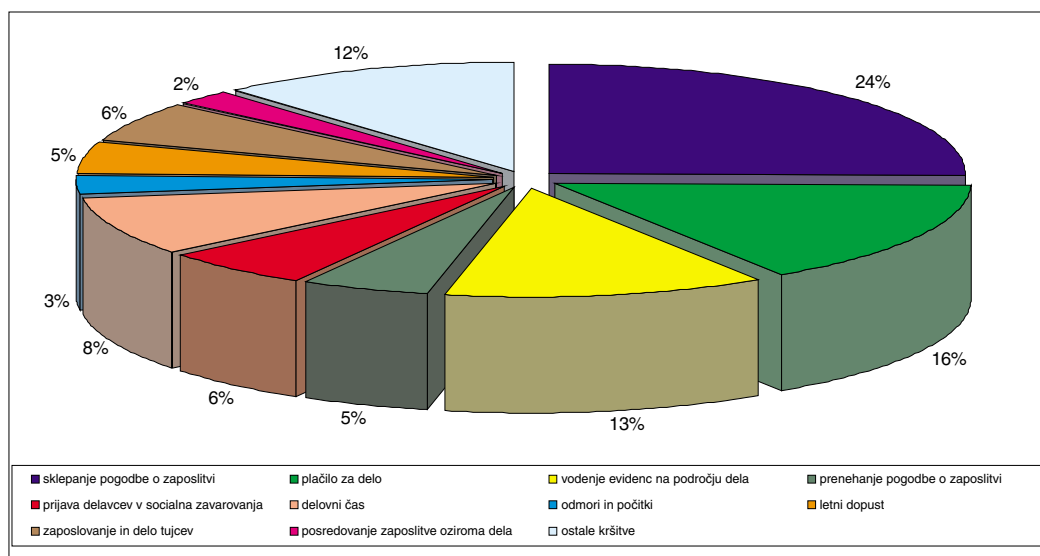
Pri opravljanju prvenstvene naloge Inšpektorata RS za delo, to je izvajanju inšpekcijskega nadzora, smo v letu 2008 na področju delovnih razmerij ugotovili skupno **5.466 kršitev**. Število ugotovljenih kršitev v letu 2008 je, kljub manjšemu številu inšpekcijskih nadzorov, znatno večje kot v preteklem koledarskem letu (4.666). Povečano število ugotovljenih kršitev je nedvomno pokazatelj povečanega obsega dela zaradi dodanih pristojnosti Inšpektorata RS za delo. Enako kot v preteklem letu smo tudi v letu 2008 največ kršitev evidentirali v dejavnosti **gradbeništva (1.258)**, **gostinstva (806)** in **trgovine (663)**, pri čemer pa je potrebno upoštevati, da v navedenih dejavnostih opravimo tudi največje število inšpekcijskih nadzorov.

Med ugotovljenimi kršitvami v letu 2008 izstopajo kršitve v zvezi s sklepanjem pogodbe o zaposlitvi (**1.369**), katerih smo ugotovili bistveno več kot v preteklem poročevalskem obdobju (985). Po številu ugotovljenih kršitev sledijo kršitve, povezane s plačilom za delo (**843**), kar je ravno tako občutno več kot v letu 2007 (447). Na tretje mesto pa se uvrščajo ugotovljene kršitve v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela (**696**). Temu sledijo kršitve v zvezi z zaposlovanjem na črno (**511**), delovnim časom (**459**) ter prenehanjem pogodbe o zaposlitvi (**261**). Med ugotovljenimi kršitvami pa je mogoče najti kar nekaj novih kršitev, saj pred novelo Zakona o delovnih razmerjih nekateri instituti niso sodili v pristojnost Inšpektorata RS za delo, zato jih nismo mogli okvalificirati kot kršitve. Več o tem navajamo v podpoglavjih, kjer so obdelane ugotovitve po posameznih tematskih sklopih.

Zaradi ugotovljenih nepravilnosti smo v poročevalskem obdobju v **1.860** primerih odpravo nepravilnosti delodajalcem naložili z **ureditveno odločbo**. V letu 2008 smo v **201 primeru** ukrepali z izdajo odločbe o **prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti** na podlagi 17. člena Zakona o inšpekciji dela. V **4 primerih** smo zaradi onemogočanja nemotenega opravljanja inšpekcijskega nadzora ukrepali z **odločbo o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti** skladno s 16. členom Zakona o inšpekciji dela. Inšpektorji so v postopku o prekršku ukrepali s **1.792 plačilnimi nalogi, 866 odločbami o prekršku ter 303 opozorili**. Kaznivo dejanje smo prijavili v **10 primerih**. V **1 primeru** so bili izpolnjeni pogoji za **zadržanje učinkovanja prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi**. V **180 primerih** smo v skladu z načelom sorazmernosti ukrepali z **opozorili po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru**. V letu 2008 smo izdali tudi **36 dovoljenj za delo otrok** ter podali **26 soglasij k odpovedi pogodbe o zaposlitvi** delavkam oz. delavcem, ki so varovani zaradi nosečnosti in starševstva.

V **4 primerih** pa so bili izpolnjeni pogoji za **posredovanje v sporu med delavcem in delodajalcem**. Vsebina sporov se je nanašala na prenehanje pogodbe o zaposlitvi in odjavo iz socialnega zavarovanja ter na prepoved diskriminacije. Le v **1 primeru** pa je bil spor med delavcem in delodajalcem razrešen s sklenitvijo sporazuma.

Graf 18: Najpogostejše ugotovljene kršitve s področja nadzora delovnih razmerij v letu 2008

4.2. POGODBA O ZAPOSLOTVI

Tudi v letu 2008 so bile kršitve, ugotovljene v zvezi z določili Zakona o delovnih razmerjih, ki urejajo pogodbo o zaposlitvi, po poročanju inšpektorjev med najbolj zastopanimi. V primerjavi z letom 2007 se je število ugotovljenih kršitev na tem področju zvišalo za dobro četrtno. Med najpogostejše ugotovljenimi tovrstnimi kršitvami so bile v letu 2008 kršitve v zvezi z opustitvijo izročitve fotokopije v zavarovanje, v zvezi z opustitvijo izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi, v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven primerov iz prvega odstavka 52. člena Zakona o delovnih razmerjih, v zvezi z zagotovitvijo varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem po prvem odstavku 45. člena Zakona o delovnih razmerjih, v zvezi z opustitvijo določitve pogojev za opravljanje dela v splošnem aktu delodajalca in v zvezi z delom na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z drugim odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih.

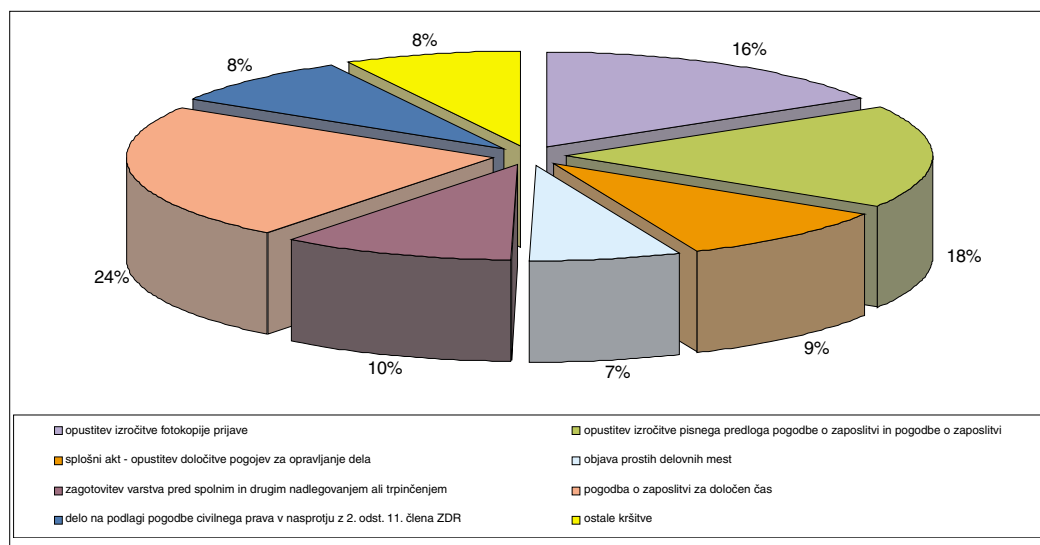
4.2.1. Splošno

Inšpektorji so v letu 2008 skupaj ugotovili **1.369 kršitev** v zvezi z določbami Zakona o delovnih razmerjih glede sklepanja pogodbe o zaposlitvi. S tem se nadaljuje trend rasti števila ugotovljenih kršitev na tem področju. V letu 2005 so namreč inšpektorji ugotovili 602 tovrstni kršitvi, leto zatem so jih ugotovili 716, v letu 2007 pa jih je bilo skupaj ugotovljenih že 994.

Največ kršitev na tem področju so inšpektorji ugotovili v zvezi z opustitvijo izročitve fotokopije v zavarovanje (**225**), v zvezi z opustitvijo izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi (**200**), v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven primerov iz prvega odstavka 52. člena Zakona o delovnih razmerjih (**201**), v zvezi z zagotovitvijo varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem po prvem odstavku 45. člena Zakona o delovnih razmerjih (**140**), v zvezi z opustitvijo določitve pogojev za opravljanje dela v splošnem aktu delodajalca (**130**), v zvezi z delom na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z drugim odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih (**113**), v zvezi objavo prostega delovnega mesta v nasprotju s prvim odstavkom 23. člena Zakona o delovnih razmerjih (**86**), v zvezi s transformacijo pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas (**63**), v zvezi s sklenitvijo ene ali več

zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas v nasprotju s 53. členom Zakona o delovnih razmerjih (58) ter v zvezi z opustitvijo izročitve pisne pogodbe o zaposlitvi (41).

Graf 19: Ugotovljene kršitve instituta pogodbe o zaposlitvi v letu 2008

Najpogostejše ugotovljene ali sicer izstopajoče kršitve, o katerih so inšpektorji poročali, obravnavamo v posebnih podpoglavjih, v nadaljevanju pa predstavljamo ugotovitve inšpektorjev v zvezi s kršitvami glede oblike pogodbe o zaposlitvi ter nekatere druge kršitve, ki so bile v letu 2008 redkeje ugotovljene.

Inšpektorji ugotavljajo, da pogodbe o zaposlitvi, ki jih med nadzori pregledajo, neredko vsebujejo določbe, ki z vidika veljavne delovnopravne zakonodaje ne veljajo več ali ji celo nasprotujejo. Delodajalci, pri katerih inšpektorji opravijo nadzor, delavcem v podpis pogosto predložijo tudi tipske, vnaprej pripravljene pogodbe o zaposlitvi, ki jih praviloma dopolnijo le z osebnimi podatki konkretnega delavca, te pogodbe pa pogosto vsebujejo številne pomanjkljivosti. V letu 2008 so inšpektorji ugotovili **24 kršitev** v zvezi z obveznimi sestavinami pogodbe o zaposlitvi po 29. členu Zakona o delovnih razmerjih, med njimi na primer odsotnost določb v zvezi z razporejanjem delovnega časa, v zvezi z letnim dopustom, v zvezi z navedbo kolektivnih pogodb in splošnih aktov, ki veljajo pri delodajalcu, ter v zvezi s časom, za katerega je sklenjena pogodba o zaposlitvi za določen čas. Inšpektorji med drugim poročajo tudi, da delodajalci, pri katerih so opravili nadzor, v posameznih primerih v pogodbi o zaposlitvi niso navedli kraja opravljanja dela, plačilnega dne in načina izplačevanja plače. Prav tako inšpektorji opozarjajo, da obravnavani delodajalci v pogodbo o zaposlitvi ne vključijo vedno razloga, zakaj se le-ta sklepa le za določen čas. Več o problematiki sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas v posebnem podpoglavju (glej tč. 4.2.12.). V zvezi z obliko pogodb o zaposlitvi pa so inšpektorji ugotovili tudi **2 kršitvi** v zvezi z neveljavnimi določili pogodb o zaposlitvi po 30. členu Zakona o delovnih razmerjih.

V poročevalskem letu so bile ugotovljene tudi **3 kršitve** obveznosti obvestiti delavca oziroma strokovno službo, ki opravlja strokovne naloge na področju varnosti in zdravja pri delu, o zaposlitvi delavcev za določen čas oziroma o začetku opravljanja začasnega dela delavcev, zaposlenih pri delodajalcu, ki opravlja dejavnost zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku, in **3 kršitve** obveznosti sklenitve nove pogodbe o zaposlitvi. Inšpektorji so ugotovili tudi **2 kršitvi** obveznosti zagotavljanja dela in vseh potrebnih sredstev ter materiala za delo.

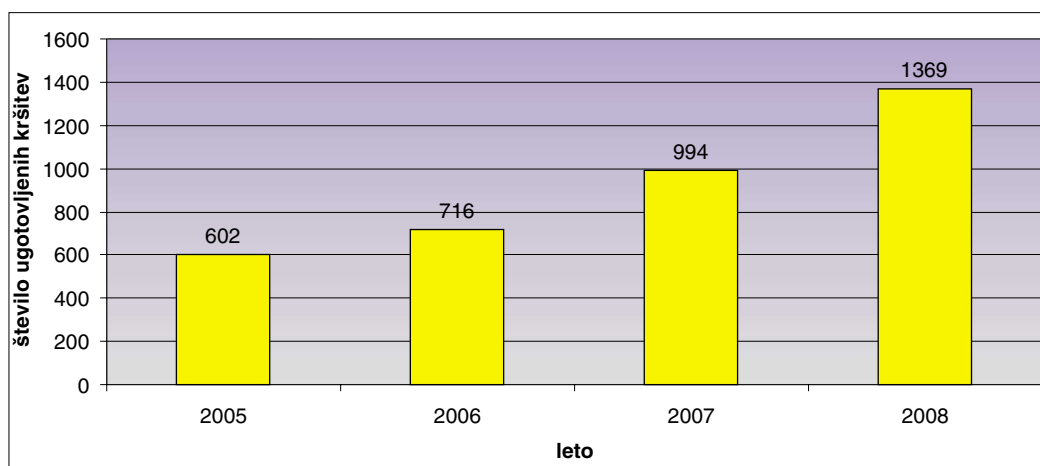
Poleg navedenih so inšpektorji ugotovili še posamične kršitve v zvezi z obveznostjo omogočiti delavcu prost dostop do poslovnih prostorov, v zvezi z upoštevanjem posebnosti pogodbe o zaposlitvi med delodajalcem in delavcem, ki bo opravljal delo pri drugih uporabnikih, v zvezi s pisnim obvestilom delavcu o pogojih dela pri uporabniku ob napotitvi na delo k uporabniku, v zvezi z upoštevanjem pravic delavcev, ki imajo

sklenjeno pogodbo o zaposlitvi za krajši delovni čas, v zvezi s pravico delavca, ki dela krajši delovni čas v posebnih primerih, tj. v skladu s predpisi o zdravstvenem zavarovanju, o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ali predpisi o starševskem dopustu ter v zvezi s postopkom spreminjanja splošnih aktov delodajalca, pri katerem je organiziran sindikat po prvem in drugem odstavku 8. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Inšpektorji poročajo tudi, da delodajalci v pogodbi o zaposlitvi vse pogosteje določijo poskusno delo. Ne glede na to ugotovitev je bila v poročevalskem obdobju ugotovljena vsega **1 kršitev** tega instituta, in sicer je šlo za kršitev 1. odstavka 125. člena Zakona o delovnih razmerjih, ko se je poskusno delo izvajalo, ni pa bilo dogovorjeno v pogodbi o zaposlitvi. Vse več pa je nujen strokovne pomoči na to temo.

Na drugi strani pa ugotavljamo, da se pripravništvo v praksi vse redkeje uporablja. Le malo je še dejavnosti, kjer je obvezno. V tem poročevalskem obdobju v zvezi s pripravništvom ni bilo ugotovljenih kršitev zakonskih določb, malo je bilo tudi vprašanj na to temo.

Graf 20: Število ugotovljenih kršitev v zvezi s pogodbo o zaposlitvi v letih 2005 - 2008

4.2.2. Kršitve v zvezi s prepovedjo diskriminacije, spolnega in drugega nadlegovanja ter trpinčenja na delovnem mestu

Kršitve prepovedi diskriminacije, spolnega in drugega nadlegovanja ter trpinčenja na delovnem mestu je po ugotovitvah inšpektorjev zaradi njihove narave zelo težko dokazati, saj dokazov, razen morebitnih izjav prič, praviloma ni. Delavci se v zvezi s temi kršitvami običajno tudi ne želijo izpostavljati in podajajo anonimne prijave, na podlagi katerih je kršitve toliko težje ugotoviti. Po ugotovitvah inšpektorjev se delavci pogosto raje umaknejo iz takšnega delovnega okolja in podajo odpoved pogodbe o zaposlitvi. O tem, da je kršitev na področju diskriminacije, spolnega in drugega nadlegovanja ter t.i. »mobbinga« na delovnem mestu precej več, kot jih ugotovijo inšpektorji, priča tudi dejstvo, da so se delavci tudi v letu 2008 v zvezi s temi kršitvami na Inšpektorat RS za delo pogosto obračali s prošnjami za strokovno pomoč.

V poročevalskem letu 2008 so inšpektorji ugotovili **8 kršitev** prepovedi diskriminacije iskalca zaposlitve pri zaposlovanju, 3 več kot v letu 2007. Inšpektorji pa ugotavljajo, da delodajalci bolj kot v preteklih letih pazijo na to, da so razpisi delovnim mest sestavljeni tako, da vsebujejo navedbo obeh spolov.

V enem primeru so inšpektorji diskriminacijo iskalca zaposlitve ugotovili, ko je delodajalec za prosto delovno mesto v administraciji iskal »kandidatke«, torej le osebe ženskega spola. V istem primeru je delodajalec od teh kandidatk zahteval celo, da poleg dokazil o izpolnjevanju pogojev za opravljanje dela predložijo tudi svojo osebno fotografijo.

Pri eni od kršitev v zvezi z diskriminacijo iskalca zaposlitve, ugotovljeni v dejavnosti izobraževanja, pa so inšpektorji ugotovili, da je bil izbran kandidat, ki ni izpolnjeval vseh pogojev za delo, vendar je bival v istem kraju, kjer se ta osnovna šola nahaja, medtem ko drug kandidat, ki je izpolnjeval vse pogoje za delo, ni bil izbran zaradi oddaljenosti njegovega kraja bivanja.

Ne glede na to, da je kršitve v zvezi z diskriminacijo po poročanju inšpektorjev težko dokazati, pa so ti v enem primeru ugotovili kršitev, pri kateri je delodajalec osebno okoliščino iskalca zaposlitve celo izpostavil v pisni obrazložitvi razlogov za zavrnitev kandidata.

Inšpektorji pa so v letu 2008 ugotovili tudi nekaj kršitev prepovedi diskriminacije delavca v času trajanja delovnega razmerja. V primerjavi z letom 2007, ko so ugotovili vsega 1 tovrstno kršitev, so jih v letu 2008 skupno ugotovili 5. Inšpektorji pa opozarjajo, da so kršitve prepovedi diskriminacije delavca v času trajanja delovnega razmerja še težje dokazljive kot kršitve prepovedi diskriminacije iskalcev zaposlitve pri zaposlovanju, saj v primeru diskriminacije delavca v času trajanja delovnega razmerja praviloma ni nobenih dokumentov ali drugih dokazov o diskriminaciji, morebitne priče pa se v strahu pred posledicami pogosto ne želijo izpostavljati.

V poročevalskem letu pa so inšpektorji ugotovili tudi **5 kršitev** prepovedi trpinčenja (»mobbinga«) na delovnem mestu po četrtem odstavku 6.a člena Zakona o delovnih razmerjih. Navedeni člen je bil v Zakon o delovnih razmerjih vključen z novelo ZDR-A in je tako začel veljati 28. 11. 2007, zato primerjalnih podatkov glede teh kršitev v prejšnjih letih ni na voljo. Četrty odstavek navedenega člena določa, da je prepovedano trpinčenje na delovnem mestu, in podaja definicijo le-tega. Gre za vsako ponavljajoče se ali sistematično, graje vredno ali očitno negativno in žaljivo vedenje, usmerjeno proti posameznim delavcem na delovnem mestu ali v zvezi z delom. Inšpektorji so ob prijavi domnevnega trpinčenja ugotavljali, da delavci kot trpinčenje pogosto pojmujejo vsako negativno ali žaljivo ravnanje, pri čemer pa pogosto izostane zakonski pogoj, in sicer, da gre za ponavljajoče se ali sistematično vedenje.

V zvezi z nadlegovanjem na delovnem mestu so inšpektorji obravnavali tudi primer, ko je bila žrtev tovrstnega ravnanja predstojnica, ki je posledično celo podala izredno odpoved pogodbe o zaposlitvi, kar kaže na to, da do nadlegovanja na delovnem mestu lahko pride tudi s strani podrejenih, in ne le s strani nadrejenih ali sodelavcev, iz česar je razvidna posebna kompleksnost te problematike in raznolikost možnih kršitev.

4.2.3. Opustitev izročitve fotokopije prijav v zavarovanje

V letu 2008 je bilo skupaj ugotovljenih **225 kršitev** opustitve izročitve fotokopije prijav v zavarovanje (v letu 2007 so jih inšpektorji ugotovili 154). V zadnjih nekaj letih gre za eno izmed najpogostejše ugotovljenih kršitev v zvezi z institutom pogodbe o zaposlitvi. Največ kršitev opustitve izročitve fotokopije prijav v zavarovanje je bilo v letu 2008 ugotovljenih v proizvodnih dejavnostih in v dejavnosti gradbeništva, pa tudi v dejavnosti strežbe jedi in pijač. Inšpektorji ugotavljajo, da vsi delodajalci, pri katerih so opravili nadzor, še vedno niso bili v zadostni meri seznanjeni z obveznostjo vročanja fotokopij prijav v zavarovanje delavcem. Inšpektorji več tovrstnih kršitev ugotavljajo pri manjših delodajalcih.

Eden od razlogov, zakaj delodajalci, pri katerih je bil opravljen nadzor, delavcem niso vročali fotokopij prijav v zavarovanje, je po ugotovitvah inšpektorjev v tem, da delavcev predhodno tudi niso prijavili v zavarovanje. V nekaterih primerih pa je bilo ugotovljeno, da delodajalci fotokopij prijav v zavarovanje delavcem niso izročili, ker so želeli najprej preizkusiti, ali bodo zadovoljivo opravljali delo. V takšnih primerih so delavci po poročanju inšpektorjev tudi po 30 dni delali, ne da bi bili prijavljeni v zavarovanje, nakar so ti delodajalci delavce, ki so jim ustrezali, prijavili v zavarovanje, v nekaterih primerih tudi za nazaj. V primeru, da delodajalec z delavcem ne sklene pogodbe o zaposlitvi oziroma pogodbe civilnega prava, na podlagi katere se lahko opravlja delo, in delavca ne prijavi v zdravstveno ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje, gre v skladu z določbami Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno za zaposlovanje na črno.

Inšpektorji pa so opozorili tudi na pojav, ko so delodajalci, pri katerih so opravili nadzor, delavcem sicer vročili fotokopije prijav v zavarovanje, niso pa razpolagali s potrditvijo prejema le-teh s strani delavcev. V tej zvezi so opozorili tudi na problem datuma vročitve, saj so opazili primere, ko je delavec sicer podpisal izjavo, da je listino prejel, vendar iz nje ni bil razviden datum prejema.

Med nadzori so inšpektorji ugotovili tudi, da delodajalci v primeru sklenitve nove pogodbe o zaposlitvi z istim delavcem za določen ali nedoločen čas kopij prijav sprememb v zavarovanje v nekaterih primerih niso vročali.

4.2.4. Opustitev izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi in pisne pogodbe o zaposlitvi ob njeni sklenitvi

Število ugotovljenih kršitev v zvezi z opustitvijo izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi in pisne pogodbe o zaposlitvi ob njeni sklenitvi je v zadnjih letih naraščalo. V letu 2005 je bilo tako ugotovljenih 63 kršitev v zvezi z opustitvijo izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi delavcu ter 27 kršitev v zvezi z izročitvijo pisne pogodbe o zaposlitvi. V letu 2006 je bilo v tem zaporedju ugotovljenih 98 oziroma 27 kršitev, v letu 2007 pa 135 oziroma 40. V letu 2008 so inšpektorji ugotovili kar **200 kršitev** v zvezi z opustitvijo izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi ter **41 kršitev** v zvezi z izročitvijo pisne pogodbe o zaposlitvi ob njeni sklenitvi.

Prijave v zvezi z opustitvijo izročitve pogodbe o zaposlitvi so sicer zelo redke, po poročanju inšpektorjev pa jih delavci praviloma podajo šele takrat, ko jim delodajalec pogodbo o zaposlitvi odpove.

Inšpektorji so pri nadzorih več kršitev v zvezi z vročanjem predloga pogodbe o zaposlitvi in same pogodbe o zaposlitvi ugotavljali pri manjših delodajalcih, ob tem pa opozarjajo, da številni nadzirani delodajalci še zmeraj preprosto ne vedo, da morajo delavcu predlog pogodbe o zaposlitvi vročiti pred samo sklenitvijo le-te.

Pri pregledih je bilo ugotovljeno tudi, da zlasti manjši delodajalci od delavca pogosto zahtevajo takojšen podpis pogodbe ali pa mu pogodbo o zaposlitvi, datirano z dnem, ko je delavec začel delati, vročijo šele po določenem času. Predvsem pri zaposlovanju tujcev pa so inšpektorji ugotovili, da delodajalci le-tem pogosto sploh ne izročijo pogodbe o zaposlitvi. Delavci tujci imajo namreč tako še manjše možnosti, da zaščitijo svoje pravice oziroma da se z njimi sploh seznani.

Še vedno pa inšpektorji ugotavljajo, da nekateri delodajalci pisne pogodbe o zaposlitvi z delavci sploh ne sklenejo. Inšpektorji ugotavljajo, da delodajalci na tak način z delavci lažje manipulirajo, obenem pa jim v takšnih primerih pogosto ne zagotavljajo vseh pravic iz delovnega razmerja.

Glede na ugotovitve inšpektorjev pa se postavlja tudi vprašanje, v kolikšni meri delavci, ki sicer pravočasno prejmejo predlog pogodbe o zaposlitvi, podajo pripombe na ta predlog, saj so inšpektorji v posameznih primerih v pogodbah o zaposlitvi zasledili določbe, ki so za delavca izrazito neugodne, pri čemer izpostavljajo dolžino odpovednega roka, dolžino poskusnega dela in podobno. Prav tako so inšpektorji v posameznih primerih ugotovili, da vsebina predloga pogodbe o zaposlitvi ni ustrezala vsebini same pogodbe o zaposlitvi. Inšpektorji so ugotovili tudi, da so nekateri delodajalci, pri katerih je bil opravljen nadzor, v pogodbo o zaposlitvi vključili posebno določbo, v kateri navajajo, da je bil delavcem predlog pogodbe o zaposlitvi vročen najmanj tri dni pred sklenitvijo pogodbe, s potrdilom delavcev o prejemu pa niso razpolagali.

Zabeležili smo tudi primer prijave v zavarovanje brez predhodne sklenitve pogodbe o zaposlitvi.

4.2.5. Sklenitev pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki še ni dopolnila starosti 15 let

Kršitev v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki še ni dopolnila starosti 15 let, inšpektorji v letu 2008 niso ugotovili. Možnosti za tovrstno zaposlitev je še toliko manj tudi zaradi sprememb v šolskem sistemu oziroma zaradi uvedbe devetletne osnovne šole.

Kršitve v zvezi z delom otrok, mlajših od 15 let, vajencev, dijakov in študentov obravnavamo v posebnem poglavju (glej tč. 4.11.).

4.2.6. Sklenitev pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela

V letu 2008 je bilo v okviru inšpekcijskih nadzorov skupaj ugotovljenih **22 kršitev** v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela. Polovico vseh kršitev so inšpektorji ugotovili v dejavnosti izobraževanja. Leto poprej so bile skupno ugotovljene le 3 tovrstne kršitve, od tega 2 v omenjeni dejavnosti. V zvezi z izstopanjem števila kršitev v tej dejavnosti v letu 2008 pa je treba omeniti, da je v tem letu potekala tudi usmerjena akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v vzgojno-izobraževalnem procesu v osnovnih in srednjih šolah.

Inšpektorji opazajo, da do večine ugotovljenih kršitev pride v deficitarnih poklicih, ko delodajalec ne more najti delavca, ki bi izpolnjeval vse pogoje za opravljanje dela. Inšpektorji na ta problem opozarjajo posebno v dejavnosti izobraževanja, kjer je pogost pojav, ko na primer šole več let zapovrstjo sklepajo pogodbe o zaposlitvi za določen čas z delavci, ki ne izpolnjujejo vseh pogojev, kar je v skladu s specialnimi predpisi na tem področju pod določenimi pogoji sicer dopustno. V posameznih primerih inšpektorji opazajo, da delodajalci vedno znova za določen čas izberejo kandidata, ki pogojev ne izpolnjuje, čeprav se na razpise prijavijo tudi kandidati, ki jih izpolnjujejo, kar pa je v nasprotju s predpisi.

Inšpektorji so izpostavili tudi primere ugotovljenih kršitev v gostinski dejavnosti, ko delodajalci delavce zaposlijo za »pomožna gostinska dela«, delavci pa nato dejansko opravljajo delo kuharjev in natakarjev.

4.2.7. Splošni akt – določitev pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu

Inšpektorji so v letu 2008 ugotovili **130 kršitev** v zvezi z določitvijo pogojev za opravljanje dela na posameznih delovnih mestih v splošnem aktu delodajalca, 7 več kot v letu 2007. Največ tovrstnih kršitev, skupaj **43**, so inšpektorji v letu 2008 ugotovili v dejavnosti gradbeništva.

Splošni akt, v katerem se določijo pogoji za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu, morajo v skladu z določbo drugega odstavka 20. člena Zakona o delovnih razmerjih sprejeti vsi delodajalci, ki zaposlujejo več kot deset delavcev. Inšpektorji so ugotovili, da se te kršitve med drugim pojavljajo pri delodajalcih, ki so prvotno zaposlovali do deset delavcev, nato pa zaposlili dodatne delavce, s čimer zanje ni več veljala izjema, po kateri manjšim delodajalcem, tj. delodajalcem, ki zaposlujejo do deset delavcev, takšnega splošnega akta ni treba sprejeti.

Inšpektorji so med nadzori ugotovili, da nekateri delodajalci zamenjujejo sistematizacijo delovnih mest z opredelitvijo delovnih mest v Izjavi o varnosti z oceno tveganja. Nekateri delodajalci, pri katerih so inšpektorji opravili nadzor, pa splošni akt, v katerem se določijo pogoji za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu, po opažanjih inšpektorjev vidijo le kot administrativno oviro pri sprotnem spreminjanju pogojev in zahtev za posamezna delovna mesta za potrebe delovnega procesa.

4.2.8. Objava prostih delovnih mest

V poročevalskem letu 2008 so inšpektorji ugotovili **86 kršitev** v zvezi z objavo prostega delovnega mesta v nasprotju s prvim odstavkom 23. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa splošno obveznost javne objave prostega delovnega mesta za delodajalca, ki zaposluje nove delavce. Ob tem so inšpektorji ugotovili **5 kršitev** v zvezi z objavo prostega delovnega mesta v nasprotju s četrtnim odstavkom 23. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa obveznost delodajalca, da obvesti pri sebi zaposlene delavce za določen čas in s krajšim delovnim časom oziroma delavce, ki pri njem opravljajo delo, zaposleni pa so pri delodajalcu, ki opravlja dejavnost zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku, o tem, da zaposluje za nedoločen čas ali s polnim delovnim časom.

V **2 primerih** pa so inšpektorji ugotovili kršitev v zvezi z objavo delovnega mesta v nasprotju s 25. členom Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z obveznostjo enake obravnave glede na spol.

Skupaj so torej inšpektorji v letu 2008 ugotovili **93 kršitev** v zvezi z objavo prostih delovnih mest, kar je manj kot v letu 2007, ko je bilo skupaj ugotovljenih 108 tovrstnih kršitev.

Inšpektorji so pri delodajalcih, pri katerih so opravili nadzor, ugotovili, da ti pogosto ne objavljajo prostega delovnega mesta v skladu z določbo prvega odstavka 23. člena Zakona o delovnih razmerjih, ali pa tega vsaj ne storijo pravočasno. Tako pride v nekaterih primerih, po ugotovitvah inšpektorjev, do objave prostega delovnega mesta šele po sklenitvi pogodbe o zaposlitvi, torej »za nazaj«, objava prostega delovnega mesta pa je zgolj formalne narave in ne zrcali dejanske potrebe delodajalca po dodatnem zaposlovanju.

Po ugotovitvah inšpektorjev delodajalci postopke objave prostega delovnega mesta izpeljejo predvsem zato, da lahko delavce vključijo tudi v vsa obvezna zavarovanja. Delodajalci morajo namreč vsako prosto delovno mesto oziroma vrsto dela v skladu z 9. členom Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti prijaviti Zavodu RS za zaposlovanje. Pri tem morajo navesti pogoje, ki jih mora izpolnjevati delavec za opravljanje del na tem delovnem mestu.

Inšpektorji so ugotovili kršitev v zvezi z objavo prostega delovnega mesta v nasprotju s 25. členom Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja enako obravnavanje glede na spol pri objavi prostega dela.

4.2.9. Ravnanje delodajalca pred sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi v nasprotju s 26. členom Zakona o delovnih razmerjih

V letu 2008 so inšpektorji ugotovili **13 kršitev** v zvezi z ravnanjem delodajalca pred sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi v nasprotju s 26. členom Zakona o delovnih razmerjih, od tega **12** v zvezi z »vsemi ostalimi ravnanji v nasprotju s 26. členom Zakona o delovnih razmerjih«, kamor med drugim sodijo predložitev raznih dokazil, zahtevanje raznih podatkov in preizkusi znanja ter sposobnosti. Inšpektorji so ugotovili tudi **1 kršitev** v zvezi z napotitvijo kandidata na predhodni zdravstveni pregled na stroške delodajalca. V tem letu pa inšpektorji niso ugotovili kršitev v zvezi s prepovedjo materinstva, kršitev v zvezi z odlogom materinstva ter kršitev v zvezi z vnaprejšnjim podpisom odpovedi pogodbe o zaposlitvi s strani delavca (t.i. *bianco* odpoved), ki prav tako predstavljajo ravnanja v nasprotju z navedeno zakonsko določbo.

Inšpektorji pa opozarjajo, da samo dejstvo, da je ugotovljenih kršitev 26. člena Zakona o delovnih razmerjih relativno malo, ne pomeni nujno, da se te kršitve v praksi ne dogajajo pogostejše. Pri tem so izpostavili problem dokazljivosti tovrstnih kršitev in v tej zvezi opozorili na problem odsotnosti listinskih dokazov. Tako na primer delavci, ki jim je predložena t.i. *bianco* odpoved, od delodajalca ne prejmejo kopije te listine, ki bi dokazovala nezakonito ravnanje slednjega. Pomemben dejavnik pri dokazovanju tovrstnih kršitev pa je po opažanjih inšpektorjev tudi strah delavcev pred posledicami morebitne prijave v odnosu do delodajalca.

Da število ugotovljenih kršitev ni nujno tudi realni pokazatelj dejanskega stanja, je mogoče sklepati tudi iz dejstva, da inšpektorji v zvezi z obravnavanim členom prejemajo prošnje za strokovno pomoč, pri čemer v odgovorih nanje delavce opozarjajo na posledice podpisa »*bianco* odpovedi«, sporazuma o prenehanju delovnega razmerja ali celo praznega lista, ki ga prejmejo v podpis s strani delodajalca.

4.2.10. Pravice neizbranega kandidata

Inšpektorji so v poročevalskem letu 2008 skupno ugotovili **9 kršitev** v zvezi s pravicami neizbranega kandidata, od tega **8** v zvezi z obvestilom neizbranemu kandidatu in **1** v zvezi z vrnitvijo dokumentov neizbranemu kandidatu, s čimer se je število ugotovljenih kršitev v primerjavi z letom 2007, ko sta bili ugotovljeni le 2 kršitvi v zvezi z obvestilom

neizbranemu kandidatu, nekoliko povečalo. Inšpektorji sicer ugotavljajo, da delodajalci povečini spoštujejo zadevne določbe Zakona o delovnih razmerjih.

Po ugotovitvah inšpektorjev pa so prijave kršitev v zvezi z obvestilom neizbranemu kandidatu v nekaterih primerih tudi preuranjene. Iz določbe prvega odstavka 28. člena Zakona o delovnih razmerjih namreč izhaja, da mora delodajalec neizbranega kandidata o tem, da ni bil izbran, pisno obvestiti v osmih dneh po sklenitvi pogodbe o zaposlitvi, neizbrani kandidat pa ne ve, ali in kdaj je bila pogodba o zaposlitvi z izbranim kandidatom dejansko sklenjena.

4.2.11. Zagotovitev varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ter trpinčenjem na delovnem mestu

Inšpektorji so v letu 2008 skupaj ugotovili kar **140 kršitev** v zvezi z zagotovitvijo varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem po prvem odstavku 45. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanaša na varovanje dostojanstva delavca pri delu. Delodajalec mora v skladu s to določbo sprejeti ustrezne ukrepe za zaščito delavcev pred spolnim in drugim nadlegovanjem ter trpinčenjem na delovnem mestu.

V letu 2007 sta bili ugotovljeni vsega 2 kršitvi te določbe, vendar je potrebno poudariti, da sta v letu 2008 potekali tudi usmerjeni akciji Inšpektorata RS za delo, ki sta prispevali k večjemu številu ugotovljenih kršitev na tem področju. Tako je potekala Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v zvezi z zadovoljstvom delavcev pri delu, v okviru katere je bila posebna pozornost med drugim namenjena tudi varovanju delavčeve osebnosti ter varovanja dostojanstva delavca pri delu, prav tako pa velja omeniti tudi usmerjeno Akcijo nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v vzgojno-izobraževalnem procesu (osnovne ter srednje šole), ki je verjetno prispevala k temu, da je bilo kar **51 kršitev** v zvezi z zagotovitvijo varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem ugotovljenih ravno v dejavnosti izobraževanja.

4.2.12. Pogodba o zaposlitvi za določen čas

Število ugotovljenih kršitev v zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi za določen čas narašča. V letu 2006 jih je bilo tako ugotovljenih 142, leto zatem 223, v letu 2008 pa kar **321**. Razlog porasta ugotovljenih kršitev v zvezi s sklepanjem pogodbe o zaposlitvi za določen čas je verjetno tudi v tem, da delodajalci v praksi vse pogosteje sklepajo tovrstne pogodbe. V letu 2008 so v tej zvezi prevladovale kršitve v zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi za določen čas izven primerov prvega odstavka 52. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki so jih inšpektorji ugotovili 201. Poleg tega so inšpektorji v tem letu ugotovili še **58 kršitev** 53. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki prepoveduje t.i. veriženje pogodb o zaposlitvi za določen čas, ter **63 kršitev** v zvezi z upoštevanjem 54. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa posledice nezakonito sklenjene pogodbe o zaposlitvi oz. pogoje za t.i. transformacijo pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas. Inšpektorji poročajo, da do prijav navedenih kršitev pogosto pride šele po tem, ko delodajalec z delavcem ne želi skleniti nove pogodbe o zaposlitvi, ali na primer takrat, ko delavci želijo najeti bančni kredit, banke pa ga zaposlenim za določen čas neodobrijo.

Kršitve v zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi za določen čas izven primerov 52. člena Zakona o delovnih razmerjih so inšpektorji med nadzori ugotavljali v primerih, ko delodajalec v pogodbi o zaposlitvi sploh ni navedel razloga za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas. Prav tako so inšpektorji te kršitve ugotavljali v primerih, ko so delodajalci sicer navedli razlog za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas, vendar pri tem ni šlo za enega izmed razlogov iz 52. člena Zakona o delovnih razmerjih, torej ni bilo navedenega zakonitega razloga za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas. Inšpektorji pa opažajo tudi, da so nekateri delodajalci, pri katerih so bili opravljeni nadzori, v pogodbe o zaposlitvi sicer vključili razlog za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas, vendar so to storili predvsem zato, da bi formalno zadostili zakonski zahtevi po določitvi tega razloga, postavljalo pa se je vprašanje dejanske upravičenosti sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas. Inšpektorji v tej zvezi posebej izpostavljajo tudi pogosto navajanje »povečanega obsega dela« kot razloga za sklenitev pogodbe o

zaposlitvi za določen čas, ki je po navedbah inšpektorjev v posameznih primerih v praksi težko ugotovljiv. Ob tem pa so inšpektorji opazili tudi, da nekateri delodajalci v pogodbah o zaposlitvi ne navedejo razloga, zakaj se le-te sklepajo za določen čas, čeprav ga je iz konkretnih okoliščin dejansko mogoče razbrati.

Na podlagi 53. člena Zakona o delovnih razmerjih delodajalec ne sme skleniti ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas z istim delavcem in za isto delo, katerih neprekinjeni čas trajanja bi bil daljši kot dve leti, razen v primerih, ki jih določa zakon. Inšpektorji poročajo, da je še vedno mogoče zaslediti precej kršitev v tej zvezi, prav tako pa opozarjajo, da delodajalci na različne načine poskušajo zaobiti navedeno zakonsko določbo. Po poročanju inšpektorjev poskušajo to med drugim storiti s »prerazporejanjem« delavcev k drugemu delodajalcu.

Inšpektorji ugotavljajo tudi, da nekateri v nadzor zajeti delodajalci pri sklepanju več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas zgolj spremenijo naziv delovnega mesta ali vrsto dela.

V skladu z določbo 54. člena Zakona o delovnih razmerjih pa se v primeru, če je pogodba o zaposlitvi za določen čas sklenjena v nasprotju z zakonom ali kolektivno pogodbo ali če ostane delavec na delu tudi po poteku časa, za katerega je sklenil pogodbo o zaposlitvi, šteje, da je delavec sklenil pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas (t.i. transformacija pogodbe o zaposlitvi). Inšpektorji opažajo, da delodajalci po njihovem posredovanju z delavci praviloma sklenejo pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas. K temu verjetno pripomore tudi relativno visoka kazen, predvidena za kršitev te zakonske določbe. V posameznih primerih pa so inšpektorji ugotavljali, da je delodajalec sam ali po posredovanju inšpektorja z delavcem sicer sklenil novo pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas, ni pa sporočil zadevne spremembe v obvezna zavarovanja ali pa je s prijavo le-te zamujal.

4.2.13. Zagotavljanje dela delavca uporabniku v nasprotju z 59. členom Zakona o delovnih razmerjih (časovna omejitev)

V letu 2008 so inšpektorji med nadzori ugotovili le **3 kršitve** v zvezi z zagotavljanjem dela delavcu uporabniku v nasprotju z 59. členom Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da delodajalec ne sme zagotavljati dela delavca uporabniku neprekinjeno ali s prekinitvami do enega meseca dalj kot eno leto, če gre ves čas za opravljanje istega dela z istim delavcem. Od tega sta bili 2 kršitvi ugotovljeni v zaposlovalnih dejavnostih, 1 pa v dejavnosti proizvodnje kovinskih izdelkov razen strojev in naprav. Število teh kršitev je nizko ves čas od uveljavitve aktualnega Zakona o delovnih razmerjih v letu 2003. Še največ, in sicer 6, so jih inšpektorji ugotovili v letu 2007.

4.2.14. Delo na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z drugim odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih

Inšpektorji so v poročevalskem letu 2008 skupaj ugotovili **113 kršitev** v zvezi z delom na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z drugim odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da se, v kolikor obstajajo elementi delovnega razmerja v skladu s 4., v povezavi z 20. oziroma 52. členom Zakona o delovnih razmerjih, delo ne sme opravljati na podlagi pogodb civilnega prava, razen v primerih, ki jih določa zakon. Pri tem so opozorili na težavno dokazovanje obstoja elementov delovnega razmerja. Največ kršitev so inšpektorji ugotovili v dejavnostih gradbeništva, trgovine in v dejavnosti strežbe jedi in pijač. Inšpektorji pa so v okviru nudenja strokovne pomoči predvsem delodajalcem pogosto odgovarjali tudi na vprašanje, ali je v konkretnem primeru potrebna sklenitev pogodbe o zaposlitvi ali pa je dopustno delo z določeno osebo opravljati na podlagi pogodbe o delu ali kakšne druge civilnopravne pogodbe.

Glede razlogov za sklenitev civilnopravne pogodbe o delu namesto pogodbe o zaposlitvi so inšpektorji navedli, da delodajalci, pri katerih so bile te vrste kršitve ugotovljene, nezakonite pogodbe civilnega prava pogosto sklepajo z upokojenci, ki z redno zaposlitvijo

ne želijo izgubiti pokojnine, ali z brezposelnimi, ki ne želijo izgubiti pravic iz naslova brezposelnosti. Prav tako se med razlogi, zakaj nekateri delodajalci sklepajo civilnopravne pogodbe in ne pogodb o zaposlitvi, po ugotovitvah inšpektorjev pogosto pojavlja nenadna odsotnost delavca z dela, pri čemer delovni proces delodajalcu ne omogoča nadaljevanja dela brez delavca na tem delovnem mestu. V tej zvezi so inšpektorji posebej izpostavili dejavnosti trgovine, gostinstva ter dejavnosti taksi prevozov. Inšpektorji pa med razloge za sklepanje civilnopravnih pogodb uvrščajo tudi pomanjkanje delovne sile v določenih dejavnostih.

4.3. DELO NA DOMU

V letošnjem letu se je število obvestil o delu na domu strmo povečalo, in sicer z lanskimi 14 obvestili na kar 53 obvestil v letu 2008. Povečanje gre najverjetneje pripisati svetovnemu trendu vse večje razširjenosti te oblike dela. Kršitev v zvezi z institutom dela na domu inšpektorji niso ugotovili.

Po številu podanih obvestil o delu na domu izstopa prestolnica Republike Slovenije, saj je bilo tam podanih kar 32 obvestil o tej obliki dela. Večina prijavljenih del se nanaša na umska dela, kot so računalniške storitve, pisarniško delo, dela svetovanja ipd. Kljub naraščanju te oblike dela pa ugotavljamo, da se v primerjavi s številom ostalih zaposlenih delo na domu sorazmerno malo uporablja, kar preseneča glede na prednosti, ki jih ta institut nudi delavcem in delodajalcem.

Z novelo Zakona o delovnih razmerjih, ki je stopila v veljavo konec leta 2007, je zakonodajalec tudi posebej določil delo na daljavo. Gre za obliko dela na domu, ki ga delavec opravlja z uporabo informacijske tehnologije.

4.4. PRENEHANJE POGODBE O ZAPOSLOTVI

Tudi v poročevalskem letu 2008 so se delavci in delodajalci pogosto obračali na Inšpektorat RS za delo v zvezi z institutom odpovedi pogodbe o zaposlitvi. Inšpektorji so na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov ugotovili skupno kar 261 kršitev tega instituta, kar je znatno več kot v letu 2007, ko je bilo ugotovljenih 175 kršitev tega instituta. Največ kršitev je bilo tudi tokrat ugotovljenih v zvezi z vsebino in obliko odpovedi pogodbe o zaposlitvi, postopkom pred odpovedjo, podano s strani delodajalca, in vročitvijo odpovedi. Tako kot v letu 2007 so inšpektorji tudi v 2008 ugotovili največ kršitev pri delodajalcih s področja gradbeništva, sledijo pa delodajalci s področja trgovine in kopenskega prometa.

V 1 primeru je inšpektor ugotovil, da so izpolnjeni pogoji za izdajo odločbe po 3. odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, in zadržal učinkovanje prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi. V 26 primerih pa so podali soglasje k odpovedi pogodbe o zaposlitvi staršem v skladu s 115. členom Zakona o delovnih razmerjih.

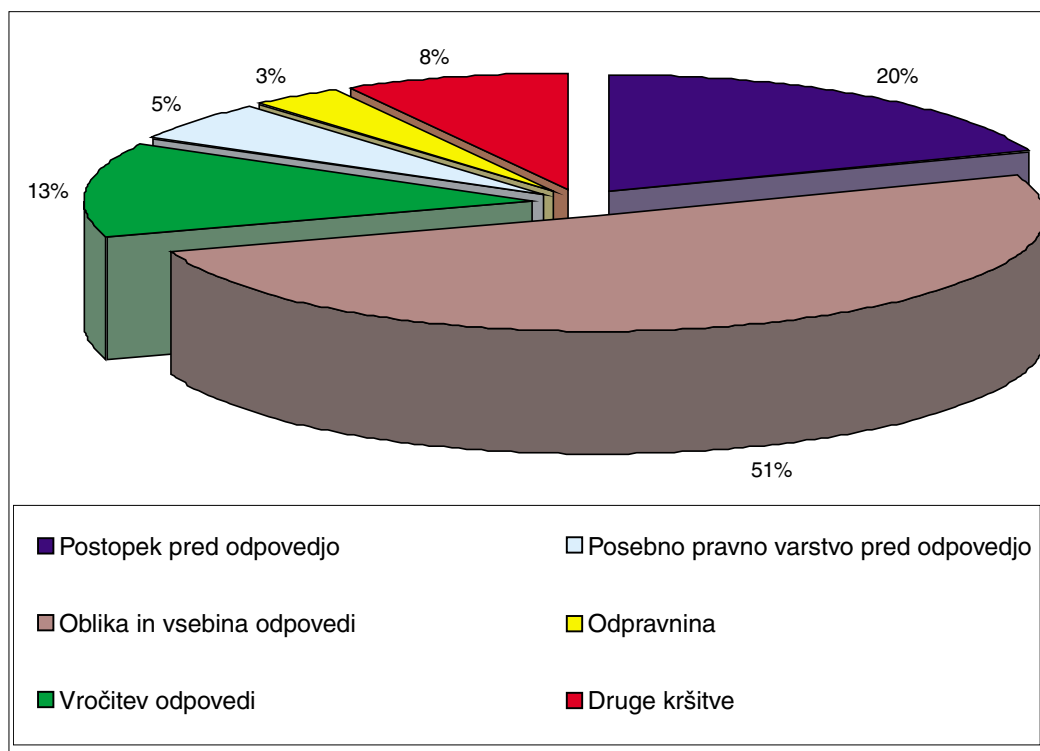
Inšpektorji poročajo o tem, da je bil institut odpovedi pogodbe o zaposlitvi v letu 2008 predmet pogostih vprašanj, na katera so inšpektorji odgovarjali tako delavcem kot tudi delodajalcem v obliki t.i. strokovne pomoči (več o tem v podpoglavju o strokovni pomoči).

4.4.1 Splošno

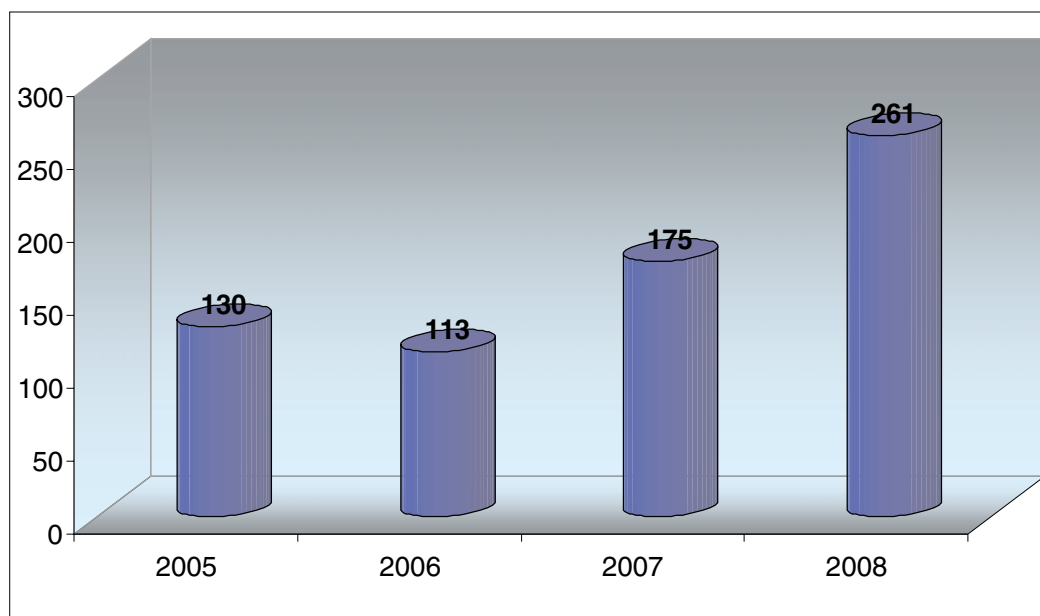
Inšpektorji poročajo o tem, da so v zvezi z odpovedjo pogodbe o zaposlitvi v letu 2008 prejeli številne prijave delavcev, obvestila o izredni odpovedi pogodbe o zaposlitvi delavcev po 112. členu Zakona o delovnih razmerjih in zaprosila za soglasja po 115. členu istega zakona. Prav tako je bil ta institut predmet pogostih vprašanj, na katera so inšpektorji odgovarjali tako delavcem kot tudi delodajalcem v obliki t.i. strokovne pomoči (več o tem v podpoglavju o strokovni pomoči).

V poročevalskem obdobju 2008 je bilo ugotovljenih skupno **261 kršitev** v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi, kar je bistveno več kot v letu 2007, ko so inšpektorji tovrstne kršitve zasledili v 175 primerih. Največ ugotovljenih kršitev se je nanašalo na vsebino in obliko odpovedi pogodbe o zaposlitvi, postopek pred odpovedjo, podano s strani delodajalca, in vročitvijo odpovedi. Tudi v letu 2008 je bilo največ kršitev ugotovljenih pri delodajalcih s področja gradbeništva, sledijo pa delodajalci s področja trgovine in kopenskega prometa. Največ kršitev v zvezi s prenehanjem pogodb o zaposlitvi so inšpektorji ugotovili pri manjših delodajalcih, ki v večini primerov nimajo svoje kadrovske ali pravne službe, zato se za postopke prenehanja pogodbe o zaposlitvi poslužujejo zunanjih institucij, bodisi pooblaščenih knjigovodskih servisov, specializiranih družb ali pa odvetnikov.

Graf 21: Ugotovljene kršitve v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi v letu 2008

Kot poročajo inšpektorji, je za mnoge delodajalce postopek prenehanja pogodbe o zaposlitvi zapleten, zato so relativno pogosto prisotne postopkovne napake. Nekateri delodajalci še vedno ne ločijo redne in izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi, ne vedo, kako izpeljati postopek, spregledajo roke za uvedbo postopka odpovedi in odpovedni rok, ne vedo, da uživajo nekatere osebe posebno pravno varstvo pred odpovedjo ipd. Pošiljateljem in prijaviteljem so inšpektorji mnogokrat pojasnili, da so glede instituta odpovedi pogodbe o zaposlitvi pristojni le za nadzor izvajanja tistih določb Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanašajo na sam postopek odpovedi, medtem ko je potrebno ugotovitev nezakonitosti odpovedi pogodbe o zaposlitvi uveljavljati pred pristojnim delovnim sodiščem. Inšpektorji tudi poročajo, da se delavci pogosto obrnejo na Inšpektorat RS za delo po prenehanju pogodbe o zaposlitvi, ko so možnosti ukrepanja inšpektorjev omejene, delavec pa mora za uveljavljanje svojih pravic sprožiti sodno varstvo.

Graf 22: Ugotovljene kršitve v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi v letih 2005 - 2008

4.4.2. Postopek pred odpovedjo s strani delodajalca

Če želi delodajalec delavcu odpovedati pogodbo o zaposlitvi, mora pri tem skrbno upoštevati 83. člen Zakona o delovnih razmerjih, v katerem je natančno predviden postopek pred odpovedjo s strani delodajalca. Da delodajalci te določbe ne poznajo dobro, kaže tudi podatek, da je bilo v poročevalskem letu 2008 ugotovljenih **51 kršitev** v zvezi s postopkom pred odpovedjo s strani delodajalca, kar je nekoliko manj ugotovljenih kršitev kot v letu 2007, ko jih je bilo 68.

Kot določa 83. člen Zakona o delovnih razmerjih, mora delodajalec pred redno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi iz krivdnega razloga najkasneje v 60 dneh od ugotovitve kršitve in najkasneje v šestih mesecih od nastanka kršitve najprej pisno opozoriti delavca na izpolnjevanje obveznosti in možnost odpovedi, če bo delavec ponovno kršil pogodbene in druge obveznosti iz delovnega razmerja v enem letu od prejema pisnega opozorila, vendar ne dalj kot v dveh letih.

Pred redno odpovedjo iz razloga nesposobnosti ali krivdnega razloga in pred izredno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi pa mora delodajalec delavcu omogočiti zagovor v razumnem roku, ki ne sme biti krajši od treh delovnih dni, razen če obstajajo okoliščine, zaradi katerih bi bilo od delodajalca to neupravičeno pričakovati, kot npr. v primerih, ko je delodajalec sam žrtev kršitve, v primeru neuspešno opravljenega poskusnega dela oziroma če delavec to izrecno odkloni ali pa, če se neopravičeno ne odzove povabilu na zagovor. V pisnem vabilu na zagovor mora biti naveden obrazložen razlog, zaradi katerega delodajalec namerava odpovedati pogodbo o zaposlitvi, ter datum, ura in kraj zagovora. Vabilo na zagovor mora delodajalec delavcu vročiti v skladu s 87. členom Zakona o delovnih razmerjih.

Kot poročajo inšpektorji, so se kršitve določbe 83. člena Zakona o delovnih razmerjih najpogosteje nanašale na pisno obveščanje delavca o nameravani redni odpovedi iz poslovnega razloga (delavcu pisnega obvestila o kršitvi niso podali, prejel ga je sočasno z odpovedjo itd.), na zagotavljanje zagovora delavca in nespoštovanje zakonskega roka za uvedbo postopka pred odpovedjo. Inšpektorji so poročali, da so v primeru ugotovljene kršitve delodajalci kršitve običajno nemudoma odpravili ali pa celo preklicali odpoved pogodbe o zaposlitvi.

4.4.3. Oblika in vsebina odpovedi

V poročevalskem letu 2008 je bila najpogosteje ugotovljena kršitev v zvezi z institutom prenehanja pogodbe o zaposlitvi povezana z obliko in vsebino odpovedi pogodbe o

zaposlitvi. V poročevalskem letu 2008 je bilo namreč ugotovljenih **132 kršitev**, kar še enkrat več kot v letu 2007, ko je bilo ugotovljenih 59 tovrstnih kršitev.

Kot ugotavljajo inšpektorji, delodajalci večinoma upoštevajo obveznost pisne oblike odpovedi pogodbe o zaposlitvi, vendar pa v inšpekcijskih nadzorih ugotavljajo številne pomanjkljivosti s tem v zvezi – delodajalci v pisni odpovedi ne obrazložijo odpovednega razloga (v celoti ali deloma; ali pa je obrazložitev v enem stavku), ne navedejo določb v zvezi s pravicami delavca iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti ter pravnega pouka, ne navedejo odpovednega roka ali odpravnine ipd. Nepravilnosti so bile ugotovljene zlasti pri manjših delodajalcih, ki niso seznanjeni s postopkom odpovedi pogodbe o zaposlitvi ali pa so menili, da je zanje postopek preveč zapleten.

Ugotovljenih je bilo tudi nekaj primerov, ko so delodajalci delavcu zaključili delovno knjižico in ga kar odjavili iz socialnega zavarovanja, ne da bi pred tem izdali pisno obvestilo o kršitvi oz. vročili delavcu pisno odpoved pogodbe o zaposlitvi. Pogosto je tako ravnanje pogojeno tudi z ravnanjem delavca, ki zapusti delodajalca in se ne vrne več na delo.

Inšpektorji poročajo, da tudi delavci niso vedno spoštovali določila, da mora biti odpoved pogodbe o zaposlitvi v pisni obliki. Zapustitev dela s strani delavca ni tako redek pojav.

4.4.4. Vročitev odpovedi

V poročevalskem letu 2008 je bilo v zvezi z vročitvijo odpovedi pogodbe o zaposlitvi po 87. členu Zakona o delovnih razmerjih ugotovljenih **34 kršitev**, kar je več kot v letu 2007, ko jih je bilo ugotovljenih 18.

Kot izhaja iz 87. člena Zakona o delovnih razmerjih, mora delodajalec redno ali izredno odpoved pogodbe o zaposlitvi delavcu vročiti osebno, praviloma v prostorih delodajalca oziroma na naslov, določen v pogodbi o zaposlitvi, razen če je delavec naknadno pisno sporočil drug naslov. Redno ali izredno odpoved pogodbe o zaposlitvi vroča delodajalec delavcu po pravilih pravnega postopka, razen če delavec nima stalnega ali začasnega prebivališča v Republiki Sloveniji. V tem primeru se odpoved pogodbe o zaposlitvi objavi na oglasnem mestu na sedežu delodajalca. Po preteku osmih dni se šteje vročitev za opravljeno.

4.4.5. Posebno pravno varstvo pred odpovedjo

V zvezi s posebnim varstvom delavcev pred odpovedjo so bile ugotovljene **3 kršitve** pri odpovedi pogodbe o zaposlitvi starejšim delavcem v nasprotju s 114. členom Zakona o delovnih razmerjih, **4 kršitve** pri odpovedi pogodbe o zaposlitvi staršem v nasprotju s 115. členom Zakona o delovnih razmerjih in **7 kršitev** v zvezi z odpovedjo invalidnim osebam in odsotnim z dela zaradi bolezni v nasprotju s 116. členom istega zakona. V zvezi z odpovedjo pogodbe o zaposlitvi delavcem, ki uživajo posebno varstvo pred odpovedjo, kršitve niso tako pogoste, so pa delodajalci več že začelih postopkov ustavili, ko so jih inšpektorji seznanili s kršitvami, in sicer npr. v primeru začetega postopka izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi predsednika sveta delavcev, za katerega delodajalec ni pridobil soglasja sveta delavcev, in v posameznih primerih starejših delavcev.

Kot poročajo inšpektorji, so v poročevalskem letu 2008 v **26 primerih** podali soglasje k odpovedi pogodbe o zaposlitvi staršem ali nosečim delavkam v skladu s 115. členom Zakona o delovnih razmerjih.

4.4.6. Plačilo odpravnine zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi

Inšpektorji poročajo o skupno **9 kršitvah**, ugotovljenih v poročevalskem letu 2008, v zvezi s plačilom odpravnine zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

Ugotovljene nepravilnosti so praviloma povezane s tem, da delodajalec ni izplačal delavcem odpravnin, do katerih so bili upravičeni zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi,

oziroma jim je izplačal ali ponudil odpravnino, nižjo od zakonsko predvidene. Po opažanjih inšpektorjev so imeli pogostejše težave z izplačilom odpravnine zlasti manjši delodajalci in družbe, ki so bile zaradi likvidnostnih težav v postopku prisilne poravnave oz. pred stečajem.

Inšpektorji poročajo tudi o primerih, ko delodajalci izvedejo postopek redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz krivdnih razlogov zato, da bi se izognili plačilu odpravnine, ki bi sicer delavcu pripadla, če bi mu pogodbo o zaposlitvi odpovedali iz poslovnega razloga ali razloga nesposobnosti.

Po posredovanju inšpektorje, so delodajalci običajno delavcem izplačali odpravnino v skladu z zakonodajo.

Inšpektorji so v letu 2008 o institutu odpravnine zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi podali (predvsem) delavcem kar nekaj strokovnih pomoči.

4.4.7. Druge ugotovitve

Poleg že navedenih kršitev v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi so inšpektorji za delo v poročevalskem letu 2008 v zvezi z določbami Zakona o delovnih razmerjih ugotovili še po **3 kršitve** v zvezi s časovno omejitvijo izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi po 110. členu, obvestilom inšpektorju za delo po 1. odstavku 112. člena in minimalnim odpovednim rokom po 92. členu ter po **1 kršitev** v zvezi vračilom vseh dokumentov in izdajo potrdila delavcu ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi ter postopkom odpovedi večjemu številu delavcev.

Prav tako je bil ugotovljen **1 primer**, da delodajalec, ki je odpovedal pogodbo o zaposlitvi delavcu, v času odpovednega ni zagotovil pravice do odsotnosti z dela zaradi iskanja nove zaposlitve s pravico do nadomestila plače v trajanju najmanj dve uri na teden, in **9 primerov** prenehanja pogodbe o zaposlitvi s sporazumom v pisni obliki brez določbe o posledicah pri uveljavljanju pravic iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti.

4.4.8. Zadržanje učinkovanja prenehanja pogodbe o zaposlitvi

V poročevalskem letu 2008 so inšpektorji samo v **1 primeru** ugotovili, da so izpolnjeni pogoji za izdajo odločbe po tretjem odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, in zadržali učinkovanje prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi do poteka roka za arbitražo oz. sodno varstvo, oz. do izvršljive arbitražne odločitve, oz. do odločitve sodišča ob predlogu za izdajo začasne odredbe. Zadržanje učinkovanja prenehanja pogodbe o zaposlitvi se uporablja redko, morata pa biti kumulativno podana pogoja samovoljnega ravnanja in odvrnitve nenadomestljive škode. Prav tako inšpektorji ugotavljajo, da se običajno delavci s prijavo kršitve v zvezi z odpovedjo obrnejo na Inšpektorat RS za delo prepozno, ko odpoved pogodbe o zaposlitvi že začne učinkovati (npr. delodajalec je delavca že odjavil iz socialnih zavarovanj). Takrat pa inšpektor ne more več ukrepati z zadržanjem učinkovanja prenehanja pogodbe o zaposlitvi.

4.5. PLAČILO ZA DELO

V letu 2008 je bilo v zvezi s plačilom za delo zabeleženih skupno 843 kršitev, kar je skoraj še enkrat več kot leto prej. Največ kršitev so inšpektorji ponovno ugotovili pri izplačilu plač v skladu s 134. in 135. členom Zakona o delovnih razmerjih. Po sprejetju novele Zakona o delovnih razmerjih, s katero so inšpektorji pridobili pooblastila za ukrepanje tudi pri neizplačilu regresa, smo v letu 2008 začeli beležiti tudi kršitve 131. člena Zakona o delovnih razmerjih in pri tem našli 146 kršitev te določbe.

V zvezi s kršitvami Zakona o izvajanju dogovora o politiki plač za obdobje 2002–2004 v tem poročevalskem letu ni bilo ugotovljenih nepravilnosti, prav tako

ne v zvezi s kršitvami Zakona o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004–2005 ter Zakona o določitvi minimalne plače. V primerjavi z letom 2007, ko sta bili ugotovljeni po ena kršitev Zakona o izvajanju dogovora o politiki plač za obdobje 2002–2004 in Zakona o določitvi minimalne plače, lahko rečemo, da se tovrstne kršitve zmanjšujejo in da delodajalci v večini upoštevajo minimume pri izplačilu plač.

Prav tako v letu 2008 ni bilo zabeleženih kršitev tretjega odstavka 126. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da delavec za čas odmora med delovnim dnevom prejme plačilo, kot če bi delal, niti kršitev v zvezi s plačilom pripravniku oziroma delavcu, ki se usposablja oziroma uvaja v delo, kot to določa 140. člen Zakona o delovnih razmerjih.

4.5.1. Splošno

Delavec se s pogodbo o zaposlitvi zaveže opravljati delo za plačilo, določila Zakona o določitvi minimalne plače pa naj bi zagotavljala delavcu in njegovi družini dostojno življenje.

Minimalna plača za delo s polnim delovnim časom je od 1. avgusta 2007 znašala 538,53 eura, od 1. avgusta 2008 dalje pa 589,19 eura. Z izplačilom plač pa so še vedno povezane najpogostejše kršitve delovnopravne zakonodaje. V letu 2008 je bila zoper nekaj najhujših kršiteljev podana kazenska ovadba. Inšpektorji opazajo, da delodajalci plač ne usklajujejo z rastjo cen in jih še vedno v velikem številu izplačujejo po preteku zakonitega roka. Del plače še vedno izplačujejo na roke, kar pa je kljub prijavam težko dokazati. Glede na to, da gre pri plačilu za delo v večini za denarne terjatve, inšpektorji delavce redno opozarjajo na določbo 204. člena Zakona o delovnih razmerjih in možnost uveljavljanja le-teh pred pristojnim delovnim sodiščem. Inšpektorji še vedno lahko zgolj ugotavljajo obstoj teh kršitev, ne morejo pa delavcem zagotavljati dejanskih izplačil njihovih terjatev.

V tem poročevalskem letu so bili pogosto ugotovljeni primeri, ko pride do prenehanja delovnega razmerja in delodajalec delavcu ne izplača zadnje plače. To utemeljuje s tem, da je delavec napravil škodo v podjetju ali da ni vrnil delovne opreme, da je bil ugotovljen manjko pri inventuri, da je delavec zapustil delovno mesto in se ni vrnil ter podobno. Na tak način si delodajalci samovoljno pobotajo svoje terjatve z delavčevo plačo, pri čemer je bilo ugotovljeno več kršitev, saj delavci k takšnim pobotom večinoma ne podajo pisnega soglasja. Inšpektorji so na tem področju v letu 2008 evidentirali **26 kršitev**.

4.5.2. Določitev in izplačilo plače najmanj v višini minimuma, določenega z zakonom ali kolektivno pogodbo, ki neposredno zavezuje delodajalca

Inšpektorji poročajo, da so kršitve, ko delodajalec pri določitvi plače ne upošteva minimuma po 1. odstavku 126. člena Zakona o delovnih razmerjih, redke. V primerjavi z letom 2007 smo tako v tem poročevalskem letu zabeležili 4 kršitve manj, in sicer 10 le-teh. V teh primerih so inšpektorji izdali ureditvene odločbe, delodajalci pa so večinoma vsi za nazaj opravili poračune.

Zaključimo lahko torej, da še vedno precej delavcev prejema zgolj minimalno plačo, vendar pa je bilo kršitev na tem področju zelo malo.

4.5.3. Kršitve v zvezi s pravočasnim izplačilom plače (na plačilni dan)

Bistveno več kršitev beležimo v zvezi z izplačilom plače v skladu s 134. členom Zakona o delovnih razmerjih. V letu 2008 jih je bilo ugotovljenih **431**, kar je 77 več kot leto prej. Inšpektorji ugotavljajo, da so najpogostejše prijave v zvezi z izplačilom plače po poteku roka za izplačilo, v nekaterih primerih pa se ne izplačujejo tudi po več mesecev. Pogosto se dogaja, da delavci sicer prejemajo plačilo v gotovini, ki ustreza opravljenemu delu, vendar pa delodajalec od tega zneska ne plačuje prispevkov za socialno varnost in ne

izdaja pisnih obračunov plač. V primerih neizplačila plač so inšpektorji skušali kar najprimerneje ukrepati, predvsem z namenom, da se zagotovijo izplačila in s tem socialna varnost delavcev, in sicer tako, da so delodajalca sprva le opozorili na odpravo kršitev, šele nato pa so uporabili ukrep sankcioniranja, v kolikor kršitev ni bila odpravljena. Inšpektorji ugotavljajo, da se delodajalci zelo radi izgovarjajo na nelikvidno poslovanje družbe ter izkazujejo blokado računov. V primeru spora z delavcem pa raje plačajo globo kot pa plačo delavcem. Razlog za to so verjetno nizke globe zaradi neizplačila plače. Inšpektorji za kršitve 134. člena Zakona o delovnih razmerjih največkrat zvedo šele na podlagi obvestila delavca inšpektorju za delo v skladu s 112. členom Zakona o delovnih razmerjih, ko jim delodajalec trikrat zaporedoma ali v obdobju šestih mesecev ni izplačal plačila za delo ob zakonsko oziroma pogodbeno dogovorjenem roku.

4.5.4. Kršitve v zvezi s krajem in načinom izplačila plač ter v zvezi z izročitvijo pisnega obračuna plače

V letu 2008 je bilo ugotovljenih **109 kršitev** 135. člena Zakona o delovnih razmerjih, kar je 42 kršitev več kot v prejšnjem letu. Največ jih je bilo zabeleženih v dejavnosti gradbeništva in kopenskega prometa. Prevladujejo kršitve v zvezi z izdajo pisnega obračuna plače. Delodajalci bodisi pisnih obračunov sploh ne izdajajo ali pa so v njih nepravilnosti pri obračunavanju ur, ki so se dejansko opravile, in različnih dodatkov. Inšpektorji poročajo, da je bilo pogosto težko ugotoviti, ali so delavci res prejeli pisne obračune, kakor so zatrjevali delodajalci, ker so jih slednji ob nadzorih seveda predložili. Veliko delavcev se je v tem poročevalskem letu obrnilo na inšpektorje za delo, ker niso razumeli posameznih postavk obračuna plače in so se želeli prepričati, da jim je delodajalec plačo pravilno obračunal.

Inšpektorji se pri nadzorih srečujejo tudi s kršitvami določb 128. in 129. člena Zakona o delovnih razmerjih, in sicer so jih v letu 2008 zabeležili **55**, največ v dejavnosti strežbe jedi in pijač ter v dejavnosti kopenskega prometa. Večinoma delodajalci ne izplačujejo dodatka za delo v manj ugodnem delovnem času, v redkih primerih pa ne dodatka za delovno dobo (večinoma pri manjših delodajalcih). Zaslediti je bilo tudi primere neupoštevanja določil kolektivnih pogodb glede dodatkov. Omenjene kršitve delodajalci na podlagi ugotovitev inšpektorjev praviloma sprotno odpravljajo, saj inšpektorji večinoma izdajajo ureditvene odločbe. Inšpektorji ugotavljajo, da je do točnih evidenc o izrabi delovnega časa, ki so odraz dejanskega dela preko polnega delovnega časa, težko priti in je kršitev s tega področja gotovo več, kot jih ugotovijo. Pri enem delodajalcu je bilo ugotovljeno, da delavcem namesto izplačila nadur izplačuje dnevnice.

4.5.5. Kršitve v zvezi z izplačevanjem nadomestila plače

Tudi pri kršitvah v zvezi z izplačevanjem nadomestila plače v skladu s 137. členom Zakona o delovnih razmerjih v tem poročevalskem letu beležimo porast. V letu 2008 je bilo ugotovljenih **21 kršitev** več kot leto prej, in sicer **46**.

Inšpektorji ugotavljajo, da je kar nekaj primerov, ko delodajalci delavcem za bolniško odsotnost niso izplačevali nadomestila plače ali so jo obračunavali napačno. Obravnavan je bil tudi primer, ko je delodajalec zahteval višjo refundacijo nadomestila od Zavoda za zdravstveno zavarovanje, kot pa jo je dejansko obračunal in izplačal delavcu.

Pri nadzorih je bilo ugotovljeno, da delodajalci, ki imajo zaposlene delavce invalide, ne zagotavljajo delovnih mest, ki naj bi tem invalidom pripadala v skladu z odločbo Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje in predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, niti jim niso zagotavljali nadomestila plače.

Inšpektorji so tudi ugotovili, da so nekateri delodajalci na svoj račun prejeli nadomestila za boleznine nad 30 dni, ker pa so imeli blokirane račune, le-teh delavcem niso mogli izplačevati.

Se pa vedno znova pojavljajo vprašanja glede izplačila nadomestila začasno odsotnim delavcem v času prerazporeditve delovnega časa. Nadomestilo delavcem za čas, ko ne dela, namreč ne pripada.

Inšpektorji poročajo, da delodajalci po njihovem posredovanju ponavadi pravilno obračunajo in izplačajo nadomestilo plače.

4.5.6. Kršitve v zvezi z izplačevanjem dodatkov k plači in povračilom stroškov v zvezi z delom

Skupaj **55 kršitev** so inšpektorji v tem poročevalskem letu zabeležili v zvezi z izplačevanjem dodatkov, in sicer tako dodatkov za delovno dobo kot dodatkov za delo v posebnih pogojih dela, ki izhajajo iz razporeditve delovnega časa.

Največ kršitev je bilo ugotovljenih v dejavnosti strežbe jedi in pijač ter v dejavnosti kopenskega prometa, in sicer za delo v manj ugodnem delovnem času (predvsem nadurno delo) ter v zvezi z dodatkom na delovno dobo. Inšpektorji v teh primerih večinoma izdajajo ureditvene odločbe, poročajo pa tudi, da delodajalci po posredovanju inšpektorjev praviloma sprotno odpravljajo nepravilnosti.

V letu 2008 so inšpektorji prejeli veliko anonimnih informacij glede povračila stroškov v zvezi z delom, vendar v konkretnih nadzorih potem niso ugotovili večjih kršitev. S tega področja je bilo tako v poročevalskem letu ugotovljenih **20 kršitev** 130. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Kršitve se večinoma pojavljajo pri malih delodajalcih, vendar jih je težko odkriti brez ustrezne in natančne prijave delavca, nikakor pa ne pri rednih pregledih. Ob ugotovljenih kršitvah inšpektorji izdajo ureditvene odločbe. Največ kršitev je pri povračilu stroškov za prevoz na delo in z dela ter za prehrano med delom. Predvsem se problemi pojavljajo pri prerazporejenem delovnem času, inšpektorji pa so mnenja, da jih je zagotovo več, kot jih ugotovijo. Posamezni delodajalci se glede prevoznih stroškov izgovarjajo, da so seznanjeni z dejstvom, da delavec ne biva na kraju, ki je naveden v pogodbi o zaposlitvi, da torej do stroškov ni upravičen, drugi pa delavcem zagotavljajo prevoz z lastnimi sredstvi.

4.5.7. Kršitve v zvezi z izplačevanjem regresa za letni dopust

V zvezi z izplačilom regresa je bilo v tem poročevalskem letu ugotovljenih **146 kršitev**. Največ v dejavnosti gradbeništva in trgovine na debelo ter trgovine na drobno. Vse več pa je nujenja strokovnih pomoči v zvezi z izplačilom regresa, predvsem glede sorazmernosti in pravice delavca do regresa.

Večkrat je bilo ugotovljeno, da regresa ne izplačujejo tisti delodajalci, ki že tako izplačujejo minimalne plače oziroma imajo težave pri zagotavljanju izplačila plač. Večinoma navajajo likvidnostne težave, ki pa jih inšpektorju praviloma ne zmorejo izkazati. Inšpektorji so ukrepali v skladu s pooblastili.

V splošnem pa se je v letu 2008 ugotavljalo bistveno izboljšanje stanja, kar je dober primer pozitivnega učinka spremembe, ki jo je prinesla novela Zakona o delovnih razmerjih, in dejstva, da se nekaterih določil zakona ne da uveljavljati brez zagrožene sankcije.

Delavci se precej poslužujejo prijav zoper delodajalca, zato se je tudi število nadzorov na tem področju precej povečalo. Glede na višino globe, ki je zagrožena za kršitev 131. člena Zakona o delovnih razmerjih, so inšpektorji pri svojem delu precej uspešni.

4.6. DELOVNI ČAS

Kršitve v zvezi z delovnim časom so bile v letu 2008 pogosto ugotovljene. Skupno je bilo ugotovljenih 459 kršitev določb Zakona o delovnih razmerjih, ki se v ožjem smislu nanašajo na institut delovnega časa, kar je manj kot v letu 2007, ko je bilo v zvezi s tem institutom ugotovljenih 512 kršitev. V letu 2008

je bilo največ kršitev ugotovljenih v zvezi z delom preko polnega delovnega časa, razporeditvijo delovnega časa in letnim razporedom delovnega časa.

Največ kršitev v zvezi z delovnim časom je bilo ugotovljenih v dejavnosti strežbe jedi in pijač, gradbeništvu, trgovini na drobno in debelo ter pri prevozih v cestnem prometu.

4.6.1. Krajši delovni čas – delo preko dogovorjenega delovnega časa v nasprotju s šestim odstavkom 64. člena Zakona o delovnih razmerjih

Delavci in delodajalci sklepajo pogodbe o zaposlitvi s krajšim delovnim časom iz različnih razlogov, večina med njimi pa je sklenjena na podlagi predpisov o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, predpisov o zdravstvenem zavarovanju ter v zadnjih nekaj letih tudi pogosto na podlagi predpisa o starševskem varstvu. Po opažanjih inšpektorjev se pogodbe o zaposlitvi s krajšim delovnim časom v zadnjih letih pogosteje sklepajo pri delodajalcih v dejavnosti trgovine na drobno, še vedno pa je trend sklepanja tovrstnih pogodb o zaposlitvi v gostinstvu ter v taxi službah.

Kot ugotavljajo inšpektorji mnogo delodajalcev in delavcev še vedno ne ve, da se v primeru sklenjene pogodbe o zaposlitvi s krajšim delovnim časom, razen če ni v pogodbi o zaposlitvi drugače določeno, takim delavcem ne sme naložiti dela preko dogovorjenega delovnega časa. Inšpektorji navajajo, da so ugotovili posamezne primere, ko so delavci namesto v pogodbi o zaposlitvi navedenega števila ur (npr. 10, 20, 30 ur) opravljali delo tudi po 40 in več ur na teden.

V letu 2008 je bilo ugotovljenih **5 kršitev** v zvezi z delom preko dogovorjenega delovnega časa pri krajšem delovnem času. Te kršitve inšpektorji za delo zelo težko ugotovijo, saj iz uradne evidence o izrabi delovnega časa, ki jo vodi delodajalec, delo preko polnega delovnega časa ne izhaja oziroma te evidence delodajalec sploh ne vodi. Prijav v zvezi z delom preko dogovorjenega delovnega časa pri krajšem delovnem času je malo, le-te podajo delavci običajno po tem, ko nastane konflikt med delavcem in delodajalcem.

Evidentirali smo primer, da je delodajalec delo preko dogovorjenega delovnega časa do 40 ur na teden obračunaval kot redne ure, število ur opravljenih preko mesečnega fonda ur, pa je izplačeval kot delo preko polnega delovnega časa. Ti delavci so prikrajšani tako pri plačilu za delo kot pri priznavanju pravic iz socialne varnosti.

4.6.2. Določitev polnega delovnega časa v nasprotju s prvim odstavkom 142. člena Zakona o delovnih razmerjih

Inšpektorji večinoma poročajo, da določitev polnega tedenskega delovnega časa v trajanju 40 ur v pogodbah o zaposlitvi načeloma ni bila problematična, vseeno pa so v letu 2008 ugotovili **17 kršitev** (v letu 2007 pa 32), ko je delodajalec določil polni tedenski delovni čas v trajanju, daljšem od 40 ur.

Zaradi gospodarske krize, ki se je v Sloveniji pojavila proti koncu leta 2008, pa se je pričel trend določanja polnega delovnega časa, ki je krajši od 40 ur na teden (običajno 36 ur na teden), vendar obstaja pri tem bojazen, da delavci ne bodo zmogli v tem času opraviti vsega dela, delodajalec pa jim bo nato odredil delo preko polnega delovnega časa.

4.6.3. Delo preko polnega delovnega časa

V zvezi z delom preko polnega delovnega časa – nadurnim delom – je bilo v poročevalskem letu 2008 ugotovljenih **158 kršitev**, kar je nekoliko manj kot v letu 2007, ko je bilo ugotovljenih 170 kršitev. Kršitve so bile ugotovljene pri delodajalcih v različnih dejavnostih, najpogosteje pa so bile evidentirane predvsem v dejavnosti strežbe jedi in pijač, trgovine na drobno, gostinstva, kopenskega prometa in gradbeništvu. Ugotavljanje kršitev v zvezi z delom preko polnega delovnega časa je, kot kažejo ugotovitve inšpektorjev, težavno. Še zlasti pri delodajalcih, kjer imajo evidenco o izrabi delovnega

časa prirejeno in dejansko ne kaže nepravilnosti. V takih primerih inšpektor brez pomoči prijavitelja skoraj ne more ugotoviti nepravilnosti, oziroma je to zelo težko.

Daleč največ kršitev, **103**, v zvezi s tem institutom je bilo v poročevalskem letu 2008 ugotovljenih v zvezi s časovno omejitvijo nadurnega dela, določeno v tretjem odstavku 143. člena Zakona o delovnih razmerjih. Iz navedene določbe izhaja, da lahko nadurno delo traja največ 8 ur na teden, največ 20 ur na mesec in največ 170 ur na leto ter da lahko traja delovni dan največ 10 ur. Pri tem je potrebno opozoriti, da lahko po spremembi Zakona o delovnih razmerjih iz leta 2007 nadurno delo s soglasjem delavca traja tudi preko navedene letne časovne omejitve, vendar skupaj največ 230 ur na leto. V primeru vsakokratne odreditve nadurnega dela, ki presega 170 ur na leto, mora delodajalec pridobiti pisno soglasje delavca. Vzroki za prekoračitve časovne omejitve nadurnega dela so običajno obseg dela, ki ga želijo delodajalci opraviti z najmanjšim možnim številom delavcev, projektno delo, ki je vezano na kratke roke, pa tudi odsotnost delavcev zaradi bolezni ali poškodbe. Inšpektorji so pri nadzorih v letu 2008 ugotovili tudi nekaj primerov, ko so imeli delavci na mesec več kot 100 nadur.

Inšpektorji so ugotovili **4 kršitve** v zvezi z odreditvijo nadurnega dela izven primerov, določenih z zakonom ali kolektivno pogodbo. Delodajalci v **33 primerih** niso odredili nadurnega dela v pisni obliki pred pričetkom dela oziroma najkasneje do konca delovnega tedna po opravljenem nadurnem delu.

V poročevalskem letu 2008 je bilo ugotovljenih tudi **18 kršitev**, ko so delodajalci kršili zakonsko prepoved opravljanja dela preko polnega delovnega časa iz 145. člena Zakona o delovnih razmerjih, v skladu s katero se nadurno delo ne sme uvesti, če je delo mogoče opraviti v polnem delovnem času z ustrezno organizacijo dela, oziroma se nadurno delo ne sme naložiti določenim kategorijam delavcev, ki v skladu z zakonom uživajo posebno pravno varstvo.

Delodajalci običajno delavcem izplačajo nadure v zakonskih okvirih, preostanek pa prenesejo v naslednji mesec.

V primeru spora z izplačilom nadur se delavci oglašijo na Inšpektorat RS za delo, vendar sodi ta spor v pristojnost delovnega sodišča. Zato inšpektorji delavce za uveljavljanje njihovih pravic napotijo na pristojno sodišče.

4.6.4. Razporeditev delovnega časa v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih

V zvezi z razporeditvijo delovnega časa v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih je Inšpektorat RS za delo v poročevalskem letu 2008 ugotovil **274 kršitev**. Največ tovrstnih kršitev je bilo ugotovljenih pri delodajalcih, ki opravljajo dejavnost strežbe jedi in pijač, pogoste pa so te kršitve tudi v gradbeništvu, v trgovini na drobno in pri delodajalcih, ki opravljajo dejavnost kopenskega prometa. Največ tovrstnih kršitev je bilo ugotovljenih pri tistih delodajalcih, ki zagotavljajo neprekinjeno opravljanje storitev (gostinski lokali, trgovine, gradbišča, prevoz itd.).

Inšpektorji za delo poročajo, da mnogo pogodb o zaposlitvi še vedno ne vsebuje določb o razporeditvi delovnega časa oz. o pogojih za začasno prerazporeditev delovnega časa in da veliko delodajalcev ne pozna ali pa ne loči instituta enakomerne in neenakomerne razporeditve delovnega časa. V teh primerih imajo delavci v pogodbah o zaposlitvi naveden le 40-urni delovni teden, ne vsebujejo pa določitve začetka in konca dnevnega delovnega časa, števila delovnih dni v tednu in podobno.

Kot ugotavljajo inšpektorji, se največ kršitev nanaša na t.i. letni razpored delovnega časa, ki ga je delodajalec dolžan določiti pred začetkom koledarskega oz. poslovnega leta in o njem seznanimi delavce in sindikate pri delodajalcu. Pogosto delodajalci, pri katerih je bilo opravljeno inšpekcijsko nadzorstvo, letnega razporeda delovnega časa sploh niso imeli ali pa je bil pomanjkljiv oziroma z njim niso seznanimi delavcev in sindikatov pri delodajalcu. Letnega razporeda delovnega časa niso izdelali zlasti manjši delodajalci. Nekateri delodajalci pa so določali letni razpored delovnega časa kar sproti in ga prilagajali sprotnim potrebam po delu. V letu 2008 je bilo ugotovljenih **99 kršitev** v zvezi z opustitvijo določitve letnega razporeda delovnega časa pred začetkom koledarskega oziroma poslovnega leta.

V več primerih je bilo ugotovljeno, da delodajalec ni upošteval zadnjih sprememb iz 3. odstavka 147. člena Zakona o delovnih razmerjih, skladno s katerimi mora na delavčev predlog za drugačno razporeditev delovnega časa zaradi potreb usklajevanja družinskega in poklicnega življenja pisno utemeljiti svojo odločitev.

Ugotovljeni so bili tudi številni primeri, ko delodajalci niso upoštevali določbe iz 147. člena Zakona o delovnih razmerjih, po kateri morajo obvestiti delavce o začasni prerazporeditvi in neenakomerni razporeditvi delovnega časa v pisni obliki in pravočasno.

Inšpektorji so ugotovili kar nekaj kršitev v zvezi upoštevanjem časovne omejitve neenakomerne razporeditve in začasne prerazporeditve delovnega časa. V teh primerih so bile ugotovljene kršitve v zvezi s prekoračitvijo tedenskega delovnega časa 56 ur pri neenakomerni razporeditvi in začasni prerazporeditvi polnega delovnega časa, tako da delodajalci tem delavcem niso zagotovili 11-urnega počitka v obdobju 24 ur. Več neenakomerne razporeditve in začasne prerazporeditve delovnega časa se po opažanjih inšpektorjev pojavlja v dejavnostih, ki imajo sezonski značaj. Kljub temu, da se pri neenakomerni razporeditvi ter začasni prerazporeditvi delovnega časa upošteva polni delovni čas kot povprečna delovna obveznost v obdobju, ki ne sme biti daljše od šestih mesecev oziroma, če je to določeno s kolektivno pogodbo dejavnosti, ne daljše kot 12 mesecev, je eden izmed delodajalcev sam opredelil izravnalno obdobje treh let, kar je v nasprotju s predpisi.

Pri posameznih delodajalcih je bilo tudi ugotovljeno, da zamenjujejo instituta začasne prerazporeditve delovnega časa in dela preko polnega delovnega časa. Ti delodajalci ure opravljenega dela preko polnega delovnega časa obravnavajo kot začasno prerazporeditev delovnega časa, delno pa kot nadurno delo, tako da je slednje evidentirano v okviru zakonskih omejitev, ne pa po dejansko opravljenem delu.

Inšpektorji so opozorili, da mnogo delodajalcev ne upošteva določbe 8. odstavka 147. člena v povezavi s 145. členom Zakona o delovnih razmerjih, iz katere izhaja prepoved neenakomerne razporeditve in začasne prerazporeditve delovnega časa nekaterim varovanim kategorijam delavcev. Delavcem, katerim se delovni čas ne sme razporediti neenakomerno ali ga začasno prerazporediti, lahko delodajalec določi le enakomerno razporeditev delovnega časa.

4.6.5. Nočno delo

Glede zagotavljanja pravic delavcev, ki delajo ponoči (posebno varstvo, daljši dopust, ustrezna prehrana med delom, strokovno vodstvo, periodična izmenjava delavcev, ki delajo tudi v nočni izmeni itd.), sta bili ugotovljeni **2 kršitvi**.

Ugotovljen je bil **1 primer**, ko je delodajalec organiziral delo nočnim delavcem tako, da so v obdobju štirih mesecev povprečno delali več kot 8 ur na dan, kar je v nasprotju s 151. členom Zakona o delovnih razmerjih. Kršitev, da se delodajalec pred uvedbo nočnega dela ni posvetoval s sindikati pri njem o določitvi časa, ki se šteje kot čas nočnega dela, o oblikah organiziranosti nočnega dela, o ukrepih varnosti in zdravja pri delu ter socialnih ukrepih v skladu s 152. členom Zakona o delovnih razmerjih, v poročevalskem letu 2008 nismo ugotovili. Prav tako je bila **1 kršitev** ugotovljena v zvezi s posredovanjem podatkov inšpekciji za delo o nočnem delu delavcev in v zvezi z upoštevanjem določb o nočnem delu žensk v industriji in gradbeništvu.

Inšpektorji so v letu 2008 obravnavali tudi vloge delodajalcev za izdajo soglasja k nočnemu delu žensk v industriji in gradbeništvu po 153. členu Zakona o delovnih razmerjih. O tem glej več v poročilu o delu inšpekcije nadzora za varnost in zdravje pri delu v letu 2008.

4.6.6. Dopolnilno delo

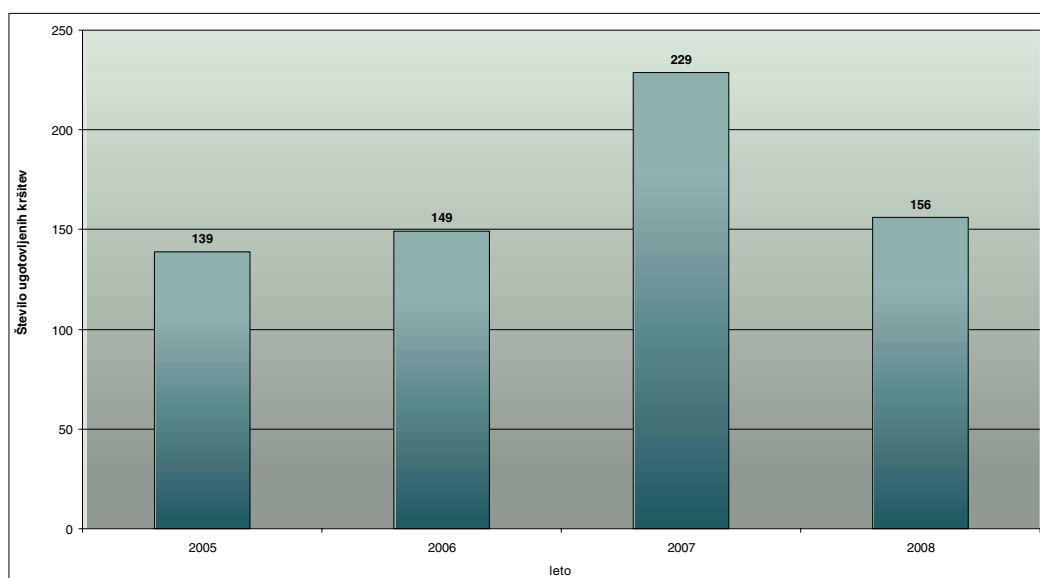
V zvezi z opravljanjem dopolnilnega dela po 146. členu Zakona o delovnih razmerjih inšpektorji v poročevalskem letu 2008 **niso ugotovili** kršitev. Institut dopolnilnega dela najverjetneje v praksi ni pogosto uporabljen, saj je tovrstno delo dopustno le v primerih, če gre za opravljanje deficitarnih poklicev po podatkih zavoda za zaposlovanje ali za

opravljanje vzgojno-izobraževalnih, kulturno-umetniških in raziskovalnih del. Delavec ga lahko opravlja na podlagi pogodbe o zaposlitvi s krajšim delovnim časom, in sicer največ osem ur na teden.

4.7. ODMORI IN POČITKI

V poročevalskem letu 2008 je bilo ugotovljenih 156 kršitev v zvezi z zagotavljanjem odmorov in počitkov, kar je manj kot v letu 2007, ko je bilo ugotovljenih 229 tovrstnih kršitev. V letu 2008 so inšpektorji ugotovili 11 kršitev v zvezi z zagotavljanjem odmorov 77 kršitev v zvezi z zagotavljanjem počitka med zaporednima delovnima dneva in 68 kršitev v zvezi z zagotavljanjem tedenskega počitka. Najpogosteje so bile kršitve ugotovljene pri delodajalcih v dejavnostih trgovine na drobno, gostinstva in gradbeništva.

Graf 23: Ugotovljene kršitve v zvezi z odmori in počitki v letih 2005 - 2008

4.7.1. Odmori med delovnim časom

Inšpektorji ugotavljajo, da pri večini delodajalcev, kjer so opravili nadzore, ni bilo večjih težav v zvezi z zagotavljanjem odmora med delovnim časom. Kot poročajo, se težave pojavijo zlasti pri tistih delodajalcih, ki opravljajo dejavnost neprekinjeno – zlasti v dejavnostih trgovine, gostinstva in drugih storitvenih dejavnostih, ko ima delodajalec zaposlenega le enega ali dva delavca, od katerih dela v posamezni izmeni le en delavec, ki v tem času ne sme zapustiti delovnega mesta. Prav tako se pojavlja problem zagotavljanja odmora v primerih, ko narava dela ne dopušča, da delavci zapustijo delovno mesto (delo na strojih).

Prijav tovrstnih kršitev je kar nekaj, vendar so te v večini primerov anonimne, saj si delavci ne upajo povedati, da so prikrajšani za pravico do odmora, ker se bojijo sankcij s strani delodajalca. Delodajalci kategorično zavračajo očitke, da bi kršili to določbo. Kot poročajo inšpektorji, so te kršitve težko ugotovljive, saj nekateri delodajalci ne vodijo evidenc v zvezi z izrabo delovnega časa, ali pa so tiste, ki so predložene inšpektorju, domnevno prirejene. V teh primerih inšpektorji zoper delodajalce ukrepajo zaradi kršitve Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti.

V poročevalskem letu 2008 so inšpektorji ugotovili **11 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem odmora med delovnim časom.

4.7.2. Počitek med zaporednima delovnima dnevoma

V poročevalskem letu 2008 so inšpektorji ugotovili **77 kršitev** v zvezi z počitkom med zaporednima delovnima dnevoma. Največ kršitev pa je ugotovljenih v dejavnostih trgovine na drobno, gostinstva in gradbeništva.

Kot poročajo inšpektorji, delodajalci delavcem z enakomerno razporejenim delovnim časom praviloma zagotavljajo počitek med dvema zaporednima dnevoma v trajanju 12 ur, več kršitev pa ugotavljajo v zvezi z delavci, ki imajo delovni čas pri delodajalcu razporejen neenakomerno ali pa je začasno prerazporejen.

Kot izhaja iz Zakona o delovnih razmerjih, mora delodajalec delavcu, ki ima delovni čas neenakomerno razporejen ali začasno prerazporejen, v obdobju 24 ur zagotoviti pravico do počitka, ki traja nepretrgoma najmanj 11 ur. Kot ugotavljajo inšpektorji, ima neenakomerno razporeditev delovnega časa in začasno prerazporeditev že veliko delavcev v dejavnostih gostinstva, gradbeništva in prometa, in da pri nekaterih delodajalcih delovni dan v trajanju 13 ur postaja že kar pravilo. Inšpektorji neredko poročajo o ugotovljenih primerih pri delodajalcih, ko so delavci delali več kot 15 ur dnevno. Kršitve v zvezi s počitkom med zaporednima delovnima dnevoma so pogoste pri delodajalcih, ki so pri svojem delu vezani na kratke roke, inventure, odprtje novih poslovnih prostorov, ne zaposlujejo dovolj velikega števila delavcev in podobno, kar pa ne opravičuje neizvajanja predpisov. Tovrstne kršitve je zaradi pogosto prirejenih evidenc o delovnem času težavno ugotoviti, vir informacij pa so neredko delavci sami, ki žal praviloma prijavljajo tovrstne kršitve šele po prenehanju pogodbe o zaposlitvi.

Evidentirali smo primer, da so delavci tujci pri delodajalcu uporabniku delali vsak dan v tednu od 6. do 22. ure in le z 8-urnim počitkom med dvema zaporednima dnevoma.

4.7.3. Tedenski počitek

V zvezi z zagotavljanjem tedenskega počitka je bilo v letu 2008 ugotovljenih **68 kršitev**, le-te pa so bile največkrat ugotovljene pri delodajalcih v dejavnostih trgovine na drobno, gostinstva in gradbeništva. Največ tovrstnih kršitev je ugotovljenih pri delodajalcih, ki opravljajo dejavnost vse dni v tednu, zaposlujejo pa minimalno število delavcev.

Ne glede na to, da so te kršitve težko ugotovljive in da veliko delodajalcev ne vodi evidence o izrabi delovnega časa ali pa jo vodijo pomanjkljivo, pa je bilo v nadzorih ugotovljenih nekaj primerov, ko so delavci opravljali delo brez tedenskega počitka po tri tedne in še več. Posamične kršitve so se nanašale na delo tujcev pri delodajalcu uporabniku.

4.8. LETNI DOPUST

Kršitve določb Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z letnim dopustom še vedno naraščajo. V tem poročevalskem obdobju je bilo ugotovljenih že 258 kršitev, kar je za 74 več kot predhodno leto. Naraščanje števila kršitev gre pripisati tudi noveli Zakona o delovnih razmerjih, ki je kot novost uvedla obveznost delodajalca, da delavce najkasneje do 31. marca pisno obvesti o odmeri letnega dopusta za tekoče koledarsko leto, kršitev tega določila pa je uvrstila tudi med kazenske določbe. Inšpektorji so ugotovili precejšnje nepoznavanje tega določila s strani delodajalcev, tako da kršitev 2. odstavka 160. člena ZDR spada med najpogostejše kršitve instituta letnega dopusta, in sicer je teh kršitev kar 128. Precej pa je upadlo število kršitev v zvezi določitvijo minimalnega trajanja letnega dopusta. Ugotovljenih je bilo 61 takih kršitev.

Na temo letnega dopusta so inšpektorji tudi v letošnjem letu podali ogromno strokovnih pomoči, veliko vprašanj na temo letnega dopusta se veže na vprašanje regresa za letni dopust. Pogosta so vprašanja o odmeri in izrabi dopusta, prenosu dopusta v naslednje koledarsko leto in v zvezi s pravico do sorazmernega dela dopusta.

4.8.1. Kršitve v zvezi z odmero letnega dopusta

Kršitve v zvezi z odmero letnega dopusta so bile v letu 2008 zopet v porastu, kot že rečeno predvsem iz razloga nepoznavanja novosti iz leta 2007 s strani delodajalcev.

Daleč največ je ugotovljenih kršitev 2. odstavka 160. člena Zakona o delovnih razmerjih, ko delodajalec ni do 31. marca pisno obvestil delavcev o odmeri dopusta za tekoče koledarsko leto (**128**). Inšpektorji ugotavljajo, da so ta določila marsikateremu delodajalcu še nepoznana. Po opravljenih nadzorih so delodajalci praviloma te kršitve odpravili. Na to temo so inšpektorji v skladu s 4. odstavkom Zakona o inšpekciji dela podali tudi precej strokovnih pomoči delavcem in delodajalcem.

Zmanjšalo pa se je število kršitev, ki se nanašajo na trajanje dopusta, in sicer z lanskimi 119 na **61**. Delodajalci, pri katerih je bil opravljen nadzor, večinoma ravnajo zakonito glede določitve minimalnega trajanja letnega dopusta, več problemov je pri določanju dodatnih dni dopusta na podlagi določil kolektivnih pogodb. Obravnavane so bile tudi kršitve 2. odstavka 159. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa pravico do treh dodatnih dni dopusta za starejšega delavca, invalida, delavca z najmanj 60 % telesno okvaro in delavca, ki neguje otroka s telesno ali duševno prizadetostjo.

Glede pridobitve pravice do celotnega letnega dopusta po preteku nepretrganega delovnega razmerja, ki ne sme biti daljši od šestih mesecev, je bilo ugotovljenih **7 kršitev**, kar je primerljivo z lanskim letom.

V letu 2008 je bilo **7 kršitev** ugotovljenih v zvezi s pravico do sorazmernega dela dopusta, kar je po našem mnenju prav tako povezano z nepoznavanjem novele Zakona o delovnih razmerjih, ki je določila dolžnost delodajalca, da delavcu zagotovi izrabo sorazmernega dela dopusta glede na trajanje zaposlitve delavca pri posameznem delodajalcu, v primeru, da delavec med letom sklene pogodbo o zaposlitvi z drugim delodajalcem. Delodajalci, pri katerih je bil opravljen nadzor, te novosti niso dobro poznali in delavcem niso omogočili izrabe sorazmernega dela dopusta.

4.8.2. Kršitve v zvezi z izrabo letnega dopusta

V letu 2008 je bilo s strani inšpektorjev za delo ugotovljenih **41 kršitev** v zvezi z izrabo letnega dopusta, ob tem je bilo ugotovljenih tudi **7 kršitev** v zvezi z opustitvijo izročitve potrdila o izrabi letnega dopusta delavcu ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi (164. člen Zakona o delovnih razmerjih) in pa **6 kršitev**, ko delodajalec delavcu ni omogočil izrabe letnega dopusta tako, kot je določeno v 165. členu Zakona o delovnih razmerjih (upoštevaje potrebe delovnega procesa ter možnosti za počitek in rekreacijo delavca ter upoštevanje njegove družinske obveznosti, upoštevanje pravice staršev šoloobveznih otrok ter pravice delavca, da si en dan izbere na tisti dan, ki ga delavec sam določi). Stanje v letu 2008 je po številu kršitev v zvezi z izrabo letnega dopusta primerljivo z letom 2008.

Inšpektorji so ob pregledih zabeležili kar nekaj primerov ko delodajalci, delavcem zaradi delovnih obveznosti niso omogočili izrabe pripadajočega letnega dopusta v zakonsko določenem skupnem času trajanja dveh tednov. Nadalje so inšpektorji tudi poročali, da nekateri delodajalci delavcem samovoljno odredijo termine za letni dopust, ki v obravnavanih primerih niso ustrezali željam delavcev.

Tako kot leta poprej so inšpektorji tudi v letu 2008 obravnavali delodajalce, ki so delavcem odredili izrabo letnega dopusta, ker zanje niso imeli dela. V takšnem primeru gre v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih za okoliščino, ko bi moral delodajalec delavcu zagotoviti nadomestilo plače v višini njegove povprečne plače iz zadnjih treh mesecev oz. iz obdobja

dela v zadnjih treh mesecih, ne pa kompenzirati primanjkljaj dela oz. naročil z izrabo letnega dopusta.

4.8.3. Regres za letni dopust

Z novelo A Zakona o delovnih razmerjih je bil v 231. členu na novo opredeljen prekršek v primerih, če delodajalec delavcu ne izplača regresa v skladu s 131. členom Zakona o delovnih razmerjih. V primeru, ko delodajalec kljub inšpekcijskim postopkom delavcu ne izplača regresa za letni dopust, lahko delavec ukrepa v skladu z določbo 4. odstavka 204. člena Zakona o delovnih razmerjih in denarne terjatve iz delovnega razmerja uveljavlja neposredno pred pristojnim delovnim sodiščem.

Več o pojavnih oblikah in številu kršitev v zvezi z izplačilom regresa je navedeno v poglavju o plačilu za delo.

4.9. DISCIPLINSKA ODGOVORNOST

V zvezi z določbami Zakona o delovnih razmerjih, ki urejajo disciplinsko odgovornost, inšpektorji ugotavljajo nizko število kršitev. V letu 2008 so ugotovili 2 kršitvi v zvezi z izrekom disciplinske sankcije in ugotavljanjem disciplinske odgovornosti v nasprotju s 175. in 176. členom Zakona o delovnih razmerjih ter 4 kršitve pravice do zagovora delavca po 177. členu Zakona o delovnih razmerjih. Razlog za nizko število ugotovljenih kršitev gre najverjetneje pripisati temu, da se delodajalci v primeru kršitev pogodbenih in drugih obveznosti iz delovnega razmerja večkrat poslužujejo postopkov redne oz. izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

Neizpolnjevanje pogodbenih in drugih obveznosti iz delovnega razmerja je v primeru hujših kršitev tudi eden od razlogov za redno odpoved pogodbe o zaposlitvi, v nekaterih primerih pa tudi podlaga za izredno odpoved pogodbe o zaposlitvi. Delodajalci se glede na ugotovitve inšpektorjev le redko poslužujejo uvedbe disciplinskih postopkov, temveč čedalje bolj uporabljajo institut odpovedi pogodbe o zaposlitvi. Skupno je bilo ugotovljenih **6 kršitev** zakonskih določil o disciplinski odgovornosti, od tega **2** v zvezi z ugotavljanjem disciplinske odgovornosti in izrekom disciplinske sankcije, v **4** primerih pa je delodajalec kršil določila Zakona o delovnih razmerjih glede pravice do zagovora delavca.

4.10. VARSTVO NEKATERIH KATEGORIJ DELAVCEV

Inšpektorji so tudi v letu 2008 preverjali izvajanje določb zakona, ki zagotavljajo posebno varstvo nekaterim kategorijam delavcev, večinoma na podlagi prijav, pa tudi v usmerjenih akcijah. Število ugotovljenih kršitev se je v primerjavi z letom 2007 zmanjšalo skoraj za polovico, najverjetneje iz razloga, ker sta bili v letu 2007 kar dve usmerjeni akciji, ki sta se nanašali posebej na področje varstva nekaterih kategorij delavcev, in sicer na posebno varstvo starejših delavcev in na varstvo delavcev s statusom invalida. V letu 2008 usmerjenih akcij, ki bi se nanašale posebej na to področje, ni bilo, so pa inšpektorji izvajanje zakonskih določil, ki se nanašajo na posebne kategorije delavcev, preverjali v okviru drugih akcij.

V poročevalskem letu 2008 so inšpektorji ugotovili 40 kršitev v zvezi z institutom varstva nekaterih kategorij delavcev, kar je za 30 manj kot v letu 2007, še vedno pa precej več kot v letu 2006, ko je bilo takih kršitev 24.

Večina ugotovljenih kršitev se je v letu 2008 nanašala na prepoved opravljanja nočnega dela za delavce, ki še niso dopolnili 18 let, nekaj manj pa na varstvo starejših delavcev glede nočnega in nadurnega dela, kar je primerljivo s prejšnjimi leti. Nadzor v zvezi z obravnavano tematiko smo opravljali tudi na področju varnosti in zdravja pri delu (glej točko 3.7.).

V letu 2008 je bilo torej ugotovljenih **40 kršitev** določb, ki se nanašajo na varstvo določenih kategorij delavcev. Kršitve pa so se nanašale na naslednje kategorije:

- **8 kršitev** določb 190. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanašajo na varstvo v času nosečnosti in starševstva v zvezi z nadurnim in nočnim delom,
- **19 kršitev** določb Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanašajo na varstvo delavcev, ki še niso dopolnili 18 let (od tega 5 kršitev glede delovnega časa in zagotavljanja odmorov ter počitkov, 12 kršitev prepovedi opravljanja nočnega dela in 2 kršitvi v zvezi s pravico do povečanega letnega dopusta za to kategorijo delavcev) ter
- **13 kršitev** določb Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z omejitvijo nočnega in nadurnega dela starejših delavcev.

Kršitve, ugotovljene v letu 2008, so primerljive z ugotovljenimi v letu 2007, z izjemo kršitve določb Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z varstvom starejših delavcev, katerih je bistveno manj. Tako kot v preteklem letu so se tudi v letošnjem letu prav vse kršitve nanašale na varstvo v zvezi z nočnim in nadurnim delom teh delavcev, a se je njihovo število bistveno zmanjšalo, kar gre najverjetneje pripisovati usmerjenim akcijam na tem področju, ki so potekale v letu 2007.

Tabela 16: Število ugotovljenih kršitev v zvezi z varstvom nekaterih kategorij delavcev v letih 2006, 2007 in 2008:

Št. kršitev v pos. letu/kat. delavcev	2006	2007	2008
Starši in nosečnice	2	7	8
Mlajši od 18 let	6	21	19
Starejši delavci	7	28	13
Invalidi	9	10	9
SKUPAJ	24	66	49

4.10.1. Varstvo delavcev zaradi nosečnosti ali starševstva

Vse kršitve v zvezi z varstvom delavcev zaradi nosečnosti in materinstva so se v letu 2008 nanašale na kršitve v zvezi z nočnim in nadurnim delom. Po določilu 1. odstavka 190. člena Zakona o delovnih razmerjih se lahko delavcu, ki neguje otroka do treh let, nočno ali nadurno delo naloži samo po njegovem predhodnem pisnem soglasju.

Inšpektorji poročajo, da področju varstva delavcev zaradi nosečnosti ali starševstva delodajalci posvečajo kar precej pozornosti in da spoštujejo pravice te kategorije delavcev, saj ni zaznati veliko kršitev. Nepravilnosti na tem področju so najbolj pogoste v tem, da delodajalec predhodno v pisni obliki ne pridobi soglasja za nočno oz. nadurno delo od delavke ali delavca, ki neguje otroka, starega do treh let.

V tem poročevalskem letu inšpektorji niso obravnavali kršitev, ki bi se nanašale na prepoved opravljanja del v nosečnosti in v času dojenja, kršitev v zvezi s pravico do odmora in kršitev 188. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanaša na varstvo podatkov v zvezi z nosečnostjo. Glede pravice do dojenja ugotavljamo, da v praksi delavke te svoje pravice skoraj ne uveljavljajo, smo pa prejeli nekaj vprašanj v zvezi z razlago zakonodaje na to temo.

4.10.2. Varstvo delavcev, ki še niso dopolnili 18 let starosti

V tem poročevalskem letu inšpektorji niso obravnavali kršitev, ki bi se nanašale na

prepoved opravljanja določenih del (v smislu 195. člena Zakona o delovnih razmerjih) za delavce, ki še niso dopolnili 18 let starosti. Na splošno je delež zaposlenih, ki so mlajši od 18 let, pri pregledanih delodajalcih izredno majhen, najverjetneje zaradi daljšega izobraževanja mladih. Še vedno pa se največ preostalih ugotovljenih kršitev nanaša na kategorijo delavcev, ki še niso dopolnili 18 let.

Kršitve, ki so bile ugotovljene, se tako večinoma nanašajo na delo študentov in dijakov, ki opravljajo delo na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij. Največ kršitev je bilo ugotovljenih s področja prepovedi opravljanja nočnega dela, in sicer **12, 5 kršitev** se je nanašalo na delovni čas, odmori in počitke, **2** pa na pravico do povečanega letnega dopusta za delavce, ki še niso dopolnili 18 let.

4.10.3. Varstvo starejših delavcev

Kot smo že omenili zgoraj, je delež kršitev na tem področju v primerjavi s prejšnjim poročevalskim letom precej upadel. Vse ugotovljene kršitve (**13**) v tem poročevalskem letu pa se nanašajo na določbo 203. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da delodajalec starejšemu delavcu ne sme odrediti nadurnega ali nočnega dela brez njegovega pisnega soglasja.

Inšpektorji so kršitve ugotavljali tako v gospodarskem kot tudi v negospodarskem sektorju. Delodajalci, pri katerih so bile ugotovljene kršitve, si pred uvedbo nadurnega dela niso pridobili pisnega soglasja delavca, temveč so se z njim dogovorili ustno oziroma mu naložili delo preko polnega delovnega časa.

4.10.4. Varstvo invalidov

Kljub temu, da je Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov v veljavi že od leta 2004, je bilo v letu 2008 ugotovljenih **9 kršitev** tega predpisa, od tega polovica v dejavnosti izobraževanja. Vse kršitve so bile ugotovljene v zvezi z določitvijo primernih delovnih mest za invalide v aktu o sistematizaciji na podlagi 37. člena tega zakona, ki med drugim določa, da morajo delodajalci v sistemizaciji delovnih mest določiti primerna delovna mesta za invalide in druge ukrepe za ravnanje z invalidnostjo na delovnem mestu.

4.11. DELO OTROK, MLAJŠIH OD 15 LET, VAJENCEV, DIJAKOV IN ŠTUDENTOV

V letu 2008 smo evidentirali samo 4 kršitve v zvezi z delom otrok, mlajših od 15 let, vajencev, dijakov in študentov.

V zvezi z vajenci moramo omeniti Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju, ki je odpravil vajeniško razmerje, vendar pa določbe 215. člena Zakona o delovnih razmerjih, v skladu s prehodnimi in končnimi določbami Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju, ostajajo v veljavi še dve leti po izteku izobraževanja zadnje generacije vajencev oziroma vajenk. V zvezi z nadzorom določb tega zakona, ki spadajo v pristojnost Inšpektorata RS za delo, je bilo v letu 2008 ugotovljeno, da inšpektorji na tem področju niso ugotovili kršitev.

Postopek in pogoje za izdajo dovoljenja za delo otroka, mlajšega od 15 let, določa Pravilnik o izdaji dovoljenj za delo otrok, mlajših od 15 let. Dovoljenja na podlagi zahtevka zakonitega zastopnika izdajajo inšpektorji za delo, ki so v tem poročevalskem letu ugotovili porast tovrstnih zahtevkov. Se pa nekateri starši po seznanitvi s postopkom pridobitve takih dovoljenj premislijo in se ne odločijo, da bi njihov otrok, mlajši od 15 let, sploh delal. Raje počakajo, da otrok dopolni 15 let in lahko dela z napotnicami pooblaščenih organizacij oziroma študentskih servisov. V letu 2008 je bilo izdanih **36 tovrstnih dovoljenj**, v **6 primerih** pa so inšpektorji zahtevek zavrgli.

Kljub temu je bila v letu 2008 zabeležena **1 kršitev** Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanaša na prepoved dela otrok, mlajših od 15 let, in **1 kršitev** v zvezi z delovnim časom dijakov in študentov.

V zvezi z delom dijakov in študentov je še vedno zabeleženih največ prijav zaradi spornih plačil ali neplačil za opravljeno delo. Glede na to, da se v primeru dela študentov ne uporabljajo določbe Zakona o delovnih razmerjih o plačilu za delo, temveč predstavlja neizplačano plačilo za opravljeno delo študenta denarno terjatev, ki jo študent lahko uveljavlja le v sodnem postopku pred pristojnim sodiščem, lahko inšpektorji predlagajo le sodno varstvo.

Večinoma vsi inšpektorji, ki pri delodajalcih opazijo zaposlovanje dijakov in študentov z napotnicami študentskih servisov, le-te opozorijo na določbe Zakona o delovnih razmerjih, ki varujejo mladoletnike.

Zgolj **2 kršitvi** sta bili zabeleženi v zvezi z odmori in počitki dijakov in študentov, kot jih določa sedmi odstavek 214. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Pri delovnem času evidence o izrabi delovnega časa za študente in dijake, ki delajo preko študentskih servisov, niso opredeljene kot obvezen dokument, zato je ponekod težko ugotoviti in določiti kršitve, ker evidenc dela za dijake in študente delodajalci ne vodijo.

Kršitev v zvezi z volonterskim opravljanjem pripravništva in prepovedjo diskriminacije dijakov in študentov v letu 2008 nismo zabeležili.

4.12. DELOVNA KNJIŽICA

Uvodoma naj opozorimo na novelo Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-A), ki je črtala določbe, ki se nanašajo na delovno knjižico, spremembe pa so dokončno stopile v veljavo s 1. januarjem 2009. Tako so inšpektorji Inšpektorata RS za delo v letu 2008 še zadnjič opravljali nadzor nad spoštovanjem določb 224., 225. in 226. člena Zakona o delovnih razmerjih, kjer je bilo ugotovljenih skupno 64 kršitev. V primerjavi z letom 2007 lahko ugotovimo, da se je število kršitev precej povečalo.

Po poročanju inšpektorjev je bilo največ prijav delavcev, ki jim delodajalec ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi proti potrdilu o vrnitvi ni vrnil delovne knjižice, kot to določa 5. odstavek 226. člena Zakona o delovnih razmerjih. Takih **kršitev** je bilo **55**, od tega največ v dejavnosti kopenskega prometa, pri specializiranih gradbenih delih in gradnji stavb. Najpogostejši vzrok za zadrževanje delovne knjižice so večinoma neporavnane obveznosti delavca do delodajalca, predvsem v smislu domnevne povzročitve škode s strani delavca, povračila stroškov za izobraževanja, predhodnih sporov ipd.

V večini primerov je delodajalec ob posredovanju inšpektorjev izpolnil svoje obveznosti. Ob ugotovljenih kršitvah so bile tako izdane ureditvene odločbe oziroma zgolj opozorila v skladu s 33. členom Zakona o inšpekcijskem nadzoru. Inšpektorji ugotavljajo, da je pogosto razlog za kršitve v zvezi z delovnimi knjižicami nepoznavanje zakonodaje, kar se je pokazalo v tem, da so delodajalci praviloma po pogovoru z inšpektorjem nepravilnosti odpravili. Težave so nastale le pri tistih delodajalcih, ki so zanikali, da bi imeli pri sebi delovno knjižico delavca. Zabeleženih pa je bilo tudi nekaj primerov, ko so delavci ob priliki iskanja pravne pomoči povedali, da jim je delodajalec grozil z vpisovanjem podatkov glede njihovega dela, razloga za prenehanje z delom, s čimer naj bi jim onemogočali novo zaposlitev. Kljub temu tovrstne kršitve pri inšpekcijskih nadzorih niso bile ugotovljene.

Glede na ugotovitve inšpektorjev samo v **3 primerih** delodajalec ni pravilno vpisal podatkov v delovno knjižico v skladu z izvršilnim predpisom iz tretjega odstavka 224. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Opazamo, da nekateri delodajalci ne vedo, kako ravnati z delovno knjižico, kadar delavcu le-te ni mogoče izročiti. Tako je bila delodajalcem večkrat zagotovljena strokovna pomoč v zvezi z dolžnostjo, da morajo takoj ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi delavcu proti potrdilu o prejemu izročiti delovno knjižico, predvsem da jo morajo poslati pristojni upravni enoti po stalnem prebivališču delavca, v kolikor je 30 dni po prenehanju pogodbe o zaposlitvi ne morejo vročiti delavcu, kot je določeno v 6. odstavku 226. člena Zakona o delovnih razmerjih. V tem segmentu so bile v letu 2008 zabeležene **3 kršitve**.

V tem poročevalskem letu je bilo tudi veliko vprašanj, predvsem s strani delodajalcev, kako naj postopajo z delovnimi knjižicami po 1. 1. 2009. V zvezi s tem so inšpektorji podali odgovore v smislu strokovne pomoči svoja mnenja, v katerih opozarjajo, da je bila ukinitve delovnih knjižic morda preuranjena, saj bodo z njo izgubili enostavno in dokaj učinkovito orodje, ki so ga uporabljali pri nadzoru. Glede na to, da nikakor ne morejo dobiti dostopa do evidenc Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, jim bo ukinitve delovne knjižice še otežila nadzor, predvsem nad zaposlovanjem na črno.

Kljub temu, da se je število ugotovljenih kršitev v letu 2008 v tem segmentu precej povečalo, se z novelo Zakona o delovnih razmerjih delovna knjižica kot dokument delavca od nas poslavlja. Od 1. 1. 2009 dalje torej inšpektorji za delo ne bodo več nadzirali spoštovanja določb 224., 225. in 226. člena Zakona o delovnih razmerjih.

4.13. ZAKON O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH

V letu 2008 so inšpektorji ugotovili 5 kršitev Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, od tega so bile ugotovljene 4 kršitve pravice do krajšega delovnega časa zaradi starševstva in 1 kršitev v zvezi z zagotavljanjem pravice do odsotnosti materi. V primerjavi z letom 2007, ko sta bili ugotovljeni 2 kršitvi tega zakona, in z letom 2006, ko so bile ugotovljene 4, število ugotovljenih kršitev torej ostaja relativno nizko. Nasprotno pa se po poročanju inšpektorjev tako delavci kot delodajalci na inšpektorat pogosto obrnejo z vprašanji v zvezi s pravicami delavcev, ki jim po tem zakonu pripadajo.

Inšpektorji na splošno ugotavljajo, da so prijave kršitev Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih dokaj redke, malo pa je tudi ugotovljenih kršitev tega predpisa. V letu 2008 je bilo tako skupaj ugotovljenih vsega **5 kršitev** omenjenega zakona, od tega **4 kršitve** pravice do krajšega delovnega časa zaradi starševstva in **1 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem pravice do odsotnosti materi po določbah tega zakona. Poleg ugotovljenih kršitev so inšpektorji evidentirali tudi primer, ko je delavka v času izrabe starševskega dopusta opravljala delo, hkrati pa je prejela tudi starševsko nadomestilo. O ravnanju te delavke so obvestili Center za socialno delo.

Delodajalci, pri katerih je bil opravljen nadzor, so bili po ugotovitvah inšpektorjev pogosto nenaklonjeni koriščenju pravic delavcev po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Svoje neodobravanje koriščenja teh pravic so nekateri med njimi izražali tudi tako, da so delavcu sicer omogočili delo s krajšim delovnim časom, vendar v času, ki za delavca ni bil ugoden.

Inšpektorji so ugotavljali tudi, da vsi delavci in delodajalci še zmeraj niso v zadostni meri ozaveščeni o tem, da Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih določa pravice delavcev (npr. pravico do dela s krajšim delovnim časom) in da pri tem ne gre za svobodno voljo delodajalca, ali bo delavcu koriščenje teh pravic omogočil.

Delavci, kakor tudi delodajalci, pa se na Inšpektorat RS za delo osebno, po telefonu ali po elektronski pošti zelo pogosto obrnejo z vprašanji o pravicah, ki jih obravnavani zakon ureja. Inšpektorji jim v teh primerih nudijo strokovno pomoč.

4.14. ZAPOSLOVANJE IN DELO TUJCEV

Pri problematiki zaposlovanja in dela tujcev izvajamo inšpekcijske nadzore v okviru usmerjenih akcij nadzora, koordiniranih akcij, ki jih opravljamo v sodelovanju z drugimi nadzornimi organi, opravljamo pa tudi številne druge aktivnosti, namenjene odkrivanju in preprečevanju zlorab na obravnavanem področju. Posebno pozornost pa, kakor že predhodna leta, posvečamo dejavnosti gradbeništva, v kateri že nekaj let beležimo največ kršitev.

V letu 2008 smo v zvezi z zaposlovanjem in delom tujcev ugotovili skupno 318 kršitev, od tega 229 kršitev Zakona o zaposlovanju in delu tujcev in 89 kršitev Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno.

V sredini leta 2007 sprejeta novela Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, ki je stopila v veljavo 3. 12. 2007, je v zakonodajo vnesla spremembe, ki se nanašajo na usklajevanje z zakonodajo EU, spremembe splošnih določb o delovnih dovoljenjih, osebnih delovnih dovoljenjih in dovoljenjih za zaposlitev. Novela je tudi uredila prijavo in odjavo dela tujcev, evidence na področju zaposlovanja in uvedla poglavje o prostem dostopu na trg dela državljanov držav članic Evropske unije, Evropskega gospodarskega prostora in Švicarske konfederacije ter izvajanje storitev z napotenimi delavci iz teh držav (novo poglavje XV.A). Novo poglavje ureja prosti dostop na trg dela državljanov držav članic Evropske unije, Evropskega gospodarskega prostora in Švicarske konfederacije ter izvajanje storitev z napotenimi delavci, kar pomeni, da se Zakon o zaposlovanju in delu tujcev ne uporablja več le za državljane tretjih držav, kot je to veljalo do uveljavitve novele B, temveč velja tudi za državljane držav članic EU, Evropskega gospodarskega prostora in Švicarske konfederacije. Sicer pa navedena sprememba ne vpliva na režim zaposlovanja tujcev, ki še naprej ostaja enak.

Delo inšpektorjev za delo je torej še vedno nadziranje zaposlovanja in dela dveh kategorij tujcev, in sicer zaposlovanja in dela tujcev, državljanov tretjih držav, za katere še vedno velja pravna ureditev, določena z Zakonom o zaposlovanju in delu tujcev, kar pomeni, da se lahko zaposlijo oz. delajo v Republiki Sloveniji praviloma le na podlagi delovnih dovoljenj, ter zaposlovanja in dela tujcev, državljanov držav članic Evropske unije, Evropskega gospodarskega prostora in Švicarske konfederacije, ki se lahko v Sloveniji zaposlijo ali delajo brez delovnega dovoljenja, pri čemer pa je potrebno njihovo zaposlitev oz. delo v Sloveniji prijaviti Zavodu RS za zaposlovanje.

Za nadzorstvo nad izvajanjem Zakona o zaposlovanju in delu tujcev je v skladu s 30. členom istega zakona pristojen Inšpektorat RS za delo. Po potrebi pa se povezuje s Tržnim inšpektoratom RS, Policijo, Zavodom RS za zaposlovanje in z drugimi pristojnimi organi. Pobudo za inšpekcijski nadzor lahko poda katerakoli pravna ali fizična oseba, po uradni dolžnosti pa zavod za zaposlovanje v primeru suma kršitve Zakona o zaposlovanju in delu tujcev.

Za izdajo delovnih dovoljenj je sicer pristojen Zavod RS za zaposlovanje, v zvezi s čimer novela Zakona o zaposlovanju in delu tujcev spreminja 35. člen, ki ureja evidenco tujcev, ki jo vodi Zavod RS za zaposlovanje. V zvezi s spremembo je pomemben predvsem odstavek, ki ureja pridobivanje podatkov od ostalih organov. Z namenom prepovedi novega zaposlovanja ali dela tujcev lahko Zavod za zaposlovanje na podlagi obrazložene pisne zahteve od inšpektorata za delo brezplačno pridobi podatke o pravnomočnih sankcijah, izrečenih delodajalcem in tujcem po taksativno naštetih kršitvah Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno ter Zakona o delovnih razmerjih.

V poročevalskem obdobju smo v zvezi z zaposlovanjem in delom tujcev ugotovili skupno **318 kršitev**, od tega **229 kršitev** Zakona o zaposlovanju in delu tujcev in **89 kršitev** Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. Najpogostejše pojavne oblike kršitve določb Zakona o zaposlovanju in delu tujcev so kršitve delodajalca v zvezi s hrambo delovnega dovoljenja na sedežu podjetja ali delovišču izven sedeža ter vrnitvijo

delovnega dovoljenja, in pa opravljanje dela v nasprotju z delovnim dovoljenjem. Pri najpogostejših pojavnih oblikah kršitev je mogoče opaziti spremembo glede na leto 2007, ko je bilo zaznanih največ kršitev v zvezi s prijavo in odjavo dela tujca, kar je mogoče pripisati novi ureditvi prijave in odjave dela tujcev, ki je v veljavi z uveljavitvijo novele B Zakona o zaposlovanju in delu tujcev od 3. 12. 2007.

Če primerjamo statistične podatke o ugotovljenih kršitvah na tem področju s preteklim poročevalskim obdobjem, lahko ugotovimo, da je število ugotovljenih kršitev upadlo (v letu 2007 skupno 428 kršitev, v 2008 **318**), kar še posebej velja za kršitve Zakona o zaposlovanju in delu tujcev (v letu 2007 339, v 2008 **229**). Ob tem velja poudariti, da se ugotovljene kršitve omenjenega zakona v glavnem nanašajo na zaposlovanje in delo tujcev, državljanov tretjih držav.

Na zaposlovanje in delo tujcev smo, kot smo že navedli, še posebej pozorni v dejavnosti gradbeništva, v kateri že nekaj let evidentiramo največ kršitev. Ob nadzorih pogosto naletimo na primere, ko od glavnega izvajalca prevzamejo večji del posla družbe ali samostojni podjetniki s samo enim zaposlenim delavcem, ki nato na delo napotujejo delavce, zaposlene pri različnih delodajalcih, kar predstavlja oviro tako s postopkovnega kot tudi vsebinskega vidika inšpekcijskega nadzora. Glavnemu izvajalcu pogosto sploh ni znano, pri koliko različnih delodajalcih so zaposleni delavci na gradbišču. Ti delodajalci z namenom izogibanja kogentnim določbam predpisov, ki urejajo zagotavljanje dela drugim uporabnikom, z izvajalci sklepajo izvajalske, podizvajalske, kooperantske in podobne pogodbe, delavci pa imajo pridobljena delovna dovoljenja, ki se glasijo na povsem drugega delodajalca. V takšnih in podobnih primerih je zelo težko opraviti učinkovit inšpekcijski nadzor, saj se delodajalci selijo z delom z gradbišča na gradbišče. Inšpektorji opažajo opazno število kršitev tudi v primerih, ko delavci ne opravljajo dela v skladu z izdanim delovnim dovoljenjem, kjer so bili opaženi primeri izdanih delovnih dovoljenj za prokuriste, ti so pa kasneje opravljali fizična dela na gradbiščih.

Prav tako smo v **8 primerih** ugotovili kršitve v zvezi z zaposlovanjem tujcev pri delodajalcu, ki mu zakon dovoljuje opravljanje dejavnosti zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku.

4.14.1. Delovna dovoljenja

Kršitve v zvezi z delovnimi dovoljenji so bile najpogostejše zabeležene v dejavnosti gradbeništva, skupno pa je bilo v poročevalskem obdobju evidentiranih **40 primerov kršitev**. Najpogostejše je šlo za kršitve, ko so tujci sicer imeli delovna dovoljenja, vendar pa so delo opravljali v nasprotju z izdanimi delovnimi dovoljenji.

Inšpektorji na področju zaposlovanja in dela tujcev že več let opažajo, da ne prihaja pogosto do kršitev, ko delodajalec pridobi za delavca delovno dovoljenje in potem z njim ne sklene pogodbe o zaposlitvi ali pogodbe o delu. Največkrat je v primerih pri zaposlovanju tujcev opaziti kršitve v zvezi z zaposlovanjem tujcev na črno, za katerega gre v primeru, ko delodajalci za tujca ne pridobijo delovnega dovoljenja niti z njim ne sklenejo ustrezne pogodbe o zaposlitvi (**89** v letu 2008, več o tem v poglavju o odkrivanju in preprečevanju zaposlovanja na črno). V poročevalskem obdobju smo v zvezi s pridobitvijo delovnih dovoljenj ugotovili skupno **16 kršitev**, od tega **13 kršitev** v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi s tujcem, ki nima osebne delovnega dovoljenja, ter **3 kršitve** v zvezi s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi s tujcem, ki nima dovoljenja za delo.

4.14.2. Prijava dela tujca

V zvezi s prijavo in odjavo dela tujca je bilo v poročevalskem obdobju ugotovljenih skupno **28 kršitev**. V **10 primerih** je šlo za kršitve v zvezi s prijavo začetka dela tujca, ki pred izdajo delovnega dovoljenja nima dovoljenja za prebivanje, v **13 primerih** pa za kršitve v zvezi s prijavo začetka dela tujca, ki je pred izdajo delovnega dovoljenja imel dovoljenje za prebivanje. V zvezi z obravnavano tematiko smo ugotovili še **5 drugih kršitev**.

Kot smo že navedli, je bilo v letu 2007 na področju zaposlovanja in dela tujcev zabeleženih največ kršitev prav v zvezi s prijavo in odjavo dela tujca (**201**), kjer glede na leto 2008 opazimo občutno razliko, kar je mogoče pripisati novi ureditvi prijave in odjave dela tujcev, ki je v veljavi z uveljavitvijo novele B Zakona o zaposlovanju in delu tujcev od 3. 12. 2007 dalje.

4.14.3. Vrnitev delovnega dovoljenja

V letu 2008 smo ugotovili **50 kršitev**, povezanih z vrnitvijo delovnih dovoljenj. Največkrat gre pri kršitvah za primere, ko delodajalci niso vrnili delovnih dovoljenj oziroma so jih vrnili z zamudo. Delovno dovoljenje je potrebno vrniti Zavodu RS za zaposlovanje, če tujec iz kakršnihkoli razlogov na strani tujca ali delodajalca ne sklene delovnega ali pogodbenega razmerja, oziroma ne nastopi dela, ali se delovno oziroma pogodbeno razmerje prekine pred iztekom veljavnosti dovoljenja za zaposlitev ali dovoljenja za delo.

Inšpektorji poročajo, da mnogokrat prihaja do kršitev v zvezi vrnitvijo delovnih dovoljenj v primerih, ko se delavci, ki so pridobili delovna dovoljenja, ne vračajo v Republiko Slovenijo ali pa delodajalci kršitve opravičujejo z dolgotrajnim postopkom urejanja dovoljenj za prebivanje tujca v RS.

4.14.4. Hramba dokumentacije

V poročevalskem obdobju smo ugotovili skupno **82 kršitev**, povezanih s hrambo dokumentacije. Največ kršitev je bilo tudi tukaj ugotovljenih v dejavnosti gradbeništva, kar je mogoče pripisati poostrenemu nadzoru v tej dejavnosti in dejstvu, da se lokacije opravljanja dela v tej dejavnosti pogosto menjujejo in se ob tem ne zagotavlja ustreznih prostorov, kjer bi bilo dokumentacijo mogoče shranjevati.

Delodajalci so obveznost hrambe delovnega dovoljenja na sedežu podjetja ali na delovišču izven sedeža kršili v **61 primerih**. V **6 primerih** pa niso shranili dokumentacije v zvezi z delom in plačilom tujca, kot je to določeno s predpisi.

V **15 primerih** smo ugotovili, da so obveznost v zvezi s predložitvijo delovnih dovoljenj kršili delavci tujci. Gre za primere, ko na poziv inšpektorja niso predložili delovnega dovoljenja, bodisi zato, ker ga niso imeli pri sebi, bodisi so inšpektorjem predložili kopije delovnih dovoljenj.

4.14.5. Zaposlovanje in delo državljanov držav članic EU v Republiki Sloveniji

Inšpektorji so v letu 2007 opazili, da se je v Republiki Sloveniji povečalo število delavcev iz Slovaške, Bolgarije in Romunije, kar je bilo mogoče pripisati temu, da po zapolnitvi kvot, določenih za zaposlovanje in delo tujcev, delodajalci niso mogli pridobiti delovnih dovoljenj za zaposljevane tretjih držav. Trend povečevanja delavcev iz držav EU se po opažanjih inšpektorjev v letu 2008 ni nadaljeval, saj se delodajalci pri zaposlovanju rajši odločajo za delavce iz držav bivše Jugoslavije, predvsem iz razlogov lažje komunikacije in v zvezi s tem lažjega podajanja navodil v zvezi z delom.

V zvezi s prijavo zaposlitve državljanov članic EU, EGP in Švicarske konfederacije ter izvajanja storitev s strani delodajalcev s sedežem v omenjenih državah sta bili v poročevalskem obdobju ugotovljeni **2 kršitvi**. Ravno tako sta bili ugotovljeni **2 kršitvi** v zvezi s prijavo začetka opravljanja storitev s strani delodajalca, ki ima sedež v državi članici EU, EGP ali Švicarski konfederaciji.

Ob tem velja omeniti še, da je bila ugotovljena **1 kršitev** Pravilnika o vsebini in načinu vodenja evidenc državljanov članic EU, z njimi izenačenih državljanov in njihovih družinskih članov o zaposlitvah, o opravljanju dela na podlagi pogodb civilnega prava in o napotnih delavcih, ki v Republiki Sloveniji izvajajo storitve. Navedeni pravilnik je prenehal veljati 16. 4. 2008 in ga nadomešča Pravilnik o delovnih

dovoljenjih, prijavi in odjavi dela ter nadzoru nad zaposlovanjem in delom tujcev. Prijava in odjava dela tujcev pa je z novelo B urejena tudi v Zakonu o zaposlovanju in delu tujcev.

4.15. SODELOVANJE DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU

V letu 2008 so bili ugotovljeni 4 primeri kršitev, ki se nanašajo na sodelovanje delavcev pri upravljanju. Gre za kršenje določb Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju, pri čemer pa ni bilo ugotovljenih kršitev predpisov, ki urejajo sodelovanje delavcev pri upravljanju v evropskih svetih delavcev, v evropski delniški družbi in v evropski zadrugi.

V letu 2008 so inšpektorji obravnavali 4 kršitve, ki se nanašajo na sodelovanje delavcev pri upravljanju. V navedenih primerih je šlo za oviranje ali onemogočanje opravljanja aktivnosti članov sveta delavcev ali njihovega rednega dela, kršitev določbe, ki ureja odgovor delodajalca na pobudo delavca v 30 dneh od vložitve pobude, nepravilnosti v zvezi s skupnim posvetovanjem glede statusnih in kadrovskih vprašanj v roku 15 dni pred sprejemom odločitve ter primer kršenja določbe v zvezi z obveznostjo predložitve predlogov odločitev v soglasje svetu delavcev.

Določbe Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju se ne uporabljajo za sodelovanje delavcev pri upravljanju v evropskih svetih delavcev, v evropski delniški družbi in v evropski zadrugi. Navedena področja urejajo Zakon o evropskih svetih delavcev, Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske delniške družbe in Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju evropske zadruge. Kršitev, povezanih s sodelovanjem delavcev pri upravljanju v evropskih svetih delavcev, v evropski delniški družbi in v evropski zadrugi, v poročevalskem obdobju nismo ugotovili.

V maju 2008 je bil sprejet Zakon o soodločanju delavcev pri čezmejnih združitvah kapitalskih družb, ki ureja soodločanje delavk in delavcev v organih vodenja ali nadzora družbe, ki nastane s čezmejno združitvijo kapitalskih družb. Namen zakona je zagotoviti pravice delavcev do soodločanja, pridobljene v družbah, ki so udeležene pri čezmejni združitvi kapitalskih družb.

4.16. STAVKE

Na Inšpektorat RS za delo je v letu 2008 prispelo le nekaj posamičnih prijav o morebitnih kršitvah v zvezi z organizirano stavko, vendar pa v primerih opravljenih inšpekcijskih nadzorstev s tem v zvezi inšpektorji niso ugotovili nobene kršitve določb Zakona o stavki in kolektivnih pogodb oz. splošnih aktov, ki urejajo pravice in obveznosti v zvezi s stavko.

Kot ugotavljajo inšpektorji, delavci v praksi relativno redko uporabijo stavko za doseganje svojih pravic. Če je stavka organizirana, jo organizira sindikat.

V letu 2008 je Inšpektorat RS za delo v zvezi s stavkami prejel zelo malo obvestil o stavkah, prav tako pa je prejel zelo malo prijav ter vprašanj v zvezi s stavkami. V primerih opravljenih inšpekcijskih nadzorstev s tem v zvezi inšpektorji **niso ugotovili nobene kršitve**, niti v zvezi z določbami Zakona o stavki niti v zvezi s kolektivnimi pogodbami in splošnimi akti, ki urejajo pravice in obveznosti v zvezi s stavko.

4.17. PRIJAVA DELAVCEV V SOCIALNA ZAVAROVANJA, PRIJAVA SPREMEMB MED ZAVAROVANJEM IN ODJAVA DELAVCEV IZ ZAVAROVANJ

V zvezi s prijavo delavcev v socialna zavarovanja, prijavo sprememb med zavarovanjem in odjavo delavcev iz zavarovanj so inšpektorji v letu 2008 skupaj ugotovili 328 kršitev (v letu 2007 je bilo ugotovljenih 45 tovrstnih kršitev). Največ, kar 278, jih je bilo ugotovljenih v zvezi z izvajanjem določb Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, medtem ko jih je v zvezi z Zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju bilo ugotovljenih 29, v zvezi z Zakonom o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju pa 21.

Pogosto so inšpektorji poročali o tem, da delodajalci, pri katerih je bil opravljen nadzor, niso v zavarovanje za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni prijavljali dijakov in študentov, ki so delali na podlagi študentskih napotnic, ter delavcev, ki so delali na podlagi civilnopravnih pogodb. V zvezi s kršitvami Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju pa so inšpektorji posebej izpostavili problematiko premestitve delavca na drugo ustrezno delovno mesto.

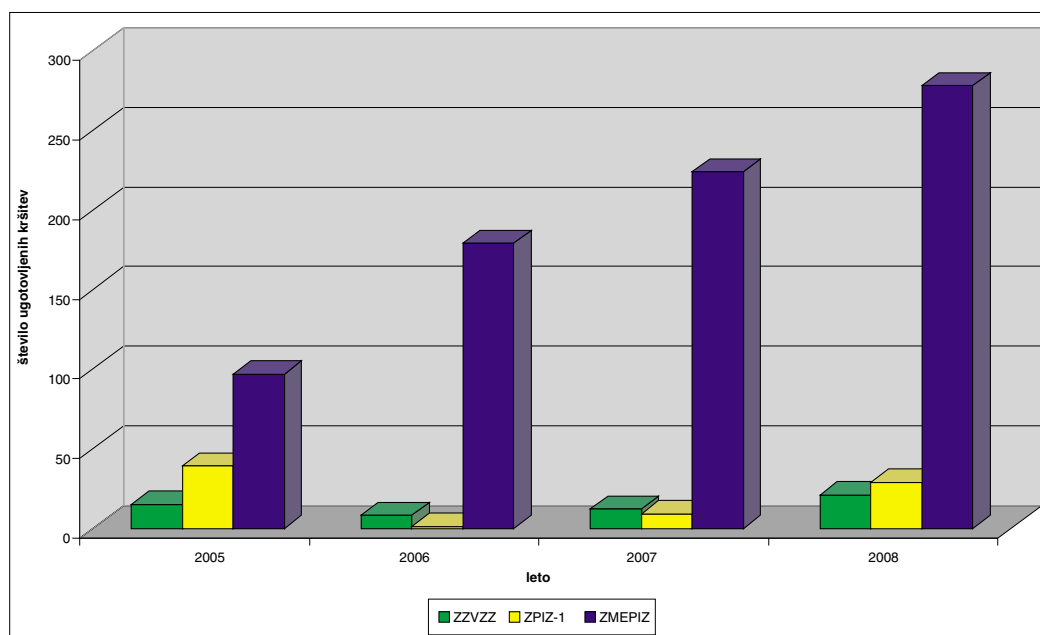
V letu 2008 so inšpektorji ugotovili **278 kršitev** v zvezi z izvajanjem določb Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja¹. V letu 2008 je torej prišlo do porasta ugotovljenih tovrstnih kršitev, saj jih je bilo v letu 2007 ugotovljenih 224.

Inšpektorji ugotavljajo, da se kršitve Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja pojavljajo v zvezi s prijavo, odjavo in tudi v zvezi s spremembo prijave v zavarovanje. Posebej so inšpektorji izpostavili problem prijave spremembe med zavarovanjem, ko delavcu delovno razmerje preide iz delovnega razmerja za določen čas v delovno razmerje za nedoločen čas.

V poročevalskem letu 2008 pa so inšpektorji ugotovili tudi **29 kršitev** Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Od tega je bilo največ, skupaj **14, kršitev** ugotovljenih v zvezi s prijavo v zavarovanje, skladno s predpisi o matični evidenci o zavarovancih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja po tretjem odstavku 7. člena, 185. členu in 203. členu Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Inšpektorji so v **13 primerih** ugotovili kršitev v zvezi z zagotavljanjem pravice do premestitve na podlagi 91. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v povezavi s 101. členom tega predpisa, v **2 primerih** tudi kršitev v zvezi s pravico do dela s krajšim delovnim časom od polnega po 93. členu v povezavi s 101. členom tega zakona. V zvezi s pravicami iz Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju so se delavci v letu 2008 pogosto obračali tudi z zaprosili za strokovno pomoč.

¹ V tej številki niso zajete kršitve v zvezi s prijavo v zavarovanje, skladno s predpisi o matični evidenci o zavarovancih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja po tretjem odstavku 7. člena, 185. členu in 203. členu Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki jih evidentiramo posebej.

Graf 24: Primerjava ugotovljenih kršitev v zvezi s prijavo delavcev v socialna zavarovanja v letih 2005 - 2008

Po poročanju inšpektorjev je bilo ugotovljenih kar nekaj kršitev, ko delodajalec ni izvršil dokončne odločbe Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje RS, na podlagi katere bi moral delavcu zagotoviti pravico do premestitve na drugo ustrezno delovno mesto, kjer bi lahko v skladu s preostalo delovno zmožnostjo še naprej opravljal delo.

Inšpektorji so v letu 2008 prejeli tudi prijave delavcev v zvezi z dopolnilnim izvedenskim mnenjem invalidske komisije o ustreznosti delovnega mesta, v katerih so navajali, da dela v skladu s tem mnenjem zaradi svoje invalidnosti ne morejo opravljati.

V letu 2008 pa je bilo ugotovljenih tudi **21 kršitev** Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju v zvezi s prijavo v zdravstveno zavarovanje, 7 več kot v letu 2007.

Inšpektorji so posebej izpostavili kršitve prijav v zavarovanje za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni za dijake in študente, ki so delali na podlagi napotnic študentskih servisov, ter kršitve prijav v zavarovanje za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni pri delu na podlagi civilnopravne pogodbe o delu.

4.18. EVIDENCE NA PODROČJU DELA

Kršitve v zvezi z evidencami na področja dela so bile tako kot že nekaj let zaporedoma tudi v poročevalskem letu 2008 med najpogostejše ugotovljenimi kršitvami na področju nadzora delovnih razmerij. V letu 2008 je bilo v zvezi z evidencami na področju dela skupno ugotovljenih 696 kršitev, od tega največ pri delodajalcih v dejavnosti gradbeništva ter v dejavnosti strežbe jedi in pijač. Najpogostejše inšpektorji ugotavljajo kršitve v zvezi z vodenjem evidence o izrabi delovnega časa, pogostejše pa so ugotovljene pri manjših delodajalcih.

Evidence na področju dela so za inšpekcijske nadzore zelo pomembne, saj lahko na podlagi evidenc ugotovimo tudi druge kršitve delovnega prava – zlasti kršitve v zvezi z delovnim časom, zagotavljanjem odmorov in počitkov delavcem, delom preko polnega delovnega časa, plačilom za delo, zaposlovanjem na črno ipd.

Ne glede na to, da je Zakon o evidencah na področju dela in socialne varnosti v veljavi že od leta 2006, inšpektorji vsako leto poročajo, da mnogi delodajalci, zlasti manjši, še vedno ne vedo, da morajo voditi določene evidence na področju dela. Vsi delodajalci morajo voditi štiri evidence, in sicer o zaposlenih delavcih, stroških dela, izrabi delovnega časa ter oblikah reševanja kolektivnih delovnih sporov pri delodajalcu.

Inšpektorji ugotavljajo, da so evidence pogosto pomanjkljive, ne odražajo resničnega stanja, delovni čas vpisuje delodajalec sam, podatkov ne vpisujejo dnevno ali pa so prilagojeni. Da so evidence prilagojene zakonskim normativom, običajno inšpektorji ugotovijo, če delavec predloži inšpektorju svojo evidenco o izrabi delovnega časa, lahko pa se kršitev ugotovi tudi iz plačilne liste, če so delavcu izplačane nadure, teh pa delavec nima v evidenci o izrabi delovnega časa. Mnogi delodajalci tožijo, da je vodenje teh evidenc zelo zamudno, preveč birokratsko in da evidenc ne potrebujejo. Evidence na področju dela so izredno pomembne, vendar pa inšpektorji ugotavljajo, da delodajalci vodijo pretežno evidence v zvezi z izrabo delovnega časa; medtem ko na ostale evidence – to so evidence o zaposlenih delavcih, stroških dela in oblikah reševanja kolektivnih delovnih sporov pri delodajalcih – marsikdaj pozabijo.

Evidence o izrabi delovnega časa delodajalci velikokrat vodijo računalniško, drugod pa npr. v zvezkih, rokovnikih ali na letnih koledarjih. Inšpektorji tudi ugotavljajo, da delodajalci vodenje in hrambo evidenc na področju dela pogosto prepuščajo računovodskim in podobnim servisom.

V posameznih primerih inšpektorji tudi sumijo, da delodajalci vodijo dvojne evidence – prve so prirejene za inšpektorje, druge pa so namenjene samim potrebam delovnega procesa. Inšpektorji ugotavljajo, da zlasti pri delodajalcih v dejavnosti trgovine v evidence delovnega časa dostikrat ni zajet čas pred dejanskim nastopom dela, čas v zvezi s pripravo na delo ter čas po opravljenem delu.

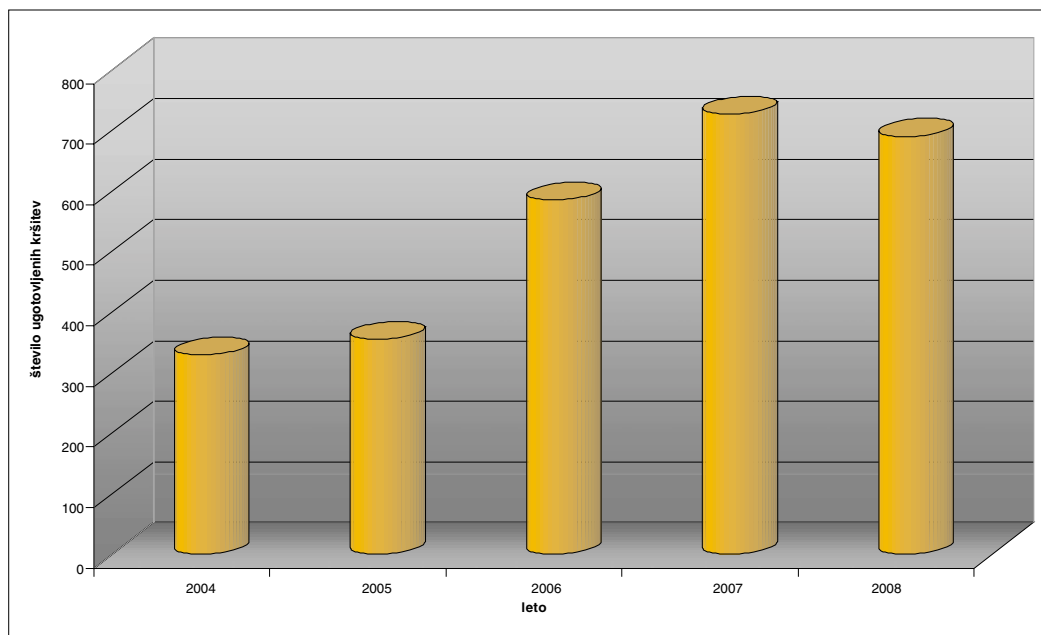
Inšpektorji tudi opozarjajo, da mnogo delodajalcev ne ve, da so evidence s področja dela in dokumenti, ki so podlaga za evidence, listine trajne vrednosti. Ob prenehanju dejavnosti delodajalca prevzame arhiv podatkov o delavcih pravni naslednik delodajalca. Če pravnega naslednika ni, arhivsko gradivo prevzame Arhiv Republike Slovenije.

Na podlagi inšpekcijskih nadzorov na področju nadzora delovnih razmerij so inšpektorji v poročevalskem letu 2008 ugotovili kar **689 kršitev** v zvezi z vodenjem evidenc s področja dela, kar je manj kot v letu 2007, ko je bilo ugotovljenih 727 tovrstnih kršitev. Največ teh kršitev je bilo v letu 2008 ugotovljenih pri delodajalcih s področij gradbeništva, trgovine in gostinstva.

Od skupno **696 kršitev** v zvezi z vodenjem evidenc s področja dela so inšpektorji ugotovili:

- **677 kršitev** delodajalcev v zvezi z vodenjem, hrambo in posodabljanjem evidenc iz 12. člena Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti v skladu s 4. členom istega zakona;
- **13 kršitev** delodajalcev v zvezi s predložitvijo podatkov iz evidenc iz 12. člena Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti v skladu z določbami 14., 15., 17., 19. in 21. člena istega zakona;
- **6 kršitev** odgovorne osebe pri upravljavcu evidenc, ker je v evidencah iz 12. člena Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti navedla neresnične, nepravilne in nepopolne podatke;

Graf 25: Ugotovljene kršitve v zvezi z evidencami na področju dela v letih 2004 - 2008

4.19. ZAKON O ORGANIZACIJI IN FINANCIRANJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

V letu 2008 ni bilo ugotovljenih kršitev Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, čeprav so inšpektorji izvedli usmerjeno akcijo nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v vzgojno-izobraževalnem procesu, v okviru katere so opravili skupaj 130 pregledov.

Kršitev Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja inšpektorji v tem letu niso ugotovili, ugotovljene pa so bile nekatere kršitve delovnega prava, ki so na tem področju pogostejše, na primer veliko število kršitev določb Zakona o delovnih razmerjih o varovanju dostojanstva delavca pri delu in pomanjkljivo vodenje evidenc na področju dela. Več o teh ugotovitvah navajamo v poglavju Usmerjene akcije v letu 2008.

4.20. ZAKON O NACIONALNIH POKLICNIH KVALIFIKACIJAH

Nadzor nad zakonitostjo dela izvajalcev postopkov za ugotavljanje in potrjevanje poklicnih kvalifikacij ter zakonitostjo in strokovnostjo dela komisij opravlja Inšpektorat RS za delo. V primerjavi z letom 2007, ko sta bili ugotovljeni 2 kršitvi Zakona o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah, v letu 2008 kršitev nismo zabeležili.

Inšpekcijsko nadzorstvo neposredno opravljajo inšpektorji za delo, ki v letu 2008 pri svojih inšpekcijskih pregledih niso ugotovili nobenih kršitev oziroma nepravilnosti, ne glede na izpolnjevanje pogojev kakor tudi ne glede na postopkov ugotavljanja in potrjevanja poklicnih kvalifikacij, niti ne glede na sestavo ter usposobljenosti članov komisij. Ob nadzoru je bilo celo ugotovljeno, da nihče od pobudnikov, ki jim je komisija z odločbo zavrnila zahtevo za izdajo certifikata, ni izkoristil možnosti pritožbe zoper odločbo komisije.

4.21. KOLEKTIVNE POGODBE IN SPLOŠNI AKTI

V poročevalskem letu 2008 se je število ugotovljenih kršitev določb kolektivnih pogodb in splošnih aktov precej zmanjšalo, in sicer z lanskimi 54 na 22. Tako zmanjšanje gre najverjetneje pripisati spremembam Zakona o delovnih razmerjih, ki so stopile v veljavo proti koncu leta 2007. Z novelo Zakona o delovnih razmerjih je zakonodajalec med kazenske določbe zakona uvrstil nekatere kršitve, ki obenem predstavljajo tudi kršitve kolektivnih pogodb.

Tako je zakonodajalec med drugim v 231. členu Zakona o delovnih razmerjih z novelo določil, da se z globo od 750 do 2.000 eurov kaznuje delodajalec, ki delavcu ne zagotavlja dodatkov v skladu s 128. členom zakona, ki delavcu ne izplača regresa v skladu s 138. členom zakona in ki delavca ne obvesti o odmeri letnega dopusta v skladu z drugim odstavkom 160. člena Zakona o delovnih razmerjih. Te kršitve pred novelo niso bile sankcionirane v smislu kazenskih določb, temveč so inšpektorji v primeru ugotovitve take kršitve postopali v skladu s 15. členom Zakona o inšpekciji dela in z odločbo odredili delodajalcu, naj v določenem roku zagotovi izvajanje zakonov, drugih predpisov kolektivnih pogodb in splošnih aktov. Kršitve, ki so jih inšpektorji pred novelo uvrščali med kršitve kolektivnih pogodb, so sedaj urejene v poglavju o plačah in letnem dopustu.

Kar **21 kršitev** je bilo ugotovljenih na področju kolektivnih pogodb. Nanašajo se na neupoštevanje tarifnega dela kolektivnih pogodb, na določbe kolektivnih pogodb o odmeri letnega dopusta, obračunov plač ipd. Inšpektorji so ugotovili **1 kršitev**, ki se je nanašala na kršitev splošnih aktov.

4.22. JAVNA RABA SLOVENŠČINE

V poročevalskem letu 2008 so inšpektorji ugotovili 7 kršitev v zvezi z določbama 14. in 16. člena Zakona o javni rabi slovenščine, iz katerih izhaja obveznost, da mora delodajalec – pravna ali fizična oseba – slovenščino upoštevati tako pri zaposlovanju delavcev, ki poslujejo s strankami, kot pri aktih in notranjem poslovanju delodajalca. Drugih kršitev s tega področja nadzora inšpektorji niso ugotovili.

Uporaba slovenščine je, kot izhaja iz določb 14. in 16. člena Zakona o javni rabi slovenščine in določbe drugega odstavka 11. člena Zakona o gospodarskih družbah, obvezna v aktih, pri notranjem poslovanju in poslovanju s strankami ter pri sporazumevanju z delavci v družbi. Če ima delodajalec sedež ali podružnico na območju, kjer živita italijanska ali madžarska narodna skupnost, lahko sporazumevanje poteka tudi v italijanskem ali madžarskem jeziku.

Inšpektorji za delo so v poročevalskem letu 2008 ugotovili **3 kršitve** v zvezi z določbo 14. člena Zakona o javni rabi slovenščine, iz katere izhaja obveznost, da ima delavec, ki pri delodajalcu posluje s strankami, določeno stopnjo znanja slovenščine, ter **4 kršitve** v zvezi z določbo 16. člena Zakona o javni rabi slovenščine, iz katere izhaja obveznost, da mora imeti delodajalec – pravna ali fizična oseba – akte in notranje poslovanje v slovenščini. Drugih kršitev s tega področja nadzora inšpektorji niso ugotovili.

4.23. ZAKON O URESNIČEVANJU NAČELA ENAKEGA OBRAVNAVANJA

V letu 2008 so inšpektorji za delo skupaj ugotovili 11 kršitev Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja, kar je precej več kot v letu 2007, ko so bile ugotovljene le 3 kršitve tega zakona. Večino kršitev v letu 2008

so inšpektorji ugotovili v zvezi z neposredno diskriminacijo in nadlegovanjem delavca na delovnem mestu.

Ne glede na to, da se Zakon o uresničevanju načela enakih možnosti v letu 2008 ni spreminjal (nazadnje je bil spremenjen približno na polovici leta 2007), je v tem poročevalskem letu prišlo do znatnega povečanja števila ugotovljenih kršitev tega zakona (skupaj jih je bilo ugotovljenih **11**). V letu 2007 so inšpektorji ugotovili le **3 kršitve** tega zakona, od tega **2** v zvezi z nadlegovanjem delavca na delovnem mestu, **1** pa v zvezi s posredno diskriminacijo, medtem ko pred letom 2007 inšpektorji vse od začetka veljavnosti zakona v letu 2004 kršitev sploh niso ugotovili. V zvezi s porastom števila ugotovljenih kršitev obravnavanega zakona v poročevalskem letu 2008 velja pripomniti, da je v tem letu potekala tudi usmerjena akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v zvezi z zadovoljstvom delavcev pri delu (glej poglavje usmerjene akcije).

Največ kršitev Zakona o uresničevanju načela enakih možnosti, skupaj **5**, je bilo ugotovljenih v zvezi z neposredno diskriminacijo. V skladu z določbo drugega odstavka 4. člena Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja neposredna diskriminacija zaradi osebne okoliščine obstaja, če je oseba zaradi te osebne okoliščine bila, je ali bi lahko bila v enakih ali podobnih situacijah obravnavana manj ugodno kot druga oseba. V **2 primerih** so inšpektorji kršitev v zvezi z neposredno diskriminacijo ugotovili v dejavnosti trgovine na drobno, razen z motornimi vozili, po **1 tovrstno kršitev** pa so inšpektorji ugotovili v dejavnosti gradbeništva, poslovanja z nepremičninami ter v znanstvenoraziskovalni in razvojni dejavnosti. Na splošno je v zvezi s kršitvami Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja mogoče ugotoviti močno razpršenost kršitev glede na dejavnosti, v katerih so bile ugotovljene.

Inšpektorji so poročali, da so kršitve v zvezi z neposredno diskriminacijo po drugem odstavku 4. člena Zakona o uresničevanju načela enakih možnosti med drugim ugotovili pri delodajalcu, ki je nekaterim zaposlenim priznal višje povračilo stroškov za prehrano, pri delodajalcu, ki je ob reorganizaciji dela vsem delavcem razen dvema ob odpovedi pogodbe o zaposlitvi ponudil v podpis nove pogodbe o zaposlitvi, pri delodajalcu, ki je delavko izpostavil ponižujočemu ravnanju zaradi njenih zdravstvenih težav, ter pri delodajalcu, ki kandidatki za zaposlitev ni zagotovil enakih možnosti kot drugim kandidatom, saj ni hotel sprejeti njene prijave za delo.

Poleg kršitev v zvezi z neposredno diskriminacijo so inšpektorji ugotovili še **3 kršitve** v zvezi s posredno diskriminacijo, **2 kršitvi** v zvezi s prepovedjo diskriminacije in povračilnih ukrepov ter **1 kršitev** v zvezi z nadlegovanjem na delovnem mestu.

4.24. ZAKON O ZAPOSLOVANJU IN ZAVAROVANJU ZA PRIMER BREZPOSELNOSTI

Inšpektorji so v letu 2008 ugotovili 109 kršitev Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, 7 več kot v letu 2007. Od tega je bilo ugotovljenih 56 kršitev v zvezi z opravljanjem dejavnosti zagotavljanja dela delavcev drugemu delodajalcu brez vpisa v register agencij za zagotavljanje dela in 48 kršitev v zvezi z opravljanjem dejavnosti posredovanja dela brez sklenjene koncesijske pogodbe. Največ kršitev na tem področju so inšpektorji ugotovili v dejavnosti gradbeništva in v proizvodnih dejavnostih.

V poročevalskem letu 2008 so inšpektorji skupaj ugotovili **109 kršitev** Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti. Od tega je bilo ugotovljenih **48 kršitev** v zvezi z opravljanjem dejavnosti posredovanja dela brez sklenjene koncesijske pogodbe in **56 kršitev** v zvezi z opravljanjem dejavnosti zagotavljanja dela delavcev drugemu delodajalcu brez vpisa v register agencij za zagotavljanje dela. Druge kršitve

navedenega predpisa so bile ugotovljene v manjšem številu. Tako so inšpektorji ugotovili po **2 kršitvi** določil koncesijske pogodbe iz 6. člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti in predpisov, ki določajo, katere pogoje mora organizacija oz. delodajalec izpolnjevati med trajanjem koncesijske pogodbe in v času, ko je organizacija ali delodajalec vpisan v register agencij za zagotavljanje dela. V **1 primeru** so inšpektorji kršitev ugotovili tudi v zvezi z opustitvijo prijave posredovanja zaposlitve, posredovanja dela ali zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku v skladu s četrtem odstavkom 6.b člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti. Ob tem so inšpektorji v letu 2008 ugotavljali, da delodajalci, pri katerih je bil opravljen inšpekcijski pregled, pogosto niso upoštevali določb 9. člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti. Predvsem delavcem so inšpektorji na obravnavanem področju pogosto nudili tudi strokovno pomoč.

V primerjavi z letom 2007, ko so inšpektorji skupaj ugotovili 102 kršitvi Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, torej ni prišlo do večjih odstopanj pri skupnem številu ugotovljenih kršitev tega predpisa, spremenila pa se je struktura letih, saj je bilo v letu 2007 ugotovljenih kar 67 kršitev v zvezi z opravljanjem dejavnosti posredovanja dela brez sklenjene koncesijske pogodbe, 29 kršitev pa so jih inšpektorji ugotovili v zvezi z opravljanjem dejavnosti zagotavljanja dela delavcev drugemu delodajalcu brez vpisa v register agencij za zagotavljanje dela.

V zvezi z opravljanjem posredovanja dela brez sklenjene koncesijske pogodbe z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve so inšpektorji v letu 2008 največ kršitev ugotovili v dejavnosti gradbeništva, kjer je bilo ugotovljenih **21 kršitev** te vrste, ter v proizvodnih dejavnostih, kjer je bilo v tej zvezi ugotovljenih **14 kršitev**. Pri tem so inšpektorji ugotavljali, da nekatere pravne osebe, pri katerih je bila ugotovljena kršitev posredovanja dela brez sklenjene koncesijske pogodbe, posredujejo izključno tujce. Med kršitvami v zvezi z dejavnostjo zagotavljanja dela delavcev drugemu delodajalcu brez vpisa v register agencij za zagotavljanje dela so jih inšpektorji v dejavnosti gradbeništva ugotovili **23**, v proizvodnih dejavnostih pa **18**.

Inšpektorji so, podobno kot v preteklih letih, tudi v letu 2008 poročali, da so pri nekaterih delodajalcih, pri katerih so opravili nadzor, ugotovili, da so le-ti sklepali medsebojne pogodbe o poslovnem sodelovanju oziroma kooperantske pogodbe, dejansko pa so na podlagi teh pogodb opravljali dejavnost posredovanja ali zagotavljanja dela. V primerih, ko ti delodajalci niso izpolnjevali pogojev za posredovanje oziroma zagotavljanje dela po Zakonu o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, so inšpektorji ugotovili kršitev in ustrezno ukrepali.

Nekatere izmed kršitev Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti so inšpektorji v letu 2008 ugotovili tudi v podjetjih, ki so bila šele v postopku pridobitve koncesije oziroma pred vpisom v register agencij za zagotavljanje dela, a so že začela opravljati dejavnost posredovanja dela ali zagotavljanja dela drugemu delodajalcu.

V poročevalskem letu pa smo na Inšpektoratu RS za delo obravnavali zgolj **1 kršitev** Pravilnika o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje, in sicer kršitev določbe v zvezi s posredovanjem dela za dijake in študente. So pa inšpektorji opravili kar nekaj ogledov prostorov glede izpolnjevanja pogojev iz 7. člena tega pravilnika, kjer pa kršitev niso ugotovili.

4.25. ZAKON O ODNOSIH REPUBLIKE SLOVENIJE S SLOVENC ZUNAJ NJENIH MEJA

V pristojnost Inšpektorata RS za delo sodi tudi nadzor nad izvajanjem določb 9. alineje 66. člena Zakona o odnosih RS s Slovenci zunaj njenih meja, ki določa, da ima oseba s statusom Slovenca brez slovenskega državljanstva v Republiki Sloveniji zagotovljeno pravico do prednosti pri kandidiranju za prosto delovno mesto (ob izpolnjevanju pogojev za opravljanje objavljenega dela) pred ostalimi tujci, pri čemer so mišljeni tujci, ki niso državljani držav članic Evropske unije.

Inšpektorat RS za delo izvaja nadzor nad določbami 9. alineje 66. člena Zakona o odnosih RS s Slovenci zunaj njenih meja. V poročevalskem letu ni bilo ugotovljenih kršitev zakonskih določil o prednosti oseb s statusom Slovenca brez slovenskega državljanstva pred drugimi tujci pri kandidiranju za prosto delovno mesto. Inšpektorji niso obravnavali veliko teh primerov, v nekaterih primerih pa poročajo, da niso ugotovili kršitev.

4.26. ZAKON O DELOVNEM ČASU IN OBVEZNIH POČITKIH MOBILNIH DELAVCEV TER ZAPISOVALNI OPREMI V CESTNIH PREVOZIH

Inšpektorat RS za delo izvaja tudi inšpekcijski nadzor nad delovnim časom in obveznih počitkih mobilnih delavcev pri prevoznikih, ki je urejen v Zakonu o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnih prevozih.

Zaradi specifičnosti in širine obravnavanega področja Zakon o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnih prevozih predvideva nadzor ob cesti in tudi v prostorih prevoznikov, in sicer tako, da ta vsako leto obseže velik in reprezentativen obseg voznikov, prevoznikov in vozil. Nadzor morajo organi nadzora (Direkcija RS za ceste, prometni inšpektorat, inšpekcija za delo, tržna inšpekcija in policija) izvajati po usklajenem programu, pri katerem obseg in strukturo nadzora, način priprave programa nadzora, način izvajanja nadzornih pooblastil in elemente nadzora na cesti in v prostorih prevoznikov predpisuje Uredba o nadzoru izvajanja predpisov o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi.

Koordinacijo in načrtovanje stalnega nadzora v Republiki Sloveniji glede na predhodno navedeno uredbo opravlja Prometni inšpektorat RS, ki glede na podatke o vozilih, voznikih in delovnih dneh voznikov določi letno obveznost nadzorov in te podatke posreduje ostalim organom nadzora.

V letu 2008 so bile s področja pristojnosti nadzora Inšpektorata RS za delo odkrite kršitve v zvezi s prekoračitvijo tedenskega časa (1) in zagotavljanjem odmorov delavcem (1) ter kršitve v zvezi z obveščanjem in evidencami, ko delodajalci niso vodili evidenc v skladu z zakonom (2).

Inšpektorji so na obravnavanem področju izpostavili tudi najrazličnejše načine prikrivanja dejanskega stanja s pomočjo onemogočanja zapisovalne opreme v cestnih prevozih, zaradi česar ni mogoče učinkovito odkrivati morebitnih kršitev v pristojnosti Inšpektorata RS za delo. Inšpektorji za delo sicer sodelovanje med organi nadzora, kot ga predpisuje Uredba o nadzoru izvajanja predpisov o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi, ocenjujejo kot pozitivno, saj ravno sodelovanje pripomore k lažjemu odkrivanju kršitev.

4.27. SPREMEMBA DELODAJALCA

V primeru spremembe delodajalca zaradi pravnega prenosa podjetja ali dela podjetja, združitve ali delitve so inšpektorji ugotovili 2 kršitvi, ko delodajalec prevzemnik delavcem vsaj eno leto ni zagotavljal pravic in obveznosti iz kolektivne pogodbe, ki je zavezovala delodajalca prenosnika. Prav tako sta bili ugotovljeni 2 kršitvi 2. odstavka 74. člena Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z obveščanjem in posvetovanjem s sindikati pred prenosom oziroma spremembo delodajalca.

V tem poročevalskem letu so bile ugotovljene skupno 4 kršitve, ki so se nanašale na kršitev zakonskih določil v zvezi s spremembo delodajalca. 2 kršitvi sta se nanašali na zagotavljanje pravic in obveznosti iz kolektivne pogodbe, ki je zavezovala delodajalca prenosnika, 2 kršitvi pa sta bili v zvezi z obveščanjem in posvetovanjem s sindikati.

V zvezi z institutom spremembe delodajalca je treba omeniti, da sta bili z uveljavitvijo novele Zakona o delovnih razmerjih konec leta 2007 med kazenske določbe uvrščeni tudi dve kršitvi na to temo, in sicer je zakonodajalec uredil sankcijo globe od 3.000 do 20.000 eurov za delodajalce, ki delavcem vsaj še eno leto ne zagotavljajo pravic iz kolektivne pogodbe, ki je zavezovala delodajalca prenosnika. Z globo od 1.500 do 4.500 eurov pa se kaznuje delodajalec, ki pred prenosom ne obvesti sindikatov oziroma se z njimi ne posvetuje. Pred novelo so inšpektorji v primerih ugotovljenih kršitev s tega področja ukrepali z izdajo ureditvenih odločb. Drugih kršitev zakonskih določil, ki se nanašajo na spremembo delodajalca, ni bilo ugotovljenih.

4.28. STROKOVNA POMOČ

Na podlagi 4. člena Zakona o inšpekciji dela daje inšpektorat delodajalcem in delavcem strokovno pomoč v zvezi z uresničevanjem zakonov in drugih predpisov, kolektivnih pogodb ter splošnih aktov iz svoje pristojnosti. Za razlago zakonodaje s področja delovnih razmerij je sicer pristojno Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, na Inšpektoratu RS za delo pa vlagatelju lahko odgovorimo, kakšna je veljavna zakonodaja glede določenega vprašanja. Število vlog za strokovno pomoč narašča. V letu 2008 smo jih evidentirali že 913, k temu pa je potrebno dodati še ogromno vprašanj zastavljenih po telefonu ali osebno inšpektorjem v času uradnih ur ali na terenu. Največ vlog dobimo prek elektronske pošte, nekaj po navadni pošti, opozorimo pa naj, da ustno podanih vlog ne evidentiramo. Nekatero najpogostejše odgovore objavljamo tudi na spletnih straneh Inšpektorata RS za delo.

Strokovna pomoč zavzema vse večji delež aktivnosti zaposlenih na Inšpektoratu RS za delo. V primerjavi z letom 2007, ko je bilo evidentiranih 783, v letu 2006 pa 577 pisnih vlog, vidimo, da se število zaprosil za strokovno pomoč stalno povečuje. Tako smo v letu 2008 prejeli kar 913 zaprosil za strokovno pomoč v zvezi z različnimi delovnopravnimi področji.

Tudi v tem poročevalskem letu so zaprosila za strokovno pomoč največkrat vlagali delavci, opazamo pa porast vlog delodajalcev, dijakov in študentov ter celo odvetnikov. Vprašanja so raznovrstna, nanašajo se na različna področja, povezana z delom in zaposlovanjem. Pogostejše so vloge na teme letnega dopusta, regresa, delovnega časa, dela na podlagi pogodbe civilnega prava, zaposlitve na podlagi pogodbe o zaposlitvi za določen čas, starševskega varstva, odpovedi pogodbe o zaposlitvi, odpravnine, stečajnega postopka, v zvezi z izbirnim postopkom ipd. Teme, na katere se nanašajo najpogostejše zastavljena vprašanja, objavljamo tudi na spletnih straneh Inšpektorata RS za delo.

Precej vprašanj je povezanih z varstvom nekaterih kategorij delavcev, posebej vprašanj v zvezi z varstvom delavcev zaradi nosečnosti in starševstva ter varstvom starejših delavcev.

Ob spremembah zakonodaje običajno opažamo povečano število vprašanj na temo spremenjenih določb, česar pa, kljub nekaterim spremembam področne zakonodaje, v letu 2008 ni bilo zaznati. Ob koncu leta 2008 pa smo že prejeli nekaj vprašanj na temo novega Zakona o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa.

Glede na prejšnja leta so tudi v letu 2008 inšpektorji podali zelo veliko strokovnih pomoči v zvezi z izrabo letnega dopusta. Največkrat se vprašanja se nanašajo na izrabo sorazmernega dela letnega dopusta in prenos letnega dopusta v naslednje koledarsko leto. Pojavljala so se tudi vprašanja delavcev s šoloobveznimi otroki, ki jim delodajalec ni omogočil izrabe letnega dopusta v času šolskih počitnic. Zelo pogosto postavljeno vprašanje delavcev je bilo tudi v zvezi z obvestilom delodajalca o odmeri letnega dopusta, ki ga mora delavcu izdati v skladu z zakonom do 31. marca tekočega leta, ter v zvezi s pravilnostjo takšne odmere. Veliko vprašanj je bilo na Inšpektorat RS za delo posredovanih tudi glede pravice do izrabe letnega dopusta delavk, ki se vrnejo s starševskega dopusta.

Na drugi strani pa tudi ne smemo zanemariti vprašanj delodajalcev, ki s svojimi vprašanji kažejo vsaj načelno pripravljenost k zakonitemu ravnanju pri odmeri in izrabi letnega dopusta delavcev. S strani delodajalcev so se pojavljala pogosta vprašanja o sorazmerni odmeri in izrabi letnega dopusta ter v skladu s tem tudi o obveznosti plačila sorazmernega deleža regresa. Dilemo omogočanja izrabe sorazmernega dela letnega dopusta razjasnjuje z novelo uveden 2. odstavek 162. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da se dopust izrablja v sorazmernem delu glede na trajanje zaposlitve delavca pri posameznem delodajalcu, vendar je bilo na to temu kljub relativno jasni zakonski ureditvi vseeno precej vprašanj delodajalcev.

Za konec naj omenimo še, da imamo predvsem na nekaterih področjih precej več zaprosil za strokovno pomoč kakor pa prijav kršitve delovnopravne zakonodaje, pri čemer so v ospredju vprašanja v zvezi z varovanimi kategorijami delavcev, glede trpinčenja na delovnem mestu ipd.

Gre za področja, kjer je kršitve zelo težko dokazati, saj praviloma ni drugih dokazov, razen morebitnih izjav prič. Delavci pa se v zvezi s temi vprašanji praviloma ne želijo izpostavljati. Tudi v letošnjem letu ugotavljamo, da je kršitev na področju diskriminacije, spolnega in drugega nadlegovanja ter trpinčenja na delovnem mestu precej več, kot pa jih ugotovijo inšpektorji, saj se delavci v zvezi s to temo na nas precej pogosto obračajo s prošnjami za strokovno pomoč, dejansko ugotovljenih kršitev pa je malo (glej poglavje Pogodba o zaposlitvi).

4.29. ZAKLJUČEK

V letu 2008 smo, za spremembo od preteklih poročevalskih obdobj, evidentirali upad števila opravljenih nadzorov na področju delovnih razmerij, kar pa nikakor ne predstavlja manjšega obsega dela. Opravljeno delo je le drugače razporejeno. Naše ugotovitve kažejo, da splošno stanje v pretežnem delu poročevalskega obdobja na področju izvajanja določb delovnopravne zakonodaje ni bilo posebej pereče. Pri tem pa je potrebno izvesti nekatere institute, ki jih nadziramo (kot npr. sklepanje pogodb o zaposlitvi, vodenje evidenc na področju dela, zaposlovanje in delo tujcev), kot tudi nekatere dejavnosti (kot npr. gradbeništvo, gostinstvo in trgovina). Vsekakor pa ni mogoče spregledati dejstva, da so proti koncu leta Republiko Slovenijo dosegle posledice svetovne gospodarske krize, pri čemer so se gospodarske razmere bistveno spremenile. Zato bomo v prihodnjem koledarskem letu posebno pozornost namenili

tudi izvajanju vseh tistih institutov delovnopravne zakonodaje, na katere posledično najbolj vpliva gospodarska kriza (npr. odpoved pogodb iz poslovnega razloga, kolektivni odpusti, plačilo za delo, delovni čas itd).

Inšpektorat RS za delo je na področju delovnih razmerij že vrsto let iz leta v leto presegal število opravljenih nadzorov in je s tem, glede na nespremenjeno kadrovske zasedbo, že presegel okvire svojih zmožnosti. V letu 2008 pa smo v primerjavi s preteklim letom, kljub vsem prizadevanjem, da bi vsaj dosegli število opravljenih nadzorov iz preteklega poročevalskega obdobja, zabeležili upad števila opravljenih nadzorov v primerjavi z letom 2007. Navedeno pa nikakor ne pomeni, da se je zmanjšal tudi obseg opravljenega dela. Upad števila opravljenih nadzorov na področju delovnih razmerij je v določeni meri prav gotovo mogoče pripisati nenehnemu spreminjanju predpisov, ki Inšpektoratu RS za delo konstantno prinašajo nove naloge. Z novelo Zakona o delovnih razmerjih so se nam namreč razširile možnosti ukrepanja glede ugotovljenih kršitev določenih institutov, ki pred tem niso sodili v našo pristojnost. Ravno tako so bili nekateri prekrški dodani z novelo Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, katere odkriva Inšpektorat RS za delo. Zato je bilo precej našega dela usmerjenega tudi v ugotavljanje tovrstnih kršitev in posledično ukrepanje, do katerega je prišlo predvsem v prekrškovnih postopkih. Ob tem pa ne gre zanemariti sprememb Zakona o prekrških, s katero so bile prekrškovnim organom delegirane nove obveznosti, zaradi česar so postopki vsaj v določeni meri bolj zapleteni in dolgotrajni.

Nedvomno pa ogromno truda vlagamo tudi v kvantiteto opravljenega dela in lahko ugotovimo, da naše delo, kljub številnim spremembam zakonodaje, ohranjamo na zelo strokovnem nivoju. Ker se zavedamo, da le strokovno in odgovorno opravljeno delo prinaša dobre rezultate tudi na tem področju, veliko pozornosti posvečamo izobraževanju in usposabljanju.

Če postavimo pod drobnogled naše ugotovitve, lahko ocenimo, da splošno stanje v pretežnem delu poročevalskega obdobja na področju izvajanja določb delovnopravne zakonodaje sicer ni bilo posebej pereče. Vsekakor pa to ne velja za vse institute, ki jih nadziramo (kot npr. sklepanje pogodb o zaposlitvi, vodenje evidenc na področju dela, zaposlovanje in delo tujcev), kot tudi ne za vse dejavnosti (kot npr. gradbeništvo, gostinstvo in trgovina). Omenjene dejavnosti namreč že nekaj let prednjačijo po številu ugotovljenih kršitev, kar pa je najverjetneje posledica dejstva, da v teh panogah opravimo tudi največ nadzorov.

Vsekakor pa ne moremo mimo dejstva, da so proti koncu leta Republiko Slovenijo dosegle posledice svetovne gospodarske krize, pri čemer so se gospodarske razmere bistveno spremenile. Zato v prihodnjem koledarskem letu pričakujemo povečano problematiko na določenih segmentih delovnopravne zakonodaje, ki do zdaj niso toliko izstopali, kot npr. v segmentu odpovedi pogodb iz poslovnega razloga, kolektivnih odpustov, plačila za delo, delovnega časa itd.

V prihodnjem koledarskem letu bomo poostreno nadzirali tudi izvajanje tistih delovnopravnih institutov, ki so po številu ali pa po naravi kršitev že do sedaj bistveno izstopali (sklepanje pogodb o zaposlitvi, evidence na področju dela, zaposlovanje na črno, zaposlovanje in delo tujcev itd.). Posebno pozornost pa bomo namenili tudi izvajanju tistih institutov delovnopravne zakonodaje, na katere bo, seveda posredno, najbolj vplivala gospodarska kriza.

Pri svojem delu nameravamo še naprej ostati zvesti sodelovanju z drugimi nadzornimi organi na vseh tistih področjih, kjer bomo ugotovili, da je to potrebno.

SFRS		PRENEHANJE POGODBE O ZAPOSILTVI																				PLAČILO ZA DELO										DELOVNI ČAS																				ODMORI, POČITKI											
		2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	2.8	2.9	2.10	2.11	2.12	2.13	2.14	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	3.6	3.7	3.8	4.1	4.2	4.3	4.4	4.5	4.6	4.7	4.8	4.9	4.10	4.11	4.12	4.13	4.14	4.15	4.16	5.1	5.2	5.3																					
1	DEJAVNOST	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83																					
H50	Vodni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																			
H51	Zračni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																		
H52	Skladiščenje in spremljajoče prometne dejavnosti	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	1	0	3	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	1																				
H53	Poštna in kurirska dejavnost	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																			
I55	Gostinske nastanitvene dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	3	0	0	3	0	2	0		0	0	0	0	0	6	8																				
I56	Dejavnost střežbe jedi in pilač	8	13	1	0	2	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	30	7	3	14	4	20	1	1	1	9	0	16	0	0	12	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	5	7																				
J58	Založništvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																			
J59	Dejavnosti v zvezi s filmi, video- in zvočnimi zapisi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																			
J60	Radijska in televizijska dejavnost	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																		
J61	Telekomunikacijske dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																		
J62	Računal. program., svetovanje in druge s tem povezane dejavnosti	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																		
J63	Druge informacijske dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																		
K64	Delav. finan.storitev, razen zavarovalništva in deljav.pokoijn. skladov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																		
K65	Deljav. zavar. pozavar.in pokojnin.skladov, razen obvezne soc.varnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																		
K66	Pomožne dejavnosti za finančne in zavarovalniške storitve	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	5	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0																		
L68	Poslovanje z nepremičninami	2	0	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	4	3	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																	
M69	Pravne in računovodske dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																	
M70	Dejavnost uprav.podjetij, podjetniško in poslovno svetovanje	1	2	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	6	2	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																
M71	Arhitekturno in tehnično projekt., tehnično preizk. in analiziranje	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																	
M72	Znanstvena raziskovalna in razvojna dejavnost	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																	
M73	Oglaševanje in raziskovanje trga	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																	
M74	Druge strokovne in tehnične dejavnosti	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	2	0	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																	
M75	Veterinarstvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																	
N77	Delanje v najem in zakup	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																		
N78	Zaposlovalne dejavnosti	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	4	1	0	2	1	0	0	0	0	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																
N79	Deljav.potov. agencij, org.potovarij in s potovanji povezanih deljav.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																	
N80	Varovanje in poizvedovalne dejavnosti	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	5	2	0	1	1	0	0	1	3	2	10	1	0	1	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																
N81	Dejavnost oskrbe stavb in okolice	3	4	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17	4	0	0	1	8	1	0	0	0	5	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																
N82	Pisarniške in spremljajoče poslovne storitvene dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																	
O84	Deljav. javne uprave in obrambe, dejavnost obvezne socialne varnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																	
P85	Izobraževanje	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	3	0	1	2	0	1	0	0	0	0																																					

SIFRA	DEJAVNOST	SODELOVANJE DELAJCEV PRI UPRAVLJANJU																POSREDOVANJE ZAPOSLITVE OZ. DELA																ZAPOSLOVANJE NA ČRNO																ZAKON O POKOJNISKEM ZAVAROVANJU	ZAKON O MATIČNI EVIDENCI ZAVAROV- ANCEV IN UŽIVALCEV PRAVIC IZ POKOJNIN- SKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA	ZAKON O ZDRAVSTVENEM VARSTVU IN ZDRAVSTVENEM ZAVAROVANJU	KOLEKTIVNE POGODBE IN SPLOŠNI AKTI	ZAKON O ZAPOSLITVENI REHABILITACIJI IN ZAPOSLOVANJU INVALIDOV	ZAKON O JAVNI RABI SLOVENŠČINE	ZAKON O URESNIČEVANJU ENAKEGA OBRAVNAVANJA	ZAKON O ZAPOSLOVANJU IN ZAVAROV- ANJU ZA PRIMER BREZPOSELNOTI																ZAKON O EVIDENCAH NA PODROČJU DELA IN SOCIALNE VARNOSTI	ZAKON O DELOVNEM ČASU IN OBVEZNOSTI POČITKIH MOBILNIH DELAVCEV TER O ZAPISOVALNI OPREMI V CESTNIH PREVOZIH	SPREMEMBA DELODAJALCA	POSKUSNO DELO	OSTALE POMANKLJIVOSTI																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
		14.1	14.2	14.3	14.4	15.1	16.1	16.2	16.3	16.4	16.5	16.6	16.7	17.1	17.2	17.3	18.1	19.1	14.2	14.3	14.4	14.5	15.1	15.2	15.3	15.4	15.5	15.6	15.7	15.8	15.9	16.0	16.1	16.2	16.3	16.4	16.5	16.6	16.7	16.8	16.9	17.0	17.1	17.2	17.3	17.4	17.5	17.6	17.7								17.8	17.9	18.0	18.1	18.2	18.3	18.4	18.5	18.6	18.7	18.8	18.9	19.0	19.1	19.2	19.3						19.4	19.5	19.6	19.7	19.8	19.9	20.0	20.1	20.2	20.3	20.4	20.5	20.6	20.7	20.8	20.9	21.0	21.1	21.2	21.3	21.4	21.5	21.6	21.7	21.8	21.9	22.0	22.1	22.2	22.3	22.4	22.5	22.6	22.7	22.8	22.9	23.0	23.1	23.2	23.3	23.4	24.1	24.2	24.3	24.4	24.5	25.1	25.2	25.3	25.4	25.5	25.6	25.7	25.8	25.9	26.0	26.1	26.2	26.3	26.4	26.5	26.6	26.7	26.8	26.9	27.0	27.1	27.2	27.3	27.4	27.5	27.6	27.7	27.8	27.9	28.0	28.1	28.2	28.3	28.4	28.5	28.6	28.7	28.8	28.9	29.0	29.1	29.2	29.3	29.4	29.5	29.6	29.7	29.8	29.9	30.0	30.1	30.2	30.3	30.4	30.5	30.6	30.7	30.8	30.9	31.0	31.1	31.2	31.3	31.4	31.5	31.6	31.7	31.8	31.9	32.0	32.1	32.2	32.3	32.4	32.5	32.6	32.7	32.8	32.9	33.0	33.1	33.2	33.3	33.4	33.5	33.6	33.7	33.8	33.9	34.0	34.1	34.2	34.3	34.4	34.5	34.6	34.7	34.8	34.9	35.0	35.1	35.2	35.3	35.4	35.5	35.6	35.7	35.8	35.9	36.0	36.1	36.2	36.3	36.4	36.5	36.6	36.7	36.8	36.9	37.0	37.1	37.2	37.3	37.4	37.5	37.6	37.7	37.8	37.9	38.0	38.1	38.2	38.3	38.4	38.5	38.6	38.7	38.8	38.9	39.0	39.1	39.2	39.3	39.4	39.5	39.6	39.7	39.8	39.9	40.0	40.1	40.2	40.3	40.4	40.5	40.6	40.7	40.8	40.9	41.0	41.1	41.2	41.3	41.4	41.5	41.6	41.7	41.8	41.9	42.0	42.1	42.2	42.3	42.4	42.5	42.6	42.7	42.8	42.9	43.0	43.1	43.2	43.3	43.4	43.5	43.6	43.7	43.8	43.9	44.0	44.1	44.2	44.3	44.4	44.5	44.6	44.7	44.8	44.9	45.0	45.1	45.2	45.3	45.4	45.5	45.6	45.7	45.8	45.9	46.0	46.1	46.2	46.3	46.4	46.5	46.6	46.7	46.8	46.9	47.0	47.1	47.2	47.3	47.4	47.5	47.6	47.7	47.8	47.9	48.0	48.1	48.2	48.3	48.4	48.5	48.6	48.7	48.8	48.9	49.0	49.1	49.2	49.3	49.4	49.5	49.6	49.7	49.8	49.9	50.0	50.1	50.2	50.3	50.4	50.5	50.6	50.7	50.8	50.9	51.0	51.1	51.2	51.3	51.4	51.5	51.6	51.7	51.8	51.9	52.0	52.1	52.2	52.3	52.4	52.5	52.6	52.7	52.8	52.9	53.0	53.1	53.2	53.3	53.4	53.5	53.6	53.7	53.8	53.9	54.0	54.1	54.2	54.3	54.4	54.5	54.6	54.7	54.8	54.9	55.0	55.1	55.2	55.3	55.4	55.5	55.6	55.7	55.8	55.9	56.0	56.1	56.2	56.3	56.4	56.5	56.6	56.7	56.8	56.9	57.0	57.1	57.2	57.3	57.4	57.5	57.6	57.7	57.8	57.9	58.0	58.1	58.2	58.3	58.4	58.5	58.6	58.7	58.8	58.9	59.0	59.1	59.2	59.3	59.4	59.5	59.6	59.7	59.8	59.9	60.0	60.1	60.2	60.3	60.4	60.5	60.6	60.7	60.8	60.9	61.0	61.1	61.2	61.3	61.4	61.5	61.6	61.7	61.8	61.9	62.0	62.1	62.2	62.3	62.4	62.5	62.6	62.7	62.8	62.9	63.0	63.1	63.2	63.3	63.4	63.5	63.6	63.7	63.8	63.9	64.0	64.1	64.2	64.3	64.4	64.5	64.6	64.7	64.8	64.9	65.0	65.1	65.2	65.3	65.4	65.5	65.6	65.7	65.8	65.9	66.0	66.1	66.2	66.3	66.4	66.5	66.6	66.7	66.8	66.9	67.0	67.1	67.2	67.3	67.4	67.5	67.6	67.7	67.8	67.9	68.0	68.1	68.2	68.3	68.4	68.5	68.6	68.7	68.8	68.9	69.0	69.1	69.2	69.3	69.4	69.5	69.6	69.7	69.8	69.9	70.0	70.1	70.2	70.3	70.4	70.5	70.6	70.7	70.8	70.9	71.0	71.1	71.2	71.3	71.4	71.5	71.6	71.7	71.8	71.9	72.0	72.1	72.2	72.3	72.4	72.5	72.6	72.7	72.8	72.9	73.0	73.1	73.2	73.3	73.4	73.5	73.6	73.7	73.8	73.9	74.0	74.1	74.2	74.3	74.4	74.5	74.6	74.7	74.8	74.9	75.0	75.1	75.2	75.3	75.4	75.5	75.6	75.7	75.8	75.9	76.0	76.1	76.2	76.3	76.4	76.5	76.6	76.7	76.8	76.9	77.0	77.1	77.2	77.3	77.4	77.5	77.6	77.7	77.8	77.9	78.0	78.1	78.2	78.3	78.4	78.5	78.6	78.7	78.8	78.9	79.0	79.1	79.2	79.3	79.4	79.5	79.6	79.7	79.8	79.9	80.0	80.1	80.2	80.3	80.4	80.5	80.6	80.7	80.8	80.9	81.0	81.1	81.2	81.3	81.4	81.5	81.6	81.7	81.8	81.9	82.0	82.1	82.2	82.3	82.4	82.5	82.6	82.7	82.8	82.9	83.0	83.1	83.2	83.3	83.4	83.5	83.6	83.7	83.8	83.9	84.0	84.1	84.2	84.3	84.4	84.5	84.6	84.7	84.8	84.9	85.0	85.1	85.2	85.3	85.4	85.5	85.6	85.7	85.8	85.9	86.0	86.1	86.2	86.3	86.4	86.5	86.6	86.7	86.8	86.9	87.0	87.1	87.2	87.3	87.4	87.5	87.6	87.7	87.8	87.9	88.0	88.1	88.2	88.3	88.4	88.5	88.6	88.7	88.8	88.9	89.0	89.1	89.2	89.3	89.4	89.5	89.6	89.7	89.8	89.9	90.0	90.1	90.2	90.3	90.4	90.5	90.6	90.7	90.8	90.9	91.0	91.1	91.2	91.3	91.4	91.5	91.6	91.7	91.8	91.9	92.0	92.1	92.2	92.3	92.4	92.5	92.6	92.7	92.8	92.9	93.0	93.1	93.2	93.3	93.4	93.5	93.6	93.7	93.8	93.9	94.0	94.1	94.2	94.3	94.4	94.5	94.6	94.7	94.8	94.9	95.0	95.1	95.2	95.3	95.4	95.5	95.6	95.7	95.8	95.9	96.0	96.1	96.2	96.3	96.4	96.5	96.6	96.7	96.8	96.9	97.0	97.1	97.2	97.3	97.4	97.5	97.6	97.7	97.8	97.9	98.0	98.1	98.2	98.3	98.4	98.5	98.6	98.7	98.8	98.9	99.0	99.1	99.2	99.3	99.4	99.5	99.6	99.7	99.8	99.9	100.0	100.1	100.2	100.3	100.4	100.5	100.6	100.7	100.8	100.9	101.0	101.1	101.2	101.3	101.4	101.5	101.6	101.7	101.8	101.9	102.0	102.1	102.2	102.3	102.4	102.5	102.6	102.7	102.8	102.9	103.0	103.1	103.2	103.3	103.4	103.5	103.6	103.7	103.8	103.9	104.0	104.1	104.2	104.3	104.4	104.5	104.6	104.7	104.8	104.9	105.0	105.1	105.2	105.3	105.4	105.5	105.6	105.7	105.8	105.9	106.0	106.1	106.2	106.3	106.4	106.5	106.6	106.7	106.8	106.9	107.0	107.1	107.2	107.3	107.4	107.5	107.6	107.7	107.8	107.9	108.0	108.1	108.2	108.3	108.4	108.5	108.6	108.7	108.8	108.9	109.0	109.1	109.2	109.3	109.4	109.5	109.6	109.7	109.8	109.9	110.0	110.1	110.2	110.3	110.4	110.5	110.6	110.7	110.8	110.9	111.0	111.1	111.2	111.3	111.4	111.5	111.6	111.7	111.8	111.9	112.0	112.1	112.2	112.3	112.4	112.5	112.6	112.7	112.8	112.9	113.0	113.1	113.2	113.3	113.4	113.5	113.6	113.7	113.8	113.9	114.0	114.1	114.2	114.3	114.4	114.5	114.6	114.7	114.8	114.9	115.0	115.1	115.2	115.3	115.4	115.5	115.6	115.7	115.8	115.9	116.0	116.1

LEGENDA

LEGENDA:

- 1.1. diskriminacija iskalca zaposlitve pri zaposlovanju (6. čl. ZDR)
- 1.2. diskriminacija delavca v času trajanja delovnega razmerja (6. čl. ZDR)
- 1.3. opustitev izročitve fotokopije prijave v zavarovanje (2. odst. 9. čl. ZDR)
- 1.4. delo na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z 2. odst. 11. čl. ZDR
- 1.5. opustitev izročitve pisnega predloga pogodbe (2. odst. 15. čl. ZDR)
- 1.6. opustitev izročitve pisne pogodbe o zaposlitvi (2. odst. 15. čl. ZDR)
- 1.7. sklenitev pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela (1. odst. 20. čl. ZDR)
- 1.8. splošni akt – opustitev določitve pogojev za opravljanje dela po 2. odst. 20. čl. ZDR
- 1.9. objava prostega delovnega mesta v nasprotju s 1. odst. 23. čl. ZDR
- 1.10. objava prostega delovnega mesta v nasprotju s 4. odst. 23. čl. ZDR (obvestilo za delavce)
- 1.11. objava delovnega mesta v nasprotju s 25. čl. ZDR (enaka obravnava glede na spol)
- 1.12. vsa ostala ravnanja v nasprotju s 26. čl. ZDR (predložitev raznih dokazil, zahtevanje raznih podatkov, preizkusi znanja ter sposobnosti in drugo)
- 1.13. obvestilo neizbranimu kandidatu po 1. odst. 28. čl. ZDR
- 1.14. vrnitev dokumentov neizbranimu kandidatu po 2. odst. 28. čl. ZDR
- 1.15. zagotovitev varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem (1. odst. 45. čl. ZDR)
- 1.16. sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven primerov iz 1. odst. 52. čl. ZDR
- 1.17. sklenitev ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas v nasprotju s 53. čl. ZDR
- 1.18. transformacija pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas po 54. čl. ZDR
- 1.19. zagotavljanje dela delavca uporabniku v nasprotju s 59. čl. ZDR (časovna omejitev)
- 1.20. kršitev v zvezi z napitvijo kandidata na predhodni zdravstveni pregled na stroške delodajalca (5. odst. 26. čl. ZDR)
- 1.21. kršitev prepovedi trpinčenja »mobbinga« na delovnem mestu (četrti odstavek 6.a člena ZDR)
- 1.22. postopek sprejemanja splošnih aktov delodajalca, pri katerem je organiziran sindikat (1. in 2. odst. 8. člena ZDR)
- 1.23. obvezne sestavine pogodbe o zaposlitvi (29. člen ZDR)
- 1.24. neveljavna določila pogodbe o zaposlitvi (30. člen ZDR)
- 1.25. obveznost zagotavljanja dela in vseh potrebnih sredstev ter materiala za delo (41. člen ZDR)
- 1.26. obveznost omogočiti delavcu prost dostop do poslovnih prostorov (2. odst. 41. člena ZDR)
- 1.27. obveznost obvestiti delavca oz. strokovno službo, ki opravlja strokovne naloge na področju varnosti in zdravja pri delu, o zaposlitvi delavcev za določen čas oz. o začetku opravljanja začasnega dela delavcev, zaposlenih pri delodajalcu, ki opravlja dejavnost zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku (2. odst. 43. člena ZDR)
- 1.28. obveznost sklenitve nove pogodbe o zaposlitvi, če se spremenijo pogoji iz tretje, četrte, pete ali šeste alineje prvega odstavka 29. člena ZDR ter v primerih iz 90. člena ZDR (drugi odstavek 47. člena ZDR)
- 1.29. upoštevanje posebnosti pogodbe o zaposlitvi med delodajalcem in delavcem, ki bo opravljal delo pri drugih uporabnikih (60. člen ZDR)
- 1.30. pisno obvestilo delavcu o pogojih dela pri uporabniku ob napitvi na delo k uporabniku (3. odst. 61. člena ZDR)
- 1.31. upoštevanje pravic delavcev, ki imajo sklenjeno pogodbo o zaposlitvi za krajši delovni čas (1. do 5. odstavek 64. člena ZDR)
- 1.32. pravice delavca, ki dela krajši delovni čas v posebnih primerih (v skladu s predpisi o zdravstvenem zavarovanju, o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ali predpisi o starševskem dopustu) (66. člen ZDR)
- 2.1. kršitev v zvezi s 83. čl. ZDR (postopek pred odpovedjo s strani delodajalca)
- 2.2. kršitev v zvezi s 86. čl. ZDR (oblika in vsebina odgovodi)
- 2.3. kršitev v zvezi s 87. čl. ZDR (vročitev odgovodi)
- 2.4. postopek odgovpdi večjemu številu delavcev iz poslovnih razlogov v nasprotju s 96., 97., 98., 99., 100., 101. čl. ZDR
- 2.5. opustitev izplačila odpravnine v skladu s 109. čl. ZDR
- 2.6. kršitev v zvezi z 2. odst. 110. čl. ZDR (izredna odpoved)
- 2.7. izredna odpoved delavca - obvestilo inšpektorju za delo (1. odst. 112. čl. ZDR)
- 2.8. odpoved pogodbe o zaposlitvi v nasprotju s 114. čl. ZDR (starejši delavci)
- 2.9. odpoved pogodbe o zaposlitvi v nasprotju s 115. čl. ZDR (starejši)
- 2.10. odpoved pogodbe o zaposlitvi v nasprotju s 116. čl. ZDR (invalidi in odsotni z dela zaradi bolezni)
- 2.11. vrnitev vseh dokumentov in izdaja potrdila delavcu ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi (76. člen ZDR)
- 2.12. prenehanje pogodbe o zaposlitvi s sporazumom v pisni obliki z določbo o posledicah pri uveljavljanju pravic iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti (79. člen ZDR)
- 2.13. upoštevanje minimalnih odpovednih rokov (92. člen ZDR)
- 2.14. pravica delavca v času odpovednega roka (95. člen ZDR)
- 3.1. delodajalec pri določitvi plače ne upošteva minimuma po 1. odst. 126. čl. ZDR
- 3.2. kršitev v zvezi z izplačilom plače po 134. čl. ZDR
- 3.3. kršitev v zvezi z izplačilom plače po 135. čl. ZDR
- 3.4. kršitev v zvezi z izplačilom nadomestila plače po 137. čl. ZDR
- 3.5. delodajalec ne izplačuje dodatkov k plači v skladu s 128. in 129. členom ZDR
- 3.6. delodajalec delavcu ne zagotavlja povračila stroškov v zvezi z delom (130. člen ZDR)
- 3.7. delodajalec ne izplačuje regresa za letni dopust v skladu s 131. členom ZDR
- 3.8. delodajalec zadržuje izplačevanje plače delavcu ali svojo terjatev do delavca pobota s svojo obveznostjo plačila delavcu v nasprotju s 136. členom ZDR
- 4.1. krajši delovni čas - delo preko dogovorjenega delovnega časa v nasprotju s 6. odst. 64. čl. ZDR
- 4.2. določitev polnega delovnega časa v nasprotju s 142. čl. ZDR
- 4.3. odreditve dela preko polnega delovnega časa v nasprotju s 3. odst. 143. čl. ZDR (časovna omejitev), razen v primerih iz 4. odstavka 143. člena ZDR
- 4.4. odreditve dela preko polnega delovnega časa v nasprotju s 145. čl. ZDR (prepoved opravljanja dela preko polnega delovnega časa)
- 4.5. razporeditev delovnega časa v nasprotju s 147. čl. ZDR
- 4.6. kršitev v zvezi z nočnim delom po 150. čl. ZDR (pravice delavcev, ki delajo ponoči)
- 4.7. kršitev v zvezi z nočnim delom po 151. čl. ZDR (omejitve dela ponoči)
- 4.8. opustitev določitve letnega razporeda delovnega časa pred začetkom koledarskega oz. poslovnega leta (2. odst. 147. čl. ZDR)
- 4.9. odreditev nadurnega dela izven primerov, določenih z zakonom ali kolektivno pogodbo (1. odst. 143. člena ZDR)
- 4.10. delodajalec delavcu ne odredi nadurnega dela v pisni obliki pred začetkom dela oz. najkasneje do konca delovnega tedna po opravljenem nadurnem delu (2. odst. 143. člena ZDR)
- 4.11. delodajalec ne upošteva obveznosti iz 3. odst. 147. člena ZDR (pisna utemeljitev odločitve glede delavčevega predloga drugačne razporeditve delovnega časa zaradi potreb usklajevanja družinskega in poklicnega življenja)
- 4.12. delodajalec ne obvesti v pisni obliki delavcev o začasnih prerazporeditvah delovnega časa (4. odst. 147. člena ZDR)
- 4.13. delodajalec ne upošteva časovne omejitve pri neenakomerni razporeditvi ali začasnih prerazporeditvah delovnega časa (7. odst. 147. člena ZDR)
- 4.14. delodajalec ne upošteva prepovedi neenakomerne razporeditve in začasne prerazporeditve delovnega časa (8. odst. 147. člena ZDR)
- 4.15. posredovanje podatkov inšpekciji za delo o nočnem delu delavcev (2. odst. 149. člena ZDR)
- 4.16. delodajalec ne upošteva določb o nočnem delu žensk v industriji in gradbeništvu (153. člen ZDR)
- 5.1. kršitev v zvezi z zagotavljanjem odmora po 154. čl. ZDR
- 5.2. kršitev v zvezi z zagotavljanjem počitka med zaporednima delovnima dnevnima po 155. čl. ZDR
- 5.3. kršitev v zvezi z zagotavljanjem tedenskega počitka po 156. čl. ZDR
- 6.1. kršitev v zvezi z letnim dopustom po 3. odst. 65. čl. ZDR
- 6.2. kršitev v zvezi z letnim dopustom po 159. členu ZDR
- 6.3. kršitev v zvezi z letnim dopustom po 160. členu ZDR
- 6.4. kršitev v zvezi z letnim dopustom po 161. členu ZDR
- 6.5. kršitev v zvezi z letnim dopustom po 162. členu ZDR
- 6.6. kršitev v zvezi z letnim dopustom po 163. členu ZDR
- 6.7. opustitev izročitve potrdila o izrabi letnega dopusta delavcu ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi (164. člen ZDR)
- 6.8. delodajalec delavcu ne omogoči izrabe letnega dopusta v skladu s 165. členom ZDR
- 7.1. kršitev v zvezi z izrekom disciplinske sankcije in ugotavljanjem disciplinske odgovornosti v nasprotju s 175. in 176. čl. ZDR
- 7.2. kršitev disciplinskega postopka po 177. čl. ZDR

LEGENDA

- 8.1. varstvo v času nasečnosti in starševstva v zvezi z nočnim in nadurnim delom (190. čl. ZDR)
- 8.2. kršitev 196. čl. ZDR (delovni čas, odmor in počitek pri delavcih, ki še niso dopolnili 18 let)
- 8.3. kršitev v zvezi s prepovedjo opravljanja nočnega dela za delavce, ki še niso dopolnili 18 let (197. čl. ZDR)
- 8.4. pravica delavcev, ki še niso dopolnili 18 let, do povečanega letnega dopusta (198. čl. ZDR)
- 8.5. kršitev določbe 203. čl. ZDR pri starejših delavcih v zvezi z nadurnim in nočnim delom
- 9.1. kršitev 214. čl. ZDR (delo otrok, mlajših od 15 let) (vsi odstavki z izjemo 7. odstavka)
- 9.2. kršitev 7. odst. 214. čl. ZDR v zvezi z delovnim časom dijakov in študentov
- 9.3. kršitev 7. odst. 214. čl. ZDR v zvezi z odmori in počitki dijakov in študentov
- 10.1. kršitev po 3. odst. 226. čl. ZDR (hramba)
- 10.2. kršitev po 5. odst. 226. čl. ZDR (vrnitev delovne knjižice)
- 10.3. kršitev 2. odstavka 226. člena ZDR (pisno potrdilo o prejemu delovne knjižice)
- 10.4. kršitev 4. odst. 226. člena ZDR (vpisovanje podatkov v delovno knjižico)
- 10.5. kršitev 6. odst. 226. člena ZDR (vročanje delovne knjižice, kadar v 30 dneh po prenehanju pogodbe o zaposlitvi delavcu ni mogoče vročiti delovne knjižice)
- 11.1. kršitve pravice do krajšega delovnega časa zaradi starševstva po ZSDP
- 11.2. zagotovitev pravice do odsotnosti materi po določbah ZSDP
- 12.1. opravljanje dela v skladu z delovnim dovoljenjem (6. odst. 4. čl. ZZDT)
- 12.2. zaposlovanje pri delodajalcu, ki mu zakon dovoljuje opravljanje dejavnosti zagotavljanja dela delavcev drugemu delodajalcu – uporabniku
- 12.3. sklenitev pogodbe o zaposlitvi s tujcem, ki nima osebnega delovnega dovoljenja z veljavnostjo treh let ali za nedoločen čas (8. odst. 4. čl. ZZDT)
- 12.4. sklenitev pogodbe o zaposlitvi s tujcem, ki nima osebnega delovnega dovoljenja
- 12.5. sklenitev pogodbe o zaposlitvi s tujcem, ki nima dovoljenja za delo
- 12.6. vrnitev osebnega delovnega dovoljenja
- 12.7. vrnitev dovoljenja za zaposlitev
- 12.8. vrnitev dovoljenja za delo
- 12.9. tujec ne predloži delovnega dovoljenja na poziv inšpektorja (2. odst. 31. čl. ZZDT)
- 12.10. delodajalec ne hrani delovnega dovoljenja na sedežu podjetja ali na delovišču izven sedeža (3. odst. 31. čl. ZZDT)
- 12.11. delodajalec ne hrani dokumentacije v zvezi z delom in plačilom tujca (4. odst. 31. čl. ZZDT)
- 12.12. prijava dela tujca (29. a in 29. b člen ZZDT)
- 12.13. prijava začetka dela tujca, ki pred izdajo delovnega dovoljenja nima dovoljenja za prebivanje (29. a člen ZZDT)
- 12.14. prijava začetka dela tujca, ki je pred izdajo delovnega dovoljenja imel dovoljenje za prebivanje (29. b člen ZZDT)
- 12.15. prijava zaposlitve državljanov države članice EU, EGP ali Švicarske konfederacije (1. odst. 35. h člena ZZDT)
- 12.16. prijava začetka opravljanja storitev s strani delodajalca, ki ima sedež v državi članici EU, EGP ali v Švicarski konfederaciji (2. odst. 35. h člena ZZDT)
- 13.1. kršitve v zvezi s prijavo zaposlitve po 5. členu pravilnika
- 14.1. oviranje ali onemogočanje opravljanja aktivnosti članov sveta delavcev ali njihovega rednega dela (56. čl. ZSDU)
- 14.2. odgovor na pobudo delavca (v 30 dneh) (tretji odstavek 88. čl. ZSDU)
- 14.3. skupno posvetovanje glede statusnih in kadrovskih vprašanj v roku 15 dni pred sprejemom odločitve (91. čl. ZSDU)
- 14.4. predložitev predlogov odločitev v soglasje svetu delavcev v skladu s 95. in 96. čl. ZSDU
- 15.1. kršitev 18. člena Pravilnika v zvezi s posredovanjem del za dijake in študente
- 16.1. kršitev v zvezi s prvo alineo 1. odst. 5. člena ZPDZC – če delodajalec z delavcem ne sklene pogodbe o zaposlitvi oz. pogodbe civilnega prava, na podlagi katere se lahko opravlja delo, in delavca ne prijavi v zdravstveno ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje
- 16.2. zaposlitev tujca ali osebe brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev (druga alineja 1. odst. 5. člena ZPDZC)
- 16.3. posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposli delavca, ki zanj opravlja delo na črno (2. odst. 5. člena ZPDZC)
- 16.4. delodajalec omogoči delo dijaka ali študenta brez ustrezne napotnice pooblaščen organizacije za posredovanje dela (tretja alineja 1. odst. 5. čl. ZPDZC)
- 16.5. delodajalec omogoči, da na podlagi napotnice določenega dijaka ali študenta dela druga oseba, ki ni ta dijak ali študent (omogoči uporabo tuje napotnice neupravičeni osebi – zloraba napotnice) – tretja alineja 1. odst. 5. čl. ZPDZC
- 16.6. izročitev pisne pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas na črno zaposleni osebi v roku 3 dni po tem, ko inšpektor ugotovi zaposlitev na črno
- 16.7. kratkotrajno delo (1. alineja 2. odst. 7. čl. ZPDZC)
- 17.1. kršitev v zvezi z zagotavljanjem pravice do premestitve (91. člen v povezavi s 101. členom ZPIZ-1-UPB4)
- 17.2. kršitev v zvezi z pravico do dela s krajšim delovnim časom od polnega (93. člen v povezavi s 101. členom ZPIZ-1-UPB4)
- 17.3. kršitev v zvezi s prijavo v zavarovanje, skladno s predpisi o matični evidenci o zavarovanih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (tretji odstavek 7. člena, 185. člen in 203. člen ZPIZ-1-UPB4)
- 18.1. kršitev v zvezi z izvajanjem določb Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (ZMIEPIZ)
- 19.1. kršitev v zvezi s prijavo v zdravstveno zavarovanje (78. člen ZZVZZ – UPB3)
- 20.1. kršitev kolektivnih pogodb
- 20.2. kršitev splošnih aktov
- 21.1. kršitev v zvezi z določitvijo primernih delovnih mest za invalide v aktu o sistemizaciji (37. člen ZZRZI-UPB2)
- 22.1. kršitev 14. člena ZJRS
- 22.2. kršitev 16. člena ZJRS
- 23.1. kršitev v zvezi z neposredno diskriminacijo (2. odst. 4. čl. ZUNEO)
- 23.2. kršitev v zvezi s posredno diskriminacijo (3. odst. 4. čl. ZUNEO)
- 23.3. kršitev v zvezi z nadlegovanjem (5. čl. ZUNEO)
- 23.4. kršitev v zvezi s prepovedjo diskriminacije in povračilnih ukrepov (3. člen ZUNEO)
- 24.1. kršitev v zvezi z opravljanjem dejavnosti iz 6. člena ZZZPB brez sklenjene koncesijske pogodbe,
- 24.2. kršitev v zvezi z opravljanjem dejavnosti iz 6. člena ZZZPB brez vpisa v register agencij za zagotavljanje dela
- 24.3. kršitev določil koncesijske pogodbe iz 6. člena ZZZPB
- 24.4. kršitev predpisov, ki določajo, katere pogoje mora organizacija oz. delodajalec izpolnjevati med trajanjem koncesijske pogodbe in v času, ko je organizacija ali delodajalec vpisan v register agencij za zagotavljanje dela
- 24.5. kršitev v zvezi z opustitvijo prijave posredovanja zaposlitve, posredovanja dela ali zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku v skladu s 4. odst. 6. b člena ZZZPB
- 25.1. kršitve odgovorne osebe pri upravljavcu evidenc ki v evidencah iz 12. čl. ZEPDSV navede neresnične, nepravilne ali nepopolne podatke
- 25.2. kršitve delodajalca ki ne vodi, ne hrani ali ne posodablja evidenc iz 12. čl. ZEPDSV v skladu s 4. čl. tega zakona
- 25.3. kršitve delodajalca ki ne predloži podatkov iz evidenc iz 12. čl. zakona v skladu s 14., 15., 17., 19. in 21. čl. ZEPDSV
- 26.1. kršitve v zvezi s tedenskim delovnim časom (4. čl. ZDCOPMD)
- 26.2. kršitve v zvezi z zagotavljanjem odmorov (5. čl. ZDCOPMD)
- 26.3. kršitve v zvezi z obveščanjem in evidencami (8. čl. ZDCOPMD)
- 27.1. zagotavljanje pravic in obveznosti iz kolektivne pogodbe, ki je zavezovala delodajalca prenosnika, s strani delodajalca prevzemnika, vsaj eno leto (2. odst. 73. člena ZDR)
- 27.2. obveščanje in posvetovanje s sindikati pred prenosom oz. spremembo delodajalca (1. in 2. odst. 74. člena ZDR)
- 28.1. poskusno delo ni dogovorjeno v pogodbi o zaposlitvi, vendar se izvaja (1. odst. 125. člena ZDR)
- 29.1. ostale pomanjkljivosti

5. USMERJENE AKCIJE V LETU 2008

5.1. SPLOŠNO

Tudi v letu 2008 so precejšen delež izrednih inšpekcijskih pregledov predstavljali inšpekcijski nadzori, opravljeni v obliki usmerjenih akcij. Inšpektorji so opravili 15 akcij, od teh so tri še v teku. Na obeh področjih nadzora, to je na področju nadzora delovnih razmerij in na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu, so se izvajale 4 usmerjene akcije, 4 akcije so inšpektorji izvedli samo na področju nadzora delovnih razmerij, 7 usmerjenih akcij pa je bilo izvedenih s področja varnosti in zdravja pri delu.

V letu 2008 je bilo izvedenih **15 usmerjenih akcij**, od tega 7 s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu, 4 s področja nadzora delovnih razmerij ter 4 z obeh področij nadzora.

Namen usmerjenih akcij je nadzor nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu pri delodajalcih v dejavnostih, v katerih se določene kršitve pogosteje ugotavljajo, oziroma se v akcijah preverja izvajanje določenega instituta delovnega prava pri delodajalcih. Dve usmerjeni akciji sta se začeli v decembru 2008 in sta še v teku, in sicer nadzor pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z računalništvom, in pa nadzor v zobozdravstveni dejavnosti. O rezultatih teh akcij bomo poročali v naslednjem letu. V prvi so nosilci tako inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu kot inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij, v drugi pa se nadzor izvaja le s področja nadzora delovnih razmerij. Prav tako se bo akcija v zvezi z nevarnostjo električnega toka s področja varnosti in zdravja pri delu zaradi aktualne problematike izvajala tudi v letu 2009 in se bo o njej poročalo v naslednjem letu. Akcija glede reprezentativnega vzorca se je izvajala skozi vse leto 2008, ugotovitve in primerjave z istimi akcijami, izvedenimi v prejšnjih letih, pa so razvidne iz poglavja »3.4. Izvajanje temeljnih obveznosti delodajalcev« tega letnega poročila. Tudi akcija prijavljanja poškodb pri delu je potekala skozi vse leto, informacije v zvezi s tem so razvidne iz poglavja »3.3. Nezgode pri delu, poklicne bolezni in nevarni pojavi«.

Tabela 17: Usmerjene akcije Inšpektorata RS za delo v letu 2008

SKRAJŠANI NAZIV AKCIJE	DELOVNA RAZMERJA	VARNOST IN ZDRAVJE PRI DELU
Premična in začasna gradbišča	X	X
Računalništvo	X	X
Tujci	X	X
Proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov	X	X
Zadovoljstvo delavcev pri delu	X	
Veterinarstvo	X	
Zobozdravstvo	X	
Šolstvo (osnovne in srednje šole)	X	
Izjava o varnosti z oceno tveganja ²		X
Prijava poškodb pri delu		X
Reprezentativni vzorec		X
Organizacije s pridobljenim dovoljenjem za delo		X
Stiren		X
Električni tok		X
Ergonomske zahteve (ročno premeščanje bremen)		X

²akcija je prestavljena v leto 2009 in bo izvedena skupaj z načrtovano skupno akcijo v vseh državah EU, ki je načrtovana za drugo polovico leta 2009

5.2. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM PREDPISOV S PODROČJA ZAGOTAVLJANJA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU IN DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE NA ZAČASNIH IN PREMIČNIH GRADBIŠČIH

Akcija je potekala na področju nadzora delovnih razmerij ter nadzora varnosti in zdravja pri delu v obdobjih od 2. 6. 2008 do 20. 6. 2008 in od 15. 10. 2008 do 7. 11. 2008.

V letu 2008 smo usmerjeno akcijo na začasnih in premičnih gradbiščih ponovno izvajali v dveh ločenih terminih – v pomladnem in jesenskem terminu. Na področju delovnih razmerij smo bili še posebej pozorni na zakonitost zaposlovanja in dela slovenskih državljanov in tujcev, na opravljanje dela na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, na začasno in občasno delo dijakov in študentov, na izvajanje instituta zagotavljanja dela delavcu drugemu uporabniku in na nekatere druge institute, katerih kršitve so bile v preteklosti v tej panogi pogostejše.

V okviru akcije je bilo na področju delovnih razmerij opravljenih skupaj 533 pregledov pri 512 delodajalcih, pri tem pa je bilo ugotovljenih 288 kršitev. Največ nepravilnosti so inšpektorji ugotovili v zvezi z zaposlovanjem (93), precej pa tudi z vodenjem, hranjenjem

in posodabljanjem evidenc v skladu z Zakonom o evidencah na področju dela in socialne varnosti (69). Število ugotovljenih kršitev je primerljivo z lanskim letom.

Zoper kršitelje so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij ukrepali z ureditvenimi odločbami, odločbami o prekršku, plačilnimi nalogi, opozorili in drugimi odločbami. Skupaj je bilo teh ukrepov 279.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so v akciji na 345 gradbiščih opravili 914 pregledov pri 675 subjektih. Pri tem je bilo ugotovljenih 690 kršitev ter izdanih 360 ukrepov. Največ nepravilnosti je bilo ugotovljenih v zvezi z delom na nezavarovani višini, gradbenimi odri in uporabo osebne varovalne opreme.

Trajanje in namen

Usmerjena akcija je potekala v dveh terminih, in sicer od 2. 6. 2008 do 20. 6. 2008 ter od 15. 10. 2008 do 07. 11. 2008. Nadzor smo izvajali tako na področju varnosti in zdravja pri delu kot tudi na področju delovnih razmerij.

Na področju delovnih razmerij smo še posebej nadzirali določila Zakona o delovnih razmerjih s področja prepovedi diskriminacije, sklepanja pogodb civilnega prava, zaposlovanja za določen čas, začasnega in občasnega dela študentov in dijakov ipd. Preverjali smo tudi določila Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti ter Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, Zakona o zaposlovanju in delu tujcev ter še nekatera druga in področno zakonodajo na to temo.

Število ugotovljenih kršitev s področja nadzora delovnih razmerij je podobno lanskemu, kar pomeni, da se stanje kljub poostrenemu nadzoru v zadnjih letih ne izboljšuje.

Na področju varnosti in zdravja pri delu smo akcijo izvedli z namenom nadzora delodajalcev nad izvajanjem določil zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu, ki se nanaša na problematiko ureditve delovnih mest na višini, ureditve poti in delovne opreme, ureditve in vzdrževanja električnih instalacij in uporabe osebne varovalne opreme. Vsakoletna akcija inšpekcijskega nadzora nad zagotavljanjem varnosti in zdravja pri delu na gradbiščih pa je poleg neposrednega nadzora varnosti pri izvajanju del obsegala tudi nadzor izpolnjevanja obveznosti naročnikov in nadzor nad delom koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu.

Nadzor se je opravljal na premičnih in začasnih gradbiščih. Večjo pozornost so inšpektorji namenili manjšim gradbiščem, še posebej tistim, kjer se izvaja dela na višini.

V okviru usmerjene akcije pa so se izvajale tudi koordinirane akcije v sodelovanju z Davčno upravo RS, ki ugotavlja, da na področju plačevanja DDV v določenih rizičnih dejavnostih prihaja do sistemskih in organiziranih utaj davka. Koordiniranih akcij so se udeležili tudi predstavniki Policije in Inšpektorata RS za okolje in prostor.

V okviru akcije je bilo na področju delovnih razmerij je bilo opravljenih skupno **533 pregledov**, ugotovljenih je bilo **288 kršitev** in izrečenih **268 ukrepov**.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so v akciji opravili **914 pregledov** pri **675 subjektih**. Ugotovljenih je bilo **690 kršitev** in izrečenih **360 ukrepov**.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje in delo na drugih pravnih podlagah

Inšpektorji ugotavljajo, da je stanje na tem področju rahlo boljše kot pred leti, še vedno pa s takšnim stanjem ne moremo biti zadovoljni, saj je bilo ugotovljenih precej kršitev. Več kršitev je pri manjših delodajalcih. Inšpektorji izpostavljajo problematiko, povezano z

zamujanjem pri izplačevanju plač, zaposlovanjem na črno, izjavo o varnosti, zaposlovanjem tujcev, hrambo kopij delovnih dovoljenj na gradbiščih in prijav v zavarovanja, ki se ponavlja iz leta v leto.

Tujci, predvsem iz tretjih držav, so še vedno najbolj številčna delovna sila v gradbeništvu, zelo malo pa je tujcev, ki so državljani članic EU. V povezavi s tem je precej kršitev določil Zakona o zaposlovanju in delu tujcev.

Še vedno se na gradbiščih pojavlja veliko število delodajalcev, ki imajo status podizvajalca. Glavni izvajalec sploh ni seznanjen, kateri delavci so na gradbišču in koliko različnih delodajalcev tam opravlja delo. Večkrat inšpektorji pri nadzorih naletijo na primere, ko kot podizvajalci nastopajo družbe s samo enim zaposlenim, ti pa nato »pridobivajo« delavce od različnih delodajalcev.

Pri nadzorovanih delodajalcih, je bilo večkrat ugotovljeno, da je delodajalec šele po prihodu inšpektorja delavca prijavil v socialna zavarovanja.

Največ kršitev je bilo ugotovljenih v zvezi z dolžnostjo delodajalca, da s splošnim aktom določi pogoje za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu (25) ter z opustitvijo izročitve fotokopije prijave v zavarovanje (22). Večji delodajalci imajo večinoma sprejet akt o sistematizaciji delovnih mest, več kršitev je bilo pri delodajalcih, ki so imeli le nekaj nad deset zaposlenih delavcev in jim do nedavnega akta o sistematizaciji delovnih mest ni bilo treba imeti, ker so bili manjši delodajalci. Tudi pri manjših delodajalcih še vedno ugotavljamo, da nimajo izdelane Izjave o varnosti z oceno tveganja. Sledi **21 kršitev** v zvezi z delom in zaposlovanjem tujcev. **17 kršitev** se je nanašalo na opustitev izročitve pisnega predloga o zaposlitvi. Delodajalci še vedno ne vročajo predloga pogodb o zaposlitvi in fotokopij prijav v zavarovanje oziroma o tem nimajo dokazil. **10 kršitev** je bilo v zvezi z zaposlovanjem na črno, delavci opravljajo delo brez pogodbe o zaposlitvi in brez prijave v zavarovanje ali pa so zaposleni pri drugem delodajalcu, ki pa ni vpisan v register agencij za zagotavljanje dela. **9 kršitev** se je nanašalo na zagotovitev varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem, ko delodajalci še niso sprejeli potrebnih ukrepov.

Ko te kršitve primerjamo s tistimi, ugotovljenimi v prejšnjih letih, ugotovimo, da si sledijo v praktično nespremenjenem zaporedju.

Druge ugotovitve

Med drugimi kršitvami, ugotovljenimi v akciji, jih je bilo največ v zvezi z vodenjem in hrambo evidenc na področju dela. Kar **69 kršitev** se je nanašalo na določila 12. člena Zakona o evidencah s področja dela in socialne varnosti, ko delodajalec ni vodil, hranil ali posodabljal evidenc iz omenjenega člena.

26 je bilo kršitev Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, povezanih s hrambo dokumentacije na deloviščih. Pogost primer kršitve so slabo vodene evidence o izrabi delovnega časa, ko delodajalec zatrjuje, da vodi evidenco doma ali pa je vodena pavšalno po 8 ur dnevno oziroma ni vodena v skladu s predpisi o neenakomerni razporeditvi delovnega časa.

13 je bilo kršitev zakonskih določb, ki urejajo letni dopust (delodajalec ni odmeril dodatnih dni letnega dopusta zaposlenim starejšim delavcem in invalidom, delodajalec delavcev ni pisno obvestil o odmeri letnega dopusta za koledarsko leto 2008), **10 kršitev** v zvezi s plačilnim dnem, kar naj bi bilo posledica neplačila s strani glavnega izvajalca in **6 kršitev** razporeditve delovnega časa v skladu s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Obveznost naročnikov

V akciji so inšpektorji ugotovili, da **20 naročnikov** (leta 2007: 16) gradbišč ni prijavilo inšpektoratu za delo 15 dni pred pričetkom del kot to narekuje Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih. V **7 primerih** (leta 2007:

18) naročniki niso zagotovili koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na gradbiščih, varnostnega načrta pa ni bilo izdelanega za **8 gradbišč** (leta 2007: 22). Povzetek ugotovitev inšpekcijskega nadzora je, da so naročniki, v primerjavi z letom 2007, delno opustili izpolnjevanje formalnih obveznosti v zvezi s prijavo gradbišč, vsekakor pa so izboljšali izpolnjevanje obveznosti v zvezi z zagotavljanjem koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na gradbiščih ter z izdelavo varnostnega načrta. Še vedno pa naročniki svojih obveznosti ne izvajajo na takšen način, kot to zahteva zgoraj omenjena uredba – predvsem ne upoštevajo razmer, v katerih morajo delavci opraviti delo (čas, vreme). Pri terminskem planiranju del je vodilo naročnikov predvsem zaslužek in ne varnost delavcev.

Obveznosti koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu

Pregled je obsegal predvsem nadzor nad delom koordinatorjev v fazi izvajanja del. Njihova najpomembnejša naloga je nadzor nad varnim izvajanjem del ter usklajevanje in opozarjanje delodajalcev. Od **345 pregledanih gradbišč** so bili koordinatorji imenovani na **225 gradbiščih**. Pri **78 koordinatorjih** so bile ugotovljene očitne pomanjkljivosti pri njihovem delu, kar pomeni, da tretjina koordinatorjev še vedno ne razume svoje vloge in odgovornosti, ki jo ima na gradbišču. V največjem številu primerov tako koordinatorji ne usklajujejo izvajanja temeljnih načel in določb varnosti in zdravja pri delu, ne zagotavljajo vstopa na gradbišče le osebam z dovoljenjem za vstop na gradbišče ter pomanjkljivo vpisujejo ukrepe, ki jih je treba nujno izvesti za zagotovitev varnosti na gradbišču, v knjige ukrepov. Meseca marca 2008 je bil sprejet Pravilnik o programu in načinu usposabljanja koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih, po katerem se morajo koordinatorji obdobjno usposablјati. Koordinator mora vsakih pet let obnoviti znanje o varnosti in zdravju pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih z obdobjnim preizkusom znanja. Šteje pa se, da je koordinator obnovil znanje, če se je udeležil obdobjnega usposabljanja najmanj dvakrat v tekočem letu. Menimo, da bo ta nov predpis pripomogel k boljši strokovni usposobljenosti koordinatorjev in k vestnejšemu opravljanju dela.

Obveznosti izvajalcev

Ureditev delovnih mest in opreme za delo na višini

Na **73 gradbiščih**, oziroma na vsakem petem delovno mesto na višini ni bilo zavarovano tako, kot zahteva veljavni predpis. Ugotovljeno stanje je bilo malenkost boljše kot leto prej, ko je bilo neurejeno delovno mesto na vsakem četrtem gradbišču. Neurejenost delovnih mest na višini je bila v letu 2008 vzrok za polovico delovnih nezgod s smrtnim izidom v gradbeni stroki.

Ureditev poti in strojev na gradbišču

Poti in dostopi niso bili primerno urejeni na **27 gradbiščih**, kar je malenkost boljše kot leto prej. Še vedno so slabo urejeni predvsem dostopi v globino in na višino ter poti in prehodi med deponijami materiala. Kar na **58 gradbiščih** (malo bolje kot leto prej) pa so bile ugotovljene tudi večje ali manjše pomanjkljivosti na strojih in opremi. Električne instalacije in oprema so bile pomanjkljivo urejene ali poškodovane v **42 primerih** (slabše kot leto prej), v **16 primerih** pa smo ugotovili, da delodajalec ni poskrbel za izvedbo meritev in predpisanih mesečnih pregledov.

Osebna varovalna oprema

V akciji smo nadzirali uporabo osebne varovalne opreme, predvsem pa nošenje varnostnih čelad. Kršitve v zvezi z uporabo čelad so bile ugotovljene v **56 primerih** (leta 2007: 89), delodajalci pa niso zagotovili čelad v **14 primerih** (leta 2007: 41). Podatki kažejo, da se splošna varnostna kultura oziroma odnos ljudi do varnosti počasi izboljšuje.

Ukrepi

Na področju nadzora delovnih razmerij bilo izrečenih **279 ukrepov**. Od tega so inšpektorji izdali **109 ureditvenih odločb** za odpravo pomanjkljivosti, opravljanje dela do odprave

pomanjkljivosti so prepovedali v **8 primerih**. V zvezi z ugotovljenimi prekrški je bilo izdanih **38 odločb** o prekršku in **51 plačilnih nalogov**. Izdana so bila tudi **3 opozorila** po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru in **21 opozoril** po Zakonu o prekrških.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so na osnovi ugotovitev izdali **182 ureditvenih odločb** (leta 2007: 233) za odpravo pomanjkljivosti, v **16 primerih** (leta 2007: 54) so prepovedali opravljanje delovnega procesa oziroma uporabo sredstev za delo do odprave nepravilnosti in v **8 primerih** (leta 2007: 7) prepovedali delo zaradi neposredne nevarnosti za življenje delavcev. V zvezi z ugotovljenimi prekrški je bila izdana **1 odločba** o prekršku in **112 plačilnih nalogov**. Izdanih je bilo tudi **32 opozoril** po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru in **9 opozoril** po Zakonu o prekrških.

Zaključek

Dejavnost gradbeništva je ena od tistih dejavnosti, ki že nekaj let izstopajo po številu ugotovljenih kršitev. Stanje na gradbiščih kljub pogostejšim nadzorom s strani inšpektorjev ni zadovoljivo. Situacija se ne izboljšuje, na kar kažejo številne kršitve delovnopravne zakonodaje. Veliko delodajalcev ni bilo seznanjenih z določbami Pravilnika o delovnih dovoljenjih, prijavi in odjavi dela ter nadzoru nad zaposlovanjem in delom tujcev, ki je stopil v veljavo v letu 2008. Nadalje je problematično področje zaposlovanja in vodenja evidenc s področja dela.

Akcija nadzora se je izkazala kot zelo koristna, saj so bile ugotovljene številne kršitve in izrečeni številni ukrepi, za katere menimo, da bodo pripomogli k izboljšanju stanja pri nadzorovanih delodajalcih. Zaradi navedenega bomo v okviru naših pristojnosti stanje izvajanja predpisov s področja nadzora Inšpektorata RS za delo v tej panogi pozorno spremljali tudi v prihodnje.

5.3. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE IN PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU PRI DELODAJALCIH, KI ZAPOSLUJEJO TUJCE OZIROMA OMOGOČAJO NJIHOVO DELO

Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih, ki zaposlujejo tujce oziroma omogočajo njihovo delo, je potekala od 1. 7. 2008 do 31. 8. 2008.

V okviru akcije je bilo na področju delovnih razmerij pri 133 subjektih nadzora opravljenih 137 inšpekcijskih nadzorov, pri tem pa ugotovljenih 114 kršitev in izrečenih 88 ukrepov. Največ nepravilnosti so inšpektorji ugotovili v zvezi z opustitvijo izročitve fotokopije prijave v zavarovanje, opustitvijo določitve pogojev za opravljanje dela v splošnem aktu delodajalca in v zvezi z vodenjem, hrambo in posodabljanjem evidenc v skladu z določbami Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so v akciji opravili 112 inšpekcijskih nadzorov. Pri tem je bilo ugotovljenih 233 kršitev ter izdanih 124 ukrepov. Največ nepravilnosti je bilo ugotovljenih v zvezi z izjavo o varnosti z oceno tveganja (34), nato pa v zvezi z zdravniškimi pregledi (31) in usposabljanjem za varno delo (22), temu pa sledijo nepravilnosti, povezane z delovnim okoljem.

Trajanje in namen

Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih, ki zaposlujejo tujce oziroma omogočajo njihovo delo, je trajala od 1. 7. 2008 do 31. 8. 2008.

Na področju delovnih razmerij je bil namen akcije preveriti izvajanje določb novele Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, zakonov, ki urejajo splošni akt delodajalca, s katerim ta določi pogoje za opravljanje dela na posameznih delovnih mestih oziroma za vrsto dela, ali Izjavo o varnosti z oceno tveganja (če gre za manjše delodajalce). Prav tako je bil namen akcije preveriti zakonitost zaposlovanja in dela državljanov RS, državljanov drugih držav članic EU oziroma Evropskega gospodarskega prostora v RS in državljanov tretjih držav (vključno z izpolnjevanjem pogojev za opravljanje dela), izvajanje zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku, upoštevanje prepovedi sklepanja pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, izvajanje določb o posebnem varstvu delavcev, mlajših od 18 let, opravljanje začasnega in občasnega dela dijakov in študentov, vodenje evidenc na področju dela ter zagotavljanje pravic napotenih delavcev.

Na področju varnosti in zdravja pri delu je bila akcija izvedena s poudarkom na dejavnostih in panogah, v katerih se najpogosteje zaposluje tujce, kot so gradbeništvo, turizem, gostinstvo ter kmetijstvo in gozdarstvo. Zavedajoč se, da so v teh dejavnostih lahko tuji delavci izpostavljeni neugodnim delovnim pogojem, je bila akcija usmerjena v področje ugotavljanja nepravilnosti tako v aktih delodajalca kot dejanskega stanja na terenu. Nadzirali smo Izjavo o varnosti z oceno tveganja in dokumentacijo v zvezi z zagotavljanjem usposabljanja za varno in zdravo delo, še posebej program usposabljanja, ki je prilagojen značilnostim in konkretnim zahtevam posameznih delovnih mest za tujce.

V zvezi z zdravniškimi pregledi je bila posvečena posebna pozornost razliki med opravljenim pregledom in dejansko zasedbo delovnega mesta, ki ga opravlja tujec v času pregleda.

Pomemben vpliv na delavčevo varnost in zdravje ima tudi zagotavljanje ustreznih delovnih pogojev, varna delovna oprema in zagotavljanje ustrezne osebne varovalne opreme, kakor tudi njena namenska uporaba.

V okviru akcije je bilo na področju delovnih razmerij opravljenih skupaj **137 inšpekcijskih nadzorov** in pregledanih **133 subjektov**. Ugotovljenih je bilo skupno **114 kršitev** in izrečenih **88 ukrepov**.

Inšpektorji so s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu v akciji opravili **112 inšpekcijskih nadzorov**. Ugotovljenih je bilo **233 kršitev** ter izrečenih **124 ukrepov**.

Ugotovitve

V okviru akcije je bila skoraj polovica od skupno **137 inšpekcijskih nadzorov** na področju delovnih razmerij opravljenih v dejavnosti gradbeništva, od tega **31** v dejavnosti specializiranih gradbenih del, **26** v dejavnosti gradnje stavb in **7** v dejavnosti gradnje inženirskih objektov. Ob tem je bilo večje število nadzorov opravljenih še v dejavnosti proizvodnje kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav (**16**), ter v dejavnosti strežbe jedi in pijač (**9**).

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Pogodba o zaposlitvi

V zvezi s pogodbo o zaposlitvi so inšpektorji v okviru akcije skupaj ugotovili **47 kršitev** določb Zakona o delovnih razmerjih. Pri tem je bilo ugotovljenih **11 kršitev** opustitve določitve pogojev za opravljanje dela v splošnem aktu (od tega **5** v dejavnosti specializiranih gradbenih del), **10 kršitev** opustitve izročitve fotokopije prijave v zavarovanje, **8 kršitev** opustitve izročitve pisnega predloga pogodbe, **6 kršitev** sklenitve pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven primerov, določenih s 1. odstavkom 52. člena

Zakona o delovnih razmerjih, in **3 kršitve** v zvezi s sklenitvijo ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas v nasprotju s 53. členom Zakona o delovnih razmerjih. Ob tem so inšpektorji ugotovili še po **2 kršitvi** zagotovitve varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem in v zvezi z obveznimi sestavinami pogodbe o zaposlitvi. Posamične kršitve so bile ugotovljene tudi v zvezi z delom na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z 2. odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih, v zvezi s transformacijo pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas, v zvezi z upoštevanjem posebnosti pogodbe o zaposlitvi med delodajalcem in delavcem, ki bo opravljal delo pri drugih uporabnikih, v zvezi s pisnim obvestilom delavcu o pogojih dela pri uporabniku ob napotitvi na delo k uporabniku ter v zvezi z upoštevanjem pravic delavcev, ki imajo sklenjeno pogodbo o zaposlitvi za krajši delovni čas.

Zaposlovanje in delo tujcev

Glede na to, da je bil namen akcije na področju delovnih razmerij med drugim tudi ugotoviti, kako se izvaja novela Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, navajamo, da je bilo skupaj ugotovljenih **9 kršitev** določb tega zakona. Pri tem sta bili ugotovljeni **2 kršitvi** v zvezi z opravljanjem dela v skladu z delovnim dovoljenjem ter po **1 kršitev** v zvezi z vrnitvijo dovoljenja za zaposlitev in v zvezi z vrnitvijo dovoljenja za delo. Inšpektorji so ugotovili tudi **3 kršitve** v zvezi s hrambo delovnega dovoljenja na sedežu podjetja ali na delovišču izven sedeža. V posamičnih primerih so bile ugotovljene še kršitve v zvezi s hrambo dokumentacije v zvezi z delom in plačilom tujca ter glede prijave začetka dela tujca, ki pred izdajo delovnega dovoljenja nima dovoljenja za prebivanje.

Delovni čas, odmori, počitki in letni dopust

Inšpektorji so v okviru akcije preverjali tudi izvajanje določb Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z delovnim časom, odmori, počitki in letnim dopustom. Pri tem so bile ugotovljene po **3 kršitve** razporeditve delovnega časa v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih in v zvezi z letnim dopustom po 160. členu tega zakona. V posameznih primerih so inšpektorji ugotovili še kršitve v zvezi z zagotavljanjem počitka med zaporednima delovnima dnevnoma, v zvezi z letnim dopustom po 159. členu Zakona o delovnih razmerjih, pa tudi kršitve v zvezi z delovnim časom, odmorom in počitkom ter povečanim letnim dopustom pri delavcih, ki še niso dopolnili 18 let.

Posredovani delavci

V zvezi z dejavnostjo posredovanja dela s strani s koncesijo pooblaščenih organizacij oziroma delodajalcev in dejavnostjo agencij za zagotavljanje dela je bilo v okviru usmerjene akcije skupaj ugotovljenih **10 kršitev**. Od tega so inšpektorji ugotovili **6 kršitev** v zvezi z opravljanjem dejavnosti iz 6. člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti brez vpisa v register agencij za zagotavljanje dela ter **3 kršitve** v zvezi z opravljanjem dejavnosti iz 6. člena navedenega zakona brez sklenjene koncesijske pogodbe. Inšpektorji pa so ugotovili tudi **1 kršitev** predpisov, ki določajo, katere pogoje mora organizacija oziroma delodajalec izpolnjevati med trajanjem koncesijske pogodbe in v času, ko je organizacija ali delodajalec vpisan v register agencij za zagotavljanje dela.

Evidence na področju dela

V zvezi z evidencami na področju dela je bilo skupno ugotovljenih **18 kršitev** Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti. Od tega je bilo kar **17 kršitev** pri delodajalcih, ki niso vodili, hranili ali posodabljali evidenc iz 12. člena Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti v skladu s 4. členom tega zakona (od tega je bilo **5 kršitev** ugotovljenih na področju specializiranih gradbenih del) ter **1 kršitev** pri delodajalcu, ki ni predložil podatkov iz evidenc iz 12. člena Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti v skladu s 14., 15., 17., 19. in 21. členom istega zakona.

Druge ugotovitve

Med drugimi kršitvami, ki so jih inšpektorji med akcijo ugotovili, izstopajo kršitve v zvezi z izplačilom plače po 134. členu Zakona o delovnih razmerjih. Inšpektorji so namreč ugotovili kar **7 tovrstnih kršitev**. Ugotovljene so bile tudi **3 kršitve** v zvezi z izplačilom

plače v nasprotju s 135. členom navedenega predpisa. V **6 primerih** so inšpektorji ugotovili kršitev Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. Pri tem so bile ugotovljene **4 kršitve** zaposlitve tujca ali osebe brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev in **2 kršitvi** v zvezi z zaposlovanjem na črno.

Ob že navedenih kršitvah so inšpektorji ugotovili še posamične kršitve v zvezi z obliko in vsebino odpovedi, v zvezi z vrnitvijo delovne knjižice, v zvezi z izvajanjem določb Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, v zvezi z določitvijo primernih delovnih mest za invalide v aktu o sistematizaciji po 37. členu Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov ter v zvezi z javno rabo slovenščine po 14. členu Zakona o javni rabi slovenščine.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

S področja varnosti in zdravja pri delu je bilo največ inšpekcijskih nadzorov opravljenih pri delodajalcih v dejavnosti gradbeništva, in sicer **52**, kar je 46 % glede na vse opravljene nadzore, ter v dejavnosti »proizvodnja kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav« z več kot 12 % vseh nadzorovanih subjektov, ostali nadzori so bili opravljeni v dejavnostih »obdelava in predelava lesa« ter »strežba jedi in pijače«.

V zvezi z oceno tveganja je bilo ugotovljenih **34 kršitev**. Inšpektorji so ugotovili, da so te mnogokrat preveč splošne, niso dopolnjene z zdravstveno oceno, ki bi zajemale tujce, v oceni tveganja ni opredeljene pravilne osebne varovalne opreme in revizije se ne izvajajo glede na hitro menjavo delavcev in delovnih mest, na katerih so zaposleni tujci.

Po številu ugotovljenih kršitev naslednje mesto zasedajo kršitve v zvezi zagotavljanjem zdravstvenega varstva (**31**). Obravnavane kršitve se nanašajo na nezagotavljanje preventivnih pregledov, evidence in slabo organizirano prva pomoč. Ugotovili pa smo tudi, da je preventivne zdravstvene preglede opravljal kar zdravnik splošne medicine.

Usposabljanje za varno delo se izvaja na pomanjkljiv in neustrezen način. Tako je bilo ugotovljenih **22 tovrstnih kršitev**. Pri usposabljanju smo naleteli na probleme v zvezi z jezikom, ki ga govorijo tujci, in jezikom, v katerem se opravlja usposabljanje. Taka usposabljanja so lahko vprašljiva, inšpektor pa zelo težko preveri, ali so delavci zadovoljivo in ustrezno usposobljeni, saj nastane tako imenovana jezikovna bariera.

Ukrepi

V okviru akcije so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij izrekli **88 ukrepov**. Pri tem so izdali **38 ureditvenih odločb**, **3 odločbe** o začasni prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti v skladu s 17. členom Zakona o inšpekciji dela in **4 opozorila** po drugem odstavku 33. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru. V postopku o prekršku je bilo izdanih **17 odločb o prekršku**, **19 plačilnih nalogov** in **7 opozoril** po Zakonu o prekrških.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so na osnovi ugotovitev izdali **59 ureditvenih odločb**. V zvezi z ugotovljenimi prekrški je bila izdana **1 odločba o prekršku** in **12 plačilnih nalogov**. Izdanih je bilo še **13 opozoril** po Zakonu o prekrških in **12 opozoril** po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru.

Zaključek

Poleg statističnih podatkov, navedenih v poglavju o ugotovitvah v zvezi z usmerjeno akcijo, so inšpektorji posebej opozorili na zlorabe, povezane z dejstvom, da delavci iz nekaterih držav ne razumejo pogodb o zaposlitvi, ki so sestavljene le v slovenskem jeziku, zaradi česar tudi ne morejo biti ustrezno seznanjeni s pravicami, ki iz teh pogodb o zaposlitvi izhajajo.

Inšpektorji so opozorili tudi na problematiko v zvezi z zagotavljanjem dela drugemu uporabniku oziroma delodajalcu, predvsem v primeru, ko gre za zagotavljanje dela oseb, ki niso državljani držav članic EU, Evropskega gospodarskega prostora ali Švicarske

konfederacije. Inšpektorji pa opozarjajo tudi na problem posredovanja dela brez ustrezne koncesije, pri čemer je bil ta problem posebej izpostavljen z vidika Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, in ne le z vidika Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, saj je med posredovanimi delavci veliko tujcev.

Prav tako so inšpektorji opozorili na problem trenutne ureditve Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki v 53. členu določa, da lahko delodajalci prijavo v zavarovanje vložijo v osmih dneh po nastopu dela, zaradi česar inšpektorji težje ugotavljajo morebitne kršitve v zvezi z zaposlovanjem na črno.

5.4. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE IN PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU PRI DELODAJALCIH, KI SE UKVARJAJO Z DEJAVNOSTJO PROIZVODNJE KOVIN IN KOVINSKIH IZDELKOV

Od 17. 11. 2008 do 15. 12. 2008 je potekala akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z dejavnostjo proizvodnje kovin in kovinskih izdelkov.

Inšpektorji so s področja nadzora delovnih razmerij opravili 102 inšpekcijska pregleda pri 101 subjektu nadzora, ugotovljenih pa je bilo 159 kršitev. Med ugotovljenimi kršitvami je bilo največ kršitev povezanih z vodenjem, hrambo in posodabljanjem evidenc na področju dela in določitvijo letnega razporeda delovnega časa. V zvezi z ugotovljenimi kršitvami so inšpektorji s področja delovnih razmerij izdali 97 ukrepov, med drugim je bilo izdanih 67 ureditvenih odločb, 5 odločb o prekršku in 10 plačilnih nalogov.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so v zvezi z akcijo opravili 160 inšpekcijskih nadzorov, in to predvsem pri manjših delodajalcih. Ugotovljenih je bilo 664 kršitev ter izdanih 94 odločb in 20 plačilnih nalogov, prav tako pa je bilo izrečenih še skupaj 29 opozoril.

Trajanje in namen

Akcijo nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z dejavnostjo proizvodnje kovin in kovinskih izdelkov, smo izvajali v obdobju med 17. 11. 2008 in 15. 12. 2008.

Na področju delovnih razmerij je bil namen akcije preveriti izvajanje določb delovnopravne zakonodaje, ki urejajo splošni akt, oziroma Izjavo o varnosti (če gre za manjše delodajalce), zakonitost zaposlovanja in dela državljanov Republike Slovenije, državljanov EU in Evropskega gospodarskega prostora ter državljanov tretjih držav (vključno z izpolnjevanjem pogojev za opravljanje dela), novo zaposlovanje, izvajanje instituta zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku, prepoved sklepanja pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, opravljanje dela vajencev, dijakov in študentov v okviru izobraževalnih programov, delovni čas, odmori in počitke, letni dopust, posebno varstvo delavcev, mlajših od 18 let, varstvo varovanih kategorij delavcev (zlasti invalidov in starejših delavcev), opravljanje začasnega in občasnega dela dijakov in študentov, vodenje evidenc na področju dela, enako obravnavanje in plačilo za delo.

Na področju varnosti in zdravja pri delu smo akcijo izvajali z namenom nadzora manjših in redkeje nadzorovanih delodajalcev glede izvrševanja določil zakonodaje s področja

varnosti in zdravja pri delu. Področje nadzora je bilo usmerjeno v oceno tveganja, teoretično in praktično usposabljanje delavcev po programu in preizkus teoretične usposobljenosti ter preizkus usposobljenosti na delovnem mestu. Pregledi so se vršili tudi glede ustreznosti lakirnic, lestev ter varnostnih naprav na delovni opremi, zdravstvenih pregledov, osebne varovalne opreme, meritve električnih napeljav in preiskav škodljivosti v delovnem okolju.

V okviru akcije sta bila s področja nadzora delovnih razmerij opravljena **102 inšpekcijska nadzora pri 101 subjektu nadzora**. Ugotovljenih je bilo **159 kršitev** in izdanih **97 ukrepov**.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so pri **160 inšpekcijskih nadzorih** ugotovili **664 kršitev** in so v zvezi s tem izdali **94 odločb** ter **20 plačilnih nalogov**, prav tako pa je bilo izrečenih še **29 opozoril**, od tega **13 po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru** in **16 po Zakonu o prekrških**.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Pogodba o zaposlitvi

Inšpektorji so ugotovili, da je večji del delavcev v pregledanih subjektih zaposlenih za nedoločen čas, v primerih, ko so delavce zaposlovali za določen čas, pa so kot razlog take zaposlitve v glavnem navajali povečan obseg dela, veliko pa je bilo pogodb o zaposlitvi za določen čas sklenjenih tudi s tujci, ki so delali na podlagi delovnih dovoljenj, izdanih za določen čas. Med slednjimi po ugotovitvah inšpektorjev močno prevladujejo tujci iz »tretjih držav«, medtem, ko je število zaposlenih iz držav EU, Evropskega gospodarskega prostora ali Švicarske konfederacije v dejavnosti kovinarstva v RS zelo nizko.

V zvezi s sklepanjem in izvajanjem pogodbe o zaposlitvi so inšpektorji v okviru usmerjene akcije največ, skupaj **12 kršitev**, ugotovili v zvezi z opustitvijo določitve pogojev za opravljanje dela v splošnem aktu delodajalca po drugem odstavku 20. člena Zakona o delovnih razmerjih ter **8 kršitev** v zvezi z opustitvijo izročitve fotokopije prijave v zavarovanje. Poleg tega so inšpektorji ugotovili še **6 kršitev** v zvezi s transformacijo pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas, po **5 kršitev** v zvezi z opustitvijo izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi in sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven primerov iz prvega odstavka 52. člena Zakona o delovnih razmerjih (v posameznih primerih so inšpektorji ugotovili, da razlog sploh ni bil naveden) ter **4 kršitve** v zvezi z zagotovitvijo varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem. Ob navedenih pa so inšpektorji ugotovili še **posamične kršitve** v zvezi z objavo prostega delovnega mesta, v zvezi z obvestilom neizbranemu kandidatu ter v zvezi s sklenitvijo ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas za daljše časovno obdobje, kot je to zakonsko dovoljeno (t.i. veriženje pogodb o zaposlitvi).

Plačilo za delo

Delodajalci, pri katerih so bili v akciji opravljeni nadzori, izplačujejo plačo nad zakonsko določenim minimumom. V okviru akcije je bilo ugotovljenih **6 kršitev** v zvezi z izplačilom plače po 134. členu Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja plačilni dan, in **5 kršitev**, ko delodajalec ni izplačal regresa za letni dopust.

Delovni čas, odmori, počitki in letni dopust

Inšpektorji so v okviru akcije pri pregledanih subjektih ugotovili **59 kršitev** v zvezi z delovnim časom, odmori, počitki in letnimi dopusti.

Od **47 ugotovljenih kršitev** v zvezi z delovnim časom so jih največ, in sicer kar **22**, ugotovili v zvezi z opustitvijo določitve letnega razporeda delovnega časa pred začetkom koledarskega oziroma poslovnega leta ter **13** v zvezi z razporeditvijo delovnega časa v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih. V **1 primeru** delodajalec delavcev ni v pisni obliki obvestil o začasnih prerazporeditvi delovnega časa. Pri nadurnem delu so ugotovili **9 kršitev**, ko delodajalec delavcu ni odredil nadurnega dela v pisni obliki pred

začetkom dela ali najkasneje do konca delovnega tedna po opravljenem nadurnem delu, in **2 kršitvi** v zvezi z odreditvijo dela preko polnega delovnega časa v nasprotju s tretjim odstavkom 143. člena Zakona o delovnih razmerjih (časovna omejitve), razen v primerih iz četrtega odstavka tega člena istega zakona. V zvezi z varovanimi kategorijami delavcev sta bili ugotovljeni **po 2 kršitvi** v zvezi z nočnim in nadurnim delom delavcev v času nosečnosti in starševstva ter pri starejših delavcih.

V zvezi z zagotavljanjem odmora med delovnim časom in počitkom med dvema zaporednima delovnima dneva inšpektorji kršitev niso ugotovili, **1 kršitev** pa so inšpektorji ugotovili v zvezi z zagotavljanjem tedenskega počitka po 156. členu Zakona o delovnih razmerjih.

Med akcijo je bilo ugotovljenih tudi **9 kršitev** v zvezi z določanjem trajanja letnega dopusta po 160. členu Zakona o delovnih razmerjih s pisnim obvestilom o odmeri letnega dopusta in **2 kršitvi** v zvezi s zagotavljanjem minimalnega števila dni letnega dopusta po 159. členu tega zakona.

Varstvo nekaterih kategorij delavcev

Eden izmed ciljev usmerjene akcije je bil tudi ugotoviti, v kolikšni meri delodajalci v dejavnosti proizvodnje kovin in kovinskih izdelkov zagotavljajo varstvo varovanim kategorijam delavcev. Poseben poudarek je bil dan zlasti vprašanju varstva invalidov in starejših delavcev. Inšpektorji so v tej zvezi ugotovili po **1 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem pravice do premestitve v skladu z 91. v povezavi s 101. členom Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter v zvezi z določitvijo primernih delovnih mest za invalide v aktu o sistematizaciji po 37. členu Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov.

Zaposlovanje in delo tujcev

Inšpektorji poročajo o relativno velikem številu tujih delavcev, zaposlenih v dejavnosti proizvodnje kovin in kovinskih izdelkov. Med zaposlenimi delavci prevladujejo državljani RS. Med tujimi državljani, ki delajo v RS, pa je v tej dejavnosti daleč največ delavcev iz tako imenovanih tretjih držav, to je držav zunaj območja EU, Evropskega gospodarskega prostora in Švicarske konfederacije.

Kljub temu, da pri številnih delodajalcih, pri katerih je bil opravljen nadzor, delajo tudi tujci, pa je bila v okviru akcije ugotovljena le **1 kršitev** Zakona o zaposlovanju in delu tujcev. Gre za kršitev v zvezi z opravljanjem dela v skladu z delovnim dovoljenjem po šestem odstavku 4. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, ki določa, da sme tujec v Republiki Sloveniji opravljati samo tisto delo, za katero mu je bilo izdano delovno dovoljenje.

Zaposlovanje na črno

Inšpektorji so ugotovili le **1 kršitev** v zvezi s 1. alinejo prvega odstavka 5. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, v skladu s katero je prepovedano zaposlovanje na črno, za kar se šteje, če pravna oseba ali podjetnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi oziroma pogodbe civilnega prava, na podlagi katere se lahko opravlja delo, in delavca ni prijavil v zdravstveno ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Ugotovljeni pa sta bili tudi **2 kršitvi** v zvezi s kratkotrajnim delom.

Druge ugotovitve

Med usmerjeno akcijo so inšpektorji ugotovili kar **27 kršitev** v zvezi z vodenjem, hrambo in posodabljanjem evidenc iz 12. člena Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti v skladu s 4. členom tega zakona. Ugotovili so tudi **6 kršitev** v zvezi z izvajanjem določb Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Ravno tako so ugotovili **2 kršitvi** v zvezi z opravljanjem dejavnosti iz 6. člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti brez sklenjene koncesijske pogodbe ter **1 kršitev** v zvezi s kršitvijo splošnih aktov.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Največ pregledov je bilo opravljenih pri manjših delodajalcih, kjer so pregledi inšpektorjev sicer bolj redki. Taki subjekti imajo običajno tudi slabše urejeno področje varnosti in zdravja pri delu.

Izjava o varnosti z oceno tveganja

Večina nadzorovanih subjektov Izjavo o varnosti z oceno tveganja ima, pri tem pa smo pogosto ugotavljali zlasti naslednje:

- ocene so velikokrat izdelane po neustreznih metodah,
- prepolne so raznih tabel, seznamov predpisov in prepisov zakonodaje,
- velikokrat se iz splošnih ocen težko razberejo resnične nevarnosti,
- seznam ukrepov, zadolžene osebe in roki za izvedbo ukrepov velikokrat niso opredeljeni,
- ni organograma odgovornosti glede zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu,
- pri oceni tveganja večkrat ne sodeluje pooblaščen zdravnik.

Usposabljanje delavcev

Teoretično usposabljanje delavcev in programi teoretičnega usposabljanja običajno niso problematični. Taki preizkusi teoretične usposobljenosti potekajo že desetletja in so dobro utečeni. Od pregledanih subjektov je bilo ugotovljenih **25 nepravilnosti** pri preizkusu teoretične usposobljenosti, pri preizkusu praktične usposobljenosti pa je bilo ugotovljenih **30 kršitev**. Večji problem usposabljanja za varno in zdravo delo pa predstavljata ustreznost programa praktičnega usposabljanja in samo praktično usposabljanje delavcev ter preizkus praktične usposobljenosti. Programov usposabljanja največkrat ni, dogaja pa se celo, da preizkus praktične usposobljenosti opravi kakšen zunanji strokovni delavec, ki vseh relevantnih delovnih procesov ne pozna.

Lakirnice

Ker je bila akcija izvedena predvsem pri manjših delodajalcih, večina od njih lakirnic ni imela. Pregledane lakirnice pa niso bile ustrezne, nekaj od njih tudi ni bilo ustrezno vzdrževanih. Nekateri delodajalci zmotno smatrajo, da na primer »vodne barve« ali prašno lakiranje ne predstavljata nevarnosti za življenje in zdravje delavcev in v zvezi s tem tudi ne izvajajo nikakršnih ukrepov.

Pregledi in preizkusi delovne opreme

Pri delovni opremi smo pregledovali le lestve in varnostne naprave na stiskalnicah. Čeprav se za lestve smatra, da to ni posebno nevarna delovna oprema, je v praksi moč zaslediti veliko padcev ali zdrsov lestev. Nevarnost je še toliko večja, ko delavci uporabljajo poškodovane, razmajane ali drugače neustrezne lestve. V družbah se še vedno uporabljajo A lestve dolžine preko 3 m, čeprav je dolžina že skoraj desetletje omejena na 3 m. Tudi lestve, ki ne ustrezajo zahtevam standarda EN 131, so v družbah velikokrat prisotne. Zgovoren je podatek, da je bilo pri pregledih ugotovljeno **63 neustreznosti** z zvezi z lestvami.

Dvoročni vklopi na delovni opremi so običajno ustrezni. Tako je bilo pri **160 pregledanih subjektih** ugotovljenih **16 nepravilnosti** v delovanju dvoročnih vklopov. Najpogostejše ugotovljena napaka v delovanju dvoročnih vklopov je neizpolnjevanje pogoja sočasnosti. Ta nepravilnost omogoča aktiviranje enega gumba s kakšnim pripomočkom (elastika, klin...), ena roka je tako z obdelovancem v nevarnem področju, z drugo roko pa delavec lahko sproži delovno operacijo.

Zaklenjena stikala za izbiro načina delovanja delovne opreme morajo omogočiti le strokovno usposobljenemu delavcu (vodja, nastavljalec orodij, vzdrževalec) preklap stroja na različne režime proženja (enoročno, dvoročno, nožno, avtomatsko). Delavcu, ki dela na normo, pa se te izbire ne sme dopustiti, kar pa se v praksi vse pogostejše dogaja. V želji po

večjem preseganju norme delavci tudi prožijo delovni gib stroja z nožnim stikalom, obe roki pa se z obdelovancem nahajata v nevarnem območju orodja, čeprav bi morala biti delovna oprema v takšnih primerih ustrezno varovana. Takih nepravilnosti je bilo ugotovljenih **12**.

Varnostne naprave so običajno ustrezne, saj se delavci in delodajalci zavedajo, da varujejo delavca. Bilo pa je ugotovljeno tudi **23 nepravilnosti** na samih varnostnih napravah.

Zdravstveni pregledi

Zagotavljanje zdravstvenih pregledov delavcev poteka relativno zadovoljivo. Pri pregledanih subjektov je bilo ugotovljenih **67 nepravilnosti** v zvezi s tem. Večina nepravilnosti (**47 primerov**) je bila ugotovljena zaradi prekoračitve roka zagotavljanja pregledov. Nekaj je bilo tudi primerov, ko pri izdelavi ocene tveganja pooblaščen zdravnik medicine dela ni sodeloval. Tako roke zdravniških pregledov določi kar strokovni delavec za varnost in zdravje pri delu, kar seveda ni pravilno.

Osebna varovalna oprema

V zvezi s tem je bilo ugotovljeno, da delodajalci večinoma delavcem zagotavljajo ustrezno in namensko osebno varovalno opremo. Le v **3 primerih** je bila ugotovljena uporaba neustrezne osebne varovalne opreme, in to glede zaščite sluha pred škodljivim hrupom. Večje težave se pojavljajo le pri zagotavljanju uporabe osebne varovalne opreme. V zvezi s tem je bilo ugotovljenih **6 kršitev**.

Meritve električnih inštalacij in strel vodov

Pri teh meritvah je bilo ugotovljeno **65 nepravilnosti**, kar je glede na **160 pregledanih subjektov** razmeroma veliko. Vsako leto prihaja do kar nekaj požarov zaradi neustrezne električne napeljave in neustreznih strel vodov. V ta namen bi morali delodajalci vsekakor v internih dokumentih predpisati roke za izvedbo meritev in potem le-te tudi izvajati, kar pa se sedaj velikokrat ne dogaja.

Preiskave škodljivosti delovnega okolja

To je področje, ki ga imajo delodajalci najslabše opredeljenega. Že v oceni tveganja niso določene nevarnosti, ki izhajajo iz uporabljenih postopkov in nevarnih snovi. Običajno so opredeljene kot nevarnosti, kakšnim nevarnostim so delavci resnično izpostavljeni, kakšne so dovoljene koncentracije in kakšne ukrepe je treba izvajati, pa delodajalci ne vedo ali pa za to »nočejo« vedeti. Običajno se odločitve o izvedbi meritev prepustijo izvajalcem le-teh, da sami presodijo, kaj in kje bodo merili ali vzorčili. Delodajalec običajno sodeluje le pri plačilu računa, saj so te meritve verjetno najdražje in glede na to se zmanjšuje število potrebnih oziroma zadostnih merilnih mest. Iz vseh naštetih razlogov je bilo tako ugotovljenih **11 kršitev**. Glede na resne zdravstvene posledice zaradi izpostavljenosti nevarnim snovem je to vsekakor preveliko število kršitev.

Ukrepi

V okviru akcije so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij izrekli **97 ukrepov**. Za odpravo nepravilnosti so izdali **67 ureditvenih odločb**, **1 odločbo** o začasni prepovedi opravljanja delovnega procesa oziroma uporabe sredstev za delo, **3 opozorila** po drugem odstavku 33. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru, **5 odločb o prekršku**, **10 plačilnih nalogov** ter **11 opozoril** po Zakonu o prekrških.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so izdali **94 odločb** ter **20 plačilnih nalogov**, prav tako pa je bilo izrečenih še **29 opozoril**, od tega **13** po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru in **16** po Zakonu o prekrških.

Zaključek

Inšpektorji na področju nadzora delovnih razmerij ugotavljajo, da je stanje glede spoštovanja določb delovnopravne zakonodaje v dejavnosti proizvodnje kovin in

kovinskih izdelkov na splošno dobro. Opozarjajo pa, da je kršitev več pri posameznih delodajalcih, medtem ko večina v glavnem spoštuje zakonske določbe, katerih izvrševanje so inšpektorji med akcijo preverjali. V zvezi z opravljanjem dela vajencev, dijakov in študentov v okviru izobraževalnih programov, posebnim varstvom delavcev, mlajših od 18 let, opravljanjem začasnega in občasnega dela dijakov in študentov pa inšpektorji navkljub posebni pozornosti, ki je bila v okviru akcije tem vprašanjem posvečena, niso ugotovili kršitev.

Inšpektorji so s področja varnosti in zdravja pri delu opravili preglede pri bolj in slabše urejenih delodajalcih. Pri takih pregledih obiščejo zlasti manjše delodajalce in izvršijo le usmerjeni inšpekcijski pregled. Ocenjujemo, da se stanje po obiskih inšpektorjev v tej dejavnosti izboljša.

Med pogostejšimi nepravilnostmi so zlasti zaostanki pri zagotavljanju periodičnih ukrepov (zdravniški pregledi, pregledi delovne opreme, meritve itd.).

Nekaj inšpektorjev je tudi podvomilo o ustreznosti strokovnega dela zunanjih strokovnih delavcev. Predvsem se to kaže pri Izjavah o varnosti z oceno tveganja, ki so dostikrat preobširne, polne nepotrebnega balasta, napisane dostikrat na splošno in brez konkretnih ukrepov.

Pri večini delodajalcev so tudi evidence pomanjkljive. Veliko dokumentacije v zvezi z varnim in zdravim delom se namesto pri delodajalcu hrani kar pri zunanjem strokovnem delavcu.

Pooblašчени zdravniki preventivne zdravstvene preglede še opravljajo, manj pa se posvečajo drugim nalogam po določitih Zakona o varnosti in zdravju pri delu ali pa sploh ne. Ugotavlja se tudi, da predvsem praktično usposabljanje zaposlenih še ne poteka zadovoljivo.

5.5. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE V ZVEZI Z ZADOVOLJSTVOM DELAVCEV PRI DELU

Inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij so v začetku leta 2008 izvedli poostren nadzor nad izvajanjem določb delovnopravne zakonodaje, ki so neposredno ali posredno povezane z varstvom delavčeve osebnosti in dostojanstva, med drugim tudi na prepoved »mobbinga« oziroma trpinčenja ter diskriminacije na delovnem mestu ter s tem povezano zadovoljstvo ali nezadovoljstvo delavca pri delu. V okviru akcije so inšpektorji naključno izbranim zaposlenim pri delodajalcih, ki so bili predmet nadzora, razdelili vprašalnike v zvezi z njihovim zadovoljstvom pri delu.

V okviru akcije so bili pri 104 subjektih nadzora opravljeni skupaj 104 pregledi, pri tem pa je bilo ugotovljenih 176 kršitev in izrečenih 111 ukrepov. Največ nepravilnosti so inšpektorji ugotovili v zvezi z zagotavljanjem varstva pred spolnim in drugim nadlegovanjem in trpinčenjem.

Trajanje in namen

Pri izvajanju akcije na področju nadzora delovnih razmerij so inšpektorji posebno pozornost namenili spoštovanju določb, ki urejajo prepoved vseh načinov diskriminacije in trpinčenja na delovnem mestu (določbe Zakona o delovnih razmerjih in Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja), in upoštevanju obveznosti delodajalca do delavca v času trajanja delovnega razmerja (s posebnim poudarkom na obveznosti varovanja delavčeve osebnosti in varovanja dostojanstva delavca pri delu). Poleg tega pa so preverjali tudi izvajanje tistih določb delovnega prava, katerih neupoštevanje lahko neposredno ali posredno kaže na prisotnost trpinčenja ali diskriminacije na delovnem mestu (poskusno delo, plačilo za delo,

delovni čas – v povezavi z evidencami na področju dela, nočno delo, zagotavljanje odmorov in počitkov, letni dopust, zagotavljanje pravice do izobraževanja delavcem, določbe o disciplinski odgovornosti, zagotavljanje posebnega varstva nekaterim kategorijam delavcev, položaj delavcev, napotenih na delo v Slovenijo, in delo otrok, vajencev, dijakov in študentov).

Ugotovitve

Zaposlovanje

Največ ugotovljenih kršitev v akciji, in to kar **46**, se je nanašalo na kršitev 1. odstavka 45. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanaša na varovanje dostojanstva delavca pri delu. Gre za primere, ko delodajalci niso sprejeli ustreznih ukrepov v zvezi z zagotavljanjem zaščite delavcev pred pojavi nadlegovanja in trpinčenja. Z **12 ugotovljenimi kršitvami** sledi določitev pogojev za opravljanje dela v aktu o sistematizaciji, med njimi je precej kršitev, ki se nanašajo na določitev primernih delovnih mest za invalide. **9 primerov kršitev** je bilo ugotovljenih s področja sklepanja pogodb o zaposlitvi izven primerov, določenih v 52. členu Zakona o delovnih razmerjih, **8** je bilo primerov opustitve izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi, **7 primerov** opustitve izročitve fotokopije prijave v zavarovanje ter **4 kršitve**, ko delodajalec ni objavil prostega delovnega mesta v skladu z določili 23. člena Zakona o delovnih razmerjih. V zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi so bile obravnavane **3 kršitve**, vse pa so se nanašale na prenehanje pogodbe s sporazumom, ki mora biti sklenjen v pisni obliki.

Plačilo za delo

V okviru akcije so inšpektorji ugotovili samo **5 kršitev** v zvezi s plačilom za delo, po **1** v zvezi z določitvijo plače najmanj v višini minimuma, izplačilom plače v skladu s 134. členom Zakona o delovnih razmerjih, ter izplačilom nadomestila plače, **2 kršitvi** pa sta bili ugotovljeni v zvezi z izplačevanjem dodatkov.

Delovni čas, odmori, počitki in letni dopust

V zvezi s to tematiko so inšpektorji ugotovili **35 kršitev** zakonskih določil, in sicer v **7 primerih** delodajalci, ki so bili predmet nadzora, niso določili letnega razporeda delovnega časa pred začetkom koledarskega oziroma poslovnega leta, v **6 primerih** so bile ugotovljene kršitve glede odreditve nadurnega dela v nasprotju s časovno omejitvijo iz tretjega odstavka 143. člena Zakona o delovnih razmerjih in **4 kršitve** v zvezi z razporeditvijo delovnega časa. V okviru akcije je bilo ugotovljenih **12 kršitev** na temo odmorov in počitkov, od tega se jih je **6** nanašalo na zagotavljanje počitka med zaporednima delovnima dnevoma, **5** pa na zagotavljanje tedenskega počitka v skladu s 156. členom Zakona o delovnih razmerjih. Glede določitve letnega dopusta in glede izročitve potrdila o izrabi letnega dopusta delavcu ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi so bile ugotovljene **3 kršitve**.

Izvajanje Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti

Drugo največje število kršitev v akciji so inšpektorji ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti, in sicer skupno **17**. Inšpektorji poročajo o pomanjkljivih evidencah ter o tem, da evidence s področja dela niso vodene, hranjene oziroma posodobljene v skladu z 12. členom omenjenega zakona.

Druge ugotovitve

V okviru akcije so inšpektorji ugotovili še **5 kršitev** določb zakona o varovanih kategorijah delavcev, in sicer **2** s področja varstva v času nosečnosti in starševstva ter **3** s področja varstva starejših delavcev.

Zaključek

Inšpektorji so izpostavili problematiko odkrivanja kršitev, ki se nanašajo na trpinčenje in diskriminacijo. Menijo, da pri naključnem inšpekcijskem pregledu in brez prijave oziroma predhodno pridobljenih podatkov v zvezi s tem takih kršitev skorajda ni mogoče ugotoviti.

Anketa v zvezi z zadovoljstvom delavcev pri delu

V okviru akcije so inšpektorji zaposlenim pri delodajalcih, ki so bili predmet nadzora razdelili **1.662 vprašalnikov** v zvezi z obravnavano tematiko. Izpolnjenih so dobili **53,9 %** razdeljenih vprašalnikov, kar kaže na precejšnjo motivacijo delavcev, ki so morali izpolnjene vprašalnike tudi sami poslati po pošti.

Povprečna ocena stanja zadovoljstva delavcev pri pregledanih delodajalcih je bila 3,2 (na lestvici od 1 do 6, pri čemer 1 pomeni zelo slabo, 6 pa odlično), kar pomeni da so bile ugotovljene posamezne kršitve delovnega prava, a ne v zvezi z diskriminacijo, nadlegovanjem ali trpinčenjem, iz vprašalnikov delavcev pa ni mogoče zaznati večjega nezadovoljstva na delovnem mestu. Kot vzrok za nezadovoljstvo so delavci v vprašalnikih navedli tudi prenizke plače in slab nivo komunikacije s strani vodstva. Iz anket je še razvidno, da delavci zaznavajo trpinčenje na delovnem mestu predvsem v obliki prevelikih zahtev delodajalca v zvezi z delom, delodajalci pa trpinčenja praviloma ne priznajo. Delavci s svojimi pravicami s področja diskriminacije, nadlegovanja in trpinčenja niso dovolj seznanjeni, največkrat pa se o njih seznani iz medijev. Delodajalci se z obravnavano problematiko ne ukvarjajo kaj dosti, menijo, da bi pri njih do tega pojava težko prišlo. Med oceno stanja delodajalca in ocenami delavcev ni večjih neskladnosti, delodajalci pa pretežno ocenjujejo stanje zadovoljstva delavcev bolje kot delavci sami. Delavci so v okviru ankete opisovali tudi negativne posledice za zdravje, in sicer so najpogosteje navajali preutrujenost, stres, živčnost, preobremenjenost ipd. Razloge za take posledice največkrat pripisujejo medsebojnim odnosom med delavci in temu, da je preveč dela in premalo zaposlenih. Delavci, ki so sodelovali v anketi, vidijo kot glavno oviro, da delodajalec ne stori več za njihovo zadovoljstvo, v tem, da delodajalec več časa in sredstev namenja področjem, kjer se sooča z večjimi težavami, da je premajhna samoiniciativnost in angažiranost s strani delavcev ter pomanjkanje denarnih sredstev v ta namen.

5.6. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE V VETERINARSKI DEJAVNOSTI

Akcijo nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v veterinarski dejavnosti so izvedli inšpektorji s področja delovnih razmerij. Trajala je od 10. 11. do 15. 12. 2008.

V okviru akcije je bilo pri 66 subjektih nadzora opravljenih skupno 69 inšpekcijskih nadzorov, pri tem pa je bilo ugotovljenih 60 kršitev in izrečenih 25 ukrepov. Največ nepravilnosti so inšpektorji ugotovili v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela.

Trajanje in namen

Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v veterinarski dejavnosti je bila v letu 2008 izvedena drugič (prvič leta 2001) in je trajala od 10. 11. do 15. 12. 2008. Posebno pozornost so inšpektorji namenili določbam delovnopravne zakonodaje, ki urejajo splošni akt oziroma Izjavo o varnosti, zakonitost zaposlovanja, prepoved sklepanja pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, delovni čas, odmore in počitke, vodenje evidenc na področju dela, enako obravnavanje in plačilo za delo.

V okviru akcije so inšpektorji opravili **69 inšpekcijskih nadzorov** pri **66 subjektih nadzora**, ter pri tem odkrili **60 kršitev** in izdali **25 ukrepov**.

Ugotovitve

Zaposlovanje

V zvezi z zaposlovanjem inšpektorji navajajo, da delodajalci z delavci pretežno sklepajo pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas, precej redkeje pa sklepajo pogodbe o zaposlitvi za

določen čas. Pogodbe civilnega prava so bile običajno sklenjene za občasne storitve, čiščenje, ko ni bilo podanih elementov delovnega razmerja.

V **8 primerih** so inšpektorji ugotovili, da delodajalec delavcu ni izročil fotokopije prijave v zavarovanje v skladu z 2. odstavkom 9. člena Zakona o delovnih razmerjih, kar predstavlja največje število ugotovljenih kršitev v zvezi z zaposlovanjem in za kar so bile delodajalcem izdane ureditvene odločbe. Inšpektorji so ugotovili **6 primerov kršitev** obveznosti delodajalca o izročitvi pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi tri dni pred predvideno sklenitvijo in **3 kršitve** sklenitve pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven primerov določenih v 1. odstavku 52. člena Zakona o delovnih razmerjih. Pri **1 delodajalcu** je bilo ugotovljeno pomanjkljivo navajanje razlogov za zaposlitev za določen čas za **2 delavca**. Evidentirali smo tudi primer nadaljevanja dela delavca po poteku veljavnosti pogodbe o zaposlitvi za določen čas, kar je razlog za prehod delovnega razmerja za določen čas v delovno razmerje za nedoločen čas. V tem primeru je inšpektor delodajalcu z ureditveno odločbo naložil, da mora upoštevati transformacijo pogodbe o zaposlitvi.

Plačilo za delo

V okviru akcije so inšpektorji ugotovili **9 kršitev** v zvezi s plačilom za delo, od tega kar **6 kršitev** določil 134. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki opredeljujejo plačilni dan. Delodajalci, pri katerih so bile ugotovljene te kršitve, so plačo izplačali kasneje kot pa v 18 dneh po preteku plačilnega obdobja. Pri tem so navajali finančne težave pri zagotavljanju sredstev za plače.

Delovni čas, odmori, počitki in letni dopust

V zvezi s to tematiko so inšpektorji ugotovili **11 kršitev** zakonskih določil, in sicer v **7 primerih** delodajalci, ki so bili predmet nadzora, niso določili letnega razporeda delovnega časa pred začetkom koledarskega oziroma poslovnega leta, za kar so jim bile izdane ureditvene odločbe, v **2 primerih** pa delodajalec delavcu ni pisno odredil nadurnega dela v skladu z določili 143. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Izvajanje Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti

Največje število kršitev v akciji so inšpektorji ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti, in sicer skupno **17**. Inšpektorji poročajo o pomanjkljivih evidencah ter o tem, da evidence niso vodene v skladu z omenjenim zakonom.

Večina delodajalcev, pri katerih je bil opravljen nadzor, ni vodila evidenc o oblikah razreševanja kolektivnih sporov, ker takih sporov ni, več je bilo tudi kršitev v zvezi z vodenjem evidenc o izrabi delovnega časa.

Druge ugotovitve

V okviru akcije so inšpektorji ugotovili tudi **2 primera** kršitve Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. V obeh primerih je šlo za opustitev prijave spremembe med zavarovanjem za delavca po drugem odstavku 26. člena tega zakona.

Zaključek

Na podlagi opravljenih nadzorov inšpektorji stanje pri pregledanih delodajalcih večinoma ocenjujejo kot pozitivno. Stanje je precej urejeno, največji problem predstavlja vodenje evidenc v zvezi z delom. Ugotovljeno je bilo, da je le majhno število zaposlenih za določen čas. Prav tako ni bilo ugotovljenih kršitev v zvezi z Zakonom o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. Delodajalci, pri katerih je bil opravljen nadzor, sklepajo pogodbe civilnega prava le v primerih, ko niso podani elementi delovnega razmerja, in sicer za specialistična dela, čiščenje ipd.

V primerjavi z akcijo, izvedeno v letu 2001, ko je bilo ugotovljenih največ kršitev v zvezi z aktom o sistematizaciji delovnih mest, ugotavljamo, da je sedaj stanje na tem področju zadovoljivo.

5.7. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM PROCESU (OSNOVNE TER SREDNJE ŠOLE)

Akcijo nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v vzgojno-izobraževalnem procesu so izvedli inšpektorji s področja delovnih razmerij, trajala je od 1. 9. do 30. 10. 2008.

V okviru akcije je bilo opravljenih 130 pregledov pri 129 delodajalcih, pri tem pa je bilo ugotovljenih 146 kršitev in izrečenih 134 ukrepov. Največ nepravilnosti so inšpektorji ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o delovnih razmerjih, in sicer v zvezi z varovanjem dostojanstva delavca pri delu ter v zvezi s sklenjanjem pogodb za določen čas. Precej nepravilnosti so inšpektorji ugotovili tudi v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela.

Trajanje in namen

Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v vzgojno-izobraževalnem procesu je bila v letu 2008 izvedena drugič (prvič leta 2004) in je trajala od 1. 9. do 30. 10. 2008. Namen inšpekcijskih nadzorov je bil preveriti, ali ti delodajalci, zlasti pri zaposlovanju strokovnega kadra, spoštujejo določbe delovnopravne ter področne zakonodaje (zlasti Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja), ki se nanaša na zaposlovanje (s poudarkom na spoštovanju določb v zvezi z zaposlovanjem za določen čas), delovni čas, delo prek polnega delovnega časa, odmori in počitke, letni dopust, posebno varstvo nekaterih kategorij delavcev ter enako obravnavanje. Na šolah, na katerih za zagotavljanje prehrane zaposlujejo svoje delavce, se je inšpekcijski nadzor opravil tudi v zvezi z njihovimi delovnimi razmerji.

V okviru akcije so inšpektorji opravili **130 inšpekcijskih pregledov** in pri tem odkrili **146 kršitev** ter izdali **134 ukrepov**.

Ugotovitve

Zaposlovanje

V zvezi z zaposlovanjem so inšpektorji izpostavili, da je velik delež delavcev zaposlenih za določen čas. Značilne za šole so tudi zaposlitve za določen čas delavcev, ki ne izpolnjujejo pogojev za zasedbo delovnega mesta. Pri nadzoru je bilo treba upoštevati tudi posebnosti določene v Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, kot npr. 109. člen, ki določa, da se pogodbo o zaposlitvi za določen čas lahko sklene tudi v primeru, če gre za predvideno zmanjšanje obsega vpisa učencev oziroma dijakov v šolo ali zavod. V zvezi z zaposlovanjem za določen čas so inšpektorji ugotovili kar **27 kršitev**, ko so bile pogodbe za določen čas sklenjene izven primerov iz 1. odstavka 52. člena Zakona o delovnih razmerjih, nekateri pa razloga zaposlitve za določen čas v pogodbi o zaposlitvi ne navajajo.

V **10 primerih** so bile ugotovljene kršitve 2. odstavka 15. člena Zakona o delovnih razmerjih, ko je šlo za opustitev izročitve pisnega predloga pogodbe, prav tako **10 kršitev** pa se je nanašalo na objavo prostega delovnega mesta v nasprotju s 1. odstavkom 23. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Inšpektorji so v **8 primerih** ugotovili, da delodajalec delavcem ni izročil fotokopije prijave v obvezno pokojninsko, invalidsko, zdravstveno in zavarovanje za primer brezposelnosti v 15 dneh od nastopa dela. V **7 primerih** je bilo ugotovljeno, da je bila pogodba o zaposlitvi sklenjena z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev (predpisanih s kolektivno pogodbo ali splošnim aktom) za opravljanje dela.

V okviru akcije so inšpektorji v **3 primerih** ugotovili, da delodajalec s splošnim aktom ni določil pogojev za opravljanje dela na določenem delovnem mestu, čeprav je zaposloval

več kot 10 delavcev, **1 kršitev** pa se je nanašala na nespoštovanje določil 2. odstavka 47. člena ZDR, ki določa sklenitev nove pogodbe o zaposlitvi zaradi spremenjenih okoliščin.

Iz ugotovitev inšpektorjev izhaja, da so bile kršitve v zvezi z zaposlitvijo za določen čas ugotovljene pretežno zaradi neupoštevanja določbe 52. člena Zakona o delovnih razmerjih, ter v primerih, ko razlog za sklenitev tovrstne pogodbe ni bil naveden.

Varovanje dostojanstva delavca pri delu

Največ kršitev v akciji je bilo ugotovljenih v zvezi s sprejetjem ustreznih ukrepov za zaščito delavcev pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem na delovnem mestu. Inšpektorji so ugotovili **34 kršitev** v zvezi z varovanjem dostojanstva delavca pri delu, in sicer so največkrat ugotovili, da delodajalci v zvezi s tem niso sprejeli nikakršnih ukrepov. Nekateri delodajalci so imeli že pripravljene osnutke predvidenih ukrepov ali aktov. Sicer so inšpektorjem navajali, da v zvezi s tem področjem v praksi nimajo posebnih problemov.

Delovni čas, odmori, počitki in letni dopust

V zvezi s to tematiko so inšpektorji ugotovili **7 kršitev** zakonskih določil o letnem dopustu, in sicer **4 kršitve** v zvezi s trajanjem letnega dopusta in **3 kršitve** v zvezi z izrabo letnega dopusta. Kršitev v zvezi z delovnim časom, odmori in počitki nismo ugotovili.

Varstvo posebnih kategorij delavcev

V okviru akcije so inšpektorji ugotovili po **2 kršitvi** 190. člena Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z nočnim in nadurnim delom v času nosečnosti in starševstva (delavci niso podali pisnega soglasja za nadurno delo) ter kršitve omejitve nadurnega in nočnega dela za starejše delavce (niso podali pisnega soglasja) in **1 kršitev** v zvezi s pravico do dela s krajšim delovnim časom od polnega.

Izvajanje Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti

Drugo največje število kršitev v akciji so inšpektorji ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti, in sicer skupno **24**. Inšpektorji poročajo o pomanjkljivih evidencah ter o tem, da evidence niso vodene v skladu z zakonom. Po pojasnilih delodajalcev se zaradi specifične narave dejavnosti evidence težko vodijo, saj delavci opravljajo dela ne le na šoli, temveč tudi doma (npr. priprave na pouk). Ob tem velja dodati, da niti v Zakonu o evidencah na področju dela in socialne varnosti niti v Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja v zvezi z videnjem evidenc ni predpisana nikakršna izjema. Zato morajo tudi delodajalci, ki izvajajo obravnavano dejavnost, spoštovati določbe zakona, ki ureja evidence na področju dela.

Druge ugotovitve

V okviru akcije so inšpektorji v posamičnih primerih ugotovili kršitev 109. člena Zakona o delovnih razmerjih zaradi opustitve izplačila odpravnine, kršitev 1. odstavka 79. člena Zakona o delovnih razmerjih v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi s pisnim sporazumom, ki mora vsebovati določilo o posledicah, ki nastanejo delavcu zaradi prenehanja veljavnosti pogodbe o zaposlitvi pri uveljavljanju pravic iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti, kršitev v zvezi s prijavo v zdravstveno zavarovanje, kršitev obveznosti sklenitve nove pogodbe o zaposlitvi ter **2 primera** kršitve kolektivnih pogodb.

Zaključek

Inšpektorji na podlagi opravljenih nadzorov v okviru usmerjene akcije stanje na pregledanih šolah večinoma ocenjujejo kot zadovoljivo oziroma kot dobro. Izpostavili so problematiko zaposlovanja za določen čas in delavcev, ki nimajo pogojev za opravljanje dela. Inšpektorji so ugotovili, da se v tej dejavnosti delodajalci kar precej poslužujejo sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas v okviru posebnih določb Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. Še vedno je mogoče ugotoviti kršitve v zvezi z javno objavo prostih delovnih mest. Problematično je tudi vodenje evidenc na

področju dela, predvsem zaradi evidentiranja delovnega časa. V prihodnje bi bilo treba večjo pozornost nameniti še ukrepom delodajalcev za zagotovitev varovanja dostojanstva delavca pri delu.

V primerjavi z akcijo, izvedeno v letu 2004, ostaja delovnoppravna problematika zaposlovanja v tej panogi praktično nespremenjena, z izjemo ugotovljenih kršitev določil 45. člena Zakona o delovnih razmerjih.

5.8. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU PRI ORGANIZACIJAH S PRIDOBLENIM DOVOLJENJEM ZA DELO

Akcija je potekala na področju varnosti in zdravja pri delu od začetka leta 2008 in še vedno traja. V okviru akcije smo opravili 39 pregledov. Pri tem je bilo izdano 27 ureditvenih odločb in izrečeni 2 odločbi o prekršku.

Trajanje in namen

Akcija je potekala v celotnem letu 2008. Na področju varnosti in zdravja smo akcijo izvedli z namenom izvajanja nadzora nad subjekti, ki imajo pridobljeno dovoljenje za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu. Akcija je bila sestavljena iz dveh delov, in sicer smo v prvem delu preverjali, kako imajo subjekti z dovoljenjem za delo urejeno varnost in zdravje pri delu kot delodajalci, (Izjava o varnosti z oceno tveganja, osebna varovalna oprema in obdobji zdravstveni pregledi), v drugem delu pa smo preverjali ali subjekt z dovoljenjem za delo opravlja naloge varnosti pri delu s postopki, zaposlenimi in tehnično opremo na način, kot je pridobil dovoljenje za delo s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve.

V okviru akcije smo opravili 39 nadzorov ter zaradi ugotovljenih nepravilnosti izdali 27 ureditvenih odločb in 2 odločbi o prekršku.

Ugotovitve

I. Spoštovanje nekaterih zahtev iz Zakona o varnosti in zdravja pri delu

1. Izjava o varnosti z oceno tveganja

V zvezi z Izjavo o varnosti so bile ugotovljene 3 nepravilnosti. V 1 primeru subjekt ni imel izdelane izjave o varnosti, v 2 primerih pa subjekt ni imel opredeljenega postopka za izdelavo revizije Izjave o varnosti.

2. Izvajanje periodičnih zdravstvenih pregledov

Glede izvajanja zdravstvenih pregledov smo ugotovili 13 pomanjkljivosti. Subjekt je imel opredeljene roke za obdobje zdravstvene preglede, vendar teh rokov ni upošteval.

3. Osebna varovalna oprema

Subjekti so imeli v Izjavi o varnosti opredeljeno uporabo osebne varovalne opreme, imeli so ustrezno dokumentacijo, prav tako so zagotavljali uporabo le-te. V zvezi s tem ni bilo ugotovljenih nepravilnosti.

II. Spoštovanje pogojev, ki jih določa Pravilnik o pogojih in postopku za pridobitev dovoljenja za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu

1. Kadrovske pogoje in tehnična oprema

Pregledani subjekti so opravljali delo z ustreznimi strokovnimi delavci, le v 1 primeru so delo opravljali s pomanjkljivo tehnično opremo, v 2 primerih pa tehnična oprema ni bila umerjena.

2. Preiskave škodljivosti v delovnem okolju (postopki in dokumentacija)

V **3 primerih** smo ugotovili, da je subjekt izdajal neustrezno dokumentacijo glede na dokumentacijo, na podlagi katere je subjekt pridobil dovoljenje za delo.

3. Preizkusi in pregledi delovne opreme

V **6 primerih** je bilo ugotovljeno, da je subjekt izdajal neustrezno dokumentacijo glede na dokumentacijo, na podlagi katere je subjekt pridobil dovoljenje za delo.

4. Izjava o varnosti z oceno tveganja

V **10 primerih** smo ugotovili, da je subjekt izdelal Izjavo o varnosti, ki ni ustrezala dejanskemu stanju glede na nevarnosti v delovnem okolju.

5. Usposabljanje zaposlenih

V **7 primerih** je bilo ugotovljeno, da je subjekt izdajal neustrezno dokumentacijo glede na dokumentacijo, na podlagi katere je subjekt pridobil dovoljenje za delo, prav tako niso bili izdelani ustrezni programi usposabljanja.

Ukrepi

Zaradi ugotovljenih nepravilnosti je bilo v okviru akcije izdanih **27 ureditvenih odločb** in **2 odločbi o prekršku**.

Zaključek

Subjekt, ki je pridobil dovoljenje za delo za opravljanje strokovnih nalog varstva pri delu, mora naloge opravljati na podlagi postopkov in dokumentacije, ki jih je moral izdelati in predložiti v vlogi za pridobitev dovoljenja. V sodelovanju z delodajalci mora naloge opravljati strokovno in vestno. Na podlagi različnih prijav s strani območnih inšpektorjev in različnih družb glede nestrokovnega dela se je inšpektorat odločil, da izvede omenjeno akcijo, ki pa ne bi imela časovne omejitve, ampak bi bil nadzor nad delom subjektov stalen. Glede na ugotovitve je akcija potrebna, saj zagotavlja stalno nadzorstvo nad delovanjem subjektov, ki imajo pridobljeno dovoljenje za opravljanje strokovnih nalog varstva pri delu.

5.9. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU DELAVCEV, IZPOSTAVLJENIH STIRENU

Akcija se je pričela izvajati že v letu 2007, in to s področja varnosti in zdravja pri delu, vendar se je zaradi obsežnosti nadaljevala tudi v letu 2008. Inšpektorji so v akciji opravili 73 inšpekcijskih pregledov, pri tem pa je bilo ugotovljenih 145 kršitev, v zvezi s tem pa je bilo izdanih 80 ukrepov.

Trajanje in namen

Akcija se je začela izvajati že v letu 2007 vendar se je zaradi obsežnosti nadaljevala tudi v letu 2008. Namen akcije je ugotoviti izpostavljenost delavcev stirenu pri njegovi uporabi v različnih dejavnostih in kakšno je zagotavljanje oziroma izvajanje varnostnih ukrepov. V akciji smo preverjali, ali delodajalci izpostavljenost stirenu obravnavajo kot posebno nevarnost oziroma škodljivost, ali so na podlagi opravljene ocene tveganja določili potrebne varnostne ukrepe, ali so v oceni tveganja opredelili delovna mesta, kjer se bo izvajal biološki monitoring na stiren, v kakšni periodiki in po kakšnem postopku se bo leta izvajal in ali se je biološki monitoring že kdaj izvajal. Preverjalo se je tudi, ali so delavci seznanjeni z nevarnimi lastnostmi stirena, ali so koncentracije na posameznih delovnih mestih v predpisanih mejah, ki znaša **86 mg/m³ oziroma 20 ppm**, ter kakšno osebno varovalno opremo delavci uporabljajo pri delu in kako pogosto jo uporabljajo. Glede uporabe osebne varovalne opreme je treba upoštevati, da se učinek na centralni živčni sistem začne pojavljati že v območju od **210 do 840 mg/m³ (50-200 ppm)**. Pri koncentracijah, ki presegajo **840 mg/m³ (200 ppm)**, pa je bilo najdeno tudi že izrazito poslabšanje reakcijskega časa in telesnega ravnotežja.

Ugotovitve

Pri inšpekcijskem pregledu je bilo ugotovljeno, da so delavci na delovnih mestih izpostavljeni zelo različnim emisijam stirena. Te emisije bi lahko razdelili v različne stopnje:

- **stopnja 1** emisije stirena od 0 do 2,5 ppm,
- **stopnja 2** emisije stirena nad 2,5 ppm do 5 ppm, občasno pa se zaradi nastavitve parametrov ali analiz smole pojavljajo povišane koncentracije, ki lahko dosežejo pri nastavljanju šob za impregnacijo rotorjev do 140 ppm oziroma pri analiziranju poliestrske oziroma vinilestrske smole lahko koncentracija stirena doseže do 532 ppm,
- **stopnja 3** emisije stirena nad 5 ppm do 20 ppm,
- **stopnja 4** emisije stirena nad 20 ppm, ki lahko dosežejo tudi 700 ppm in več.

V stopnjo 1 lahko prištevamo:

- delavce, ki so izpostavljeni stirenu pri predelavi stiren butadienskega kavčuka (proizvodnja gume),
- delavce, ki so izpostavljeni stirenu pri uporabi impregniranih sredstev, ki vsebujejo stiren,
- delavce, ki so izpostavljeni stirenu pri izdelavi ekspandiranega polistirena,
- delavce, ki so izpostavljeni stirenu pri predelavi plastičnih mas.

V stopnjo 2 lahko prištevamo:

- delavce, ki so izpostavljeni stirenu pri impregnaciji s poliestrsko smolo polizdelkov in izdelkov (elektroindustrija),
- delavce, ki so izpostavljeni stirenu zaradi premaznih sredstev (proizvodnja pohištva),
- delavce, ki so izpostavljeni stirenu pri sintezi poliestrskih smol, vinilestrskih smol, akrilbutadien stirenskih smol in premaznih materialov, ki vsebujejo stiren.

V stopnjo 3 lahko prištevamo:

- delavce, ki so izpostavljeni stirenu pri izdelavi laminatov s postopkom vlečenja.

V stopnjo 4 lahko običajno prištevamo:

- delavce, ki so izpostavljeni stirenu pri izdelavi laminatov z ročnim nanašanjem poliestrske in vinilestrske smole oziroma z brizganjem vlaken ter poliestrske smole s pištolo.

V nadaljevanju bodo natančnejše obrazložene značilnosti posamezne stopnje.

Stopnja 1:

Značilnost te stopnje je v tem, da večina delodajalcev ni izpostavljenosti stirenu v oceni tveganja obravnavala kot posebne nevarnosti oziroma škodljivosti. Ker delodajalci niso prepoznali nevarnosti stirena, niso predvideli ustreznih varnostnih ukrepov, med katere sodijo med drugim tudi meritve koncentracij stirena na delovnih mestih ter seznanitev delavcev z lastnosti stirena.

Stopnja 2:

Značilnost te stopnje je v tem, da ustrezna delovna oprema omogoča, da so emisije stirena do 5 ppm. Občasno pa se pojavlja povišana koncentracija nastavitve parametrov in pri izvajanju analiz vhodnih komponent in končnih produktov. V tej stopnji je upoštevanje varnostnih ukrepov precej boljše kot pri skupini stopnje 1. Velika odstopanja so bila ugotovljena le pri uporabi kratkih rokavov pri delavcih, ki so izpostavljeni stirenu zaradi uporabe premaznih sredstev (proizvodnja pohištva).

Stopnja 3:

Značilnost te stopnje je v tem, da so pri ustreznem lokalnem odsesavanju in zaprtih postopkih koncentracije stirena pod mejnimi vrednostmi. V kolikor pa delovna oprema ni zaprta, pride do povišanega sproščanja stirena v delovno okolje, kjer se lahko koncentracije povišajo za nekajkrat čez mejno vrednost.

Stopnja 4:

Značilnost te stopnje pa je v tem, da so emisije stirena običajno nad 20 ppm, če niso dosledno upoštevani varnostni ukrepi in v primerih, ko se izvaja ročna laminacija velikih površin, kjer koncentracija stirena doseže koncentracije tudi nad 700 ppm. V tej stopnji bi bilo zaradi običajno preseženih koncentracij stirena pričakovati, da delavci poznajo vpliv stirena na zdravje. Vendar žal ni tako, saj je bilo kar pri 45 % delodajalcev ugotovljeno, da delodajalci ne izkazujejo, da bi delavci poznali lastnosti stirena. Prav tako je bilo kar pri 39 % delodajalcev ugotovljeno, da delodajalci izpostavljenosti stirena niso obravnavali v oceni tveganja kot posebne nevarnosti oziroma škodljivosti. Še višji je odstotek kršitev glede določitve potrebnih varnostnih ukrepov. Postavlja se vprašanje, zakaj je tako slabo urejeno glede zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu na delovnih mestih, kljub temu, da so na delovnih mestih običajno emisije stirena, ki presegajo mejne vrednosti. Zato bodo morali delodajalci poleg prej navedenega še temeljiteje v tej dejavnosti poskrbeti za:

a. Tehnične varnostne ukrepe

Ena izmed obveznosti delodajalca je izvajanje tehničnih varnostnih ukrepov. Varnostni ukrep z najvišjo prednostjo pred vsemi drugimi je nadomestitev nevarne kemične snovi in/ali procesa s kemično snovjo in/ali procesom, ki ni nevaren ali je manj nevaren, če je to tehnično možno. Prednostni vrstni red teh ukrepov je:

- Glede zamenjave kemičnih snovi, je kemijska industrija že v preteklosti razvila poliestrske smole z manjšo vsebnostjo stirena in tako nadomestila poliestrsko smolo z višjo vsebnostjo stirena. Vsebnost stirena v poliestrski oziroma vinilestrski smoli se je že znižala na optimum, tako da na tem področju ni pričakovati sprememb. Zato je treba pozornost posvetiti zamenjavi tehnološkega procesa, kjer ne bo emisij stirena v delovno okolje oziroma bodo le-te minimalne. V svetu je bilo razvitih kar nekaj takih procesov, in sicer izdelava laminatov s postopki vbrizgavanja, izdelava laminatov z drugimi infuzijskimi procesi, izdelava laminatov s postopkom prepreg – avtoklav (pred impregniran material) in drugi. Vsekakor je od vsakega delodajalca odvisno, kako bo zagotavljal varne delovne pogoje in katere tehnološke postopke bo uporabljal. Tehnološki postopki, pri katerih so manjše emisije stirena v delovno okolje, so žal še vedno premalo uporabljeni na delovnih mestih. Razvoj in uporaba takšnih sistemov poteka žal samo pri večjih delodajalcih, medtem ko se manjši delodajalci žal poslužujejo klasične ročne laminacije.
- Nekateri delodajalci bodo morali kar nekaj pozornosti posvetiti tudi mešanju nevarnih kemičnih snovi, kjer bo treba mešati in pretakati nevarne kemične snovi v zaprtih sistemih in ločenih prostorih. S tem ukrepom dosežemo, da so določeni nevarnosti izpostavljeni le tisti delavci, ki so nujno potrebni za opravljanje določenega dela.
- Ker tehnologije izdelave ojačitvenih materialov (laminatov) ni mogoče izvesti oziroma organizirati tako, da ne pride do sproščanja hlapov ali aerosolov stirena v zrak na delovnem mestu, mora biti na viru sproščanja teh snovi v zrak nameščena učinkovita naprava za lokalno odsesavanje. Z napravo za lokalno odsesavanje je možno znižati koncentracijo stirena v zraku na delovnem mestu. Naprava za lokalno odsesavanje mora stiren zajemati pri viru sproščanja oziroma čim bližje viru in ga odvajati izven delovnega območja. Pri tem je pomemben tudi dotok svežega zraka v prostor, ki nadomesti odvedeni odpadni zrak. Lokalne sisteme za odsesavanje se mora redno nadzorovati, vzdrževati, čistiti in menjavati filtre ter skrbeti za njihovo brezhibno delovanje. V praksi je žal ravno v tej dejavnosti premalo delodajalcev, ki strokovno pristopajo k zmanjševanju koncentracij stirena na delovnih mestih z lokalnim odsesavanjem.
- Ker zajem stirena pri viru sproščanja ni popoln in ga sprošča tudi v prostor, mora imeti delovni prostor dodatni, splošni prezračevalni sistem, ki z odvajanjem onesnaženega zraka in dovodom zadostne količine svežega zraka v prostor redči koncentracijo stirena v zraku. Načrtovanje tega sistema je odvisno od vrste delovnih postopkov, ki potekajo v prostoru, in od drugih posebnih zahtev. Splošno prezračevanje je le redko zadostno, še posebno, če je delovno mesto v bližini vira onesnaženja. Zelo redko se lahko uporabi za znižanje koncentracije aerosolov, pogosto pa je to uspešen način za redčenje koncentracije plinov in par v delovnem okolju. Pri prezračevanju je treba

paziti, da sta izpust in zajem zraka med seboj dovolj oddaljena oziroma, da je zajem zraka na mestu čim čistejšega zraka. Poleg tega je treba poskrbeti za to, da sta orientacija in razporeditev delovnih mest izvedeni glede na vire onesnaževanja in smer zračnega toka. Zelo učinkovit ukrep je takšna razporeditev delovnih mest v prostoru, da na delovna mesta prihaja svež zrak, onesnažen pa odteka v smeri od delovnih mest. Dobro načrtovan in izveden sistem prezračevanja zagotavlja, da se stiren učinkovito odstranjuje iz zraka na delovnem mestu, rezultat pa je svež in čist zrak v območju vdihavanja delavca.

b. Organizacijske varnostne ukrepe

- Zmanjševanje števila delavcev, saj bodo morali delodajalci delo organizirati tako, da bo število delavcev, ki so izpostavljeni ali so lahko izpostavljeni emisijam stirena, čim manjše. Zato bodo nekateri delodajalci morali pregraditi tehnološke prostore s pregradnimi stenami, da se bodo izognili nepotrebnemu izpostavljanju delavcev.

Slika15: Tehnološki prostor, ki ni urejen po svoji namembnosti

- Zmanjšanje količin in zalog kemičnih snovi, saj se na delovnih mestih pojavljajo večje količine kemičnih snovi, kot so potrebne za redno dnevno proizvodnjo. Zato bodo nekateri delodajalci morali zaloge kemičnih snovi shraniti v ustreznih skladiščih in jih ne bodo smeli nakopičiti na delovnih mestih.
- Delodajalci bodo morali glede zmanjševanje trajanja in intenzitete izpostavljenosti z notranjo organizacijo poskrbeti tudi, da bodo delavci nevarnim kemičnim snovem izpostavljeni čim krajši čas, intenziteta izpostavljenosti pa bo morala biti čim manjša.
- Prav tako bodo morali vzpostaviti ustrezne higienske ukrepe, ki bodo zajemali čiščenje nastalega prahu, odstranjevanje odpadkov, čiščenje delovnih površin, čiščenje sten ipd.
- Pri načrtovanju investicij in posodabljanju delovne opreme mora biti glavno vodilo delodajalcem večja varnost delavcev. Za vsako delovno mesto mora biti zagotovljena primerna delovna oprema, ki bo omogočala varno delo in varno vzdrževanje. Delovna oprema, ki delno ali v celoti nadomešča ročno laminacijo, je v zadnjem obdobju tudi pri nekaterih slovenskih delodajalcih zavzela posebno mesto. Žal je ta delovna oprema, ki omogoča delo pri delno zaprtih tehnoloških postopkih, pri katerih so

manjše emisije stirena v delovno okolje, pri delodajalcih še vedno premalo uporabljena. Razvoj zaprtih sistemov poteka samo pri večjih delodajalcih, medtem ko se manjši delodajalci žal poslužujejo klasične ročne laminacije.

- Zagotovljeno mora biti redno vzdrževanje delovne opreme in nadzorovanje pravilnega delovanja vseh delov opreme, predvsem sistema za odsesavanje, saj se je pri nadzoru precejkrat ugotovilo, da ni zagotovljenega ustreznega čiščenja prezračevalnega sistema.
- Delovni postopki bi morali biti načrtovani tako, da bi bilo tveganje za delavce čim manjše. Žal pa so izkušnje v praksi v mnogih primerih precej drugačne. Delodajalci se zaradi neznanja in nezainteresiranosti premalo potrudijo, da bi spremenili tehnološke postopke.
- Glede varnega skladiščenja in odstranjevanja odpadkov je v tej dejavnosti storjenega zelo malo.
- Zelo pomembno je tudi redno nadziranje in preverjanje izvajanja prej naštetih organizacijskih ukrepov in dejavnosti, ki so usmerjene v zmanjševanje tveganja za delavce. Prav tako je treba preverjati usposobljenost delavcev in upoštevanje navodil za varno delo.

c. Individualne varnostne ukrepe

- Ker tveganja za varnost in zdravje delavcev zaradi izpostavljenosti stirenu pri laminaciji velikih površin ni mogoče zmanjšati s tehničnimi in organizacijski ukrepi, je treba uporabiti še tretjo in zadnjo vrsto ukrepov po prednostnem vrstnem redu, to je — individualne varnostne ukrepe. To pomeni, da je treba zagotoviti delavcem primerno osebno varovalno opremo, tako za zaščito dihal kakor tudi za zaščito telesa, saj stiren prehaja tudi skozi kožo. Vsekakor pa morajo delodajalci zagotoviti, da se bo osebna varovalna oprema uporabljala. V času izvajanja nadzora je bilo namreč ugotovljeno, da kar pri 38 % delodajalcih delavci niso uporabljali zaščite dihal, pri kar 70 % delodajalcev pa so delavci imeli kratke rokave.

Akcija nadzora je tudi pokazala, da večina delodajalcev ne izvaja biološkega monitoringa metabolita stirena, kljub temu, da je bil v Republiki Sloveniji že v letu 2001 sprejet podzakonski predpis, to je Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti kemičnim snovem pri delu, ki je že z 31. decembrom 2005 predpisal, da se mora izvajati biološki monitoring pri delavcih, ki so izpostavljeni stirenu.

Ukrepi

Pri skupno opravljenih 73 inšpekcijskih pregledih je bila 55 delodajalcem izdana ureditvena odločba na podlagi 15. člena Zakona o inšpekciji dela, 2 opozorili po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru in 1 odločba o prekršku.

5.10. AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU V ZVEZI Z IZPOLNJEVANJEM ERGONOMSKIH ZAHTEV ROČNEGA PREMEŠČANJA IN PRENAŠANJA BREMEN V GRADBENIŠTVU IN TRGOVINI (MHL)

Akcija je potekala na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu v obdobju od 15. 10. 2008 do 7. 11. 2008.

Inšpektorji so v akciji na 49 gradbiščih in 67 trgovinah ter distribucijskih centrih opravili 116 pregledov pri 101 subjektu. Pri tem sta bili ugotovljeni 102 kršitvi ter izdanih 39 ukrepov. Največ nepravilnosti na gradbiščih je bilo ugotovljenih v zvezi z navodili za ročno premeščanje bremen, v maloprodaji pa v zvezi s preventivnimi zdravstvenimi pregledi.

Trajanje in namen

Akcija je potekala od 15. 10. 2008 do 7. 11. 2008 in je bila izvedena z namenom nadzora delodajalcev nad izvajanjem določil zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu, ki se nanašajo na problematiko ročnega premeščanja bremen. Akcija je bila del Evropske inšpekcijske in komunikacijske kampanje za ročno premeščanje bremen MHL 2008 Odbora višjih inšpektorjev za delo. Izbor v kampanjo MHL 2008 vključenih sektorjev je baziral na osnovi pojavljanja ali verjetnosti pojavljanja zdravstvenih problemov, do katerih prihaja zaradi dviganja bremen med delavci v trgovinah in na gradbiščih. Evropske inšpekcije so se osredotočile na sektor trgovine na drobno zaradi razsežnosti ročnega premeščanja bremen v tem sektorju. Raztovarjanje blaga, zlaganje blaga v skladišča, razporejanje blaga na police, delo pri blagajniškem tekočem traku in delo, ki zahteva dolgotrajno prisiljeno sedenje ali stanje, sodijo med osnovne dejavnosti delavcev trgovskega sektorja, ki obremenjujejo mišično-skeletni sistem. Prav tako so svojo pozornost evropske inšpekcije osredotočile na sektor gradbeništva zaradi velike razsežnosti ročnega prenašanja bremen. Dvigovanje, prenašanje, potiskanje, vlečenje, uporaba težkega orodja in strojev, zidarska in štukaterska dela, inštalaterska dela, dela v izkopih, prisiljena telesna drža med opravljanjem določenih del sodijo med osnovne dejavnosti, ki obremenjujejo mišično-skeletni sistem delavcev na gradbiščih. Veliko število zaposlenih v povezavi z visokim tveganjem telesnih poškodb pomeni, da imajo lahko motnje mišično-skeletnega sistema pri delavcih zaposlenih v trgovini in gradbeništvu resne socialne posledice za same zaposlene ter za njihove družine, delodajalce, državno upravo in celotno Evropsko unijo.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so v akciji opravili **116 pregledov** pri **101 subjektu**. Ugotovljeni sta bili **102 kršitvi** ter izdanih **39 ukrepov**.

Ugotovitve

Gradbeništvo

Na področju gradbeništva so inšpektorji opravili inšpekcijski nadzor na **49 gradbiščih**, od tega na **19 gradbiščih** z 1 do 5 delavcev, **19 gradbiščih** s 6 do 20 delavcev, **7 gradbiščih** z 21 do 50 delavcev ter na **4 gradbiščih** z več kot 50 delavcev.

Pri nadzoru v zvezi s preventivnimi zdravstvenimi pregledi je bilo ugotovljenih največ nepravilnosti na gradbiščih z 1 do 5 delavcev. Pri nadzoru v zvezi z oceno tveganja za delovna mesta, ki vključujejo ročno premeščanje bremen, je bilo največ nepravilnosti ugotovljenih pri manjših gradbiščih z 1 do 5 in 6 do 20 delavci. Pri nadzoru v zvezi z navodili za ročno premeščanje bremen je bilo prav tako ugotovljenih največ nepravilnosti pri manjših gradbiščih z 1 do 5 in 6 do 20 delavci. Pri nadzoru v zvezi z vertikalnim premeščanjem bremen – poti za premeščanje, je bilo največ nepravilnosti ugotovljenih pri večjih gradbiščih z 21 do 50 delavci. Pri ostalih postavkah nadzora pa ni bilo ugotovljenih večjih nepravilnosti.

Maloprodaja

Na področju maloprodaje so inšpektorji opravili **67 inšpekcijski pregledov**, od tega **27** v trgovinah z do 10 zaposlenimi, **27** v trgovinah z od 10 do 100 zaposlenimi, **2** v trgovinah z več kot 100 zaposlenimi in **11** v distribucijskih centrih.

Pri nadzoru v zvezi s preventivnimi zdravstvenimi pregledi je bilo ugotovljeno, da trgovine z do 10 zaposlenimi močno negativno izstopajo, saj so kar v **37 %** ocenjene z oceno neustrezno. Prav tako manjše trgovine do 10 zaposlenih izstopajo pri izobraževanju o varnosti pri delu glede ročnega premeščanja bremen, saj so v **19 %** ocenjene z oceno neustrezno. Pri nadzoru v zvezi z navodili za ročno premeščanje bremen ter nadzoru v zvezi z delovno obleko, obutvijo in ostalo osebno varovalno opremo je bilo ugotovljenih nekaj nepravilnosti pri srednje velikih trgovinah z 10 do 100 zaposlenimi. Pri ostalih postavkah nadzora pa ni bilo ugotovljenih večjih nepravilnosti.

Ukrepi

Inšpektorji so na osnovi ugotovitev izdali **26 ureditvenih odločb** za odpravo pomanjkljivosti, v **1 primeru** pa so prepovedali nadaljevanje posameznih del do odprave pomanjkljivosti. V zvezi z ugotovljenimi prekrški so bili izdani **4 plačilni nalogi**. Izdanih je bilo tudi **7 opozoril** po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru in **1 opozorilo** po Zakonu o prekrških.

Zaključek

Gradbeništvo in maloprodaja sta dejavnosti, ki izstopata po razsežnosti ročnega premeščanja bremen. Akcija nadzora se je izkazala kot zelo koristna, saj so bile ugotovljene številne nepravilnosti in izrečeni ukrepi, za katere menimo, da bodo pripomogli k izboljšanju stanja na področju ročnega premeščanja bremen v omenjenih dejavnostih. Zaradi navedenega bomo v okviru naših pristojnosti stanje na področju ročnega premeščanja bremen v gradbeništvu in maloprodaji pozorno spremljali tudi v prihodnje.

6. AKTIVNOSTI NA PODROČJU ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V LETU 2008

Področje odkrivanja in preprečevanja zaposlovanja na črno ostaja pomemben segment dela, ki mu v Inšpektoratu RS za delo namenjamo več pozornosti. Inšpektorji za delo so v letu 2008 ugotovili 511 kršitev, ki se nanašajo na področje zaposlovanja na črno, kar je manj kot v preteklem letu. Inšpektorji za delo so ugotavljali kršitve zaposlovanja na črno v rednih inšpekcijskih pregledih, kontrolnih inšpekcijskih pregledih in izrednih inšpekcijskih pregledih, bodisi v okviru usmerjenih akcij ali na podlagi pobud prijaviteljev oziroma v skupnih aktivnostih odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno.

V letu 2008 je bil spremenjen tudi Kazenski zakonik, ki prinaša spremembo pri kaznivih dejanjih zoper delovno razmerje in socialno varnost, kamor po novem uvršča tudi zaposlovanje na črno.

V Republiki Sloveniji je področje zaposlovanja na črno od leta 2002 dalje urejeno z Zakonom o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. V skladu z zakonskimi določbami Inšpektorat RS za delo nadzoruje kršitve določb zakona v zvezi z zaposlovanjem na črno.

V poročevalskem obdobju je inšpektorat spremljal statistične podatke o ugotovljenih kršitvah, ki so se nanašale na naslednje kršitve zaposlovanja na črno:

- Pravna oseba ali podjetnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, pa z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi oziroma pogodbe civilnega prava, na podlagi katere se lahko opravlja delo, in delavca ni prijavil v zdravstveno ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje.
- Če je na črno zaposlena brezposelna oseba, se domneva, da ima sklenjeno delovno razmerje za nedoločen čas. Pravna oseba ali podjetnik mora takšni osebi izročiti pisno pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas v roku 3 dni po tem, ko inšpektor za delo ugotovi zaposlitev na črno. Če ji pogodba v tem roku ni vročena, lahko zahteva sodno varstvo.
- Pravna oseba ali podjetnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti zaposli tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev.
- Pravna oseba ali podjetnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti omogoči delo dijaka ali študenta brez ustrezne napotnice pooblaščen organizacije za posredovanje dela, ali če omogoči, da to napotnico uporabi za delo druga oseba.
- Kadar posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposli delavca, ki zanj opravlja delo na črno.

V letu 2008 je bilo spremenjeno tudi Navodilo za opravljanje kratkotrajnega dela, ki sicer ne prinaša večjih vsebinskih sprememb, sam postopek pa nekoliko poenostavlja.

S strani upravnih enot smo v letu 2008 prejeli **719 prijav oziroma sprememb prijav kratkotrajnega dela**. Inšpektorji ugotavljajo, da so delodajalci seznanjeni s spremembo zakona oz. določbo, ki omogoča brezplačno opravljanje dela ožjih družinskih članov. V letu 2008 so v zvezi z institutom kratkotrajnega dela inšpektorji ugotovili **26 kršitev**. V posameznih nadzorih so inšpektorji ugotovili, da kratkotrajnega dela delodajalci niso prijavili pravočasno. Sicer pa ugotavljajo, da se je institut kratkotrajnega dela pokazal za ustreznega in življenjskega.

Na področju malega dela, kot drugi izjemi od zaposlovanja na črno, pripominjamo, da prijava v socialno zavarovanje v praksi še vedno ni izvedljiva.

Upravne enote nas obveščajo tudi o vpisu v seznam zavezancev, ki opravljajo osebno dopolnilno delo. V letu 2008 smo bili obveščeni o vpisu zavezancev v **840 primerih** in o izbrisu v **254 primerih**.

Ena izmed pomembnih novosti sprememb Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno je bila, da je za ugotovljene kršitve zaposlovanja na črno določila višje globe. Po opažanjih inšpektorjev so delodajalci zato, da bi prikrili zaposlovanje na črno, pogosteje z delavci sklepali pogodbe civilnega prava, čeprav so obstajali elementi delovnega razmerja, saj je predvidena globa za tak prekršek nižja kot je zagrožena za prekršek zaposlovanja na črno.

Na podlagi ugotovljenih kršitev določb v zvezi z zaposlovanjem na črno inšpektorji v skladu z Zakonom o prekrških postopajo v hitrem prekrškovnem postopku in lahko ukrepajo z izdajo odločbe o prekršku oziroma z izdajo plačilnega naloga in hkrati tudi z izdajo prepovedi opravljanja procesa oziroma uporabe sredstev do odprave nepravilnosti na podlagi 17. člena Zakona o inšpekciji dela. V letu 2008 je bilo zaradi ugotovljenega zaposlovanja na črno pravnim osebam, zasebnikom ali posameznikom izdanih **244 plačilnih nalogov** in **354 odločb o prekršku**, število izrečenih ukrepov se giblje v približno v enakih okvirih kot preteklo leto.

Inšpektorji za delo so tudi v letu 2008 ugotavljali kršitve zaposlovanja na črno v rednih inšpekcijskih pregledih, kontrolnih inšpekcijskih pregledih in izrednih inšpekcijskih pregledih (bodisi v okviru usmerjenih akcij ali na podlagi pobud prijaviteljev oziroma v skupnih aktivnostih odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno). Pogosto je bil nadzor opravljen tudi popoldan, zvečer, ponoči, ob sobotah in nedeljah. Pri tem je potrebno dodati, da se zakonitost zaposlovanja preverja praktično v vseh opravljenih inšpekcijskih pregledih s področja delovnih razmerij. V letu 2008 so inšpektorji na področju delovnih razmerij opravili **9.355 inšpekcijskih pregledov**.

Inšpektorji za delo so v poročevalskem obdobju ugotovili **357 primerov** (v letu 2007 beležimo 415 primerov) kršitev v zvezi s 1. alinejo 1. odstavka 5. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, torej primere, ko delodajalec z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi in delavca ni prijavil zavodu za zdravstveno zavarovanje in zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Inšpektorji so ugotavljali zaposlovanje na črno tudi v primerih, ko pravna oseba ali zasebnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, zaposli tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev. Navedena kršitev je bila v poročevalskem obdobju ugotovljena v **89 primerih** (v letu 2007 v 78 primerih). Predvsem so to primeri, ko delodajalci za tujca ne pridobijo delovnega dovoljenja niti z njim ne sklenejo ustrezne pogodbe o zaposlitvi. Največ tovrstnih primerov so inšpektorji ugotovili v dejavnosti gradbeništva.

Ugotovljenih je bilo **15 primerov**, ko je posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposlil delavca, ki je zanj opravljal delo na črno.

19 kršitev se nanaša na primere, ko je delodajalec omogočil delo dijaka ali študenta brez ustrezne napotnice pooblaščen organizacije za posredovanje dela (v letu 2007 beležimo 17 tovrstnih kršitev). Inšpektorji so v enem primeru ugotovili, da je delodajalec omogočil uporabo napotnice dijaka oziroma študenta neupravičeni osebi. V **4 primerih** so inšpektorji naložili delodajalcem, da delavcem v roku 3 dni izročijo pisno pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas, potem ko so ugotovili zaposlovanje na črno.

Inšpektorat RS za delo je tudi v letu 2008 podatke o osebah, ki so delale na črno, sporočal Zavodu RS za zaposlovanje, ki je v primeru, da so te osebe prejemale denarno nadomestilo iz naslova brezposelnosti, sprožil ustrezne postopke za odvzem pravic.

Največ vseh kršitev v zvezi z zaposlovanjem na črno je bilo v letu 2008 ugotovljenih v **dejavnosti gostinstva in sicer beležimo 142 kršitev**. Sledijo dejavnosti: gradbeništvo s **137 kršitvami**, dejavnost trgovine s **55 kršitvami**, dejavnost kopenskega prometa s **34 kršitvami** ter proizvodnja živil s **27 kršitvami**.

Ob upoštevanju skupnega števila ugotovljenih kršitev s področja nadzora delovnih razmerij v letu 2008 so **predstavljale kršitve v zvezi z zaposlovanjem na črno 9,3 % vseh ugotovljenih kršitev** (v letu 2007 približno 11 %).

Če pogledamo statistične podatke o ugotovitvah inšpektorjev za delo na področju zaposlovanja na črno, ugotovimo, da število ugotovljenih kršitev sicer upada. Inšpektorji so največ zaposlovanja na črno ugotovili na podlagi prijav in pri izvajanju akcij. Prijave o zaposlovanju na črno so pogosto anonimne. Inšpektorji poročajo, da težje ugotavljajo zaposlovanje na črno pri delavcih, ki delajo na terenu. Ravno tako je ugotavljanje zaposlovanja na črno problem v dejavnosti gradbeništva na večjih gradbiščih, velikih proizvodnih halah ter pri delodajalcih, kjer inšpektor ne more vstopiti, brez da mu delodajalec ali njegov zaposleni fizično ne omogoči dostopa. Inšpektorji tudi navajajo, da se je marsikatera prijava izkazala za neresnično. Zaradi anonimnosti pa prijavitelja ni bilo mogoče sankcionirati.

Ugotavljamo tudi, da do črnega zaposlovanja ne bi prihajalo tako pogosto, če ne bi bilo obojestranskega interesa. Delodajalci so se največkrat izgovarjali na potrebo po poskusnem delu in na možnost, da delavca prijavijo v zavarovanja v osmih dneh po nastopu dela. Izjave o poskusnem delu so inšpektorji slišali tudi od delavcev, ki so ob nadzoru delali na črno. Mnogokrat je šlo za osebe, ki so sicer bile brezposelne, niso pa bile prijavljene na zavodu za zaposlovanje, tudi za upokoјence in študente brez napotnic. Večkrat torej za osebe, ki niso imele nobenega interesa zaposliti se zakonito.

Avtomatski odzivnik za prijavo dela in zaposlovanja na črno je še vedno nameščen v prostorih Inšpektorata RS za delo. Prijavitelji so lahko podali prijavo na telefonski številki avtomatskega odzivnika 01 43 61 411. V letu 2008 smo prejeli **80 prijav**, kar je več kot v preteklem letu. Kot vsa zadnja leta se prejete prijave pretežno nanašajo na domnevno nezakonito opravljanje dejavnosti, kar sodi v pristojnost nadzora Tržnega inšpektorata RS, in na nezakonito zaposlovanje. V prijavah zasledimo tudi druge domnevne kršitve delovnopravne zakonodaje. Tiste, ki ne sodijo v pristojnost Inšpektorata RS za delo, se v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku odstopijo pristojnim organom. Prijave, ki se nanašajo na domnevno zaposlovanje na črno, pa pogosto prejmemo tudi po elektronski pošti.

Posebna Komisija za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno v poročevalskem obdobju ni določila posebnih koordiniranih akcij.

Ne glede na navedeno so inšpektorji sodelovali v številnih koordiniranih akcijah, ki so jih predlagali posamezni nadzorni organi, najpogosteje Policija, Tržni inšpektorat RS in Prometni inšpektorat RS. Koordinacija je potekala tudi preko koordinacijskih svetov, ki so ustanovljeni na podlagi Inšpekcijskega sveta. Akcije so bile pogosto izvedene tudi izven delovnega časa sodelujočih organov (popoldan, zvečer, ponoči, ob sobotah in nedeljah). Koordinirane akcije so se izvajale v različnih nočnih lokalih, pubih, diskotekah, okrepčevalnicah, gostinskih lokalih, slaščičarnah, zelenjavnih prodajalnah, sejmi, gradbiščih ter pri delodajalcih, ki opravljajo taksi službo. Statistično so opravljeni inšpekcijski pregledi zajeti pri izrednih inšpekcijskih pregledih. Opravljenih je bilo **preko 140 inšpekcijskih pregledov**, največ v dejavnosti strežbe jedi in pijač (**58**), v dejavnosti gradnje stavb (**26**), specializirana gradbena dela (**11**), gradnja inženirskih objektov (**8**). Inšpektorji za delo v tovrstnih koordiniranih akcijah preverjajo predvsem zakonitost zaposlovanja, občasno pa tudi spoštovanje drugih določb delovnopravne zakonodaje in zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu.

V letu 2008 so se skupne akcije odvijale tudi na **področju gradbeništva**. Na pobudo Davčne uprave RS, so bili dogovorjeni skupni nadzori z Inšpektoratom RS za okolje in prostor ter Policijo in Inšpektoratom RS za delo. Vsak od sodelujočih je opravljal nadzor z vidika svoje pristojnosti. Koordinator skupnih nadzorov pa je bila Davčna uprava RS. Z naše strani se je opravljal inšpekcijsko nadzorstvo tako s strani delovnih razmerij kot tudi varnosti in zdravja pri delu. Časovno pa smo skupne akcije vključili v termin, ko so inšpektorji sicer izvajali usmerjeno akcijo na področju gradbeništva.

Opravljenih je bilo **126 tovrstnih inšpekcijskih pregledov na področju delovnih razmerij**. Inšpektorji so ugotovili **44 kršitev** delovnopravne zakonodaje. Za ugotovljene

nepravilnosti so izrekli **7 odločb** na podlagi 15. člena Zakona o inšpekciji dela, **2 odločbi** o prepovedi opravljanja delovnega procesa oziroma uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti, **5 odločb** na podlagi drugega odstavka 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, **4 odločbe o prekršku**, **3 plačilne naloge** in **7 opozoril** na podlagi Zakona o prekrških. Najpogostejše ugotovljena nepravilnost se nanaša na vodenje evidenc na področju dela in socialne varnosti.

Opravljenih je bilo tudi **78 inšpekcijskih pregledov na področju varnosti in zdravja pri delu**. Inšpektorji so na tem področju ugotovili **91 različnih kršitev**. Za ugotovljene nepravilnosti so izdali **19 odločb** na podlagi 15. člena Zakona o inšpekciji dela, **14 odločb** o prepovedi opravljanja delovnega procesa oziroma uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti, **25 plačilnih nalogov**, **1 odločbo o prekršku**, **1 opozorilo na podlagi 33. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru** in **1 opozorilo** na podlagi Zakona o prekrških. Najpogostejše ugotovljene nepravilnosti se nanašajo na zagotavljanje osebne varovalne opreme in pisni sporazum, ki ga določa 25. člen Zakona o varnosti in zdravju pri delu.

V letu 2008 so inšpektorji za delo opravili tudi **57 inšpekcijskih pregledov** v tako imenovani akciji »Morska deklica«. **10 inšpekcijskih pregledov** je bilo opravljenih tudi s področja varnosti in zdravja pri delu. Pri nadzoru sodelujejo Policija, Prometni inšpektorat RS, Carinska uprava RS, Tržni inšpektorat RS in Inšpektorat RS za delo. Nadzor se je izvajal na različnih cestnih točkah na območju RS. Na podlagi ugotovitev nadzorov ob neposrednih cestnih kontrolah so inšpektorji za delo izvedli tudi več naknadnih inšpekcijskih pregledov na sedežih nadzorovanih subjektov. V akciji so sodelovale območne enote Celje, Ljubljana, Maribor, Postojna in Velenje.

Ocenjujemo, da je sodelovanje različnih nadzornih organov v skupnih aktivnostih na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno ter v drugih koordiniranih akcijah, ki so običajno potekale na nivoju območnih enot, tudi v letu 2008 potekalo dobro.

Na podlagi Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno je Inšpektorat RS za delo pristojen opravljati nadzor tudi v zvezi z nedovoljeno reklamo, in sicer gre tukaj za prepoved naročanja in objavljanja oglasov v časopisih, revijah, na radiu, televiziji in v drugih elektronskih medijih ali posredovanje in objavljanje reklamnih sporočil na drug način, ki je dostopen javnosti, če pravna oseba, zasebnik ali posameznik objavlja potrebo po delavcu, katerega delo ni vezano na registrirano oziroma priglašeno dejavnost. V letu 2008 ne beležimo tovrstnih kršitev.

S spremembo Kazenskega zakonika so dopolnjena tudi kazniva dejanja zoper delovno razmerje in socialno varnost, med katera se od 1. 11. 2008 dalje uvršča tudi zaposlovanje na črno.

Opis kaznivega dejanja, ki je v Kazenskem zakoniku opredeljen na novo, se nahaja v 199. členu in določa:

»Kdor v nasprotju s predpisi zaposli dva ali več delavcev in jih ne prijavi za ustrezno zavarovanje ali zaposli več tujcev ali oseb brez državljanstva brez ustreznih dovoljenj za delo, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta.

Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno z zaposlitvijo delavcev, ki niso usposobljeni za izvajanje del s posebnimi pooblastili ali s pravico poseganja v telesno ali duševno celovitost posameznika, se storilec kaznuje z zaporom do treh let.»

S strani Inšpektorata RS za delo je bila v letu 2008 Okrožnemu državnemu tožilstvu v **1 primeru** podana kazenska ovadba zaradi suma storitve kaznivega dejanja zaposlovanja na črno.

7. PREDLOGI V SKLADU S 5. ČLENOM ZAKONA O INŠPEKCIJI DELA

V skladu s 5. členom Zakona o inšpekciji dela so sestavni del vsakoletnega Poročila o delu Inšpektorata RS za delo tudi predlogi, s katerimi poskušamo prispevati k uspešnemu reševanju obstoječe problematike tako na področju delovnih razmerij kot tudi na področju varnosti in zdravja pri delu.

Glede na določbo 5. člena Zakona o inšpekciji dela so ena od obveznih sestavnih poročila o delu inšpektorata za delo tudi predlogi, s katerimi inšpektorat za delo poskuša predlagati čim bolj konstruktivne rešitve za reševanje vprašanj s področja 3. in 4. točke 1. odstavka 5. člena Zakona o inšpekciji dela, ki se nanašata na podatke:

- ugotovljenih kršitvah in kaznivih dejanjih, o izrečenih ukrepih ter o uresničevanju izrečenih ukrepov po dejavnostih,
- smrtnih poškodbah pri delu, kolektivnih nesrečah pri delu, hujših poškodbah pri delu ter o ugotovljenih poklicnih boleznih po dejavnostih.

V nadaljevanju posebej navajamo predloge s področja nadzora delovnih razmerij in s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu.

7.1. PREDLOGI NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ

Na področju delovnih razmerij predlagamo naslednje spremembe:

- ***Zakon o delovnih razmerjih spremeniti tako, da:***
 - ***se dopolnijo kazenske določbe z določitvijo sankcije tudi za uporabnike, ki kršijo institut zagotavljanja dela delavca drugemu uporabniku,***
 - ***se določi delavcu, s katerim je delodajalec sklepal pogodbe o zaposlitvi za določen čas v zaporednem trajanju nad enim letom, pravico do odpravnine ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi za določen čas,***
 - ***se črta določba 2. odstavka 227. člena, kjer so taksativno navedene določbe, katerih kršitev predstavlja pravno podlago za izdajo ureditvene odločbe,***
- ***se sprejme ustrezna rešitev problematike izvajanja instituta malega dela, in sicer bodisi s spremembo Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno bodisi Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju,***
- ***se s spremembo zakonodaje zagotovi ustrezna omejitev študentskega dela,***
- ***se uskladi 7. odstavek 7. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev s kazenskimi določbami novele Zakona o delovnih razmerjih,***
- ***se Zakon o evidencah dela in socialne varnosti spremeni tako, da:***
 - ***se določi obveznost vodenja evidenc tudi za dijake in študente,***
 - ***se določi sankcija za odgovorno osebo za primer kršitve opustitve vodenja, hrambe ali posodabljanja evidenc iz 12. člena Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti,***
- ***se sprejmejo podzakonski akti k zakonu o evidencah na področju dela in socialne varnosti,***
- ***se v kazenski določbi 24. člena Zakona o uresničevanju načela enakega***

- obravnovanja določi sankcija za odgovorno osebo pravne osebe,**
- **se z namenom uskladitve Zakona o inšpekciji dela z drugimi predpisi in določitve nekaterih novih pooblastil glede na nove pojavne oblike kršitev novelira tudi Zakon o inšpekciji dela,**
 - **se zagotovi pravne podlage za vzpostavitev neposrednega dostopa inšpektorata za delo do podatkov iz uradnih evidenc drugih nadzornih organov, ki jih potrebujemo pri svojem delu.**

Na podlagi ugotovitev pri izvajanju inšpekcijskega nadzora v praksi, z namenom razreševanja problematike na področju delovnih razmerij in v skladu s 5. členom Zakona o inšpekciji dela predlagamo spremembe predpisov v zvezi z naslednjimi instituti:

Glede na to, da je v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih v primeru zagotavljanja dela delavca drugemu uporabniku delodajalec agencija, ki delo takega delavca zagotavlja, ob dejstvu, da so sankcije predpisane za delodajalca, ugotavljamo, da je celotna odgovornost na tem področju prenesena na delodajalca, to je na agencijo. Na podlagi ugotovitev iz prakse, ki kažejo na to, da kršitve tistih institutov oz. pravic, ki so neposredno povezane z opravljanjem dela, pogosto povzročijo uporabniki, predlagamo, da se Zakon o delovnih razmerjih spremeni tako, da bo sankcija predpisana tudi za uporabnika.

Iz 9. člena Zakona o delovnih razmerjih izhaja pravilo sklepanja pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas, pri čemer pa v praksi ugotavljamo, da se delodajalci vse bolj poslužujejo sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas. Kot kažejo naše ugotovitve, so številni delodajalci, ki so bili v poročevalskem obdobju zajeti v nadzor, sklepali pogodbe za določen čas tudi v nasprotju s predpisi. Z namenom zaježitve množičnega sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas predlagamo, da bi v Zakonu o delovnih razmerjih v primeru izteka veljavnosti tovrstnih pogodb v zaporednem trajanju nad enim letom določili pravico delavca do odpravnine.

V Zakonu o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, v katerem je urejen institut malega dela, je med drugim določeno, da delodajalec prijavi osebo, ki opravlja malo delo, v socialno zavarovanje in na njeno plačilo obračuna in plača prispevke za socialno varnost po zakonu, kar pa glede na trenutno veljavno zakonodajo s področja socialne varnosti ni izvedljivo. Tako navedeni zakonski institut sploh ni uporabljen v praksi. Zato predlagamo ustrezno spremembo zakonodaje bodisi Zakona o preprečevanju dela oz. zaposlovanja na črno bodisi Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Podobno kot velja za malo delo, tudi dijaka oz. študenta po trenutno veljavni zakonodaji s področja socialne varnosti ni mogoče pokojninsko in invalidsko zavarovati po določbah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, potem ko preseže posebno olajšavo za rezidenta, ki se izobražuje in ima status dijaka ali študenta, določeno v Zakonu o dohodnini, kot je delodajalec to dolžan storiti na podlagi 6. b člena Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti. Zato menimo, da je potrebno resno razmisliti o spremembi te določbe oz. o ustrezni spremembi Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki bi omogočila izvajanje predmetne določbe.

Temeljni ukrep inšpektorja, namenjen odpravi nepravilnosti, je nedvomno ureditvena odločba. Navedeni institut ureja 15. člen Zakon o inšpekciji dela, določa pa ga tudi 227. člen Zakona o delovnih razmerjih. Slednji v 2. odstavku 227. člena opredeljuje primere kršitev členov, v katerih ima inšpektor pravico in dolžnost izdati ureditveno odločbo. Inšpektorat za delo ima na podlagi 15. člena Zakona o inšpekciji dela, ki se uporablja kot *lex specialis*, generalno pooblastilo za izdajo ureditvene odločbe v primeru kršitev zakonov, drugih predpisov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov s področja svoje pristojnosti. Glede na to, da je določba 227. člena Zakona o delovnih razmerjih bistveno omejevala možnosti Inšpektorata RS za delo za ukrepanje z ureditveno odločbo, je bila z novelo Zakona o delovnih razmerjih spremenjena ravno z namenom razširitve pristojnosti inšpektorata za izdajo ureditvene odločbe. Ob tem je treba dodati, da organ druge stopnje v obrazložitvi svojih odločb določbo 227. člena Zakona o delovnih razmerjih še vedno razlaga tako, da v primeru kršitev določb, ki niso zajete v 227. členu tega zakona, inšpektor za delo nima

pooblastila delodajalcu z odločbo odrediti, da zagotovi izvajanje zakona.

Zato predlagamo, da se določba 2. odstavka 227. člena Zakona o delovnih razmerjih črta, saj menimo, da je nepotrebna. Omejitev pristojnosti Inšpektorata RS za delo namreč izhaja že iz 1. člena Zakona o inšpekciji dela, zato je jasno, da Inšpektorat RS za delo v skladu s 15. členom Zakona o inšpekciji dela ne more ukrepati v tistih primerih, ko je z zakonom določena pristojnost drugega organa. Po drugi strani pa poudarjamo, da ne moremo dopuščati nezakonitega stanja pri izvajanju tistih predpisov, ki v skladu s 1. členom Zakona o inšpekciji dela sodijo v pristojnost Inšpektorata RS za delo. Kljub dejstvu, da so kršitve nekaterih členov Zakona o delovnih razmerjih, ki niso zajeti v 2. odstavku 227. člena tega zakona, v kazenskih določbah istega zakona opredeljene kot prekrški, se s takšno rešitvijo ne moremo zadovoljiti, saj ukrepanje le v postopku o prekršku še ne pomeni odprave nepravilnosti.

V zvezi z izvajanjem Zakona o zaposlovanju in delu tujcev glede poročanja Zavodu RS za zaposlovanje o pravnomočno izrečenih globah po kazenskih določbah Zakona o delovnih razmerjih, ki so povzete v 7. odstavku 7. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, smo zasledili problematiko, ki je nastala zaradi neuskladitve Zakona o zaposlovanju in delu tujcev in novele Zakona o delovnih razmerjih. Zakon o zaposlovanju in delu tujcev v 7. odstavku 7. člena, v katerem prepoveduje novo zaposlovanje in delo ter izdajo novih delovnih dovoljenj zaradi pravnomočno izrečene globe za prekršek po kazenskih določbah Zakona o delovnih razmerjih, kazenske določbe tega zakona taksativno našteva, katere pa so se z novelo Zakona o delovnih razmerjih bistveno spremenile. Kazenske določbe Zakona o delovnih razmerjih so bile z novelo tega zakona povsem na novo določene, saj so bili nekateri prekrški dodani, nekateri pa so bili prerazporejeni. Zato je prišlo do preštevilčenja kazenskih določb.

Glede na navedeno menimo, da bi bilo potrebno sprejeti ustrezno spremembo 7. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev.

Pri izvajanju zakona v praksi smo tudi ugotovili, da v kazenskih določbah obravnavanega zakona ni predpisane sankcije za odgovorno osebo pravne osebe za primer kršitve delodajalca, ki ne vodi, ne hrani ali ne posodablja evidenc iz 12. člena Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti v skladu s 4. členom tega zakona. Glede na to, da odgovornost pravne osebe brez odgovornosti odgovorne osebe ne more biti podana, predlagamo, da se kazenske določbe tega zakona ustrezno dopolnijo.

Kot smo navajali že v Poročilu o delu Inšpektorata RS za delo za leto 2007, menimo, da bi morala biti v Zakonu o evidencah na področju dela in socialne varnosti predpisana obveznost vodenja evidence o izrabi delovnega časa tudi za dijake in študente, saj bi tako lahko lažje nadzirali izvajanje tistih določb delovnopravne zakonodaje o delovnem času, odmorih in počitkih, ki se v skladu s 7. odstavkom 214. člena Zakona o delovnih razmerjih uporabljajo tudi v primeru občasnega in začasnega opravljanja dela dijakov in študentov.

Obenem predlagamo tudi čimprejšnji sprejem vseh podzakonskih aktov k Zakonu o evidencah na področju dela in socialne varnosti, ki bodo skupaj z zakonom tvorili celoto.

Podobno kot pri izvajanju Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti smo tudi pri izvajanju Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja ugotovili, da v kazenski določbi 24. člena ni predpisane sankcije za odgovorno osebo pravne osebe (predpisana je le za pravno osebo v državnem organu oz. organu samoupravnega lokalne skupnosti). Zato predlagamo, da se omenjena kazenska določba predmetnega zakona ustrezno dopolni.

Poleg navedenega menimo, da bi bilo potrebno novelirati tudi Zakon o inšpekciji dela, saj je bil nazadnje deležen sprememb v letu 2000, in še to v manjšem obsegu. Od zadnje spremembe Zakona o inšpekciji dela, ki predstavlja krovni zakon za izvajanje inšpekcijskega nadzora inšpektorjev za delo, pa se je tako materialna kot tudi postopkovna zakonodaja na tem področju bistveno spremenila (npr. v letu 2003 je bil na novo sprejet Zakon o delovnih razmerjih, Inšpektorat RS za delo je s 1. 1. 2005 postal prekrškovni organ itd.). Zato so postale nekatere določbe Zakona o inšpekciji dela neuporabljive (kot npr. 15. b člen itd.). Razlog za spremembo in dopolnitev tega zakona tako vidimo predvsem v neusklajenosti s spremenjeno oz. na novo sprejeto

delovnopravno zakonodajo od leta 2000 dalje, kot tudi posledično v novih pojavnih oblikah kršitev, ki jih zasledimo v praksi (predvsem na področju zagotavljanja dela delavca drugemu uporabniku, dela študentov itd.).

Še vedno je prisotna potreba Inšpektorata RS za delo po dostopu do nekaterih evidenc, katerih upravljavci so drugi nadzorni oz. državni organi (npr. Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, Davčna uprava RS, Zavod RS za zaposlovanje itd.), na kar že več let opozarjamo v našem poročilu o delu, vendar nam možnost dostopa še vedno ni omogočena. Vsekakor bi se z vpogledom v te evidence opremili z zelo koristnimi informacijami o delodajalcu, še preden bi pri njem opravili inšpekcijski nadzor. Prav tako bi lahko inšpektor tekom postopka, torej po opravljenem nadzoru in naloženih ukrepih, že s vpogledom v evidenco preveril, ali je delodajalec določene nepravilnosti odpravil ali ne (npr. v zvezi z izplačevanjem plač). Zato tudi v tem letnem poročilu še posebej izpostavljamo omenjeno problematiko in predlagamo, da se zaradi boljšega, hitrejšega in učinkovitejšega dela vzpostavi ustrezne pravne podlage, na podlagi katerih bo inšpektorjem za delo omogočen neposreden dostop do določenih zbirk podatkov oz. evidenc, ki jih potrebuje pri svojem delu. Ravno tako bi bil za nas zelo dobrodošel dostop do registra prebivalstva, saj inšpektor pri vodenju postopkov potrebuje podatke, vodene v omenjenem registru (npr. rojstne podatke fizičnih oseb, podatke o prebivanju itd.).

7.2. PREDLOGI NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

Predpisi na področju varnosti in zdravja pri delu so bili v preteklih desetih letih pomembno spremenjeni in usklajeni z zakonodajo EU na tem področju. Najpomembnejše je bilo vsekakor sprejetje novega Zakona o varnosti in zdravju pri delu, ki je implementacija krovne direktive EU na področju varnosti in zdravja pri delu 89/391/EEC. Prav tako pa so bile uspešno implementirane v našo zakonodajo tudi številne druge direktive, ki se nanašajo npr. na sredstva za delo, delovna mesta, osebno varovalno opremo, varnostne znake idr. Novost na tem področju je tudi zakonodaja glede varnosti strojev, kemijske varnosti, dvizžnih naprav idr.

Vendar pa je kljub mnogim novim predpisom na tem področju tudi še kar nekaj predvsem podzakonskih aktov, ki so dokaj stari in niso več v skladu z dejanskimi sedanjimi razmerami ter bi jih bilo zato potrebno dopolniti, spremeniti oz. uskladiti. Prav tako pa so tudi nekateri sicer „novi“ predpisi stari že blizu deset let, v tem času pa je tudi že prišlo do mnogih novih razmer in spoznanj, kar pa pomeni, da bi bilo potrebno tudi te „nove“ predpise nekoliko dopolniti oz. jih uskladiti s temi novimi razmerami in spoznanji. Prvi in najpomembnejši predpis, ki bi ga bilo treba dopolniti, je sam **Zakon o varnosti in zdravju pri delu**, poleg tega pa bi bilo treba čim prej dopolniti oz. korigirati vsaj še naslednje podzakonske predpise:

- Pravilnik o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja,
- Uredbo o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih,
- Pravilnik o načinu in postopku za opravljanje preventivnih zdravstvenih pregledov delavcev,
- Pravilnik o organizaciji, materialu in opremi za prvo pomoč na delovnem mestu,
- Pravilnik o preiskavah delovnega okolja, pregledih in preizkusih sredstev za delo,
- Pravilnik o evidencah in prijavah s področja varstva pri delu,
- Pravilnik o varstvu pri delu pred nevarnostjo električnega toka,
- Pravilnik o varstvu pri delu v gozdarstvu,
- Pravilnik o zagotavljanju varnosti in zdravja pri ročnem premeščanju bremen.

Določenih sprememb oz. dopolnitev pa bi bili potrebni tudi še mnogi drugi veljavni podzakonski predpisi. Kar nekaj pa je tudi področij, za katera ocenjujemo, da bi jih bilo potrebno urediti z ustreznimi predpisi:

- upravljanje z viličarji in drugimi dvigalnimi napravami,
- zbiranje podatkov o nezgodah pri delu na državnem nivoju in upravljanje s to zbirko
- prijavljanje nezgod pri delu, nevarnih pojavov in poklicnih bolezni
- projektiranje in gradnja objektov, namenjenih za delovne in pomožne prostore, ter načrtovanje in gradnja tehnoloških procesov
- zakonodaja v zvezi s skladiščenjem nevarnih snovi
- pristojnost nadzora nad Pravilnikom o ravnanju z odpadki, ki vsebujejo azbest kljub večletnemu opozarjanju problematika poklicnih bolezni v RS še vedno ni urejena.

8. INŠPEKCIJSKO NADZORSTVO NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA

V letu 2008 je Socialna inšpekcija izvajala redne in izredne inšpekcijske nadzore ter v posameznih primerih v skladu z zakonom nadzirala strokovna ravnanja izvajalca v posameznih zadevah. Redni inšpekcijski nadzori so se izvajali na podlagi »Programa rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2008«, v katerem so bili določeni izvajalci in strokovna področja, ki so se pri rednih inšpekcijskih nadzorih še posebej podrobno proučila. V letu 2008 je Socialna inšpekcija zaključila obravnavo 126 predlogov za izredne inšpekcijske nadzore in 3 zadeve v prekrškovnih postopkih. V 31 primerih so bili izpolnjeni z zakonom določeni pogoji za izvedbo izrednih inšpekcijskih nadzorov. Po izvedenih 132 inšpekcijskih nadzorih so bila v skladu s prvim odstavkom 107. člena Zakona o socialnem varstvu v 106 zadevah izvajalcem naložena naročila za odpravo pomanjkljivosti, v 19 zadevah pa so bili izvajalcem izrečeni ukrepi za odpravo napak in nepravilnosti. V prekrškovnih postopkih so bile izdane 3 odločbe o prekršku.

8.1. PREDPISI, KI UREJAJO INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA

Z inšpekcijskim nadzorom na področju socialnega varstva je zagotovljen nadzor nad izvajanjem socialno varstvenih storitev in spoštovanjem predpisov, s katerim so izvajalcem socialno varstvene dejavnosti podeljena javna pooblastila.

Posebnosti inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva urejata:

- Zakon o socialnem varstvu in
- Pravilnik o izvajanju inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva.

Inšpekcija nadzira delo javnih socialno varstvenih zavodov, koncesionarjev in drugih pravnih ali fizičnih oseb, ki izvajajo socialno varstvene storitve na podlagi dovoljenja za delo (v nadaljnjem besedilu: izvajalci dejavnosti), ter izvajanje dopolnilnih, razvojnih in preventivnih programov na področju socialnega varstva in varstva otrok in družine, ki so sofinancirani po posebnih pogodbah z Ministrstvom za delo, družino ali socialne zadeve. Pri izvajalcih se opravlja nadzor nad izvajanjem Zakona o socialnem varstvu (v nadaljevanju: zakon) in predpisov, izdanih na njegovi podlagi, ter nadzor nad izvajanjem drugih zakonov ali na njihovi podlagi izdanih predpisov, ki določajo javna pooblastila ali druge naloge posameznim izvajalcem socialno varstvene dejavnosti, nadzira pa tudi izvajanje nalog, ki jih zakon nalaga lokalnim skupnostim. Za izvajanje inšpekcijskega nadzora dopolnilnih, razvojnih in preventivnih programov pa se smiselno uporabljajo določbe o izvajanju izrednega inšpekcijskega nadzora.

8.1.1 Oblike inšpekcijskega nadzora

Inšpekcijski nadzor se opravlja kot redni ali izredni. Redni inšpekcijski nadzor se opravi pri vsakem izvajalcu dejavnosti najmanj enkrat v obdobju treh let. Izredni inšpekcijski nadzor pa se izvede na zahtevo upravičenca do storitve ali njegovega zakonitega zastopnika oziroma druge osebe, ki je imela v postopku položaj stranke, ustanovitelja

izvajalca dejavnosti ali organa upravljanja izvajalca dejavnosti, na utemeljeno pobudo družinskega člana upravičenca ali uporabniškega združenja, na zahtevo reprezentativnega sindikata pri delodajalcu oz. vsakič, ko se na podlagi različno pridobljenih informacij oceni, da je to potrebno.

Zakon izrecno določa primere, v katerih se izredni inšpekcijski nadzor ne izvede.

8.1.2. Inšpekcijski postopek

V skladu s 1. odstavkom 107. člena Zakona o socialnem varstvu inšpektor v primerih, ko ugotovi manjše napake, nepravilnosti in pomanjkljivosti, ki ne vplivajo bistveno na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanje pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika (v nadaljevanju: pomanjkljivosti), ustno opozori na nepravilnosti in na njihove posledice ter določi rok za odpravo, kar navede v zapisniku o inšpekcijskem nadzoru. V primeru, da izvajalec tega ne stori, ali v primeru ugotovitev večjih nepravilnosti, napak ter kršitev predpisov (v nadaljevanju: nepravilnosti) pa inšpektor odredi potrebne ukrepe ter določi rok za njihovo izpolnitev z odločbo.

8.1.3. Prekrškovni organ

Socialna inšpekcija ima pristojnosti tudi kot prekrškovni organ v zvezi s prekrški po 116. in 117. členu Zakona o socialnem varstvu ter prekrški po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru.

8.2. SPLOŠNI PODATKI O DELOVANJU SOCIALNE INŠPEKCIJE V LETU 2008

V letu 2008 je Socialna inšpekcija izvajala tako redne inšpekcijske nadzore kot tudi izredne inšpekcijske nadzore, s katerimi je nadzirala strokovna ravnanja izvajalcev v posameznih zadevah.

8.2.1. Redni inšpekcijski nadzori

V letu 2008 je bilo zaključeno triletno obdobje, v katerem je bil, v skladu z drugim odstavkom 105. člena Zakona o socialnem varstvu, pri vsakem izvajalcu socialno varstvene dejavnosti (javni socialno varstveni zavodi, koncesionarji in druge pravne ali fizične osebe, ki izvajajo socialno varstvene storitve na podlagi dovoljenja za delo) opravljen najmanj enkrat redni inšpekcijski nadzor.

Redni inšpekcijski nadzori so se izvajali na podlagi »Programa rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2008«. S programom so bili določeni izvajalci, pri katerih je bil opravljen redni inšpekcijski nadzor, ter strokovna področja, ki so se pri rednih inšpekcijskih nadzorih še posebej podrobno proučila. S programom so bili po posameznih področjih (izvajanju socialno varstvenih storitev) določeni 103 izvajalci socialno varstvene dejavnosti.

Redni inšpekcijski nadzori so bili v letu 2008, kot je razvidno iz tabele 2, izvedeni pri **101 izvajalcu od 103 načrtovanih**.

Tabela 18: Redni inšpekcijski nadzori

Izvajalci:	Načrtovano število izvajalcev, vključenih v redne inšpekcijske nadzore v letu 2008	Število izvajalcev, pri katerih je bil izveden redni inšpekcijski nadzor v letu 2008
centri za socialno delo	20	20
izvajalci socialno varstvene storitve institucionalnega varstva za starejše - domovi za starejše in koncesionarji	24	24
izvajalci socialno varstvene storitve pomoč družini na domu – socialna oskrba	26	25
izvajalci socialno varstvene storitve institucionalnega varstva odraslih duševno in telesno prizadetih oseb (celodnevno in 16 ur dnevno) - posebni socialno varstveni zavodi za odrasle in koncesionarji	10	10
izvajalci socialno varstvene storitve institucionalnega varstva otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju - zavodi za usposabljanje	2	2
izvajalci socialno varstvene storitve vodenja, varstva in zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe - varstveno delovni centri in koncesionarji	8	8
izvajalci socialno varstvene storitve – socialni servis	13	12
skupaj:	103	101

* Redna inšpekcijska nadzora, ki v letu 2008 nista bila zaključena, bosta zaključena v začetku leta 2009.

Izredni inšpekcijski nadzori in prekrškovni postopki

V letu 2008 je inšpekcija zaključila z obravnavo **126 pobud za izredne inšpekcijske nadzore** in **3 zadev v prekrškovnih postopkih**.

Tabela 19: Število obravnavanih pobud za izredne inšpekcijske nadzore

Izvajalci:	Število obravnavanih pobud za izredni inšpekcijski nadzor:
centri za socialno delo:	86
izvajalci socialno varstvene storitve institucionalnega varstva za starejše - domovi za starejše, koncesionarji izvajalci z dovoljenjem za delo in izvajalci storitve v drugi družini	21
izvajalci socialno varstvene storitve institucionalnega varstva odraslih duševno in telesno prizadetih oseb - posebni socialno varstveni zavodi za odrasle in koncesionarji	4
izvajalci socialno varstvene storitve vodenja, varstva in zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe - varstveno delovni centri in koncesionarji	1
izvajalci socialno varstvene storitve pomoč družini na domu	2
izvajalci socialno varstvene storitve socialni servis	1
izvajalci dopolnilnih programov	10
občine –zagotavljanje pomoči na domu	1
skupaj	126

V **31 primerih** so bili izpolnjeni z zakonom določeni pogoji za izvedbo izrednih inšpekcijskih nadzorov, v **5 primerih** so bili očitki predlagateljev preverjeni v rednih inšpekcijskih nadzorih (v skladu z 8. alinejo 5. odstavka 105. člena Zakona o socialnem varstvu), v **39 primerih** je bila opravljena strokovna ocena v skladu z 2. alinejo 5. odstavka 105. člena Zakona o socialnem varstvu, v preostalih **51 primerih** pa izredni inšpekcijski nadzor ni bil uveden iz drugih razlogov po 5. odstavku 105. člena tega zakona, navedenih v tabeli 20.

Tabela 20: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih ni bil odrejen inšpekcijski nadzor

Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih ni bil odrejen izredni inšpekcijski nadzor	Pogostost razlogov, zaradi katerih ni bil odrejen nadzor (pri posamezni zadevi je lahko več razlogov)
- predlog za izredni inšpekcijski nadzor se je nanašal na postopke ali storitve, za katere je vložnik zahteve ali pobude že prejel pisna pojasnila in ugotovitve ministrstva	5
- iz predložene dokumentacije in poročila izvajalca je bilo razvidno, da so bili postopki in opravljene storitve vodene v skladu s predpisi in strokovnimi ter etičnimi načeli, ki se uporabljajo na področju socialnega varstva, oziroma da ugotovljene nepravilnosti ali pomanjkljivosti niso take, da bi lahko bistveno vplivale na zaključek postopka ali na vsebino, kakovost in obseg storitve	39
- predlagatelj ni bil zadovoljen s storitvijo, pa ni vložil ugovora po 94. členu Zakona o socialnem varstvu	1
- predlagatelj je imel možnost uporabe drugih rednih pravnih sredstev, ki jih določajo procesni predpisi in ki jih še ni uveljavljal oz. ni vložil ugovora zoper delo strokovnega delavca po 94. členu Zakona o socialnem varstvu	19
- predlog se je nanašal na postopke ali na storitve, katerih zakonitost ali strokovno ustreznost ugotavljajo nadzorni ali inšpekcijski organi, določeni po drugih predpisih	28
- izvajalec je na zahtevo inšpektorja v določenem roku že odpravil pomanjkljivosti, ki jih kot sporne navaja predlog	6
- predlog se je nanašal na zadevo, v kateri je že bil opravljen inšpekcijski nadzor oz. podana strokovna ocena postopkov in ravnanj izvajalca	1
- pri izvajalcu je bil odrejen redni nadzor, v okviru katerega se je proučil predlog	5
- predlagatelj je umaknil predlog	4

8.2.3. Število izrečenih naročil in ukrepov

Po izvedenih **132 inšpekcijskih nadzorih** (101 rednemu in 31 izrednih) so bila, v skladu s prvim odstavkom 107. člena Zakona o socialnem varstvu, **106 izvajalcem** naložena naročila za odpravo pomanjkljivosti, v **19 zadevah** pa so bili, v skladu z drugim odstavkom istega člena, izvajalcem izrečeni ukrepi za odpravo nepravilnosti, (v **7 zadevah** so bila hkrati izrečena naročila in ukrepi). V **19 primerih** je bil inšpekcijski nadzor ustavljen, saj ni bilo ugotovljenih pomanjkljivosti, napak ali nepravilnosti.

Tabela 21: Število izvajalcev, ki so jim bila izrečena naročila oziroma ukrepi (v posamezni zadevi je možno izreči tako naročila kot ukrepe)

	Skupaj (132 nadzorov)	Redni inšpekcijski nadzori (101 nadzor)	Izredni inšpekcijski nadzori (31 nadzorov)
število izrečenih naročil	106	87	19
število izrečenih ukrepov	19	10	9
število ustavitv postopkov	19	13	6

8.3. PODATKI O DELOVANJU SOCIALNE INŠPEKCIJE V LETU 2008 PO POSAMEZNIH SKUPINAH IZVAJALCEV

8.3.1. CENTRI ZA SOCIALNO DELO

Pri inšpekcijskih nadzorih so bile na centrih za socialno delo praviloma ugotovljene pomanjkljivosti, ki niso bistveno vplivale na zakonitost in strokovnost dela. V skoraj četrtini primerov pa so bile ugotovljene tudi nepravilnosti, ki so pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov.

Centri za socialno delo so javni socialno varstveni zavodi, ki opravljajo naloge, ki so jim poverjene z Zakonom o socialnem varstvu ter drugimi predpisi kot javna pooblastila. Opravljajo tudi socialno varstvene storitve socialne preventive, prve socialne pomoči, osebne pomoči, pomoči družini ter organizirajo skupnostne akcije za socialno ogrožene skupine prebivalstva in druge naloge, potrebne za odpravljanja socialnih stisk in težav v posameznem okolju.

8.3.1.1. REDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Redni inšpekcijski nadzori so bili v letu 2008 izvedeni pri **20 centrih za socialno delo**, ki so bili predvideni s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2008«. S programom so bila tudi določena področja dela, ki naj se še posebej podrobno proučijo. Tako se je pri izvajanju nalog centrov za socialno delo podrobno proučilo:

- izvajanje nalog s področja rejništva. Naloge centrov za socialno delo s področja rejništva so opredeljene zlasti v Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih ter Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti. Inšpektorji so še posebej pozorno proučili postopke namestitve otroka v rejniško družino (odločitev, opredelitev razlogov za namestitev), delovanje individualne projektne skupine za rejenca, usmerjena ravnanja za odpravo vzrokov, zaradi katerih je bil otrok oddan v rejništvo, ter ravnanja, ki so povezana s prenehanjem rejništva;
- izvajanje nalog na področju obravnave ogroženih otrok. V skladu s pooblastili iz Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih je center za socialno delo dolžan storiti potrebne ukrepe, ki jih zahtevata vzgoja in varstvo otroka ali varstvo njegovih premoženjskih ter drugih pravic in koristi. Inšpektorji so preverjali zlasti ustreznost odziva centrov za socialno delo na informacije, ki kažejo na morebitno ogroženost otrok. Pri tem so bili pozorni predvsem na odzivni čas centra, ravnanja centrov, usmerjena v oceno zmožnosti otrokovega (praviloma družinskega) sistema, da sodeluje v socialno varstvenih storitvah, namenjenih spremembi ogrožujočega (praviloma družinskega) sistema, in pravilnosti in

ustreznosti začetka in vodenja upravnega postopka po uradni dolžnosti, v kolikor bodo informacije o ogroženosti otroka oz. ocena ogrožujočega sistema kazale na potrebo po odločanju v upravnem postopku;

- izvajanje nalog svetovalnega razgovora ob razvezi zakonske zveze ter nalog pri nujenju pomoči pri sklenitvi sporazuma glede varstva in vzgoje otrok, preživljanju otrok in stikov z otrokom. V skladu s pooblastili iz Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih ter Zakona o pravnem postopku nudi center pomoč pri dogovarjanju o urejanju življenja ob razpadu zakonske oz. izvenzakonske skupnosti ter nudi pomoč pri sporazumevanju o varstvu in vzgoji otrok, preživljanju otrok in stikov z otroki. Inšpektorji so preverjali zlasti način vključevanja otrok v postopke (ustrezen način pridobivanja in upoštevanja njihovih izjav) ter izdelavo poročil in mnenj za sodišče;
- izvajanje nalog ob izreku vzgojnega ukrepa za mladoletnike. Naloge centrov za socialno delo so v primerih izreka vzgojnih ukrepov mladoletnikov po Kazenskem zakoniku določene v Zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij. Inšpektorji so preverjali zlasti izvajanje nalog, ki so povezane s pripravo mladoletnika in družine na vzgojni ukrep, načrtovanje, spremljanje in evalviranje izvrševanja vzgojnega ukrepa ter načrtovanje in izvedba zaključka vzgojnega ukrepa.

8.3.1.1.1. Pomanjkljivosti ter nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcu ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanje pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika, so bile ugotovljene pri vseh nadziranih centrih za socialno delo. Na te pomanjkljivosti so bili centri opozorjeni, z inšpekcijskim zapisnikom pa so jim bili naloženi načini in roki za njihovo odpravo.

Pri **5 centrih** pa so bile na posameznih področjih ugotovljene tudi nepravilnosti, ki so pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov, zato je inšpektor, v skladu z 2. odstavkom 107. člena zakona, odredil potrebne ukrepe in določil rok za njihovo izpolnitev še z odločbo.

Tabela 22: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti po posameznih področjih dela

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti	Število ugotovljenih pomanjkljivosti (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovljenih pomanjkljivosti)
- socialno varstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardi in normativi storitve	2
- ne zagotavlja se predpisana kakovost	5
- uporabljajo se manj učinkovite strokovne metode	10
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti	20
- pri uveljavljanju pravic uporabnikov se pojavljajo pomanjkljivosti	13

Vrsta ugotovljene nepravilnosti	Število ugotovljenih nepravilnosti (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovljenih nepravilnosti)
- ne uporablja učinkovitih strokovnih metod	2
- ne vodi postopkov v skladu s predpisi	4
- ne zagotavlja uveljavljanja pravic uporabnikov	3

Tabela 23: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti ter nepravilnosti

Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti	Število izrečenih naročil (posameznemu izvajalcu je možno izreči več naročil)
- uskladitev splošnih aktov z določbami ustanovitvenega akta in z drugimi predpisi	2
- vodenje posebne evidence	2
- dopolnitev organizacijske strukture	16
- opredelitev strokovnih kriterijev oz. strokovnih podlag, na podlagi katerih se opravi izbor metode dela ukrepa	3
- interno ali verificirano dodatno usposabljanje zaposlenih	8
- uvedba notranje kontrole nad izvajanjem storitve ali nad vodenjem postopkov	13
- sprejem programa aktivnosti za dvig kakovosti	1

Vrsta izrečenih ukrepov za odpravo nepravilnosti	Število izrečenih ukrepov (posameznemu izvajalcu je možno izreči več ukrepov)
- dopolnitev organizacijske strukture	1
- sprejem programa aktivnosti za dvig kakovosti	2
- interno ali verificirano dodatno usposabljanje zaposlenih	3
- uvedba notranje kontrole	3
- obvezna vključitev supervizorja	2

8.3.1.2. IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Kot je razvidno iz tabele 19, je bilo največ pobud za izredni inšpekcijski nadzor vloženih v zvezi z delom centrov za socialno delo. Glede na raznolikost strokovnega dela, ki ga centri izvajajo (raznolike socialno varstvene storitve in javna pooblastila, ki jih izvajajo v skladu s 45 zakoni ter 41 pravilniki in uredbami, ki podrobneje opredeljujejo izvajanje posameznih določil zakonov (podatek iz Kataloga javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo (Skupnost centrov za socialno delo, 2007), je bilo to pričakovano.

8.3.1.2.1. Število vloženih pobud

Inšpekcija je zaključila obravnavo **86 pobud** za izredni inšpekcijski nadzor na **38 različnih centrih za socialno delo** od 62.

8.3.1.2.2. Podatki o vsebini pobud

Očitki iz pobud za izredne inšpekcijske nadzore so razvrščeni:

- po vsebini očitka,
- po posameznem delovnem področju.

Tabela 24: Vsebina očitkov iz pobud za izredni inšpekcijski nadzor

Vsebina očitkov	Število očitkov (v posameznem predlogu je lahko več očitkov)
- socialno varstvene storitve se ne izvajajo v skladu s standardi, ne zagotavlja se predpisana kakovost	28
- ne uporabljajo se učinkovite strokovne metode pri delu	26
- postopki se ne vodijo v skladu s predpisi	61
- ni zagotovljeno varstvo pravic uporabnikov	41
- drugi očitki, za katere inšpekcija ni pristojna	7

Iz pobud je razvidno, da so se očitki zoper ravnanja centrov za socialno delo s področja pristojnosti socialne inšpekcije nanašali na naslednja delovna področja (v posameznih predlogih so predlagatelji pogosto navajali očitke z več področij):

Tabela 25: Delovna področja, na katera so se nanašali očitki iz pobud za izredni inšpekcijski nadzor

Delovna področja, na katera se nanašajo očitki (v posameznih predlogih so predlagatelji pogosto navajali očitke z več področij)	Število očitkov (v posameznem predlogu je lahko več očitkov)
- izvajanje socialno varstvenih storitev	10
- postopki v zvezi z razvezo zakonske zveze, zaupanja otrok v vzgojo in varstvo, urejanja stikov otrok in preživnine ter vprašanj v zvezi z izvajanjem roditeljske pravice in posvojitvev	31
- izvajanje nalog s področja skrbništva	15
- izvajanje nalog s področja ogroženosti otrok	20
- izvajanje nalog s področja rejništva	16
- vodenje ugotovitvenih postopkov in odločanje v zvezi z materialnimi pravicami	23
- izvajanje nalog po zakonu o preprečevanju nasilja v družini	2

8.3.1.2.3. Podatki o obravnavi pobud in ugotovitvah

V skladu s 4. odstavkom 105. člena Zakona o socialnem varstvu lahko inšpektor pred izvedbo izrednega inšpekcijskega nadzora med drugim zahteva od izvajalca dejavnosti pisno poročilo in dokumentacijo v zvezi s predlogom ter opravi strokovno oceno očitanih ravnanj izvajalca. Praviloma smo pred odločitvijo o uvedbi izrednega inšpekcijskega nadzora od izvajalca dejavnosti zahtevali pisna pojasnila in ustrezno dokumentacijo. Če inšpektor pri tem ob upoštevanju navedb v predlogu ugotovi, da obstajajo razlogi iz 5. odstavka 105. člena Zakona o socialnem varstvu, ne izvede izrednega inšpekcijskega nadzora. Kljub temu sta vsak predlog in ravnanje centra v zadevi proučena, tako da se inšpektor lahko izreče o ustreznosti ravnanja centra.

Inšpekcija je izvedla **22 izrednih inšpekcijskih nadzorov** in opravila **26 strokovnih ocen**, za katere ugotavljamo, da so po obsegu in kompleksnosti enaki izvedenim inšpekcijskim nadzorom, očitki iz **2 pobud** so bili preverjeni med izvajanjem rednih inšpekcijskih nadzorov. V **5 primerih** je po proučitvi zadeve izvajalec na zahtevo inšpektorja nemudoma odpravil pomanjkljivosti, zato v skladu z določilom 6. alineje 5. odstavka 105. člena Zakona o socialnem varstvu ni bil izveden nadzor.

V **31 primerih** pa so bili podani drugi, v zakonu opredeljeni razlogi, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor ni bil opravljen.

Tabela 26: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor na predlog ni bil izveden

Razlog, zaradi katerega izredni inšpekcijski nadzor na predlog ni bil izveden	Število razlogov zaradi katerih nadzor ni bil izveden (posamezen predlog lahko vsebuje več razlogov)
- predlog za izredni inšpekcijski nadzor se je nanašal na postopke ali storitve, za katere je vložnik zahteve ali pobude že prejel pisna pojasnila in ugotovitve ministrstva	3
- iz predložene dokumentacije in poročila izvajalca je bilo razvidno, da so bili postopki in opravljene storitve vodeni v skladu s predpisi in strokovnimi ter etičnimi načeli, ki se uporabljajo na področju socialnega varstva, oziroma da ugotovljene nepravilnosti ali pomanjkljivosti niso take, da bi lahko bistveno vplivale na zaključek postopka ali na vsebino, kakovost in obseg storitve	26
- predlagatelj je imel možnost uporabe drugih rednih pravnih sredstev, ki jih določajo procesni predpisi in ki jih še ni uveljavljal oz. ni vložil ugovora zoper delo strokovnega delavca po 94. členu zakona	17
- predlog se je nanašal na postopke ali na storitve, katerih zakonitost ali strokovno ustreznost ugotavljajo nadzorni ali inšpekcijski organi, določeni po drugih predpisih	1
- izvajalec je na zahtevo inšpektorja v določenem roku že odpravil pomanjkljivosti, ki jih kot sporne navaja predlog	5
- pri izvajalcu je bil odrejen redni nadzor, v okviru katerega se je proučil predlog	2
- predlagatelj je umaknil predlog (po sklenitvi dogovora o odpravi sporazuma, predlagatelj na poziv ni dopolnil oz. dodatno utemeljil svoje pobude...)	4

V **18 od 22 izvedenih izrednih inšpekcijskih nadzorih** so bile ugotovljene pomanjkljivosti ali nepravilnosti, zato je inšpektor v **15 primerih** izdal naročila za odpravo pomanjkljivosti, v **6 primerih** pa je z odločbo odredil način odprave nepravilnosti (v **3 primerih** so bila izrečena tako naročila za odpravo pomanjkljivosti kot ukrepi za odpravo nepravilnosti).

Tabela 27: Ugotovljene pomanjkljivosti ter nepravilnosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti	Število ugotovljenih pomanjkljivosti (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovljenih pomanjkljivosti)
- socialno varstvena storitev se ne izvaja v celoti skladu s standardom, ne zagotavlja se predpisana kakovost	9
- uporabljajo se manj učinkovite strokovne metode	9
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti	10
- pri uveljavljanju pravic se pojavljajo pomanjkljivosti	8

Vrsta ugotovljene napake ali nepravilnosti	Število ugotovljenih nepravilnosti (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovljenih nepravilnosti)
- center v zadevi ni izvajal storitve v skladu s standardom, ne zagotavlja predpisane kakovosti	4
- ne uporablja učinkovitih strokovnih metod	3
- center v zadevi ni vodil postopkov v skladu s predpisi	5
- center v zadevi ni zagotavljal uveljavljanja pravic uporabnikov	3

Tabela 28: Izrečena naročila in ukrepi

Vrsta izrečenih naročil in ukrepov	Število izrečenih naročil oz. ukrepov (pri posameznem centru je možen izrek več naročil in ukrepov)
- uskladitev posamičnih aktov s predpisi	1
- dopolnitev organizacijske strukture	5
- opredelitev strokovnih kriterijev oz. strokovnih podlag, na podlagi katerih se opravi izbor metode dela ukrepa	5
- redno pisno poročanje o delu na posameznem področju dejavnosti	3
- vodenje posebne evidence o postopkih	1
- interno ali verificirano dodatno usposabljanje zaposlenih	9
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev	3
- uvedba notranje kontrole nad izvajanjem storitve ali nad vodenjem postopkov	2
- obvezna vključitev supervizorja	5

8.3.2. IZVAJALCI SOCIALNO VARSTVENE STORITVE INSTITUCIONALNEGA VARSTVA STAREJŠIH - DOMOVI ZA STAREJŠE, KONCESIONARJI, IZVAJALCI Z DOVOLJENJEM ZA DELO IN IZVAJALCI STORITVE V DRUGI DRUŽINI

Pri večini inšpekcijskih nadzorov izvajanja socialno varstvene storitve institucionalnega varstva starejših so bile ugotovljene pomanjkljivosti, ki pa niso pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov.

Domovi za starejše so kot javni socialno varstveni zavodi ustanovljeni za izvajanje socialno varstvene storitve institucionalnega varstva starejših ter pomoč družini na domu. Socialno varstveno storitev pa v mreži javne službe izvajajo tudi koncesionarji, in sicer po istih standardih in normativih kot javni zavodi. V primeru, ko se storitev izvaja v drugi družini, pa mora imeti izvajalec sklenjeno pogodbo za izvajanje s centrom za socialno delo oz. domom za starejše. Izven mreže javne službe lahko storitev izvajajo tudi izvajalci s pridobljenim dovoljenjem za delo.

8.3.2.1. REDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Redni inšpekcijski nadzori so bili v letu 2008 izvedeni pri **24 domovih za starejše** in koncesionarjih, ki so bili predvideni s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2008«. S programom je bilo opredeljeno, da se pri domovih za starejše ter koncesionarjih za izvajanje socialno varstvene storitve institucionalnega varstva starejših prouči:

- dostop upravičencev in uporabnikov do informacij in pravil za določanje cen storitve, za razvrščanje v kategorije oskrbe, za premestitve, za posebne vrste prehrane in za plačila dodatkov,
- medstrokovna timska obravnava uporabnikov storitve,
- notranji sistemi obravnavanja pripomb, ugovorov in pritožb uporabnikov storitve,
- izvajanje naloge priprava okolja, družin in posameznikov na starost in dostopnost strokovnih delavcev za uporabnike storitve in njihove svojce,
- možnosti za uresničevanje načel in pravic stanovalcev do individualizirane obravnave, do socialnih stikov in zasebnosti,
- oddelki povečanega nadzorstva.

8.3.2.1.1. Pomanjkljivosti in nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcu ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanje pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika, so bile ugotovljene pri **19 nadziranih izvajalcih** institucionalnega varstva za starejše. Na te pomanjkljivosti so bili izvajalci opozorjeni, v inšpekcijskih zapisnikih pa so jim bili naloženi načini in roki za njihovo odpravo. Pri **2 izvajalcih** je bila na osnovi 2. in 3. odstavka 107. člena Zakona o socialnem varstvu izdana odločba z ukrepi. Pri **4 izvajalcih** ni bilo ugotovljenih napak, nepravilnosti ali pomanjkljivosti, zato je bil inšpekcijski postopek ustavljen.

Tabela 29: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter nepravilnosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti	Število ugotovljenih pomanjkljivosti (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovljenih pomanjkljivosti)
- socialno varstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardom, ne zagotavlja se predpisana kakovost	1
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti	14
- pri uveljavljanju pravic uporabnikov se pojavljajo pomanjkljivosti (poti ugovora, pritožbeni postopki)	11

Vrsta ugotovljene nepravilnosti	Število ugotovljenih nepravilnosti (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovljenih nepravilnosti)
- storitev se ne izvaja v skladu s standardi in normativi	1
- ne zagotavlja uveljavljanja pravic uporabnikov	1

Tabela 30: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti in nepravilnosti

Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti	Število izrečenih naročil (posameznemu izvajalcu je možno izreči več naročil)
- uskladitev splošnih in posamičnih aktov s predpisi	14
- dopolnitev organizacijske strukture	1
- vodenje posebne evidence	3
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev	11

Vrsta izrečenih ukrepov za odpravo nepravilnosti	Število izrečenih ukrepov (posameznemu izvajalcu je možno izreči več ukrepov)
- uskladitev splošnih in posamičnih aktov s predpisi	1
- sprejem strokovnih podlag za odločanje	1

8.3.2.2. IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

8.3.2.2.1. Število vloženih pobud

Inšpekcija je obravnavala **21 pobud** za izredni inšpekcijski nadzor.

8.3.2.2.2. Podatki o vsebini pobud

Očitki iz pobud so razvrščeni po vsebini očitka.

Tabela 31: Vsebina očitkov iz pobud za izredni inšpekcijski nadzor

Vsebina očitkov	Število očitkov (v posameznem predlogu je lahko več očitkov)
- socialno varstvene storitve se ne izvajajo v skladu s standardi, ne zagotavlja se predpisana kakovost	11
- postopki se ne vodijo v skladu s predpisi	14
- ni zagotovljeno varstvo pravic uporabnikov	1
- izvajalec opravlja storitev, za katero ni registriran	2

8.3.2.2.3. Podatki o obravnavi pobud in ugotovitvah

Na podlagi pobud za izredni inšpekcijski nadzor so bili izvedeni **4 izredni inšpekcijski nadzori**. V **2 primerih** so bila izrečena naročila za odpravo ugotovljenih pomanjkljivosti, v **1 primeru** ukrepi za odpravo nepravilnosti, v **1 primeru** pa je bil inšpekcijski nadzor ustavljen. V **3 primerih** je bilo po strokovni oceni dokumentacije in pisnega poročila izvajalca ocenjeno, da se storitev izvaja v skladu s predpisi, očitki iz **3 pobud** pa so bili preverjeni v rednih inšpekcijskih nadzorih.

Tabela 32: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor ni bil izveden

Razlog, zaradi katerega izredni inšpekcijski nadzor na predlog ni bil izveden	Število pobud (posamezen predlog je bil lahko zavrnjen zaradi več razlogov)
- iz predložene dokumentacije in poročila izvajalca je bilo razvidno, da so bili postopki in opravljene storitve vodene v skladu s predpisi in strokovnimi ter etičnimi načeli, ki se uporabljajo na področju socialnega varstva, oziroma da ugotovljene nepravilnosti ali pomanjkljivosti niso take, da bi lahko bistveno vplivale na zaključek postopka ali na vsebino, kakovost in obseg storitve	3
- predlagatelj je imel možnost uporabe drugih rednih pravnih sredstev, ki jih določajo procesni predpisi in ki jih še ni uveljavljal oz. ni vložil ugovora zoper delo strokovnega delavca po 94. členu zakona	4
- predlog se je nanašal na postopke ali na storitve, katerih zakonitost ali strokovno ustreznost ugotavljajo nadzorni ali inšpekcijski organi, določeni po drugih predpisih	4
- izvajalec je na zahtevo inšpektorja v določenem roku že odpravil pomanjkljivosti, ki jih kot sporne navaja predlog	3
- pobudnik je v zvezi z očitki že prejel pisna pojasnila in ugotovitve ministrstva	3

Tabela 33: Ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti	Število ugotovljenih pomanjkljivosti (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovitev)
- storitev se ne izvaja v skladu s standardi in normativi	2
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti	1
- ni zagotovljeno varstvo pravic uporabnikov	1

Tabela 34: Izrečena naročila in ukrepi

Vrsta izrečenih naročil	Število izrečenih naročil (pri posameznem izvajalcu je možno izreči več naročil)
- uskladitev splošnih oz. posamičnih aktov z določbami ustanovitvenega akta in z drugimi predpisi	2
- dopolnitev organizacijske strukture oz. sprejem programa aktivnosti za dvig kakovosti storitve	2

V **1 primeru** je bilo ugotovljeno, da izvajalec izvaja storitev brez ustreznega dovoljenja za delo, zato je bila izdana odločba o prekršku po 1. alineji 1. odstavka 116. člena Zakona o socialnem varstvu.

8.3.3. IZVAJALCI POSEBNE OBLIKE INSTITUCIONALNEGA VARSTVA ZA ODRASLE DUŠEVNO IN TELESNO PRIZADETE OSEBE

Pri vseh inšpekcijskih nadzorih izvajanja socialno varstvene storitve institucionalnega varstva za odrasle duševno in telesno prizadete osebe so bile ugotovljene pomanjkljivosti, ki pa niso pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov.

Izvajalci storitve so javni socialno varstveni zavodi in koncesionarji, ki opravljajo posebne oblike socialno varstvene storitve institucionalnega varstva za odrasle duševno in telesno

prizadete. S storitvijo se upravičencem nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma in lastne družine, zlasti pa bivanje, organizirana prehrana in varstvo ter zdravstveno varstvo.

8.3.3.1. REDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Redni inšpekcijski nadzor je bil opravljen pri **7 izvajalcih storitve**, ki so bili predvideni s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2008«. Pri posebnih socialno varstvenih zavodih ter koncesionarjih za izvajanje socialno varstvene storitve institucionalnega varstva odraslih duševno in telesno prizadetih oseb se je proučilo:

- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri sprejemu, premestitvi ali odpustu stanovalcev,
- prilagoditev programa izvajanja storitve posameznim skupinam stanovalcev in potrebam posameznika,
- pogoje in način zagotavljanja multidisciplinarnega pristopa in celovitosti obravnave pri nujenju storitve,
- uporabo predpisanih metod dela in strokovnih načel, s katerimi izvajalec spodbuja aktivnost in avtonomijo stanovalcev ter skrbi za zagotavljanje dostojanstva posameznika,
- zagotavljanje supervizije za strokovne delavce, ki izvajajo storitev.

8.3.3.1.1. Pomanjkljivosti ter nepravilnosti, ki so bile ugotovljene ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Pri **5 od 7 izvedenih nadzorov** so bile ugotovljene pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanja pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika (v nadaljnjem besedilu: pomanjkljivost). Na te pomanjkljivosti je bil izvajalec opozorjen, v inšpekcijskem zapisniku pa je bil odrejen način in rok za njihovo odpravo.

Tabela 35: Ugotovljene pomanjkljivosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti	Število ugotovljenih pomanjkljivosti (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovitev)
- socialno varstvena storitev se ne izvaja v celoti skladu s standardom, ne zagotavlja se predpisana kakovost	5
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti	5

Tabela 36: Izrečena naročila in ukrepi za odpravo pomanjkljivosti

Vrsta izrečenih naročil in ukrepov:	Število izrečenih naročil in ukrepov (pri posameznem izvajalcu je možno izreči več naročil in ukrepov):
- uskladitev splošnih in posamičnih aktov z določbami ustanovitvenega akta in z drugimi predpisi	6
- dopolnitev organizacijske strukture	2
- sprejem strokovnih podlag za ukrepanje in odločanje o posameznih ukrepih oz. sprejem strokovnih kriterijev	1
- interno ali verificirano dodatno usposabljanje zaposlenih	1
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev	1
- obvezna vključitev supervizorja	1

8.3.3.2. IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Inšpekcija je obravnavala **2 pobudi** za izredni inšpekcijski nadzor pri izvajalcu storitve. V obeh primerih je bila opravljena strokovna ocena ravnanj izvajalca pri katerem niso bili potrjeni očitki iz pobud.

8.3.4. IZVAJALCI SOCIALNO VARSTVENE STORITVE INSTITUCIONALNEGA VARSTVA OTROK IN MLADOLETNIKOV Z ZMerno, TEŽJO ALI TEŽKO MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU

Pri inšpekcijskem nadzoru izvajanja socialno varstvene storitve institucionalnega varstva otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju so bile ugotovljene manjše pomanjkljivosti.

S storitvijo institucionalnega varstva otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju se upravičencem nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma in lastne družine, zlasti pa bivanje, organizirana prehrana in varstvo, zdravstveno varstvo, usposabljanje po posebnem zakonu, oskrba in vodenje. Socialno varstveni zavod za usposabljanje je javni socialno varstveni zavod, ki opravlja socialno varstveno storitev.

8.3.4.1. REDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Redni inšpekcijski nadzor je bil opravljen pri **2 izvajalcih storitve**, ki sta bila predvidena s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2008«. Pri socialno varstvenih zavodih za usposabljanje se bo pri izvajanju socialno varstvene storitve institucionalnega varstva otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju proučilo:

- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri zagotavljanju pravic upravičencev, zlasti pravice do zasebnosti, dostojanstva, privolitve, pravice spregovoriti in biti slišan ter pravice do varstva osebnih podatkov,
- pogoje in način zagotavljanja multidisciplinarnega pristopa in celovitosti obravnave pri nudenju storitve,
- postopke in programe priprave in podpore za življenje po zaključku usposabljanja in
- zagotavljanje supervizije za strokovne delavce, ki izvajajo storitve.

V **1 primeru** je bilo ugotovljeno, da se socialno varstvena storitev ne izvaja v celoti skladu s standardom oz. v celoti ne zagotavlja predpisane kakovosti, zato so bila izvajalcu izrečena naročila za sprejem strokovnih kriterijev, na podlagi katerih se opravi izbor ustrezne metode dela, pri drugem izvajalcu pa niso bile ugotovljene pomanjkljivosti ali nepravilnosti, zato je bil inšpekcijski nadzor ustavljen.

8.3.4.2. IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Inšpekcija ni prejela pobud za izredni inšpekcijski nadzor pri izvajalcih storitve institucionalnega varstva otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju.

8.3.5. IZVAJALCI SOCIALNO VARSTVENE STORITVE VODENJA IN VARSTVA TER ZAPOSLOTITVE POD POSEBNIMI POGOJI ZA DUŠEVNO IN TELESNO PRIZADETE ODRASLE OSEBE

Pri vseh rednih inšpekcijskih nadzorih izvajanja socialno varstvene storitve vodenja in varstva ter zaposlitve pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe so bile ugotovljene pomanjkljivosti, ki niso pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov.

Storitev vodenja, varstva in zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe izvajajo javni socialno varstveni zavodi – varstveno delovni centri, koncesionarji in izvajalci z dovoljenjem za delo.

8.3.5.1. REDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Redni inšpekcijski nadzor je bil opravljen pri **8 izvajalcih storitve** - varstveno delovnih centrih in koncesionarjih, ki so bili predvideni s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2008«. Pri varstveno delovnih centrih, koncesionarjih in izvajalcih z dovoljenjem za delo za izvajanje socialno varstvene storitve vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe se je proučilo:

- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri sprejemu, premestitvi ali odpustu uporabnikov,
- uporabo predpisanih metod dela in strokovnih načel, s katerimi izvajalec spodbuja aktivnost in avtonomijo uporabnikov ter skrbi za zagotavljanje načela individualizacije in možnosti izbire (tudi individualizirani načrt izvajanja storitve),
- pogoje in način zagotavljanja multidisciplinarnega pristopa in celovitosti obravnave pri nujenju storitve,
- zagotavljanje varstva in zdravja pri delu uporabnikov storitve in
- zagotavljanje supervizije za strokovne delavce, ki izvajajo storitve.

8.3.5.1.1. Pomanjkljivosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcu ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanja pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika, so bile ugotovljene pri vseh nadziranih izvajalcih. Na te pomanjkljivosti so bili izvajalci opozorjeni, v inšpekcijskem zapisniku pa so jim bili naloženi načini in roki za njihovo odpravo.

Tabela 37: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti	Število ugotovljenih pomanjkljivosti (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovitev)
- socialno varstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardom, ne zagotavlja predpisane kakovosti	3
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti	7

Tabela 38: Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti

Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti	Število izrečenih naročil (posameznemu izvajalcu je možno izreči več naročil):
- uskladitev splošnih in posamičnih aktov z določbami ustanovitvenega akta in z drugimi predpisi	16
- dopolnitev organizacijske strukture	2
- sprejem strokovnih podlag za odločanje	3
- sprejem programa aktivnosti za dvig kakovosti	3

8.3.5.2. IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Inšpekcija je obravnavala **1 predlog** za izredni inšpekcijski nadzor v varstveno delovnih centrih ali pri koncesionarjih za izvajanje socialno varstvene storitve vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe. V izvedenem izrednem inšpekcijskem nadzoru očitki niso bili potrjeni, zato je bil nadzor ustavljen.

8.3.6. IZVAJALCI INSTITUCIONALNEGA VARSTVA ODRASLIH DUŠEVNO IN TELESNO PRIZADETIH OSEB MED TEDNOM 16 UR DNEVNO

Storitev institucionalnega varstva odraslih duševno in telesno prizadetih oseb med tednom 16 ur dnevno izvajajo javni socialno varstveni zavodi – varstveno delovni centri in koncesionarji in izvajalci z dovoljenjem za delo.

8.3.6.1. REDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Redni inšpekcijski nadzori so bili v letu 2008 izvedeni pri **3 izvajalcih**. V posebnih socialno varstvenih zavodih za odrasle in pri drugih izvajalcih, ki izvajajo socialno varstvene storitve institucionalnega varstva odraslih duševno in telesno prizadetih oseb 16 ur dnevno se je proučilo:

- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri sprejemu, premestitvi ali odpustu stanovalcev,
- prilagoditev programa izvajanja storitve posameznim skupinam stanovalcev in potrebam posameznika,
- pogoje in način zagotavljanja multidisciplinarnega pristopa in celovitosti obravnave pri nudenju storitve,
- uporabo predpisanih metod dela in strokovnih načel, s katerimi izvajalec spodbuja aktivnost in avtonomijo stanovalcev ter skrbi za zagotavljanje dostojanstva posameznika,
- zagotavljanje supervizije za strokovne delavce, ki izvajajo storitev.

8.3.6.1.1. Pomanjkljivosti in nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcu ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanje pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika, so bile ugotovljene pri vseh nadziranih izvajalcih. Na te pomanjkljivosti so bili izvajalci opozorjeni, v inšpekcijskih zapisnikih pa so jim bili naloženi načini in roki za njihovo odpravo.

Tabela 39: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter nepravilnosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti	Število ugotovljenih pomanjkljivosti (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovljenih pomanjkljivosti)
- socialno varstvena storitev se ne izvaja v celoti skladu s standardom, ne zagotavlja se predpisana kakovost	1
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti	4

Tabela 40: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti

Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti	Število izrečenih naročil (posameznemu izvajalcu je možno izreči več naročil)
- uskladitev splošnih in posamičnih aktov s predpisi	3
- dopolnitev organizacijske strukture	1
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev	1

8.3.6.2. IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Inšpekcija je obravnavala **2 pobudi** za izredni inšpekcijski nadzor.

Na podlagi pobud za izredni inšpekcijski nadzor je bil izveden **1 izredni inšpekcijski nadzor**, v katerem so bili izvajalcu izrečeni ukrepi za odpravo ugotovljenih nepravilnosti, v drugem primeru pa je bila opravljena strokovna ocena ravnanj izvajalca, na podlagi katere očitki niso bili potrjeni.

8.3.7. IZVAJALCI SOCIALNO VARSTVENE STORITVE POMOČ DRUŽINI NA DOMU V OBLIKI SOCIALNE OSKRBE NA DOMU

V inšpekcijskih nadzorih izvajanja socialno varstvene storitve pomoč družini na domu v obliki socialne oskrbe so bile ugotovljene tako pomanjkljivosti kot nepravilnosti in tudi izvajanje storitve v skladu s predpisi, zaradi česar je bila skoraj petina inšpekcijskih postopkov ustavljena.

Socialno varstvena storitev pomoč družini na domu obsega socialno oskrbo upravičenca v primeru invalidnosti, starosti ter v drugih primerih, ko socialna oskrba na domu lahko nadomesti institucionalno varstvo.

Pomoč družini na domu lahko poleg javnih zavodov in koncesionarjev v mreži javne službe izvajajo izven mreže javne službe tudi pravne in fizične osebe, ki s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve pridobijo dovoljenje za delo. Z delom lahko pričnejo z dnem izdaje odločbe o vpisu v register zasebnikov in pravnih oseb, ki opravljajo socialno varstvene storitve, ki jih vodi ministrstvo.

8.3.7.1. REDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Redni inšpekcijski nadzori izvajanja storitve so bili v letu 2008 izvedeni pri **25 izvajalcih** od **predvidenih 26**. Pri izvajalcih socialno varstvene storitve pomoč družini na domu – socialna oskrba (javni zavodi (centri za socialno delo, domovi za starejše) in izvajalci z dovoljenjem za delo) se je proučilo:

- pravne podlage izvajanja storitve in izračun višine prispevkov uporabnikov storitve,
- izvajanje storitve v okviru predpisanega standarda in normativa storitve,
- postopek ugotavljanja upravičenosti do storitve in pogojev za izvajanje storitve,
- vodenje predpisane dokumentacije in evidenc o opravljanju storitve,
- pogodbe, dogovori in poročila o superviziji neposrednih izvajalcev storitve.

8.3.7.1.1. Pomanjkljivosti ter nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcih ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Pri **19 od 25 nadziranih izvajalcev** so bile ugotovljene pomanjkljivosti, ki pa v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanja pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika. Na te pomanjkljivosti so bili opozorjeni, v inšpekcijskem zapisniku pa so jim bili naloženi načini in roki za njihovo odpravo.

Pri **3 izvajalcih** (pri dveh poleg pomanjkljivosti) so bile ugotovljene nepravilnosti, ki so pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov, zato je inšpektor, v skladu z 2. odstavkom 107. člena zakona, odredil potrebne ukrepe in določil rok za njihovo izpolnitev z odločbo.

V **5 zadevah** niso bile ugotovljene pomanjkljivosti ali nepravilnosti in so bili inšpekcijski postopki ustavljeni.

8.3.7.2. IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Inšpekcija je prejela **2 pobudi** za izredni inšpekcijski nadzor nad izvajanjem storitve.

Na podlagi pobud za izredni inšpekcijski nadzor je bil izveden **1 izredni inšpekcijski nadzor** v katerem je bilo ugotovljeno, da se dejavnost izvaja v skladu s predpisi in je bil nadzor ustavljen. V drugem primeru pa je bila opravljena strokovna ocena ravnanj izvajalca, na podlagi katerih očitki niso bili potrjeni.

8.3.8. NADZOR IZVAJANJA SOCIALNO VARSTVENE STORITVE SOCIALNI SERVIS

Socialno varstvena storitev obsega pomoč pri hišnih in drugih opravilih v določenih primerih, zlasti v primeru rojstva, bolezni, invalidnosti, starosti in nesreče. Storitve ni del javne službe, poleg javnih zavodov jo izvajajo tudi pravne in fizične osebe, ki s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve pridobijo dovoljenje za delo. Z delom lahko pričnejo z dnem izdaje odločbe o vpisu v register zasebnikov in pravnih oseb, ki opravljajo socialno varstvene storitve, ki jih vodi ministrstvo.

8.3.8.1. REDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

V letu 2008 je bil redni inšpekcijski nadzor v zadevi zagotavljanja socialno varstvene storitve socialni servis opravljen pri **12 od 13 predvidenih izvajalcih**. Pri izvajalcih socialno varstvene storitve socialni servis (domovi za starejše in izvajalci z dovoljenjem za delo) se je proučilo:

- pravne podlage za izvajanja storitve,
- cenik storitve in izračun cene za leto 2008,
- evidence opravljanja storitve za posamezne uporabnike,
- dogovor oziroma pogodba o izvajanju storitve.

8.3.8.1.1. Pomanjkljivosti, ki so bile ugotovljene pri izvajanju storitve

Pri **1 izvajalcu** je bilo ugotovljeno, da ne izvaja več storitve, zato je bil nadzor ustavljen, pri **11 izvajalcih** pa so bile ugotovljene pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanja pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika, zato so bile izvajalcem z inšpekcijskim zapisnikom naložena naročila za odpravo pomanjkljivosti.

Tabela 41: Ugotovljene pomanjkljivosti

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti	Število ugotovljenih pomanjkljivosti (pri posamezni občini je možnih več ugotovitev)
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti	7
- pri uveljavljanju pravic uporabnikov se pojavljajo pomanjkljivosti (poti ugovora, pritožbeni postopki)	11

Tabela 42: Izrečena naročila

Vrsta izrečenih naročil in ukrepov:	Število izrečenih naročil oz. ukrepov (pri posamezni občini je možen izrek (več) naročil in ukrepov)
- uskladitev splošnih in posamičnih aktov s predpisi	6
- vodenje posebne evidence	6
- sprejem posebnega programa aktivnosti	11

8.3.8.2. IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Inšpekcija je prejela **1 predlog** za izredni inšpekcijski nadzor. V nadzoru je bilo ugotovljeno, da izvajalec ni izvajal storitve v celoti v skladu s standardom storitve, zato mu je bilo naloženo, da sprejme poseben program aktivnosti za zagotovitev ustreznega izvajanja storitve.

8.3.9. NADZOR IZVAJANJA NALOG, KI SO OBČINAM S PREDPISI NALOŽENE V ZVEZI Z ZAGOTAVLJANJEM SOCIALNO VARSTVENE STORITVE POMOČ DRUŽINI NA DOMU – SOCIALNA OSKRBA

Zakon o socialnem varstvu določa, da občina zagotavlja mrežo javne službe pomoč družini na domu. Merila po katerih se določa obseg javne službe za posamezne storitve določa socialno varstveni program. V letu 2008 niso bili predvideni redni inšpekcijski nadzori v občinah.

Inšpekcija je prejela **1 predlog** za izredni inšpekcijski nadzor. V nadzoru je bilo ugotovljeno, da občina ni vodila postopka v skladu s predpisi, zato ji je bilo naloženo, da uskladi izdani akt s predpisi.

8.3.10. DOPOLNILNI PROGRAMI

Socialna inšpekcija izvaja tudi nadzor nad delom dopolnilnih, razvojnih in preventivnih programov na področju socialnega varstva in varstva otrok in družine. Za izvajanje nadzora nad programi se smiselno uporabljajo določbe o izrednem inšpekcijskem nadzoru.

V letu 2008 je bilo obravnavanih **10 pobud** za izredne inšpekcijske nadzore. V **1 inšpekcijskem nadzoru** je bilo ugotovljeno, da se program ne izvaja v celoti v skladu s posebno pogodbo o sofinanciranju, v **7 primerih** je bilo na podlagi strokovne ocene ugotovljeno, da so očitki iz pobude neutemeljeni, v **1 primeru** je izvajalec nemudoma na zahtevo inšpektorja odpravil pomanjkljivosti, v **1 primeru** pa so se očitki nanašali na ravnanja, katerih zakonitost ali strokovno ustreznost ugotavljajo nadzorni ali inšpekcijski organi, določeni po drugih predpisih.

8.4. PREKRŠKOVNI POSTOPKI

Socialna inšpekcija izvaja prekrškovne postopke po Zakonu o socialnem varstvu in Zakonu o inšpekcijskem nadzoru.

Socialna inšpekcija je v letu 2008 vodila **3 postopke o prekrških**.

V **2 primerih** sta bili izdani odločbi po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru zaradi nespoštovanja naročil s strani inšpektorja, v **1 primeru** pa je bila izdana odločba o prekršku zaradi opravljanja socialno varstvene storitve brez pridobljenega dovoljenja za delo, kar predstavlja prekršek po 1. odstavku 116. člena Zakona o socialnem varstvu.

9. PROGRAMSKE USMERITVE INŠPEKTORATA RS ZA DELO ZA LETO 2009

Inšpektorat RS za delo vsako leto sprejme Programske usmeritve na področju dela organa. Inšpekcijsko nadzorstvo na podlagi 1. člena Zakona o inšpekciji dela ostaja poglavitna naloga organa, vsako leto pa so določene nove usmeritve. Drugi del nalog se nanaša na vodenje in odločanje v prekrškovnih postopkih. Pomemben del nalog Inšpektorata RS za delo je vezan tudi na preventivno vlogo, kamor sodi tudi dajanje strokovne pomoči delodajalcem in delavcem v zvezi z uresničevanjem zakonov in drugih predpisov iz svoje pristojnosti.

Cilji in priporočila za nadaljnje delo so navedeni na koncu poglavja.

9.1. SPLOŠNO

Inšpektorat RS za delo bo v letu 2009 na podlagi 1. člena Zakona o inšpekciji dela opravljal redne naloge **inšpekcijskega nadzorstva** nad izvajanjem zakonov, drugih predpisov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov, ki urejajo delovna razmerja, plače in druge prejemke iz delovnega razmerja, zaposlovanje delavcev doma in v tujini, sodelovanje delavcev pri upravljanju, stavke ter varnost in zdravje pri delu ter opravljal inšpekcijsko nadzorstvo tudi nad izvajanjem predpisov, ki to izrecno določajo.

Pripravljene bodo različne **akcije nadzora** tako s področja delovnih razmerij kot tudi s področja varnosti in zdravja pri delu, ki bodo usmerjene bodisi na posamezno skupino subjektov nadzora oziroma v izvajanje predpisov v določeni dejavnosti. Z izvajanjem nadzora bomo poskušali oceniti trenutno stanje na posameznih področjih, istočasno pa so ugotovitve inšpektorjev lahko pomemben prispevek pri oblikovanju sprememb predpisov. Usmerjene akcije bodo organizirane na področjih, kjer smo v preteklem času ugotovili večje število kršitev oziroma subjekti nadzora že dalj časa niso bili nadzorovani.

Inšpektorat bo v letu 2009 dajal delodajalcem in delavcem **strokovno pomoč** v zvezi z uresničevanjem zakonov in drugih predpisov, kolektivnih pogodb ter splošnih aktov iz svoje pristojnosti. Strokovno pomoč bomo nudili tudi po elektronski poti, ki se je uporabniki čedalje pogosteje poslužujejo. Ravno tako bomo v prihodnjem letu sodelovali z drugimi inšpekcijami, z zavodi, pristojnimi za zaposlovanje, z zavodi za zdravstveno zavarovanje ter za pokojninsko in invalidsko zavarovanje kot tudi s sindikalnimi oziroma strokovnimi združenji delavcev in združenji delodajalcev ter ostalimi strokovnjaki s področja dela.

Sodelovali bomo tudi pri pripravi podzakonskih predpisov s sodelovanjem v raznih resornih in delovnih skupinah.

Inšpektorat RS za delo bo v letu 2009 izvajal tudi obveznost glede nadzora izvajanja usposabljanja koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih ter organizacije in izvajanja preverjanja znanja koordinatorjev za pridobitev potrdila o strokovni usposobljenosti.

Tudi v letu 2009 bomo organizirali posebno **konferenco**, s katerimi nekaj zadnjih let želimo širšo strokovno javnost opozoriti na določeno tematiko in morda delodajalce spodbuditi k ustrežnejšim rešitvam različnih vprašanj. Tematski sklop bo tokrat namenjen socialnemu področju.

Ustrezno pozornost bomo tudi v nadaljevanju posvečali vsebinam na **spletni strani**, da bodo informacije o delu inšpektorata na čim bolj jasn in razumljiv način predstavljene javnosti.

Pomemben del nalog bo vezan tudi na delo Inšpektorata RS z delo **kot prekrškovnega organa**.

Za potrebe organa bodo načrtovani in vodeni postopki ter opravljene tudi analize, poročila in drugi dokumenti s področja financ, kadrovskega področja in druge obveznosti s področja upravljanja s človeškimi viri.

Na področju delovanja Inšpektorata RS za delo **v mednarodnem prostoru** izpostavljamo, da je Inšpektorat RS za delo vključen v posamezna telesa EU, zlasti je to **Odbor glavnih inšpektorjev za delo** pri Evropski komisiji (SLIC – Senior Labour Inspectors Committee), poleg tega pa sodeluje še z nekaterimi mednarodnimi organizacijami, kot so Mednarodna organizacija dela in Mednarodna organizacija inšpektorjev dela. Naše aktivnosti so povezane tudi z obveznostmi Republike Slovenije pri izvrševanju sprejetih mednarodnih obveznosti, ki izhajajo iz Konvencije MOD št. 81 o inšpekciji dela v industriji in trgovini, iz Revidirane Evropske socialne listine ter vrste direktiv s področja varnosti in zdravja pri delu in delovnih razmerij, sprejetih v okviru EU. Predvsem se to nanaša na zagotavljanje podatkov in poročanje v zvezi s temi dokumenti.

9.2. POROČILO O DELU INŠPEKTORATA RS ZA DELO ZA LETO 2008

Zakon o inšpekciji dela nalaga tudi izdelavo poročila o delu za preteklo koledarsko leto.

Inšpektorat RS za delo bo na podlagi 5. člena Zakona o inšpekciji dela predložil resornemu ministrstvu **poročilo o svojem delu za preteklo koledarsko leto.**

9.3. USMERJENE AKCIJE NADZORA S PODROČJA DELOVNIH RAZMERIJ IN S PODROČJA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

V letu 2009 bodo inšpektorji za delo izvajali različne usmerjene akcije nadzora nad izvajanjem zakonov in drugih predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu ter s področja delovnih razmerij. Namen in kratka vsebina akcij sta predstavljena v nadaljevanju.

A. USMERJENE AKCIJE, KI SE BODO IZVAJALE NA OBEH PODROČJIH NADZORA:

1. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu na premičnih in začasnih gradbiščih

Upoštevajoč dejstvo, da dejavnost gradbeništva iz leta v leto izstopa po številu ugotovljenih kršitev na področju delovnih razmerij, kot tudi po številu smrtnih nezgod pri delu, v tej dejavnosti izvajamo usmerjeno akcijo že nekaj let zapored. Zato bomo z izvajanjem akcije nadaljevali tudi v letu 2009.

Na področju delovnih razmerij bo posebna pozornost namenjena nadzoru zakonitosti zaposlovanja ter opravljanja dela slovenskih državljanov, državljanov držav članic Evropske unije ter državljanov tretjih držav. Poseben poudarek bo dan tudi opravljanju dela dijakov in študentov, izvajanju instituta zagotavljanja dela delavca drugemu uporabniku ter zagotavljanja pravnega varstva delavcev, mlajših od 18 let. Še posebej pa bomo pozorni na morebitno uporabo ter izvajanje instituta redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga.

Še vedno velja, da se največ težjih in tudi smrtnih nezgod pri delu zgodi na gradbiščih. Glede na to, da še vedno ugotavljamo, da stanje varnosti in zdravja v zvezi z gradbišči ni zadovoljivo, bomo v tem letu dali poudarek sankcioniranju tistih delodajalcev in tudi delavcev, ki zahtev in ukrepov varnosti in zdravja pri delu ne izvajajo v skladu s predpisi,

predvsem pa bodo natančneje obravnavani tisti, ki kršitve ponavljajo. Poseben poudarek pri nadzoru bo še vedno namenjen izdelavi varnostnega načrta v fazi projektiranja in kasneje pri izvajanju koordinacije v fazi izvajanja del, prav tako pa bomo preverjali zlasti zagotavljanje predvidenih zahtev in ukrepov glede varovanja pred padci z višine ali v globino, zagotavljanje in uporabo osebnih varovalnih sredstev in opreme ter zagotavljanje drugih osnovnih predpisanih zahtev s področja varnosti in zdravja pri delu.

2. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v dejavnosti vzdrževanja in popravil motornih vozil (predvsem vulkanizerji)

Usmerjeno akcijo v tej dejavnosti bomo izvajali z namenom ugotoviti, ali delodajalci spoštujejo določbe delovnopravne zakonodaje o zaposlovanju, o delu vajencev, dijakov in študentov v okviru izobraževanja, predvsem pa določbe o delovnem času, odmorih in počitkih ter vodenju evidenc na področju dela. Tudi v tej dejavnosti bomo posebno pozornost namenili izvajanju instituta redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga.

S področja varnosti in zdravja pri delu pa bodo inšpektorji ugotavljali zlasti spoštovanje zakonskih določil v zvezi z ocenjevanjem tveganj, zdravstvenimi pregledi, usposabljanjem za varno delo, po potrebi pa tudi z drugimi dejavniki, za katere bi se izkazalo, da vplivajo na varno in zdravo delo.

3. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje v domovih za starejše občane

Glede na to, da smo usmerjeno akcijo v domovih za starejše občane nazadnje izvajali v letu 2003, smo se odločili, da bomo v prihodnjem letu opravili usmerjen nadzor tudi v navedenih institucijah.

Pri izvajanju akcije bomo preverili izvajanje določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji, zaposlovanjem (vključno z izpolnjevanjem pogojev za opravljanje dela), opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava v primerih obstoja elementov delovnega razmerja, delovnim časom, nočnim delom, zagotavljanjem odmorov in počitkov ter vodenjem evidenc na področju dela.

S področja varnosti in zdravja pri delu pa bodo inšpektorji ugotavljali zlasti spoštovanje zakonskih določil v zvezi z ocenjevanjem tveganj, zdravstvenimi pregledi, usposabljanjem za varno delo, ročnim premeščanjem »bremen«, po potrebi pa tudi z drugimi dejavniki, za katere bi se izkazalo, da vplivajo na varno in zdravo delo.

B. USMERJENE AKCIJE S PODROČJA NADZORA DELOVNIH RAZMERIJ:

1. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje v dejavnosti prevozov v cestnem prometu

Glede na to, da je z novelo Zakona o delovnih razmerjih dopuščena možnost drugačne ureditve delovnega časa, nočnega dela, odmorov in počitkov za mobilne delavce, ob dejstvu, da usmerjenega nadzora v zvezi z izvajanjem določb Zakona o delovnem času, obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnih prevozihi še nismo izvajali, smo se odločili, da bomo v letu 2009 izvajali akcijo tudi v tej dejavnosti.

V okviru akcije bomo na področju delovnih razmerij preverili izvajanje določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji oz. Izjavo o varnosti (če delodajalec zaposluje manj kot deset delavcev), zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava, v primerih obstoja elementov delovnega razmerja, delovnim časom, nočnim delom, vodenjem evidenc na področju dela, zagotavljanjem odmorov in počitkov. Še posebej pa bomo pozorni na morebitno uporabo ter izvajanje instituta redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga.

2. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje v dejavnosti bank in hranilnic

Glede na to, da usmerjene akcije v tej dejavnosti še nismo opravljali, je namen akcije

pridobiti sliko stanja izvajanja delovnopravne zakonodaje.

V akciji nadzora nad zaposlovanjem v dejavnosti bank in hranilnic bodo inšpektorji, poleg oblik zaposlovanja, prepovedi sklepanja pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja ter morebitnega dela študentov, ugotavljali tudi izvajanje določb delovnopravnih predpisov, ki urejajo delovni čas, zagotavljanje odmorov in počitkov ter vodenje evidenc na področju dela. Tudi v tej dejavnosti bomo posebno pozornost namenili morebitni uporabi ter izvajanju instituta redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga.

3. Akcija izvajanja delovnopravne zakonodaje v jezikovnih šolah

Tako kot v dejavnosti bank in hranilnic tudi v jezikovnih šolah še nismo izvajali usmerjene akcije, zato želimo tudi v jezikovnih šolah pridobiti sliko stanja izvajanja delovnopravne zakonodaje. V ta namen bomo preverili izvajanje določb delovnopravne zakonodaje, ki urejajo zaposlovanje, delovni čas, odmore in počitke, vodenje evidenc na področju dela ter določbe o redni odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga.

4. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v dejavnosti trgovine

Glede na to, da tudi trgovina sodi v eno od tistih dejavnosti, v katerih najpogosteje odkrijemo kršitve delovnopravne zakonodaje, imamo v letu 2009 namen izvesti usmerjen nadzor tudi v tej dejavnosti.

Na področju delovnih razmerij bomo preverili izvajanje določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji oz. Izjavo o varnosti (če delodajalec zaposluje manj kot deset delavcev), zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava, v primerih obstoja elementov delovnega razmerja, delovnim časom, nočnim delom, vodenjem evidenc na področju dela, zagotavljanjem odmorov in počitkov. Še posebej pa bomo pozorni na morebitno uporabo ter izvajanje instituta redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga.

C. USMERJENE AKCIJE S PODROČJA NADZORA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU:

1. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu v zvezi z Izjavo o varnosti z oceno tveganja

Ker še vedno ugotavljamo, da interni dokument delodajalca s področja varnosti in zdravja pri delu, to je Izjava o varnosti z oceno tveganj, v mnogih primerih ni ustrezen in ne služi predvidenemu namenu, bo s tem v zvezi in z namenom izboljšanja trenutnega stanja izveden poostren nadzor na tem področju. Prav tako ugotavljamo, da so stališča različnih subjektov glede tega dokumenta različna in bomo zato poskušali doseči, da se ta stališča zblížajo in uskladijo.

2. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu v zvezi s prijavljanjem nezgod pri delu, nevarnih pojavov in poklicnih bolezni

Poročevalska disciplina delodajalcev glede prijavljanja nezgod pri delu se sicer konstantno viša, vendar še vedno ni zadovoljiva. Zato bomo to obveznost delodajalca poostreno nadzirali tudi v letu 2009.

3. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih, izbranih na osnovi metodologije naključnih števil – reprezentativni vzorec

Tudi v letu 2009 bomo nadaljevali z izvajanjem akcije nadzora glede zagotavljanja desetih osnovnih obveznosti delodajalcev s področja varnosti in zdravja pri delu pri približno 1000 naključno izbranih subjektih. Tako dobljeni rezultati predstavljajo pomemben kazalnik splošnega stanja varnosti in zdravja pri delu v državi. Ugotavljamo tudi, da s takim naključno izbranim nadzorom znižujemo tudi število takih subjektov, ki jim je to prvi inšpekcijski nadzor v času njihovega obstoja.

4. Akcija nadzora organizacij s pridobljenim dovoljenjem za delo

Organizacije z dovoljenjem za delo imajo glede zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu v državi zelo pomembno vlogo še posebno pri tistih delodajalcih, ki nimajo lastnih strokovnih delavcev oz. služb. Ugotavljamo pa, da delo teh organizacij ni vedno ustrezno in v skladu s pogoji, na osnovi katerih so dovoljenje za delo pridobile. Z namenom, da se stanje glede tega izboljša, smo že v letu 2008 pričeli s poostrenim nadzorom dela teh organizacij in ga bomo nadaljevali tudi še v letu 2009.

5. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu v zvezi z zagotavljanjem varnosti pred nevarnostjo električnega toka

Akcija je bila pripravljena v letu 2008 in se bo nadaljevala tudi v letu 2009. Pozornost pri izvedbi akcije bo tako namenjena doslednemu spoštovanju zakonskih zahtev glede nevarnosti, ki jo predstavlja električni tok. Poudarek bo dan predvsem izdajanju dokumentov za varno delo ter zagotavljanju predvidenih varnostnih zahtev in ukrepov pri delih na napravah in opremi nizke ter visoke napetosti.

Še poseben razlog za izvedbo akcije je tudi večje število ugotovljenih kršitev glede izvajanja zaščitnih ukrepov pred udarom električnega toka, kar je imelo za posledico med drugim tudi 4 smrtne primere v letu 2008.

6. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu v zvezi s Pravilnikom o varnosti strojev

Ker že dalj časa ni bilo izvedenega načrtovanega nadzora glede prostega pretoka strojev oz. delovne opreme na skupnem evropskem trgu, se za leto 2009 načrtuje izvedba usmerjene akcije na tem področju. Nadzorovali bomo dokumentacijo, ki jo mora proizvajalec ali njegov pooblaščen zastopnik v EU pripraviti in priložiti opremi pred dajanjem le-te na trg in v uporabo, ter izpolnjevanje bistvenih zahtev, s katerimi proizvajalec zagotavlja varnost delavcev.

7. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu na bencinskih servisih

Bencinski servisi sodijo med objekte s povečano nevarnostjo eksplozije in požara, kar lahko ogrozi varnost in zdravje zaposlenih in drugih. Ker zaradi pomembnih lastniških sprememb utemeljeno domnevamo, da bi s tem v zvezi lahko prišlo do opuščanja predpisanih varnostnih zahtev in ukrepov, zlasti na področju protieksplzijske zaščite, bomo v letu 2009 pripravili in izvedli poostren inšpekcijski nadzor teh objektov.

Za izvajanje posameznih akcij bodo pripravljena obvezna navodila.

V mesecu januarju 2009 potekata še Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z računalništvom, in Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v zobozdravstveni dejavnosti.

D. DRUGE AKCIJE

V okviru dela Komisije za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno bo Inšpektorat RS za delo sodeloval v skupnih akcijah poostrenega nadzora. Aktivnosti in subjekti nadzora bodo na osnovi dogovora članov komisije določeni sproti.

Ravno tako se bodo tudi v letu 2009 izvajale različne skupne akcije z drugimi inšpekcijskimi organi, ki niso vključene v projekt odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, pa obstaja interes za izvedbo istočasne skupne nadzora.

9.4. USMERITVE ZA DELO INŠPEKTORJEV ZA SOCIALNE ZADEVE

Tudi inšpektorji za socialne zadeve bodo v letu 2009 posameznim strokovnim področjem posvečali posebno pozornost. Njihove usmeritve navajamo v nadaljevanju.

1. Po Zakonu o socialnem varstvu (v nadaljevanju: zakon) in 1. odstavku 10. člena Pravilnika o izvajanju inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva izvaja Socialna inšpekcija nadzor nad delom javnih socialno varstvenih zavodov, koncesionarjev in drugih pravnih ali fizičnih oseb, ki izvajajo socialno varstvene storitve na podlagi dovoljenja za delo.

Socialna inšpekcija izvaja tudi nadzor nad delom drugih izvajalcev, ki izvajajo dopolnilne, razvojne in preventivne programe na področju socialnega varstva ter varstva otrok in družine po posebni pogodbi o sofinanciranju, za njihov nadzor pa se smiselno uporabljajo določila o izrednem inšpekcijskem nadzoru.

2. Redni inšpekcijski nadzor

Redni inšpekcijski nadzor mora biti pri vsakem izvajalcu socialno varstvene dejavnosti opravljen najmanj enkrat v obdobju treh let (2. odstavek 105. člena zakona). V letu 2007 je bilo zaključeno prvo triletno obdobje v katerem so bili v rednih inšpekcijskih nadzorih preverjeni vsi izvajalci, zato bodo v letu 2009 redni inšpekcijski nadzori opravljeni pri vseh tistih izvajalcih, pri katerih v zadnjih dveh letih nismo izvedli rednega nadzora.

Pri izvedbi rednih inšpekcijskih nadzorov bodo v skladu z določili 1. odstavka 10. člena Pravilnika o izvajanju inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva v letnem programu rednih nadzorov za leto 2009, poleg izvajalcev, pri katerih bo izveden nadzor, določena tudi strokovna področja, ki se bodo pri teh izvajalcih še posebej podrobno proučila.

Redni nadzori so vsako leto (oz. do konca januarja naslednjega leta) izvedeni v celoti v skladu z letnim programom, tako bo tudi v letu 2009.

Pri pripravi programa rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2009 bodo za posamezne izvajalce socialno varstvene dejavnosti upoštevane naslednje usmeritve:

Pri centrih za socialno delo bomo še posebej proučili:

- izvajanje socialno varstvene storitve osebna pomoč,
- izvajanje socialno varstvene storitve pomoč družini za dom,
- organizacija izvajanja nalog s področja ukrepov centra za socialno delo po Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Ob preverjanju zakonitosti se bo podrobneje proučilo jasnost razmejitve, pristojnosti in odgovornosti med strokovnimi delavci, ki sodelujejo z družino v stiski oz. vodijo upravne zadeve s področja ogroženosti otrok ter usmerjanje strokovnih ravnanj v vzpostavitev delovnega odnosa in razvoja projekta pomoči, usmerjenega v odpravo razlogov za oblastveno ukrepanje.

Pri domovih za starejše ter koncesionarjih, ki izvajajo socialno varstveno storitev institucionalno varstvo starejših, bomo proučili zlasti:

- dostop upravičencev in uporabnikov do informacij, potrebnih za koriščenje storitve,
- vodenje predpisane dokumentacije in evidenc o opravljanju storitve,
- delo komisije za sprejem premestitve in odpust v postopkih sprejema, premestitve in odpusta ter uvrščanje uporabnikov v vrste oskrbe,
- medstrokovna timska obravnava uporabnikov storitve in spremljanje uresničevanja individualnih načrtov obravnave,
- notranji sistemi obravnavanja pripomb, ugovorov in pritožb uporabnikov storitve,
- izvajanje naloge priprava okolja, družin in posameznikov na starost ter dostopnost strokovnih delavcev za uporabnike storitve in njihove svojce,
- izvajanje socialne oskrbe s strani strokovnih delavcev socialnega varstva,
- možnosti za uresničevanje načel in pravic stanovalcev do individualizirane obravnave, do socialnih stikov in zasebnosti,
- organiziranje in funkcioniranje oddelkov povečanega varovanja.

Pri nadzoru izvajanja socialno varstvene storitve pomoč družini na domu kot socialna oskrba na domu (pri javnih zavodih, koncesionarjih in izvajalcih z dovoljenjem za delo) bodo proučene:

- pravne podlage izvajanja storitve in izračun višine prispevkov uporabnikov storitve,
- postopek ugotavljanja upravičenosti do storitve in pogojev za izvajanje storitve,
- izvajanje storitve v okviru predpisanega standarda in normativa storitve,
- spremljanje izvajanja storitve z vidika potreb in zadovoljstva uporabnikov storitve,
- vodenje predpisane dokumentacije in evidenc o opravljanju storitve,
- pogodbe, dogovori in poročila o superviziji neposrednih izvajalcev storitve.

Pri izvajalcih socialno varstvene storitve socialni servis bo proučeno:

- izvajanje socialnega servisa – razvoz kosil oziroma prinos enega toplega obroka hrane enkrat na dan na dom uporabnika – upravičenost do storitve, ločevanje upravičencev do storitve in naročnikov tržne dejavnosti javnih socialnovarstvenih zavodov oziroma ločevanje izvajanja socialnovarstvene storitve od gospodarsko-tržne dejavnosti, evidenca naročil,
- pravne podlage za izvajanje storitve pri izvajalcih, ki niso javni socialno varstveni zavodi,
- cena storitve - izračun in soglasje pristojnega ministrstva, cenik storitve,
- dokumentacija opravljanja storitve,
- pogodbe/dogovori.

Pri nadzoru socialno varstvene storitve institucionalnega varstva odraslih duševno in telesno prizadetih oseb bodo pri javnih zavodih in koncesionarjih proučeni:

- postopki in strokovna ravnanja izvajalca pri sprejemu, premestitvi in odpustu stanovalcev,
- skladnost izvajanja socialne oskrbe s predpisanim standardom in normativom po pravilniku,
- prilagoditev programa izvajanja storitve posameznim skupinam stanovalcev in potrebam posameznika in
- uporaba predpisanih metod dela in strokovnih načel, s katerimi izvajalec spodbuja aktivnost in avtonomijo stanovalcev ter skrbi za zagotavljanje dostojanstva posameznika.

Pri nadzoru socialno varstvene storitve institucionalnega varstva otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju bodo proučeni:

- skladnost izvajanja socialne oskrbe s predpisanim standardom in normativom po pravilniku,
- postopki in strokovna ravnanja izvajalca pri zagotavljanju pravic upravičencev, zlasti pravice do zasebnosti, dostojanstva, pravice biti slišan ter pravice do varstva osebnih podatkov,
- pogoji in način zagotavljanja celovitosti obravnave pri nudenju storitve in
- postopki in programi priprave in podpore za življenje po zaključku usposabljanja.

Pri varstveno-delovnih centrih in koncesionarjih, ki izvajajo socialno varstvene storitve vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe se bo proučilo:

- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri sprejemu, premestitvi ali odpustu uporabnikov,
- skladnost izvajanja socialne oskrbe s predpisanim standardom in normativom po pravilniku,
- uporabo predpisanih metod dela in strokovnih načel, s katerimi izvajalec spodbuja avtonomijo uporabnikov ter skrbi za zagotavljanje načela individualizacije in

- pogoje in način zagotavljanja celovitosti obravnave in možnosti izbire pri nujenju storitve.

3. Izredni inšpekcijski nadzori

Po zakonu se bodo izredni inšpekcijski nadzori izvajali na pobudo upravičenih predlagateljev ter po oceni direktorja socialne inšpekcije. Ob tem je potrebno opozoriti, da letno narašča število pobud, z določenimi organizacijskimi ukrepi nam je sicer uspelo dvigniti število proučenih pobud (v letu 2005 je bilo proučenih 80 pobud, v letu 2007 118 pobud, v letu 2008 pa do 30. 11. 2008 116 pobud). Zaradi samo 3 (treh) zaposlenih inšpektorjev so organizacijski ukrepi izčrpani, zato brez dodatne zaposlitve inšpektorjev ne bo možno povečevati števila proučenih pobud.

4. Konferenca Inšpektorata RS za delo

Socialna inšpekcija bo poskrbela za vsebino 7. konference Inšpektorata RS za delo, ki bo potekala v aprilu 2009 pod naslovom – Standardi kvalitete socialnovarstvenih storitev (na primeru institucionalnega varstva).

Na konferenci želimo izpostaviti nekatere od številnih strokovnih izzivov, ki so povezani z razmislekom o kvaliteti socialno varstvenih storitev. Na primeru socialno varstvene storitve institucionalnega varstva bomo razmišljali tako z vidika izvajalcev storitve kot tudi uporabnikov storitve. K razmisleku in predstavitvi svojih prispevkov so poleg uporabnikov storitve povabljeni predstavniki izvajalcev, Skupnosti socialnih zavodov Slovenije, Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, Varuha človekovih pravic in Socialne inšpekcije.

Med drugim bomo spregovorili o obremenjenosti in »izgorevanju« strokovnega kadra, izvajanju socialnega modela institucionalnega varstva (tudi v posebnih socialno varstvenih zavodih), vlogi socialne službe kot nosilcu kvalitete institucionalnega varstva, sistemu spremljanja kvalitete in predvsem iskanju možnih poti za dvig kvalitete (učinkovitosti, zadovoljstva itd.) storitve.

9.5. INFORMATIKA

Inšpektorat RS za delo bo v letu 2009 nadaljeval s posodobitvijo oz. nadgradnjo obstoječe aplikacije za spremljanje pregledov, kršitev in ukrepov, ki jih opravljajo inšpektorji.

Z vodenjem dveh obsežnih računalniških aplikacij, v kateri se vnašajo podatki o delu vsakega pooblaščenega delavca inšpektorata, o nadzorih, ukrepih, ugotovljenih kršitvah in podobno, bomo nadaljevali. Posebno evidenco, ki je vzpostavljena tudi za vodenje podatkov v prekrškovnem postopku, bo potrebno nadgraditi. V sodelovanju z ostalimi državnimi organi in po posebnih programih bomo pripravljali finančne in druge proračunske dokumente, programe nabav in investicij, načrte informatizacije z javnimi naročili in druge dokumente. V okviru danih možnosti bomo posodabljali strojno in programsko opremo, čeprav za sprotno in ažurno obdelavo podatkov ter normalno zamenjavo strojne opreme in posodabljanje programske opreme razpoložljiva proračunska sredstva inšpektorata ne zadoščajo. Inšpektorat RS za delo bo v letu 2009 nadaljeval s posodobitvijo oz. nadgradnjo obstoječe aplikacije za spremljanje pregledov, kršitev in ukrepov, ki jih opravljajo inšpektorji.

9.6. IZOBRAŽEVANJE, STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE IN DODATNO USPOSABLJANJE USLUŽBENCEV INŠPEKTORATA RS ZA DELO

V Inšpektoratu RS za delo je pomembna vloga namenjena tudi usposabljanju in izpopolnjevanju inšpektorjev in drugih uslužbencev organa. Vsebine so predvsem namenjene novostim in zagotavljanju enotne politike nadzora organa.

Glede na zahtevo Zakona o inšpekciji dela in Zakona o inšpekcijskem nadzoru, da ima inšpektor pravico in dolžnost izpopolnjevati svoje strokovno znanje in se usposablja za opravljanje svojih nalog, bomo na Inšpektoratu RS za delo organizirali taka izpopolnjevanja oziroma usposabljanja predvsem na tistih področjih inšpekcijskega nadzora, ki so v zadnjem času doživela največ sprememb. Organizirane bodo različne delavnice v zvezi s pooblastili inšpektorjev za delo, organizirana bodo interna usposabljanja v zvezi z zagotavljanjem enotne politike nadzora organa.

Usposabljanja se bodo izvajala preko vsega leta, moderatorji bodo pretežno uslužbenci inšpektorata, po potrebi pa tudi zunanji strokovnjaki ustreznih področij. V okviru možnosti bodo uslužbenci inšpektorata deležni tudi usposabljanja v smeri poglobljanja že obstoječih znanj in njihovega dopolnjevanja z novimi spoznanji stroke. Z letnim načrtom izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja uslužbencev Inšpektorata RS za delo se bo določilo podrobnejše vsebine, vrste in namene.

9.7. CILJI IN PRIPOROČILA ZA NADALJNJE DELO

Inšpektorat RS za delo si bo s svojo represivno in preventivno vlogo prizadeval, da bi se sprejeta zakonodaja spoštovala v čim večji meri. Inšpektorji Inšpektorata RS za delo bodo opravljali inšpekcijsko nadzorstvo nad izvajanjem zakonov in drugih predpisov iz svoje pristojnosti v inšpekcijskem postopku ter kot uradne osebe vodili in odločali v prekrškovnem postopku, opravljali pa bodo tudi druge strokovne naloge.

Sprejete Programske usmeritve Inšpektorata RS za delo so tudi podlaga za izvajanje usmerjenih akcij oziroma poostrenega nadzora v letu 2009. Posamezne aktivnosti še posebej izpostavljamo.

Izjava o varnosti z oceno tveganja je temeljni dokument delodajalca v zvezi z zagotavljanjem varnosti in zdravja pri delu. Vendar pa ugotavljamo, da je ta dokument v mnogih primerih samo formalnost, ki jo delodajalci enostavno kupijo pri subjektih z dovoljenjem za delo, nato pa se zanj ne zanimajo več. Take Izjave o varnosti so praviloma tudi neustrezne in neuporabne in dejansko predstavljajo za delodajalca nepotreben strošek. Vendar pa rešitev problema ni v tem, da se delodajalce enostavno odveže obveznosti po tem dokumentu, ampak da se doseže, da bo **Izjava o varnosti z oceno tveganja ustrezna in da bo služila namenu**. To bo ena od prioritet pri delu Inšpektorata RS za delo v letu 2009 in zagotovo tudi še naprej.

Kljub očitno neustreznemu stanju glede **poklicnih bolezni** v RS se v letu 2008 na tem področju ni nič spremenilo. Na ravni države je registriranih vsega nekaj deset primerov poklicnih bolezni letno, od tega pa se prijavi na Inšpektorat RS za delo samo eno ali dve. Na to problematiko obširno opozarjamo v preteklih letnih poročilih, vendar do sedaj ni zaznati opaznejših sprememb. Zato bomo še nadalje opozarjali na to pomanjkljivost.

Dejavnost gradbeništva še vedno ostaja najnevarnejša dejavnost z zornega kota nezgod pri delu. Kljub vsakoletnemu poostrenemu nadzoru predvsem na **gradbiščih** se stanje ne izboljšuje, saj je tudi v letu 2008 do sedaj polovica vseh smrtnih primerov pri delu na gradbiščih. Zato bomo tudi v letu 2009 **nadaljevali s vsemi dosedanjimi aktivnostmi**, ki pa bodo še ostrejšje in doslednejše.

Ugotavljamo, da stanje glede varnostnih načrtov ni zadovoljivo, saj še vedno v mnogih primerih v tem načrtu niso predvidene konkretne rešitve glede varnostnih zahtev in ukrepov, ampak so te podane samo splošno. Zato bomo tudi v letu 2009 **aktivnosti glede dviga kvalitete varnostnih načrtov še nadaljevali**. To bomo izvajali praktično predvsem v sklopu akcij nadzora varnosti in zdravja na gradbiščih, teoretično pa s sodelovanjem na različnih usposabljanjih, seminarjih ipd.

Tudi v letu 2009 ostaja **kemijska varnost** ena od prioritet na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu v RS. To pa pomeni še nadaljnje aktivnosti na področju nadzora glede uporabe nevarnih in škodljivih kemičnih snovi in pripravkov, sodelovanje pri realizaciji nacionalnega programa kemijske varnosti ter sodelovanje v projektu REACH – registracija, evalvacija, avtorizacija in omejevanje kemikalij.

S tem v zvezi bomo tudi v letu 2009 nadaljevali z že začeti aktivnostmi, ki so predvsem usposabljanje inšpektorjev, sodelovanje v odboru za kemijsko varnost, sodelovanje v delovnih skupinah SLIC-a ter zagotavljanje ustreznih informacij glede projekta REACH. Aktivnosti v zvezi z zagotavljanjem osebne varovalne opreme za inšpektorje, vodenje evidence prijavljenih del s prisotnostjo azbesta ter priprava postopkov in smernic so bile realizirane že v letu 2008.

V letu 2009 se bodo nadaljevale že začete aktivnosti glede nevarnosti **azbesta** pri delu. V zvezi s tem se bo izvajal inšpekcijski nadzor po že pripravljenih strokovnih podlagah predvsem pri tistih delodajalcih, ki bodo taka dela prijavili. Ugotavlja se, da je število prijavljenih takih del dokaj veliko, iz česar ocenjujemo, da to obveznost delodajalci dokaj dobro spoštujejo. Prav tako pa bomo ugotavljali morebitne kršitve glede neprijavljanja takih del in ukrepali v skladu s pristojnostmi.

V letu 2008 so bili postopki **obravnav neizgod pri delu** natančno opredeljeni ter v zvezi s tem izdelana natančna navodila za inšpektorje. Opravljenih je bilo več sestankov in pogovorov s predstavniki Policije in Državnih tožilstev. V letu 2009 bomo izdelana navodila poskušali v čim večji meri uveljaviti, prav tako pa bomo poskušali doseči čim večjo skladnost med našimi aktivnostmi in aktivnostmi drugih državnih organov.

V letu 2008 smo pričeli s pripravo **posebnega projekta**, ki naj bi v prihodnjih letih prispeval k **znižanju števila neizgod pri delu**, še posebno tistih, ki imajo hude in najhujše posledice. V ta projekt so vključeni Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Zbornica varnosti in zdravja pri delu ter njena sekcija koordinatorjev za varnost in zdravje na gradbiščih in tudi še nekatere druge zainteresirane zbornice in združenja. Projekt bo trajal do konca leta 2012.

Glavni cilji projekta so:

- zmanjšanje števila vseh neizgod v zvezi z delom, še posebno smrtnih in težkih,
- povečanje zainteresiranosti delodajalcev za varnost in zdravje pri delu,
- ozaveščanje vseh vpletenih subjektov,
- doseči, da bodo interni akti ustrezni in da bodo služili namenu,
- doseči poenoten in usklajen pristop do pojmovanja „ocenjevanja tveganj“,
- doseči, da se bo vidik varnosti in zdravja pri delu ustrezno obravnaval tudi v vseh izobraževalnih ustanovah,
- po potrebi tudi dopolnitev zakonodaje.

Inšpektorat RS za delo bo še naprej **ohranil sodelovanje z drugimi resornimi organi na področju zaposlovanja in dela tujcev**, ki je namenjeno preprečevanju zlorab v zvezi s pridobivanjem delovnih dovoljenj, in nadziral spoštovanje veljavne zakonodaje s področja dela in zaposlovanja tujcev, ki je v njegovi pristojnosti.

V času gospodarske krize in recesije bo inšpektorat še posebej pozoren na morebitno uporabo ter izvajanje **instituta redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga**, nadzor nad spoštovanjem teh določb bo vključen v vse oblike nadzora s področja delovnih razmerij.

V delovnopravni zakonodaji Republike Slovenije **delovno razmerje za določen čas** predstavlja izjemo in se obravnava kot posebna oblika zaposlitve, saj zanj ne velja splošno varstvo pred prenehanjem zaposlitve. Zato za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas veljajo omejitve, ki se nanašajo bodisi na čas trajanja take pogodbe bodisi na razloge oz. na primere, ki opravičujejo njeno sklenitev. V praksi pa je situacija ravno obratna, saj je sklepanje pogodb o zaposlitvi mogoče zaslediti vse pogosteje tudi v primerih, ko bi delodajalec z delavcem moral skleniti pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas. Razlogov za to je seveda več, npr. ta institut delodajalci uporabijo namesto poskusnega dela, na tak način je enostavno doseči prenehanje delovnega razmerja, delavci so v strahu pred izgubo zaposlitve pripravljeni več delati in si ne upajo opozarjati na morebitne nepravilnosti niti delodajalcev niti pristojnih organov, itd. V kolikor bo trend sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas še naprej naraščal, obstaja bojazen, da bodo delodajalci sčasoma pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas nadomestili s pogodbo o zaposlitvi za določen čas, kar pa je družbi nevaren pojav, saj ogroža pravno in eksistencialno varnost delavcev. Zato inšpektorji že izvajajo poostren nadzor nad institutom sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas ter v primeru ugotovljenih kršitev tudi restriktivno ukrepajo.

Po poročanju inšpektorjev je **sklepanje pogodb civilnega prava** v praksi zelo pogosto in prisotno pri delodajalcih v skoraj vseh dejavnostih, velikokrat pa je v praksi težko opredeliti ali so v konkretnem primeru res podani vsi elementi delovnega razmerja, ki bi zahtevali sklenitev pogodbe o zaposlitvi namesto pogodbe civilnega prava. Vsebina pogodb o delu je namreč pogosto zelo pomanjkljiva, precej ohlapna pri opisu dogovorjenega dela in nepopolna pri njegovi časovni opredelitvi. V teh primerih je dokazovanje obstoja elementov delovnega razmerja zelo težavno in dolgotrajno. Zato bi si inšpektorji želeli **jasnejšo opredelitev v zakonodaji** – v smislu bolj natančnih kriterijev za razmejitve med obveznostjo sklenitve pogodbe o zaposlitvi in dopustnostjo sklenitve pogodbe civilnega prava.

Ocenjujemo, da so potrebne spremembe predpisov tudi na področju **študentskega dela**, da bomo lahko nadzor učinkoviteje izvajali tudi na tem področju.

Ministrstvu so bile posredovane konkretne pobude za spremembo zakonodaje s področij nadzora v zvezi s posameznimi instituti na podlagi izkušenj, pridobljenih pri izvajanju nadzora.

Iz programa dela je razvidno, da bodo imeli inšpektorji za delo in inšpektorji za socialne zadeve v letu 2009 poleg opravljanja rednega inšpekcijskega nadzorstva ter izvajanja pooblastil v prekrškovnem postopku tudi **številne druge strokovne naloge**. Obseg opravljanega dela na posameznega inšpektorja oziroma uslužbenca želimo obdržati, večji del pozornosti pa nameniti tudi kakovosti opravljenega dela.

Politika kakovosti ostaja pomemben element poslovanja, ki jo je potrebno zaslediti tako v temeljnih usmeritvah kot tudi v ciljih in vrednotah, ki veljajo v posamezni organizaciji.

Nadaljevali bomo z **merjenjem kakovosti** tudi preko uvedenih posameznih kazalnikov za merjenje uspešnosti, učinkovitosti in kakovosti dela.